University of Alberta Library
0 1620 2381 9145

St. John's Institute Library
11024 - 82nd AVENUE
EDMONTON, ALBERTA

1936

КАЛЄНДАР

„УКРАЇНСЬКОГО ГОЛОСУ"

ВАША АСЕКУРАЦІЯ Є НАЙПЕВНІЙША, КОЛИ ВИ МАЄТЕ ПОЛІСУ В

Springfield Fire and Marine Insurance Co.

OF SPRINGFIELD, MASS.

Заснована 1849 року.

ОБЕЗПЕЧУЄ ВІД ВОГНЮ, БУРІ, ГРАДУ, І ТАКОЖ АВТОМОБІЛІ.

МАЄТОК
сеї компанії
виносить поверх
$40,000,000

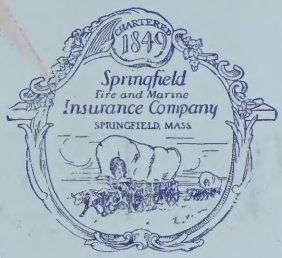

ОБЕЗПЕЧЕНЬ
виплатила компанія
поверх
$185,000,000

Ся Компанія є давня й богата; відшкодовання виплачує ретельно й скоро.
МАЄ СВОЇХ ПРЕДСТАВНИКІВ ПО ЦІЛІЙ КАНАДІ.
УКРАЇНСЬКІ ПРЕДСТАВНИКИ:
V. H. KOMAN AGENCY — 1584 Arlington St., Winnipeg, Man.
ГОЛОВНЕ БЮРО НА КАНАДУ — 460 St. John St., MONTREAL, Que.
F. L. HEBERLING, General Agent — 501 Paris Bldg., WINNIPEG, Man.

НАЙСЛАВНІЩІ В СВІТІ АВСТРІЙСЬКІ КОСИ

30 АБО 32 ЦАЛІ ДОВГІ.

Австрійська коса з пересилкою $1.95
Австрійська коса „Боже Помагай" з пер. 2·20

Найлучші німецькі "Harmonie" Solingen бритви, роблені спеціяльно для барберів. Повна фабрична гарантія, спеціял. ціна $2.50

НАЙЛІПШІ ЗАПАЛЬНИЧКИ — КУЛІ І АВТОМАТИЧНІ.
Ч. 1. Куля, запальничка ..... .30
Ч. 2. Куля „Кеші" запальничка сильно збудована і тому ніколи не псується .40
Ч. 3. „Роксі" запальничка, автоматична .75
Ч. 4. „Ріджент" запальничка, автомат. .75

Сторінам і агентам даємо добрий опуст. Замовлення посилайте тільки до:

DOMINION IMPORT CO. - Box 3777 - WINNIPEG, MAN.

В. Біленький управитель.

ІЛЮСТРОВАНИЙ

КАЛЄНДАР

"УКРАЇНСЬКОГО ГОЛОСУ"

На переступний рік

1936

РІЧНИК XIX.

UKRAINIAN BOOK STORE
BARRY HOTEL
SASKATOON, SASK.

ВИДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ВИДАВНИЧОЇ СПІЛКИ В КАНАДІ,
ВІННІПЕҐ, МАН.

Printed and published by the Ukrainian Publishing Co. of Canada, Ltd.
210--214 Dufferin Ave., Winnipeg, Manitoba.

Printed in Canada.

UNIVERSITY LIBRARY
UNIVERSITY OF ALBERTA

РІК 1936

АСТРОНОМІЧНИЙ КАЛЄНДАР.

Рік 1936 є переступним роком і числить 366 днів; зачинається 1 січня о півночі. Астрономічний знова рік 1936 зачинається 21 березня в 4 год. 48 мінут, коли сонце входить сповидно у знак „барана".

Рік 1936 є 6649-им в юліянському навороті, 7444-7445-им після візантійської ери, а 5696—5697-им по жидівському численні від сотворення світа.

ЗАТЬМІННЯ В 1936 РОЦІ.

В 1936 році буде два затьміння сонця і два затьміння місяця.

1. Повне затьміння місяця наступить дня 8-го січня. Початок повного затьміння в 17 год. 57 мін., а кінець у 18 годині 21 мінут. Видиме: на північно - східному Атлянтійському Океані, в Европі, в східній Африці, на Індійському Океані, в Полінезії, в західній части Пацифіка та в північно-західній части північної Америки.

2. Повне затьміння сонця буде дня 19 червня. Початок його в 3 год. 49 мінут, а конець в 6 год. 50 мінут. Видиме: у північно-східній Африці, в Европі за виїмком північної і західної частини Піринейського півострова, на Ледовому Океані, північній Канаді, Алясці, в Азії крім обох Індій та на західній части Спокійного Океану.

3. Частинне затьміння місяця слідуватиме дня 4 липня. Початок його в 16 год. 26 мін., конець у 18 год. 23 мінут. Видиме: на південному Ледовому Океані, Індійському Океані, в Австралії, на південно-західній части Спокійного Океану, в південній Азії, в південно-східній Африці та в східній Европі.

4. Обручкове затьміння сонця буде в дні 13-го на 14-ий грудня. Його початок дня 13-го грудня в 21 годині 34 мінут, а конець 14-го грудня в 1 год. 20 мін. Видиме: на Сундайських островах, в південніх Филипінах, в Австралії, на Полінезії, в південній части Тихого Океану та в південно-західньому Чілє.

ПОРИ РОКУ.

Весна починається дня 21 березня, в годині 5, коли сонце входить у звіздовий збір барана; це весняне зрівнання дня з ніччю.

Літо зачинається дня 22 червня, в 8 год., коли сонце входить у звіздовий збір Рака; маємо тоді літню перевагу дня над ніччю.

Осінь зачинається дня 24 вересня, в 20 год., коли сонце вступає в звіздовий збір Ваги; тоді маємо осінне зрівнання дня з ніччю.

Зима настає дня 23 грудня в 21 годині, коли сонце входить в звіздовий збір Козорога; тоді маємо зимову перевагу ночі над днем.

ЦЕРКОВНИЙ КАЛЄНДАР.

Рік 1936 є переступним роком і має 366 днів, або 52 тижні і 2 дні.

Крім цього є він роком: 1903-им від смерти Христа Господа; 1074-им від оснування української держави; 948-им від хрещення України св. Володимиром Великим.

Пасхалія.

Ключ граничний, то є пасхальна буква З. В руці літо, то є недільна буква до дня 14 березня **з**, а від дня 14 березня **в.** Тріодь починається 2 лютого. Мясниць 5 неділь і 6 днів, то є від Різдва до Мясопустної Неділі. Неділя Мясопустна 16 лютого. Неділя Сиропустна 23 лютого. Поклони 25 березня. Воскресення Христове 12 квітня. Вознесення Христове 21-го травня. Зелені Свята 31 травня. Петрівки 4 неділі й 6 днів.

Пости.

1) В навечерію Різдва Христового — 6 січня.

2) В навечерію Богоявлення, — 18 січня.

3) Великий піст від понеділка по Неділі Сиропустній — то є від дня 23 лютого до Великої Суботи, цебто до 11 квітня включно.

4) Петрівка від дня 8 червня до 11 липня включно.

5) Спасівка від дня 14 до 27 серпня включно.

6) В день Усічення голови св. Івана Хрестителя, дня 11 вересня.

7) В день Воздвиження Чесного Хреста, дня 27 вересня.

8) Пилипівка від дня 28 листопада (включно) до Різдва Христового.

9) Піст кождої середи і пятниці через цілий рік, кромі загальниць.

КРІМ ТОГО ВІД ПОСТУ ЗВІЛЬНЕНІ:

1) Діти, що не мають літ.

2) Старші люди, котрі вже зачинають тратити сили.

3) Ті, що тяжко слабують, або по великій хоробі вертають до здоровля.

4) Вагітні і ті, що самі кормлять дітей.

5) Робітники, що тяжко працюють.

6) Ті, що не мають іншої страви, як прим. жебраки, слуги, подорожні.

Часи в яких Церква заказує відправляти весілля і забави з музикою.

1) Всі середи й пятниці, крім загальниць.

2) Від початку посту перед Різдвом Христовим (Пилипівка) аж до Богоявлення.

3) Від понеділка сирного тижня, 24 лютого, до Неділі Томиної 19-го квітня.

4) В пості перед св. Ап. Петром і Павлом, від 8 червня до 11 липня.

5) В пості перед Успенням Пресв. Богородиці, від 14 до 27 серпня.

6) На Усічення Чесної Голови св. Івана Хрестителя, 11 вересня.

7) На Воздвиження Чесного Хреста, 27 вересня.

Загальниці.

(Тобто часи, в котрих кождого дня тижня можна їсти мясо).

1) Від Різдва Христового до Богоявлення, то є від 7 до 17 січня включно.

2) Від Митаревої неділі до неділі Блудного Сина, цебто від 2 до 9 лютого включно.

3) Від Воскресення Христового до неділі Томиної, це є від 12 до 19 квітня включно.

4) Від Зелених Свят до неділі Всіх Святих, то є від 31 травня до 7 червня включно.

Публичні Свята в Канаді.

В цілій Канаді святкується такі свята: День Нового Року, Великодну Пятницю, Великодний Понеділок, Вознесення Господне, Вікторія Дей (24 травня), Уродини короля 4 червня (або котрий день буде проголошений), Домініон Дей (1 липня), Лейбор Дей (перший понеділок в місяці вересні), День Подяки, День Замирення, 11 листопада, або в найблищий понеділок (що звичайно проголошують) і День Різдва Христового.

198
16 x 18

Січень - January

— має 31 днів —

Дні		Українські свята	Латинські свята
С	1	Боніфатія муч.	**Новий Рік 1935**
Ч	2	Мч. Ігнатія Бог.	Макарія
П	3	Уляни мч.; **Петра митр. Київ.**	Ґеновефи д.
С	4	Вмч. Анастасії	Тита еп.
Н	5	**Св. Отців.** 10 мч. на Криті	**2 по Різд.** Ім. Іс.
П	6	Навеч. Різдва. Евгенії.	**Трох королів**
В	7	**Різдво Христове**	Валентина, Св. Р.
С	8	**Соб. ПБ., Йосифа**	Северина
Ч	9	**Стефана првмч.**	Юліяна, Василіси
П	10	20 тис. муч. в Никомидії	Івана Добр. еп. м.
С	11	14 тис. уб. у Вефл.	Гиґіна папи м.
Н	12	**Нед. по Різдві.** Анисії мч.	**1 по З К.** Аркадія
П	13	Меланії пп.	Леонтія еп.
В	14	**Новий Рік. О.Г. Вас. Вел.**	Ілярія
С	15	Сильвестра	Мавра
Ч	16	Малахії	Маркила п. м.
П	17	Собор 70 Апостолів	Антонія пуст.
С	18	Навеч. Богоявл. Теоп.	Прест. св. Петра
Н	19	**Богоявлення Господне**	**2 по З К.** Марії м.
П	20	**Собор св. Івана Хрест.**	Фабіяна
В	21	Ґеоргія	Агнети
С	22	Поліевкта мч.	Вінкентія м.
Ч	23	Григорія Ніс.	Раймунда
П	24	† Теодосія Великого	Тимотея еп. м.
С	25	Мч. Татіяни	Нав. Ап. Павла
Н	26	**Нед. по Просв.** Мч. Єрміла	**3 по З К.** Полікар.
П	27	ОО. в Синаї	Івана Золотоуст.
В	28	Павла Т., Івана К.	Кароля В.
С	29	Покл. ок. св. Петра	Франца Салез.
Ч	30	† Антонія Великого	Мартини д. м.
П	31	Атанасія і Кирила Олекс.	Петра з Ноляско

ПАМЯТНІ ДНІ СІЧНЯ.

ВЇЗД БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО ДО КИЄВА.

14 січня, 1649 р. в столиці України — Києві відбулося величаве всенародне свято. В той день український народ щиро витав гетьмана Богдана Хмельницького, що вертав з побідного походу у війні з польським королівством.

22-го СІЧНЯ, 1919.

День 22 січня 1919 року увійшов до історії України. На Софійській площі столиці Києва, коло памятника Богдана Хмельницького, зійшлися відпоручники українських земель і в прияві величезної маси народу та війська Української Народньої Республики четвертим універсалом Української Центральної Ради урочисто проголосили зєдинення тих земель. День 22 січня — це історичне свято Соборної України.

ГЕРОЇ ЗПІД КРУТІВ.

У січні 1918 р. московські полчища насунули з півночі на Україну. Під командою був. царського жандарма Муравйова почали війну проти Української Народньої Республики. Українська Цетральна Рада рішила за всяку ціну боронити Батьківщину. На її заклик відгукнулися найперше ті, що найгорячійше любили свій народ. Це була українська молодь.

28 січня 1918 р. для оборони Києва перед москалями вирушив **курінь молоді** в числі 300 осіб, здебільшого студентів та ґімназійних учнів, на північ і зупинився на невеличкій стації Крути. Курінь окопався по обох боках залізничої дороги.

30 січня прийшло до отвертого бою проти 10-кратно переважаючих сил ворога. По завзятім бою більшість з них полягла геройською смертю, а частину, що попала в полон, московські большевики у звірський спосіб замучили. Щойно по трупах молодих героїв зпід Крутів увійшли москалі до Києва, руйнуючи все, що українське.

Довший час валялися трупи молодих героїв по полях, бо большевики не дозволяли їх у належний спосіб похоронити. Щойно тоді, як большевиків знову викинули з Києва, відбулися похорони цих героїв. Було це аж у місяці березні. Похорони відбулися на державний кошт. Похоронено їх в одній спільній могилі на високім березі Дніпра на Аскольдовому цвинтарі, на видному місці, „щоб лани широкополі і Дніпро і кручі було видно, було чути, як реве ревучий".

Лютень - February

— має 29 днів —

Дні		Українські свята	Латинські свята
С	1	Прп. Макарія	Ігнатія еп. м.
Н	2	**Мит. і Фар.** † Евтимія Вел.	**4 по 3 кор.** Мат.
П	3	Максима	Власія
В	4	Тимот. ап., Атаназія	Вероніки
С	5	Климентія	Аґати д. і м.
Ч	6	Пр. Ксенії	Тита еп., Дороти
П	7	† Григорія Богослова	Ромуальда ав.
С	8	Ксенофонта й ин.	Івана з Мати
Н	9	**Блуд. Сина.** † Пер. м. Ів. З.	**Староз.** Апол.
П	10	Пп. Єфрема	Схолястики
В	11	Ігнатія Богон., Романа	Поява М. Б. Люр
С	12	**Трьох Святителів**	7 Основ. Серв.
Ч	13	Кира і Івана	Григорія II папи
П	14	Мч. Трифона	Валентина
С	15	**Стрітення Господне**	Фавстина і Йов.
Н	16	**Нед. Мясоп.** Сим. і Ап.	**Мясоп.** Юліяни д.
П	17	Ізидора	Юліяна
В	18	Мч. Агафії, Теодозія	Симеона
С	19	Вукола, Юліяна	Ґабіна м.
Ч	20	Пр. Партенія	Льва еп.
П	21	Вм. Теодора Страт.	Фелікса еп.
С	22	Мч. Никифора	Маргарети з К.
Н	23	**Нед. Сироп.** Харлампія	**Запуст.** Петра
П	24	Власія, Вігілія	Вігілія
В	25	Мелетія еп., Антонія	Матея ап.
С	26	Пп. Мартиніяна	**Попел.** Вальбурґа
Ч	27	Прп. Авксентія	Александра м.
П	28	Ап. Онисима, Євсевія пуст.	Леандра
С	29	Памфила мч.	Романа

ПАМЯТНІ ДНІ ЛЮТНЯ.

БЕРЕСТЕЙСЬКИЙ МИР.

9-го лютня 1918 року центральні держави: Німеччина, Австрія, Туреччина й Болгарія підписали з Україною мир у місті Берестю та визнали її окремою самостійною державою.

ЛЕСЯ УКРАЇНКА.

25-го лютня 1871 року уродилася найбільша українська поетка Леся Українка в Звягелі (Новгород-Волинський). Правдиве її імя Лариса Косач, по чоловіку Квітка. Леся — це донька Олени Пчілки (Ольги Косач), небога Михайла Драгоманова.

Вчилася дома. Освіту здобула собі дуже широку. Історія, історія культури, світова література. Знала вісім мов. Вихована в літературно-науковій атмосфері стала писати ще дитиною. 12-літньою дівчинкою надрукувала свої перші вірші: „Конвалія" і „Сафо" 1884 року в галицькій „Зорі". 1892 появились у Львові її гарні переклади з Гайного „Книги пісень". Року 1893 (теж у Львові) вийшла збірка її оригінальних віршів „На крилах пісень", а незабаром 1899 року „Думи і мрії" і „Відгуки", теж у Львові 1902 р.

Крім поезій писала прозою: „Така її доля", „Жаль" і „Над морем". В Літературно-Науковому Вістнику" за 1908 р. надрукована її „Розмова".

Високий і скорий розвиток інтелєктуальний та велика творча праця підкошували її слабе здоровля. 1907 р. вийшла заміж за д. Квітку і життя її минало на мандрівці за границею, де шукала порятунку на свою важку недугу. Перебувала теж у галицьких Карпатах, котрі навіяли її неодним новим і гарним поетичним тоном.

В тому, так сказати, другому періоді свого літературного творення повертається Леся Українка до драматичної літератури. Пише: „Вавилонський полон", „На руїнах", „Йоганна", „Одержима", „Касандра", „У пущі", „На полі крови", „Руфін і Прісцілла", „Лісова пісня", „Камінний господар", „Адвокат Мартіян", „В катакомбах", „Магомет і Аиша", „Оргія". Крім того написала поеми: „Одно слово", „Біла посестра" та „Ізольца Білорука" і драматичний ескіз „Бояриня".

Писані ці твори при високій температурі, в найвищім розвитку недуги, але вони на диво сильні і думкою і чуттям, а свіжі й викінчені по формі. З творів тих найбільшу популярність добула собі „Лісова пісня". Інші чекають літературних студій та сценічної вистави.

Померла Леся Українка 1913 року. В ній втратила українська література один зо своїх найбільших талантів, талан европейської міри. В світовій літературі тяжко знайти жінку-поетку, щоб могла рівнятися з Лесею Українкою. Хоч немічна тілом, вона була велика і кріпка духом, як мало котрий з мужчин-поетів.

Хочете її пізнати? Вчитуйтеся в її твори.

Свідомого українця пізнати по тім, що він читає. Читайте і передплачуйте часопис „Український Голос".

Березень - March

— має 31 днів —

Дні		Українські свята	Латинські свята
Н	1	**Нед. 1 посту.** Теодора вмч.	**1 посту.** Альбіна
П	2	Агапіта	Сиплікія
В	3	Ап. Архипа, Филимона	Кенегунди
С	4	Льва еп., Агатона	Казимира
Ч	5	Пп. Тимофія, Євстратія	Адріяна
П	6	Мч., що в Євгенії, Маврикія	Перпетуї і Феліц.
С	7	Полікарпа	Томи з Акв.
Н	8	**Нед. 2 посту.** †1 і 2 н. г. Ів.	**Суха.** Вінкентія
П	9	Тараса еп.	Франціски Рим.
В	10	Порфирія еп.	40 Мучеників
С	11	Прокопія	Константина
Ч	12	Василя еп., Марини й Кири	Григорія В.
П	13	Касіяна	Христини д. м.
С	14	Евдокії прпмч.	Матильди ціс.
Н	15	**Нед. 3 посту.** Теодота	**Глуха.** Климента
П	16	Евтропія, Кл.	Кириякa м.
В	17	Гарасима	Патрикія еп.
С	18	Мч. Конона, Іроїди	Кирила
Ч	19	42 муч. в Аморії.	**Йосифа Обруч.**
П	20	Василія, Єфрема, пп. Павла	Евфимії д.
С	21	Теофілякта еп.	Венедикта ав.
Н	22	**Нед. 4 посту.** † 40 мч. в С.	**Середоп.** Катер.
П	23	Кондрата	Оттона
В	24	Софронія	Гавриїла Архистр.
С	25	**Поклони.** Теофана пов.	**Благ. П. Д. М.**
Ч	26	Никифора	Емануїла м.
П	27	Пп. Венедикта Нурс.	Івана Дамаск.
С	28	Св. Олександра мч. Апулія	Івана Капістр.
Н	29	**Нед. 5 посту.** Мч. Савина	**Чорна.** Кирила
П	30	Олексія чол. Божого	Квірина
В	31	Кирила Єрусалимського	Бальбіни

ПАМЯТНІ ДНІ БЕРЕЗНЯ.

ТАРАС ШЕВЧЕНКО.

9 березня 1914 року народився найбільший поет України — Тарас Шевченко.

10 березня 1961 року умер Тарас Шевченко.

Цього року минає 122 роки від уродження могутнього Духа, Борця й Мученика за правду і волю, Будителя України — Тараса Шевченка і 75 років від Його смерти.

Рік-річно святкують українці Роковини свого Апостола. Чим дальше віддалюємося від часів Його мученицького життя, тим зрозумілішою і яснішою стає перед нами Його світла постать. Його думи вітають над Україною — вічно живі, проймаючі, з тою ж свіжою силою, що ворушить душу народу.

І нині гремлять Його слова:

„Минають дні, минає літо,
А Україна, знай, горить...
По селах плачуть голі діти"...

— — — — — — — — — —

„Латану свитину з каліки
здіймають"...

Поет з обуренням запитує:

„По якому правдивому,
святому закону
І землею всім даною
і сердешним людом
Торгуєте?"
„Схаменіться, бо лихо вам буде!"

А до українського народу кличе:

„Борітеся — поборете!"

Правда
„Мусить буть,
Бо сонце встане і осквернену
Землю спалить".

Він свято вірив і ту велику віру передав нам — нащадкам, що:

Встане Україна
І розвіє тьму неволі,
Світ правди засвітить
І помоляться на волі
Невольничі діти".

З Його надхненням і вірою і ми працюймо й змагаймося за світлу майбутність українського народу.

Віддаймо честь нашому Великому Апостолові й Пророкові! Читаймо Його твори. „Кобзар" Шевченка повинен бути в кожній українській хаті.

СКАСУВАННЯ КРІПАЦТВА.

15 березня 1861 року скасували кріпацтво на Україні під російською займанщиною. (На українських землях під Австрією обмежив його цісар Йосиф II. 1782 року, а скасовано зовсім 1848 року).

„Український Голос" приходить точно що тижня до своїх читачів. Будьте і ви точні для нього. Вирівнюйте точно свою передплату.

Квітень - April

— має 30 днів —

Дні		Українські свята	Латинські свята
С	1	Хрисанта, Дарії	Гуґона
Ч	2	Івана мч., Сергія	Франца
П	3	Якова ісповід.	**М. Б. Страд.**
С	4	**Лазарева субота**	Ізидора еп.
Н	**5**	**Нед. Квітна.** Пп. Нікона	**Пальм.** Вінкента
П	6	Пп. Захарії, Якова	Келестина **папи**
В	7	**Благовіщення Пр. Богор.**	Епіфанія
С	8	Собор Арх. Михаїла	Діонізія
Ч	9	**Вел. четвер.** Матрони	**Вел. четвер**
П	10	**Велика пятниця.** Іларіона	**Вел. пятниця**
С	11	**Вел. субота.** Марка і Кир.	Льва В. пап.
Н	12	**Воскресення Христове**	**Воскресення**
П	13	**Світлий Понеділок**	**Св. Понеділок**
В	14	**Світлий Вівторок**	Юстина м.
С	15	Пп. Тита, Амфіяна	Анастазії
Ч	16	Микити	Венедикта **Й. Л.**
П	17	Пп. Йосифа співця	Анікита **папи**
С	18	Жч. Агатопода й Теодула	Аполонії м.
Н	19	**Нед. Томина.** Євтихія арх.	**Біла.** Кресцента
П	20	Юрія еписк.	Сульпіція
В	21	Ап. Іродіона	Анзельма
С	22	Мч. Євпсихія	Сотера
Ч	23	Мч. Терентія **Африкана**	Войтіха еп.
П	24	См. Антипи еп. **Пергам.**	Феделіса
С	25	Василія Пар.	Марка ев.
Н	26	**Нед. Мирон.** Мч. Гомаїди	**2. по В.** Клита
П	27	Св. Мартина	Петра Кан.
В	28	Ап. Аристарха	Павла від Х.
С	29	Ірини	Петра з Вер.
Ч	30	Симона еп.	Катерини Сієн.

ПАМЯТНІ ДНІ КВІТНЯ.

УКРАЇНСЬКА ЦЕНТРАЛЬНА РАДА.

7-го квітня 1917 року проголосили в столиці України — в Києві Українську Центральну Раду.

19-го квітня 1917 року Всеукраїнський Конґрес визнав Українську Центральну Раду найвищою владою України.

Українська Центральна Рада — це перший парлямент України.

На чолі Української Центральної Ради стояв великий учений історик і громадський діяч — професор Михайло Грушевський. Під його кермою Україна проголосила себе самостійною державою — Українською Народньою Республикою.

29-го квітня 1918 року уступила Українська Центральна Рада під натиском німців, що тоді були на Україні, а Павло Скоропадський став гетьманом України. (Гетьманував до 14 грудня 1918 року).

ЮЛІЯН РОМАНЧУК.

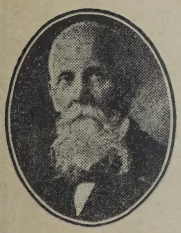

22-го квітня 1932 р. помер у Львові на 91 році життя многозаслужений громадянин Галицької України — Юліян Романчук, політик і громадський діяч та письменник; учитель ґімназії, дійсний член Наукового Товариства ім. Шевченка, один із творців новітнього українського відродження Галичини, основник товариства „Просвіти" й Наукового Т-ва ім. Шевченка. 1896-1906 голова „Просвіти", основник і співробітник „Діла"; 1883-95 посол до галицького сойму і від 1889 голова українського соймового клюбу; 1890 один із ініціяторів так званої „нової ери"; 1891-97 і 1901-18 посол до віденського парляменту, до 1911 голова українського парлямантарного клюбу, від 1911 віцепрезидент парляменту; за світової війни голова Української Культурної Ради у Відні; 1904—1915 редактор збірного видання творів українських клясиків під назвою „Руська Письменність".

ПЕТРО КОНАШЕВИЧ САГАЙДАЧНИЙ.

25-го квітня 1622 року умер в Києві гетьман Запорожського Війська Петро Конашевич Сагайдачний, ранений у битві з турками під Хотином. Гетьман Сагайдачний був завзятим оборонцем східного обряду і великим добродієм українських шкіл та брацтв церковних.

Свідомий нарід пізнати по тім, яка у нього преса. Причинюйтеся до поширення рідної преси. Нехай не буде ні одної свідомої української родини, яка не передплачувалаб щиропатріотичний часопис „Український Голос".

Культурну хату пізнати по добрій скількости книжок у домашній бібліотеці. Доповнюйте свою бібліотеку виданнями „Українського Голосу" й іншими книжками, яких катальоґ містить від часу до часу цей часопис і на замовлення висилає.

Травень - Мау

— має 31 днів —

Дні		Українські свята	Латинські свята
П	1	Пп. Івана, Кузьми Халк.	Филипа і Якова
С	2	Пп. Івана, Юрія сп.	Жигмонта
Н	3	**Нед. Розслабл.** Пп. Теодора	**3 по В.** Знайд. Хр.
П	4	См. Януарія та ин.	Фльоріяна
В	5	Теодора Сиксот.	Пія V.
С	6	**Вм. Юрія Переможця**	Івана в О.
Ч	7	Мч. Сави Стратил.	Флявії
П	8	† Ап. єв. Марка	Станислава еп.
С	9	См. Василя Амас.	Григорія Наз. еп.
Н	10	**Нед. Самар.** Ап. Симеона	**4 по В.** Ізидора
П	11	Ап. Язона і Сосипатра	**Францішка з Гієр.**
В	12	Мч. 9 в Кізику	Панкратія
С	13	Ап. Якова	Серватія
Ч	14	Пр. Єремії; см. Макарія	Боніфатія
П	15	Атанасія Вел. еп. Ол.	Івана зі Салі
С	16	† Теодосія печ., мч. Тимот.	Бл. Андрея Боб.
Н	17	**Нед. Сліпород.** Пм. Пелагії	**5 по В.** Пасхаліса
П	18	Вм. Ірини; пп. Адріяна	Хр. Дні. Венанція
В	19	Пм. Йова	Петра Кел.
С	20	Зявл. Ч. Хреста	Бернарда
Ч	21	**Вознесення Христове**	**Вознесення**
П	22	† Пер. мощей Миколая чуд.	Юлії д.
С	23	† Ап. Симона Зилота	Дезідерія еп. і м.
Н	24	**Нед. Отців.** Кирила і Мет.	**6 по В.** Йоанни
П	25	Епіфана еп. Кипр.	Григорія VII.
В	26	Мч. Гликерії діви	Филипа Нер.
С	27	Ізидора, Максима	Беди
Ч	28	Пахомія В.	Августина
П	29	Теодора освяч.	Марії Магд. з П.
С	30	Ап. Андроніка й Юнії	Ферднианда
Н	31	**Нед. Пресв. Тройці**	**Зісл. св. Духа**

ПАМЯТНІ ДНІ ТРАВНЯ.

СИМОН ПЕТЛЮРА.

25-го травня 1926 року згинув трагічною смертю бувший голова Директорії (уряду України 1918—1920) і Головний Отаман військ Української Народньої Республики Симон Петлюра з руки жида Шварцбарта на вулиці Парижа.

ІВАН ФРАНКО.

(Вінок на могилу в 20-літні роковини Його смерти).

28-го травня 1916 р. умер великий Син України — Іван Франко. Іван Франко — це ціла епоха (історична доба) в літературному й суспільно-політичному житті України, а особливо Галичини.

Велитень думки — зломив назадництво тогочасної української інтелігенції. Селянську масу підірвав до освіти, її змагання звязав з ідеями людського поступу.

Переслідуваний чужими, цькований і непризнаний своїми — з низин, надлюдськими зусиллями власної волі, в поті чола, піднявся на вершини знання й творчости.

В свою чутливу душу поета вбрав недолю людського життя, — його нужду і піт, біль і сльози, але не зігнувся під їх тягарем.

В горнилі своєї творчої душі цю людську кривду перетопив в огнені образи протесту й гніву — в заклик до боротьби.

Невтомний в своїй праці й боротьбі — іде завсігди вперед.

Його творчий голос що раз міцніє і в „Мойсеї" стає натхненним і пророчим.

Будуччина народу — паралітика на роздорожжу трівожить душу поета.

Але сумнів цей лише на хвилю.

Нарід, що перебув татарське лихоліття, ярмо неволі й панщини, не згине, не пропаде.

Поет вірить, що прийде час, коли цей раб і наймит трусне Кавказ, впережеться Бескидом, покотить Чорним морем гомін волі.

Україну єднає Франко з усім вільним людством, з обездоленими й покривдженими світа,

> бо вважає, що ця любов до України
> не перечить тій другій і святій
> любові
> до всіх, що ллють свій піт і кров,
> до всіх, котрих гнетуть окови.

І на призивний клич поета — не ридать а добувати, — повстає український нарід, добровільно стає рабом волі і з поетом разом вірить, що спільною працею здобуде нове життя, уторує шлях правді, поступові й волі.

З печаттю Його духа йдемо в мандрівку століть...

Франко — Син Народа, що в гору йде.

Його поклик — праця, щастя і свобода.

В місяці травні цього року українці повинні врочисто відсвяткувати 20-літні роковини смерти Івана Франка влаштовуючи концерти і святочні академії. На святах треба відчитувати реферати про життя і працю нашого Великого Каменяра й обзнайомлюватися з його творами.

Червень - June

— має 30 днів —

Дні		Українські свята	Латинські свята
П	1	**Зісл. С. Духа.** См. Патрикія	**Понед. Св. Духа**
В	2	Мч. Талалея	Марцеля
С	3	Рівноап. Константина і Ол	Кльотильди
Ч	4	Мч. Василіска, Володим.	Квірина
П	5	Сп. Михайла Синад.	Боніфатія
С	6	Симона Дивногор.	Норберта еп.
Н	7	**Нед. Всіх Святих**	**Пресв. Тройці**
П	8	Ап. Карпа, вм. Юрія нового	Медарда
В	9	См. Терапонта	Феліціяна
С	10	Микити, Ігнатія	Маргарети
Ч	11	Мч. Теодосії діви Тирськ.	**Боже Тіло**
П	12	Пр. Ісаакія Далм.	Івана Фак.
С	13	Ап. Ерма, мч. Ермія	Антон. з Пад.
Н	14	**Нед. 2 по З. св. Д.** Мч. Юст.	**2 по З.** Василія еп.
П	15	**† См. Івана Сучавського**	Бенона
В	16	Муч. Лукиліяна	Івана Фран.
С	17	Митрофана	Райнера
Ч	18	См. Доротея еп. Тир.	Ефрема діяк.
П	19	Еп. Висаріона, Іларіона	Серця Ісуса
С	20	Мч. Теодота Анкір.	Сильверія
Н	21	**Нед. 3 по З. св. Д.** Мч. Тео.	**3 по З.** Альойзія
П	22	Кирила арх. Алекс.	Павлина еп.
В	23	Свм. Тимофія	Аґрипіни
С	24	Ап. Вартоломея	Різдво Івана
Ч	25	Пп. Онуфрія Вел.	Вільгельма ав.
П	26	Мч. Акилини, Анастасії	Павла і Івана м.
С	27	Пр. Єлисея, Методія патр.	Владислава кор.
Н	28	**Нед. 4 по З. св. Д.** Пр. Амоса	**4 по З.** Іринея еп.
П	29	Тихона еп. Амафун.	**Петра і Павла ап.**
В	30	Мч. Мануїла	Пам. св. Павла

ПАМЯТНІ ДНІ ЧЕРВНЯ.

АНДРІЙ ЧАЙКОВСЬКИЙ.

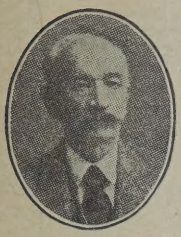

2-го червня 1935 р. закінчив у Коломиї своє трудяще життя один з визначних наших письменників і громадських діячів — Андрій Чайковський.

Уродився Чайковський в Самборі 15-го травня 1857 року. Народню школу вчив зразу в дякоучителя Теодора Приставша, опісля приватно. Гімназію закінчив у Самборі 1877 р. В тім році перейшов на однорічну службу військову до Львова, де записався на філософічний факультет, потім перейшов на факультет правничий. Року 1882 змобілізовано 77 піхотний полк, і з ним пішов і він, як запасний поручник, присмирювати Босняцько-Герцеговинське повстання. Стояв у Фочі, біля Чорногорської границі. Закінчивши правничий факультет і відбувши адвокатську практику, відкрив адвокатську канцелярію в Бережанах, де працював аж до 1914 року, потім перебрався до Коломиї.

Чайковський був почесним членом „Просвіти" у Львові. Написав багато оповідань і повістей з галицько-українського життя (головно з життя так званої ходачкової шляхти): „Олюнька", „В чужім гнізді", „Своїми силами", „З ласки родини" та історичні: „Козацька помста", „Сагайдачний", „Корнієнко" і спомини.

Чи учаться ваші діти по українськи? Читають українські книжки? **Чи ходять до української школи?** Як ні — поганий ви українець!

МАРКІЯН ШАШКЕВИЧ.

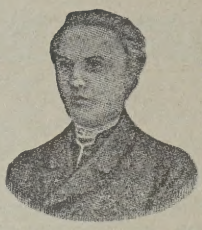

7-го червня 1811 р. уродився в Підлисю, Золочівського повіту, Галичина, — Маркіян Шашкевич. До ґімназії ходив у Бережанах, а відтак кінчив теольоґічні студії на університеті у Львові.

Шашкевич — це пробудник українського життя в Галичині. Він перший зірвав з тою літературною тарабанщиною, якою тоді писали галичане і повернувся до народньої мови і пісні. Ентузіяст і патріот, поривав других з собою. Особливо близькими були до його Вагилевич і Головацький. Їх згірдливо звали „руською трійцею". Ця трійця, не зважаючи на репресії державного уряду й греко-католицької консисторії, стала промощувати шлях національній демократичній ідеї, а разом із тим і народній мові на Галицькій Україні. З проповідниці у перше залунало народнє слово, у відписах стали ходити вірші подібні до народніх співанок. Та не так легко було добратися до друку. Цензура заборонювала перші збірки молодих українців-самостійників. Після усяких перепон повелось Шашкевичові видати 1837 р. в Будапешті першу книжку живою народньою мовою „Русалка Дністровая".

Тільки 100 примірників цього збірника віршів, оповідань і розвідок дісталось до Галичини, але й тих 100 книжочок вистарчило, щоб дати почин новому літературному й політичному напрямкові.

Шашкевич умер 1843 року. Його звуть батьком народнього відродження галицької України.

Липень - July

— має 31 днів —

Дні		Українські свята	Латинські свята
С	1	Мч. Леонтія, Ігнатія	Іпанія. Кр. І. Хр.
Ч	2	† Ап. Юди, брата Господ.	Посіщ. ПДМ.
П	3	Мч. Методія Патар.	Анатолія еп.
С	4	Мч. Юліяна Тарс.	Теодора еп.
Н	5	**Нед. 5 по З. св. Д.** Євсевія	**5 по З.** Кирила
П	6	Мч. Агрипини та инш.	Ісаії пр.
В	7	**Різдво Івана Предтечі**	Вілібальда
С	8	Февронії	Єлисавети
Ч	9	Давида Солун., Івана еп.	Вероніки
П	10	Самсона странопр.	7 Братей м.
С	11	Беср. Кира й Івана	Пія І пап.
Н	12	**Нед. 6 по З. св. Д. Ап. П. і П.**	**6 по З.** Івана Гв.
П	13	Собор 12 Апостолів	Анаклита п. і м.
В	14	Безср. Кузьми і Дамяна	Бонавентури
С	15	Пол.. риз П. Богор.	Генрика
Ч	16	Мч. Гіяцинта, Діомида	МБ. Шкаплір.
П	17	Андрія Крит. пр. Марти	Алексія
С	18	Сергія Радон. Атанасія аф.	Симеона з Л.
Н	19	**Нед. 7 по З. св. Д.** Уляни д.	**7 по З.** Вінкентія
П	20	Пр. Хоми Малеїна, Акакія	Чеслава
В	21	Вм. Прокопа	Пракседи
С	22	Смч. Панкратія	Марії М.
Ч	23	† Пр. Антонія печ.	Аполінарія еп.
П	24	Мч. Євтимії, бл. кн. Ольги	Кунеґунди кор.
С	25	Мч. Прокла й Іларія	Якова ап.
Н	26	**Нед. 8 по З. св. Д.** Арх. Гав.	**8 по З.** Анни
П	27	Ап. Акіли, мч. Юста	Рудольфа Акв.
В	28	**Рівноапост. кн. Водод. В.**	Віктора
С	29	Смч. Атиногена	Марти д.
Ч	30	Вмч. Марини, Іринарха	Руфіна
П	31	Мч. Гіяцинта амастрид.	Ігнатія Льойолі

ПАМЯТНІ ДНІ ЛИПНЯ.

ВОЛОДИМИР ВЕЛИКИЙ.

15-го липня 1015 р. умер в Києві князь Володимир І. Великий, або Святий.

Володимир був сином Святослава. Він добув владу в боротьбі з братом Ярополком, 981 року зайняв Перемишль і Червень, 982 р. підбив вятичів, 983 р. ятвягів, 984 р. радимичів і волзьких болгарів, 993 р. виправився на підкарпатських хорватів, 988 зайняв грецький Корсунь на Криму і присилував візантійського імператора Василя дати йому за жінку сестру Анну; охрестився, поширив християнство і візантійську культуру на Україні, побудував Десятинну церкву в Києві, завів перші школи. Мав 12 синів (між іншими Святополк, Мстислав, Ярослав, Борис, Гліб) і дві доньки.

БОГДАН ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ.

27-го липня 1657 року умер найбільший український полководець, гетьман Богдан Хмельницький, що прогнав з України і „жида і пана".

Він був родом із покозаченої шляхти, сотник чигиринський, від 1637 відомий як писар Війська Запорожського. Мав для свого часу добру освіту. Після даремних заходів повернути собі хутір Суботів, утік на Запорожжа й з татарською допомогою почав війну проти Польщі, як запорозький гетьман 1648. Перемоги над Жовтими Водами, під Корсунем та під Пилявою дали йому змогу опанувати майже всю Україну, й він поставив собі за завдання визволити ввесь український нарід аж до Висли. 1649 через татарську зраду під Зборовом мусів прийняти договір із Польщею, який визнавав тільки 40,000 реєстрового козацького війська. Програна битва під Берестечком іще погіршила умови договору України з Польщею. Тому Хмельницький прийняв був опіку турецького султана, але не діждавшися допомоги, заключив умову з московським царем в Переяславі 1654 року.

При кінці свого гетьманування навязав був тісні союзні зносини з Семигородом та Швецією і з ними разом хотів розділити Польщу. Злуку з Москвою вважав за тимчасову й шукав способу стати зовсім незалежним від Москви.

Хто читає позичений часопис, хоч сам може собі передплатити, той надуживає чужу працю, підкопує рідну пресу і сам себе осмішує.

„Вістник", це одинокий український реліґійний часопис в Канаді, що стоїть на сторожі Української Православної Церкви і обговорює церковні справи, які кожний свідомий православний українець повинен знати. Виходить 13-ий рік в Вінніпеґу. Річна передплата виносить 1 дол.

Адреса:

HERALD

Box 3684, Winnipeg, Man.

Серпень - August

— має 31 днів —

Дні		Українські свята	Латинські свята
С	1	Пр. Макрини, пр. Дія	Петра в оков.
Н	2	**Нед. 9 по З. св. Д.** Пр. Іллі	**9 по З.** БМ. Ангел.
П	3	Симона Юрод. Івана стовп.	Найд. св. Стеф.
В	4	Марії Магдлини	Домініка
С	5	Мч. Трофима	МБ. Сніжної
Ч	6	† Мч. Бориса й Гліба	† Преобр. Госп.
П	7	† Прав. Анни (матері М. Б.)	Каєтана в.
С	8	Смч. Єрмолая, Єрмила	Кирияка м.
Н	9	**Нед. 10 по З. св. Д.** Пантел.	**10 по З.** Романа
П	10	Ап. і діяк. Прохора	Лаврентія м.
В	11	Мч. Каленика	Сузанни
С	12	Ап. Сили, Сильвана	Кляри Д.
Ч	13	Євдокима, мч. Юдити	Гіполита
П	14	Перенес. дерева Хр. Госп.	Евзевія еп.
С	15	Архид. Стефана, Нікодима	**Успіння Пр. Б.**
Н	16	**Нед. 11 по З. св. Д.** Ісаакія	**11 по З.** Йоакима
П	17	Мч. 7 отрок ефес.	Яцка в.
В	18	Мч. Евсигнія	Єлени кор.
С	19	**Преображення Г.Н.І.Х.**	Людвика
Ч	20	Дометія перс. мч. Марина	Стефана Кор.
П	21	Еміліяна еп. Кизич.	Іванни Фр. Шан.
С	22	† Ап. Матвія, мч. Антонія	Тимотея і тов. м.
Н	23	**Нед. 12 по З. св. Д.** Лаврен.	**12 по З.** Филипа
П	24	Мч. Євпла діякона	Вартоломея ап.
В	25	Мч. Аникити	Людвика
С	26	Максима, Іполита	МБ. Ченст.
Ч	27	Пр. Михея, Теодосія печ.	Йосифа Каляс.
П	28	**Успіння Пресв. Богородиці**	Августина еп.
С	29	Нерукотв. Образа	Усікн. гол. Ів. Хр.
Н	30	**Нед. 13 по З. св. Д.** Мирона	**13 по З.** Рожі Лім.
П	31	Мч. Флора й Лавра, Єрма	Раймунда Нон.

ПАМЯТНІ ДНІ СЕРПНЯ.

ДМИТРО ВІТОВСЬКИЙ.

4-го серпня 1919 р. згинув геройською смертю перший секретар (міністер) військових справ Української Народньої Республики західної области і перший начальний вождь Української Галицької Армії — полковник Дмитро Вітовський. Він вибрався літаком з Берлина на Україну, щоб повітряним шляхом через Польщу дістатися до Української Армії, що побідно йшла на Київ, випираючи московсько - большевицькі орди. На нещастя літак упав на німецькім Шлеську і в тій катастрофі знайшов смерть Дмитро Вітовський і четар Юліян Чучман. Вони оба поховані на цвинтарі в Берліні.

Усі свідомі українці дорожать памятю Дмитра Вітовського, щирого борця і вождя українських боєвих сил у великому змаганні за волю України.

ОСИП ЮРІЙ ФЕДЬКОВИЧ.

8-го серпня 1834 р. уродився Осип Юрій Федькович, буковинсько - український письменник, австрійський офіцер, опісля шкільний інспектор на Буковині; 1872-3 редактор видань „Просвіти" у Львові. Писав поезії, поеми, оповідання головно з гуцульського народнього життя, драми, переклади. Спрямував українську літературу в Галичині і на Буковині на шлях Шевченка та Марка Вовчка.

В українській літературі Федькович займає одно з передових місць, не як поет ідеольог, а як мистець слова й поетичного погляду на світ і на людське життя, зокрема на життя Гуцульщини, котру він оспівав, як ніхто другий.

ІВАН КОТЛЯРЕВСЬКИЙ.

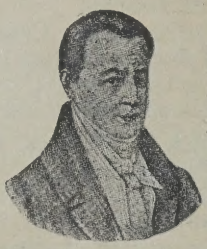

29-го серпня 1769 р. уродився батько нової української літератури Іван Котляревський, родом із Полтави. Скінчив духовну семінарію, потім був домашнім учителем, урядовцем у магістраті, 1796-1808 у війську, від 1810 доглядачем полтавського „Дому для виховання бідних дворян", 1812 брав участь у творенні козацького полку для війни з Наполеоном. 1798 року дідич Максим Парпура видав три пісні його жартливої „Перелицьованої Енеїди", що дала початок новій українській літературі (друге видання вийшло 1808, третє 1809, а в цілості 1842 після смерти автора). Енеїда цінна змальованням старо-українського побуту часів Гетьманщини. Крім Енеїди Котляревський написав дві драматичні пєси: оперету „Наталка Полтавка" й комедію „Москаль Чарівник" та „Оду до Князя Куракіна". 1903 року відкрито в Полтаві памятник Котляревському.

Вересень - September

— має 30 днів —

Дні		Українські свята	Латинські свята
В	1	Андрія Стратилата	Броніслава
С	2	Пр. Самійла	Стефана
Ч	3	Ап. Тадея; мч. Васи й дітей	Зенона
П	4	Мч. Агатоника, Зотика	Розалії д.
С	5	Віддання Успіння; мч. Лупи	Лаврентія Юст.
Н	6	**Нед. 14 по З. св. Д.** Петра	**14 по З.** Захарії
П	7	Ап. Вартоломея й Тита	Бл. Мельхіора
В	8	Мч. Адріяна і Наталії	Різдво ПДМ.
С	9	Пп. Пимена	Петра Кл.
Ч	10	Мойсея мур. Сави печ.	Николая з Тол.
П	11	**Усічення Голови Ів. Хрест.**	Прота і Якинта м.
С	12	Св. Олександра, Івана й Пав.	Найсв. ім. МБ.
Н	13	**Нед. 15 по З. св. Д.** П. п. Б.	**15 по З.** Филипа
П	14	Семена стовп.	Воздв. Ч. Хр.
В	15	Маманта	Стр. ПДМ.
С	16	Антипа еп.	Корнилія
Ч	17	Вавили еп. Антіох.	Знаки св. Фран.
П	18	Прор. Захарія та Єлисавети	Йосифа з Купер.
С	19	Чудо Арх. Михайла в Хонях	Януарія еп.
Н	20	**Нед. 16 по З. св. Д.** Созонта	**16 по З.** Евстахія
П	21	**Різдво Пресвятої Богород.**	Матея ап.
В	22	Богоотців Якима і Анни	Томи з Вілян
С	23	Мч. Минодори	Теклі д.
Ч	24	Теодори Олександ.	ПД. Викупл.
П	25	Відд. Різдва Б. Матері	Бл. Володислава
С	26	Оновл. храму Воскресіння	Кипріяна і Юст. м.
Н	27	**Нед. 17 по З. св. Д. В. Ч. Хр.**	**17 по З.** Кос. і Д.
П	28	Рмч. Микити, Порфира	Вячеслава кор.
В	29	Евтимії, Віктора	Михаїла Арх.
С	30	Мч. Віри, Надії і Любови	Єроніма

ПАМЯТНІ ДНІ ВЕРЕСНЯ

ІВАН ТОБІЛЕВИЧ.

15-го вересня 1907 року умер український актор і драматурґ Іван Тобілевич (Карпенко Карий).

Іван Тобілевич уродився 16-го вересня 1845 року. Як драматурґ поширив побутово-реалістичну драму до суспільно-психольоґічного напрямку й дав низку справжніх типів (Калитка, Пузир, Бурлака і др.) Кращі твори побутові: Бурлака, Наймичка, Хазяїн, Суєта, Понад Дніпром; історичні — Сава Чалий.

ІВАН МАЗЕПА.

22-го вересня 1709 р. умер гетьман Іван Мазепа.

Гетьман Іван Мазепа уродився 1644 року. Спочатку був „покойовим дворянином" при дворі польського короля Яна Казимира. В 60 роках XVII століття був на службі у гетьмана Петра Дорошенка. За Самійловича був ґенеральним осаулом. 1687 року вибраний гетьманом.

Мазепа старався зміцнити козацьку старшинську верству й цим викликав проти себе невдоволення в українських селянських і козацьких масах. Боючися доносів у Москву, Мазепа мусів запобігати перед московським урядом, мав повне довіря в царя Петра I. Підчас шведсько-московської війни заключив союз із Карлом XII, щоб визволити Україну зпід московської неволі. До Мазепи прилучилися запорожці, але поразка українсько-шведського війська під Полтавою 1709 року знищила всі його плани. — Умер в Бендерах, похований у Ґалаці (Румунія), в манастирі св. Юрія. На Україні російський цар звелів прокляти Мазепу як „єретика", хоч він побудував багато церков.

Преса, це сильна зброя, сильніша від мечів і гармат. Це одинока оборона нашого народу в сучаснім положенню. Нехай же кождий українець дбає про зріст національної преси, висилаючи точно передплату на „Український Голос".

Найбільше всесторонній часопис, який подає що тижня інформації про події в Канаді і в цілім світі та порушує найактуальнійші теми національного життя, є „Український Голос". Виходить уже двадцять шестий рік. Річна передплата 2 долари. Адреса:

UKRAINIAN VOICE
Box 3626, Winnipeg, Man.

Книгарня „Українського Голосу" має на складі книжки зо всіх ділянок людського знання. Яких вам потрібно? Загляньте в катальоґ. Як не маєте катальоґа, то пишіть за ним на адресу:

UKRAINIAN VOICE
Box 3626, Winnipeg, Man.

Жовтень - October

— має 31 днів —

Дні		Українські свята	Латинські свята
Ч	1	Євменія еп. горт., мч. Софії	Бл. Івана з Дуклі
П	2	Мч. Трохима, Саватія	Ангелів Стор.
С	3	Вмч. Остапа, Теопистії	Кандида і Ґерарда
Н	4	**Нед. 18 по З. св. Д.** Кондр.	**18 по З.** МБ. Рож.
П	5	Смч. Фоки Синоп.	Плакида м.
В	6	Зачаття Івана Предтечі	Брунона
С	7	Рівноап. Теклі, Копрія	Марка п.
Ч	8	Пр. Євфросинії, Сергія Рад.	Бригіди д.
П	9	† Івана Богослова ап. і єв.	Людвика Бертр.
С	10	Мч. Калистрата й вояків	Францішка Борґ.
Н	11	**Нед. 19 по З. св. Д.** Харит.	**19 по З.** Еміліяна
П	12	Киріяка анахор., мч. Дади	Максиміліяна еп.
В	13	Григорія Вірменина	Едварда кор.
С	14	**Покров Пр. Богородиці**	Каликста
Ч	15	Смч. Кипріяна й мч. Юстини	Тереси д.
П	16	Смч. Діонісія ареопаг.	Ґерарда Маєллі
С	17	Смч. Іеротея еп. атен.	Маргарети Аляк.
Н	18	**Нед. 20 по З. св. Д.** Харит.	**20 по З.** Луки ев.
П	19	† Ап. Томи	Петра з Ал.
В	20	Сергія і Вакха	Івана Кант.
С	21	Пр. Палагії, Таїси	Уршулі
Ч	22	† Ап. Якова Алф.	Кордулі д. і м.
П	23	Свято відр. укр. ієрархії	Северина еп.
С	24	Ап. Пилипа, Теофана еп.	Рафаїла Арх.
Н	25	**Нед. 21 по З. св. Д.** Прова	**21 по З.** Криспина
П	26	Мч. Карпа й Папили	Евариста пап.
В	27	Назарія	Фльорентія
С	28	Пр. Євтимія, Лукіяна	Симона
Ч	29	Мч. Лонгина сотника	Наркіса еп.
П	30	Прор. Осії; Андрія Крит.	Альфонса Родр.
С	31	† Ап. єв. Луки; мч. Марини	Вольфґанґа еп.

ПАМЯТНІ ДНІ ЖОВТНЯ.

ПЕРЕМОГА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО ПІД ГОРОДКОМ.

9-го жовтня 1655 року козацькі війська під проводом гетьмана Богдана Хмельницького віднесли велику побіду над поляками під Городком в Галичині. — (Городок (Ягайлонський) — повітове містечко над річкою Верешицею на захід від Львова, має около 10 тисяч мешканців. В XIII-XVI вв. один з важніших городів Галичини, сильно укріплений. В польсько-українській війні зимою 1919 року відбулися тут бої за опанування залізничого шляху Львів-Перемишль).

УТВОРЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ РАДИ У ЛЬВОВІ.

19 жовтня 1918 року до Львова був скликаний зїзд мужів довіря зі Східної Галичини й Буковини. Приїхало кілька тисяч селян, міщан та інтеліґенції, щоби одобрити утворення Української Національної Ради як української конституанти. Велика саля Нроднього Дому, всі бічні убікації і площа перед входом були набиті учасниками. В 12 годині в полудне д-р Петрушевич відкрив збори і виголосив довшу промову, яку закінчив святочним проголошенням Української Держави на українських землях Австро-Угорщини. Всі повстали з місць і з тисячів грудей залунала могутня пісня „Вже воскресла Україна".

Хто читає позичений часопис, хоч сам може собі передплатити, той надуживає чужу працю, підкопує рідну пресу і сам себе осмішує.

ЖОВТЕНЬ — МІСЯЦЬ КНИЖКИ.

Місяць жовтень, це місяць книжки і взагалі друкованого слова. По товариствах треба влаштовувати відчити і реферати про значіння книжки і часопису. Треба заохочувати людей до читання, до купування книжок і до передплачування щиро-національних часописів.

Книжка і часопис повинні стати нерозлучними приятелями кожного українця. Вони повинні бути в кожній українській хаті. Дім без книжок то так, як тіло без душі. Добра книжка є чоловік; більше того, вона є душею і найкращим приятелем чоловіка.

В теперішніх часах може мати свою власну книгозбірню і найбідніший чоловік.

Завоювати будуче поможе нам книга. Тому кожний українець повинен купувати і читати добрі книжки.

Преса це уста народу. Нехай же вона буде багата, щоб її голос розходився по світу. А такою буде тоді, коли кожний українець буде передплачувати щиро національну пресу.

„Український Голос" виходить що тижня і коштує на рік 2 долари.

„Вістник" виходить що два тижні і коштує на рік 1 долар.

Листопад - November

— має 30 днів —

Дні		Українські свята	Латинські свята
Н	1	**Нед. 22 по З. св. Д.** Йоіля	**22 по З. Всіх Свят.**
П	2	Вмч. Артема; пр. Артема	День Задушний
В	3	Іляріона Вел.	Губерта
С	4	Мч. Олександра	Кароля Бором.
Ч	5	Ап. Якова брата Госп.	Захарія і Єлисав.
П	6	Мч. Арети; Арети печ.	Леонарда в.
С	7	Мч. Маркіяна й Мартирія	Бл. Антонія Бал.
Н	8	**Нед 23 по З. св. Д. Дмитра**	**23 по З.** Готфріда
П	9	Мч. Нестора, Капітолини	Теодора м.
В	10	Терентія і Неоніли	Андрія з Авел.
С	11	Бл. Марії, Анастазії	Мартина еп.
Ч	12	Мч. Зиновія й Зиновії	Мартина папи
П	13	Ап. Стахія, Амплія, Наркиса	Станіслава Кост.
С	14	Безср. Кузьми й Демяна	Йосафата еп і м.
Н	15	**Нед. 24 по З. св. Д.** Акинд.	**24 по З.** Гертруди
П	16	Мч. Акепсима еп.	МБ. Остробрам.
В	17	Йоанікія Вел.	Сальомеї
С	18	Мч. Галактіона	Романа
Ч	19	Св. Павла арх. Конст.	Єлисавети кор.
П	20	Мч. 33 Мелітинських	Фелікса Валейз.
С	21	**Собор Архистр. Михаїла**	Введ. в хр. ПБ.
Н	22	**Нед. 25 по З. св. Д.** Онис.	**25 по З.** Кекилії д.
П	23	Ап. Єраста, Олимпа	Климента пап. м.
В	24	Віктора, Стефаніди	Івана від Хр.
С	25	Івана Милост.	Катерини
Ч	26	† Івана Золот. арх. Конст.	Леонарда
П	27	† Ап. Филипа, Григорія	Валеріяна еп.
С	28	Мч. св. Гурія, Самона	Здислави
Н	29	**Нед. 26 по З. св. Д.** Ап. Мат.	**1. Адв.** Сатурніна
П	30	Григорія чуд. еп. Неокес.	Андрія ап.

ПАМЯТНІ ДНІ ЛИСТОПАДА.

ДЕНЬ ПЕРШОГО ЛИСТОПАДА.

1-го листопада 1918 року українці скинули австрійську владу в Галичині. В тому дні почалася українсько-польська війна боями українського війська за Львів. Українці тримали Львів до 22 листопада. Того дня українські війська вийшли зі Львова й почали облогу, яка тривала до 15 травня, 1919 року.

ТРЕТІЙ УНІВЕРСАЛ ЦЕНТРАЛЬНОЇ РАДИ.

20-го листопада 1917 року Українська Центральна Рада видала Третій Універсал і проголосила Україну республикою.

Вшануймо памятні історичні дні листопада сходинами й рефератами та з щирим серцем згадаймо тих борців, що в змаганні за кращу долю українського народу принесли в жертву свій великий труд — здоровля і життя.

МИХАЙЛО ГРУШЕВСЬКИЙ.

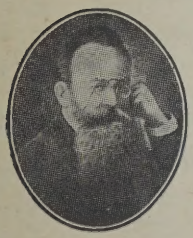

25-го листопада 1934 року умер на Кавказі великий український історик, політик і публіцист проф. Михайло Грушевський.

Народився 29 вересня 1866 року в Холмі. молоді літа провів і здобув освіту в Тифлісі. 1890 р. закінчив вищу освіту в Київському університеті св. Володимира під керовництвом славного українського історика В. Антоновича. З часом заснування у Львівському університеті української катедри всесвітньої історії переїхав Грушевський до Львова і, як першорядна наукова сила, взяв провід на українській університетській катедрі та став, взагалі, на чолі наукової і культурної роботи в Галичині.

З реорґанізацією львівського Наукового Товариства ім. Шевченка в наукову установу веде Грушевський редакторство „Записок НТШ", а пізніше стає на чолі Т-ва і підносить його на рівень з европейськими науковими інституціями, згуртувавши біля себе цілу школу українських вчених з обох сторін Збруча і видаючи щороку друком багато цінних праць з обсягу історії, літератури, етнографії і т. п.

З ініціятиви Грушевського засновується у Львові „Літературно-Науковий Вістник" за його ж редакторством та „Видавнича Спілка" — найбільше й найактивніше видавництво того часу в Галичині. Перебуваючи у Львові піддержував близькі та чинні звязки з Великою Україною. Заснував в Києві „Українське Наукове Товариство", притягаючи до співпраці у ньому найчільніші літературні й наукові рідні сили.

Але найславнійшим ділом Грушевського, найбільшою його прислугою українському народові, було написання великої Історії України, що стала справжньою національною євангелією для нас, міцною науково-обґрунтованою підвалиною нашого національно-державного визволення.

Революція 1917 р. справедливо висунула Грушевського на чоло українського визвольного руху, і він, як голова Центральної Ради, був першим президентом Вільної Української Держави.

Під окупаційним московським режімом Грушевський продовжував свою наукову працю, але через біду, злидні і переслідування не міг її закінчити.

Грудень - December

— має 31 днів —

Дні		Українські свята	Латинські свята
В	1	Мч. Платона	Елігія еп.
С	2	Пр. Авдія	Бібіяни д.
Ч	3	Григорія Декапол.	Франца Ксав.
П	4	**Введення в Храм Пр. Бог.**	Варвари д. м.
С	5	Ап. Филимона, Архипа	**Сави еп.**
Н	6	**Нед. 27 по З. св. Д.** Амфіл.	**2 Адв.** Миколая
П	7	Вмч. Катерини	Амврозія еп.
В	8	Климента	**Неп. Зачаття ДМ.**
С	9	Пр. Аліпія стовп.	Леокадії
Ч	10	Вмч. Якова; пп. Романа	МБ. Льорет.
П	11	Пм. Стефана Нов.	Дамазія пап.
С	12	Мч. Парамона і з ним 370	Александра м.
Н	13	**Нед. 28 по З. св. Д.** Андрія	**3 Адв.** Лукії діви
П	14	Пр. Наума; мч. Ананії	Спіридіона еп.
В	15	Пр. Авакума	Валеріяна
С	16	Пр. Софонії	Евсевія
Ч	17	Вм. Варвари; Івана Дамас.	Лазаря еп.
П	18	Пп. Сави Освяч.	Очікув. МБ.
С	19	**Св. Миколая арх. Мирл.**	Немезія еп.
Н	20	**Нед. 29 по З. св. Д.** Амвроз.	**4. Адв.** Теофіля м.
П	21	Пп. Потапія; ап. Состена	Томи ап.
В	22	Зач. Анною Пресв. Богор.	Зенона м.
С	23	Мч. Мини, Єрмогена	Вікторії д.
Ч	24	Пп. Данила Стовп., Луки	Нав. Адама і Еви
П	25	Спиридона еп. Тримиф.	**Різдво Христове**
С	26	Мч. Євстратія, Авксентія	**Стефана**
Н	27	**Нед. Праотців.** Мч. Тирса	**Нед. по Р.** Івана
П	28	См. Єлевтерія і матері його	Дітей убит. у В.
В	29	Пр. Аггея	Томи еп.
С	30	Пр. Данила, Ананії	Евгенія
Ч	31	Мч. Севастія й др.	Сильвестра пап.

ПАМЯТНІ ДНІ ГРУДНЯ.

ЕВГЕН ГРЕБІНКА.

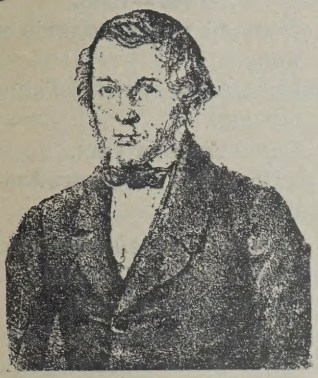

3-го грудня 1848 року умер український письменник Евген Гребінка.

Гребінка уродився 21 січня, 1812 р. в Убіжищі, пирятинського повіту, полтавської губернії, жив у Петербурзі і там помер у молодому віці. Тіло його перевезено пізніше до Пирятина.

Гребінка був урядником у Петербурзі, 1841 видав збірник „Ластівка"; написав знамениті „Приказки", перлини нашої байкової літератури, дав кілька гарних ліричних віршів і переклав Пушкінову „Полтаву". Він писав також по російськи, прозою і віршем, описуючи, або оспівуючи життя України й побут українського народу та його минувшину (роман: „Чайковський", оповідання „Золотаренко" та інші). Був одним із тих, що занялися долею Шевченка й викупом поета з кріпацтва.

ПЕТРО КАЛЬНИШЕВСЬКИЙ.

4-го грудня 1803 року умер Петро Кальнишевський, останній кошовий отаман Війська Запорожського.

Кальнишевський був видатний адміністратор, дбав про матеріяльне унезалежнення Запорожжа, багато зробив для кольонізації його земель. Після розгрому Січі (1775) Кальнишевського арештовано й 1776 засланo в Соловецький манастир, де він і пробув 25 літ у камяному мішку; 1801 його звільнили, але він лишився й надалі в Соловецькому манастирі, де й помер.

ПАВЛО ПОЛУБОТОК.

28-го грудня 1824 року умер наказний гетьман Павло Полуботок.

Павло Полуботок, полковник чернигівський, став наказним гетьманом після смерти Івана Скоропадського. За те, що домагався від царя Петра Великого дозволу вибрати нового гетьмана для України, і взагалі боровся за автономію України, заарештований, умер 1724 р. у Петропавловській кріпості в Петербурзі; довкола його особи створилось багато леґенд.

Чи може жити інтеліґентна людина без часопису? Ні! Це в нинішних часах така конечна потреба, як страва й одежа. Передплачуйте щиро-національний часопис „Український Голос", що вже двадцять шестий рік непохитно стоїть на становищі речника української думки в Канаді.

Український Історичний Калєндар

І. Українська Держава за княжих часів 800 — 1340.

800 Початки Київської Держави.
860 Аскольд і Дир у Києві. Перший похід на Царгород.
907 Війна з Грецією і перший договір Олега з Грецією.
911 Другий договір Олега з Грецією.
914—946 Ігор.
944 Договір Ігоря з Грецією.
946—960 Ольга.
960—972 Святослав.
971 Договір Святослава з Грецією.
979—1015 Володимир Великий
981 Злука Галичини з Київською державою.
988 Хрещення України.
1018—1054 Ярослав Мудрий.
1054 Поділ України на князівства.
1084—1200 Рід Ростиславичів у Галичині.
1113—1125 Володимир Мономах.
1124—1153 Володимирко Галицький.
1153—1187 Ярослав Осьмомисл Галицький.
1169 Зруйнування Києва Москвою.
1185 Похід Ігоря на половців.
1200—1340 Галицько-Володимирська Держава. Рід Романовичів у Галичині.
1200—1205 Роман, галицько-володимирський князь.
1205—1264 Данило.
1223 Перший прихід татар.
1240 Другий прихід татар. Кінець Київської Держави.
1253 Коронація Данила на короля.
1264—1300 Лев, галицький князь.
1300—1308 Юрій, галицький король.
1340 Кінець Галицько-Володимирської Держави. Кінець княжих часів.

ІІ. Україна під Польщею й Литвою 1340—1648.

1340 Перший похід поляків на Галичину.
1357 Перше прилучення Галичини до Польщі.
1413 Городельська унія.
1431—1436 Війна Свидригайла з Польщею.
1481 Заговір українсько-литовських князів проти Польщі.
1500 Початки козаччини.
1507—1508 Повстання М. Глинського.
1529 Перший Литовський Статут.
1550 Дмитро Вишневецький укріплює Січ.
1566 Другий Литовський Статут.
1569 Люблинська унія.
1573 Перша українська друкарня у Львові.
1576 Смерть гетьмана Богдана Ружинського під Аслан Городком.
1578 Смерть Івана Підкови у Львові.
1580 Початки Острожської Академії.
1586 Львівське брацтво стає Ставропігією. Початки середньої школи у Львові.
1581—1593 Повстання Криштофа Косинського.
1595—1596 Війна Лободи й Наливайка з Польщею.
1596 Берестейська Церковна Унія.
1600—1602 Самійло Кішка.
1620 Обновлення православної єрархії.
1621 Бій з турками під Хотином.
1625 Повстання Жмайла проти Польщі.
1630 Повстання Т. Федоровича.
1632 Початки Київської Академії.
1635 Іван Сулима добуває Кодак.
1637—1638 Повстання Павлюка й Остряниці.

III. Українська Держава за козацьких часів.

1648 Повстання Б. Хмельницького: Жовті Води, Корсунь, Пилявці, Львів, Замостє.
1649 Зборівський бій і мир.
1651—Бій під Берестечком і мир під Білою Церквою.
1652 Бій під Батогом.
1654 Союз України з Московщиною.
1655 Другий похід Хмельницького під Львів.
1657—1659 Іван Виговський.
1658 Гадяцька умова.
1659 Перша війна з Московщиною. Перемога під Конотопом.
1665—1676 Петро Дорошенко.
1667 Андрусівський мир. Поділ України між Московщину й Польщу.
1668 Друга війна України з Московщиною.
1672 Похід Дорошенка з турками під Львів і бучацька умова.
1672—1687 Іван Самійлович.
1687 Українська церква віддана московському патріярхові.
1690 Смерть Івана Сірка.
1698 Смерть Дорошенка.
1708 Третя війна з Московщиною.
1709 Бій під Полтавою. Перше зруйнування Січі. Смерть Мазепи. Гилип Орлик Гетьманом.
1722—1724 Павло Полуботок наказним гетьманом.
1727—1734 Данило Апостол.
1750—1764 Кирило Розумовський.
1764 Скасування гетьманства.
1768 Гайдамацьке повстання. Коліївщина.
1772 Галичина переходить до Австрії.
1775 Друге зруйнування Січі. Прилучення Буковини до Австрії.
1782 Знесення кріпацтва в Галичині.
1782 Заведення московського ладу на Україні.

IV. Відродження України 1784—1918.

1793 Правобережна Україна переходить до Росії.
1804 Початки Харківського університету.
1814—1861 Тарас Шевченко *9.III †10. III.
1834 Початки київського університету.
1840 „Кобзар" Тараса Шевченка.
1846 Кирило-Методіївське Брацтво.
1848 Революція і знесення панщини в Австрії. Головна Українська Рада у Львові. Перші товариства й часописи, орґанізація національного війська в Галичині.
1861 Скасування кріпацтва в Росії.
1867 Конституція в Австрії; початок свобідного розвитку українців.
1868 Заснування Т-ва „Просвіта" у Львові, 8 XII.
1873 Заснування Наукового Т-ва ім. Шевченка у Львові, 23 XII.
1876 Заборона українського письменства в Росії.
1902 Селянські ворохобні на Лівобережній Україні.
1905 Перша революція в Росії й на Україні.
1905 Перший український часопис на Україні за царського режиму „Хлібороб" у Лубнях.
1906 Перший Український щоденник у Києві „Громадська Думка".
1907 Заснування українського Наукового Т-ва у Києві.
1914 Початок світової війни, 28 VII. Московські війська в Галичині.
1914 Заснування „Союзу Визволення України" у Львові, 4 VIII.
1916 Посол Семен Вітик заявив в австрійському парляменті, що українці в Австрії бажають зєднатися з вільною Україною царського забору, 11 X.

1917 Друга революція в Росії й на Україні. Українська Центральна Рада в Києві, 7 III. — Початок війни з Московщиною. I. Всеукраїнський Національний Конґрес у Києві, 19 IV. I. Всеукраїнський Військовий Зїзд у Києві, 18 V.
I. Український Селянський Зїзд у Києві 10 VI.
I. Універсал Центр. Ради 23 VI.
II. Універсал Центр. Ради 16 VII.
Український Робітничий Зїзд у Києві, 24 VII.
„Зїзд Народів" у Києві, 21 IX.
Большевицький переворот у Росії, 7 XI.
III. Універсал Центральної Ради, 20 XI. Проголошення України республикою.
Всеукраїнський Зїзд рад робітничих, селянських і жовнірських депутатів, 7 XII. у Харкові.

V. Самостійна Українська Держава й боротьба за українські землі.

1918 22 I. Проголошення самостійности України.
9 II. Берестейський мир самостійної України з центральними державами.
29 IV. Павло Скоропадський гетьман самостійної України.
Українські університети в Києві 6 X. й Камянці 1 XI. Українська Академія Наук у Києві 14 IX.
19 X. Українська Нац. Рада у Львові і проголошення З. О. Української Нар. Республики.
1 XI. Українці заняли Львів і цілу Галичину. Початок боїв за Львів.
Грамота Гетьмана Скоропадського про федерацію з Росією, 15 XI.
Повстання проти гетьмана Скоропадського. — Директорія УНР.
Війська Директорії займають Київ при допомозі СС., 14 XII.

1919 I. Трудовий Конґрес у Києві з участю галицьких делегатів 22 — 28 I.
22 I. Проголошення зєдинення Соборної України в Києві на Софійській площі.
17 III. Мирова конференція в Парижі признає Закарпатську Україну Чехословацькій Республиці.
16 VII. Українська Галицька Армія перейшла Збруч.
10 IX. Договір у Сан Жермен під Парижем, яким держави антанти перебрали на себе суверенність над Сх. Галичиною.

1920 Варшавський договір С. Петлюри з Польщею, 22 IV.
20 VIII. Договір у Севр під Парижем визнає Сх. Галичину окремою державною територією й означає її границі між Чехословаччиною, Польщею й Румунією.
Липень-вересень. Большевицькі війська в Галичині.

1921 18 III. Мировий пакт у Ризі віддає землі на захід від лінії Збруч Острог-Сарни — Польщі, на схід від тої лінії Совітам. На основі цього трактату дісталися Польщі — Волинь, Полісся, Підляшшя й Холмщина, а ціла Велика Україна ввійшла в склад СРСР.
Прилучення Закарпатської України („Угорської Руси") до Чехословаччини, 8 V.

1923 14 III. Рада Амбасадорів антанти прилучила Галичину до Польщі.

З Новим Роком

З НОВИМ РОКОМ, БРАТТЯ МИЛІ,
В НОВІМ ЩАСТЮ, В НОВІЙ СИЛІ,
РАДІСНО ВИТАЮ ВАС
І БАЖАЮ, ЩОБ В ЗДОРОВЛЮ,
В МИРІ, З БРАТНЬОЮ ЛЮБОВЮ,
ВІД ТЕПЕР ІШОВ ВАМ ЧАС.

І БАЖАЮ, ЩОБ ТРУДЯЩЕ
ТЕ ЖИТТЯ ВАМ ЯКНАЙКРАЩЕ
БЕЗ БІДИ МИНУЛО ВСІМ,
ЩОБ ДУМКАМИ ВИ МІЦНІЛИ,
БАГАТІЛИ, НЕ БІДНІЛИ,
ЩОБ ВЕСЕЛИЙ БУВ ВАШ ДІМ.

І БАЖАЮ, ЩОБ МИ ЗГІДНО,
СМІЛО, СВІДОМО, СВОБІДНО
ЙШЛИ ДО СПІЛЬНОЇ МЕТИ:
В СВОЇЙ ХАТІ ЖИТЬ ПО СВОМУ,
НЕ КОРИТИСЯ НІКОМУ,
ЛАД НАЙКРАЩИЙ ЗАВЕСТИ.

ЩИРІЙ ПРАЦІ БОГ ПОМОЖЕ!
ДАЙ ВАМ БОЖЕ ВСЕ, ЩО ГОЖЕ!

Іван Франко.

Іван Франко.

Іван Франко про Громадську Працю

В 20-літню річницю смерти Великого Каменяра.
15 VII. 1856 — 28 V. 1916.

Іван Франко, син селянина-хлібороба, родився 15 серпня 1856 року в селі Нагуєвичах, дрогобицького повіту, на галицькому Підгір'ї. Батько Яків, дуже запопадливий і роботящий, попри хліборобство заробляв на життя й ковальством. Від нього у спадщині, здається, одержав Франко ту подиву гідну роботящість, що нею визначався ціле своє життя.

Іван Франко весь свій вік присвятив каторжній праці для загалу, для цілого українського народу — для його освіти, громадського й політичного освідомлення.

Вже в дрогобицькій василіянській ґімназії звертав на себе увагу великими дарованнями і неменшою пильністю. В школі учився дуже добре. Побіч шкільної науки він багато читав усяких книжок, а далі почав складати вірші і писати оповідання. Підчас шкільних ферій працював в господарстві. Відтак через 40 літ, відколи дійшов до мужніх сил, Франко довбав із свойого мозку не думки — щире золото і кидав його на папір, на листки ґазет, журналів, брошур і книжок.

І розліталися ті білі листки по селах та містах України та ширили скрізь думки про **рівне право всіх людей на світі, рівне право всіх народів до волі, про загально-людські ідеали правди і добра, про те, що нашому народові ніхто не поможе окрім його самого.**

Коли тільки Франкові доводилося говорити про себе самого, то завжди на першому місці він ставив потребу **праці, праці** і ще раз **праці** для орґанізації народу.

Ось що він каже про громадську працю:

„Громадська праця довга, утяжлива,
зате плідна та головно — **вона**
одна лиш може запознить без дива
життя людини, бо **вона** одна
всіх сил, всіх дум, чуття, стремлінь людини
жадає, їх вичерпує до дна.
Вона одна бере нам все що днини
і все дає, бо вяже нас тісніш
з людьми, як діти спільної родини."

Він знав, що тої праці, повсякденної, невгаваючої, праці у будень і у свято — не заступить нам ніяке крикунство, ніякі фаєрверки, ніякі ніби революційні одноразові виступи, за якими приходить дуже довга доба „відпочинку" (добровільного чи примусового) та звичайно розгром усього, що досі зроблено.

У всіх творах Франка безперервною ниткою продирається цей пеан для праці, що її він ставить за одиноку мету життя.

Для себе ж він бажає лише тої сили, щоб у бою стояти, вогню, щоб палити неправду, теплоти, щоб любити людей — і тої сили, щоб могти розбити скалу темноти, рабства та визиску, що спиняли український нарід на дорозі до волі. І він у поті чола весь свій вік працював, щоб виконати ту задачу. Приляг цілим серцем „до всіх, що ллють свій піт і кров, до всіх, кого гнетуть окови", щоб улекшити їм життя. А до української землі він молився:

„Земле, моя всеплодючая мати!...
Силу рукам дай, щоб пута ламати,

Ясність думкам у серце кривди влучать,
Дай працювать, працювать, працювати,
В праці сконать."
(Веснянка V.).

Дальше про працю він каже:

„Пісня і праця — великі дві сили!
Їм я до скону бажаю служить;
Череп розбитий — як ляжу в могилі,
Ними лиш зможу й для правнуків жить!"
(Поет I.)

Бо —

„Лиш праця ржу зотре, що грудь зїдає,
Чуття живе, неткнуте заховає,
Непросихальную нору живить.
Лиш в праці мужа виробляєсь сила,
Лиш праця світ таким, як є, створила,
Лиш в праці варто і для праці жить".
(Сонет XI).

Він був скромний і ніколи не думав про себе, що він вже все знає і що... всі мусять йому клонитися, як вождові нації! Був справжній демократ і мав огиду до всякої диктатури. Вважав себе робітником на народній ниві, Каменярем, що стоїть добровольцем у перших рядах праці а не почестей. В тій праці ні жар, ні холод не спиняє його. Зносить і труд і спрагу й голод, бо йому призначено цю скалу розбить, щоб вирівняти дорогу для поступу других, для сучасних і грядучих поколінь:

„І кождий з нас те знав, що слави нам не буде,
Ні памяти в людей за цей кровавий труд,
Що аж тоді підуть по цій дорозі люде,
Як ми пробєм її та вирівняєм всюди,
Як наші кости тут під нею зогниють.

Та слави ж людської зовсім ми не бажали,
Бо не герої ми і не багатирі,
Ні, ми невольники, хоч добровільно взяли
На себе пута. Ми рабами волі стали:
На шляху поступу ми лиш каменярі."
(Каменярі).

У своїй промові на ювілейнім святі у Львові, влаштованім в честь його 25-літньої літературної діяльности, Франко сказав: „Як син селянина, вигодуваний твердим мужицьким хлібом, я почував себе до обовязку віддати працю свойого життя тому простому народові. Вихований у твердій школі, я від малку засвоїв собі дві заповіди. Перша — то було саме почут тя того обовязку, а друга — **то потреба ненастанної праці.** Я бачив від малечку, що нашому селянинові ніщо не приходиться без важкої праці, пізніше я пізнав, що й нам усім, як нації, **ніщо не прийде задармо, що нам ні від кого ніякої ласки не надіятися. Тільки те, що здобудемо своєю працею, те буде справді наше придбання, і тільки те, що з чужого культурного добра присвоїмо собі також власною працею, стане нашим добром".**

На бенкеті, владженому після самого свята, Франко виголосив ще одну цікаву промову, в якій повчив громаду, щоб ішла, як у війську, лавою, не ламаючи рівного ряду — і вказав на ту велику нашу національну недостачу: що в нас, мовляв, було і є **замало людей до чорної роботи.** Він сказав: „Це одна хиба громади (нема людей до чорної роботи). Друга — в нас уже така вдача, що любимо — уживши прикладу з війська — свого Fluegelmann-а (що на крилі) вічно штуркати, щоб схибив з дороги й не ішов **рівно** з другими. Я зазнавав цього штуркання безнастанно від своїх і чужих. Оце поштуркування й випихання другого не дозволяє нам іти рівним рядом. Як би з мого досвіду я мав подати громаді яку науку, то вона була б така як у війську: Richtung halten! — Рівняйсь!"

З початком 1908 року Франко тяжко занедужав. Нарешті, як наслідок недуги, прийшла втрата влади в

обох руках. І тільки непереможна сила й та любов та звичка до праці не дали Франкові знидіти відразу, і його дух, серед геройських змагань з тілом, працював ще цілих вісім років.

У часі недуги Франко ні трохи не кидає роботи: пише, перекладає, видає — в писанню допомагає йому зпочатку син Андрій, а по його смерти (1913) Франко сам собі рисує букви на зразок друкованих... Мається вражіння, що поета щось жене, що він поспішається, щоб повикінчувати позачинане, повидавати давнє та призабуте, не тільки твори своєї власної молодечої Музи, а й чужої, та ладить нові видання своїх творів з просторими вводами та заввагами, і людині, не зазнайомленій із фізичним станом письменника, і на гадку не може прийти, що автор більш уже в могилі, ніж на землі.

Франко — це зразок безпретенсійности, зразок роботящости, що не цурається і найбільш чорної роботи. Читаючи його твори, так і ввижається великий, енерґійний, сильний тілом і незломний духом Каменяр, з молотом в руках, вічно в роботі, всюди його повно, скрізь, де він, там кипить праця й боротьба, народжуються нові ідеї, загоряється нове життя, скрізь лунає його голос. Ба він не тільки самий працює, рук не покладаючи. Він закликає і других до спільної праці, навіть тих слабосильних. До них Франко каже:

„Як мала у тебе сила,
То з гуртом єднайся ти,
В гурті зробиш більше діла,
Скорше дійдеш до мети!

Він кождого взиває прийняти на себе частину обовязку й відповідальности за здобуття кращої долі для українського народу:

„Кождий думай, що на тобі
Міліонів стан стоїть,
Що за долю міліонів
Мусиш дати ти одвіт."

(Козак Невмірака).

Із усіх слів його найбільше доходить до вух: „Будь чоловіком хоч на хвилиночку"... Однак самий він вважає себе тільки звичайним „пекарем, що пече хліб для домашнього вжитку", або мулярем, що цементом і обломками заповнює в будівлі всякі люки і шпари, де тільки їх бачить у національному життю, лишаючи за собою гарне наслідство для наступних поколінь.

Праця — це була молитва Франка. Він працював, працював, працював, в праці сконав.

Умер 28 травня 1916 року у Львові. Там його й похоронено при великому здвизі народу на личаківському кладовищі.

Згорів, як добровільна жертва на жертвеннику ідеї піднесення українського народу, на те, щоб той нарід міг без сорому засісти „у народів вольних колі".

В 1933 році українці з вдячности до свойого Великого Учителя поклали гарний памятник над його гробом. При торжественнім відслоненню памятника взяла участь много тисячна громада українського народу зо всіх сторін нашої землі.

Лишив нам в спадщині дуже великий і всесторонній літературний дорібок. І як обхопити його цілого, то не знати, чому дати першенство. Чи Франко більший поет, белєтрист, чи вчений, чи публіцист, чи громадський діяч. Працював на всіляких ділянках людського знання, писав прозою, віршом, — повісти, оповідання, драми, перекладав з чужих мов на нашу і з нашої на чужі мови; був кри-

тиком, істориком, соціольоґом, фільольоґом, політиком. Творів його не перечислити: „Спис творів І. Франка за перше 25-ліття його літературної діяльности, 1874—1898", зладжений Михайлом Павликом — це чимала книжка (125 сторін).

Більшість з його творів — це або образки з життя тих, що „в поті чола" на свій хліб заробляють, або думки про боротьбу між світлом і темрявою, при чому так і чується, що поет має незбиту віру в перемогу світла. До світла веде один шлях — праця і боротьба („лиш боротись — значить жить!"), при чому ніколи не треба зневірюватись.

Значіння його для культурного розвитку українського народу виїмкове. Він зазнайомив нас із новими здобутками культурного життя західної Европи та спричинив сильний ідейний підйом серед нашого громадянства.

Зокрема велике його значіння для нашої літератури. Порушив багато нових питань, впровадив нові форми і нові літературні прийоми, ставив нові завдання перед молодим літературним поколінням.

Кождий українець повинен пильно вчитуватися в твори Івана Франка й працювати по своїм силам для народу. В нас всюди ще багато поля стоїть облогом, воно поросле бур'янами, які можемо прочистити лише спільною й пильною працею. Памятаймо, що — як каже Франко — нам усім, як нації, ніщо не прийде задармо і ні від кого ніякої ласки нам не надіятися.

Живемо в Канаді між англійцями і другими народами й маємо добру нагоду безпосередно черпати від них те, що добре, й засвоїти для нашого власного добра. Тож учіться, не марнуйте часу, працюйте для народу так, як працював і нас учив працювати — Іван Франко. Постійна праця для свого народу буде виявом найщирійшої пошани памяти Великого Каменяра.

Михайло Кумка.

ЛІТЕРАТУРА:

Василь Верниволя: „Іван Франко, біографічний нарис", уміщений у великім збірнику творів Франка „З вершин і низин", — Ляйпціґ.

Богдан Лепкий: Струни, антольоґія української поезії.

Др. К. Коберський: „В річницю смерти Великого Каменяра", в часописі „Каменярі", річник II. за 1933 рік.

ОБОВЯЗОК.

М. Старицький: Іди туди, куди повинність кличе!

І. Тобілевич: Незалежність і панування без обовязків неможливе.

Л. Українка: Права без обовязків — то сваволя.

С. Черкасенко: Жить, а не вмірать за рідний край і люд повинен всякий.

В. Винниченко: Обовязок не повинен знать серця.

Б. Грінченко: Кождий повинен боронити свій край, не жалуючи життя.

В. Пачовський: Обовязок маю для свого краю — життя віддать.

Марія

(Присвячую памяті Івана Франка).

Марія сиділа на приспі й шептала:

— Бодай дівки ніколи на світ не родилися: як суки валяються: одні закопані в землю, а другі по шинках з козаками. І нащо воно родиться на світ божий? І дурне, і пусте, ще й з вінком на голові.

Вона саме закопала свої дві донці в потайничок у льоху, як у селі зчинили крик, що йдуть уже свіжі козаки.

Чого тоті козаки хочуть, чого шукають?

Її стодоли пусті, комора без дверей, порожня, хата гола, а замки від скринь ржавіють попід ноги. Не хотіла на них у хаті ждати. Облупана, обдерта тота їх хата.

Сиділа на приспі й нагадувала все минуле. Сперла голову до стіни, сиве волосся вилискувало до сонця, як чепець з блискучого плуга, чорні очі відсували чоло в гору. Воно морщилося, тікало під залізний чепець від тих великих, нещасних очей, які шукали на дні душі скарбів її цілого життя.

Далеко під горами ревіли гармати, палали села, а чорний дим розтягався змієм по синьому небі й шукав щілин в блакиті, щоб десь там обмитися від крови й спузи.

За її плечима дріжали вікна за кожним гарматним громом. А, може, там і її сини, може, вже запуталися в білий рантух снігу, і кров біжить з них і малює червоні квіти.

Вона їх родила міцних і здорових, як ковбки; чим була грубша, тим більше робила, по кожній дитині була все краща й веселіша, а молока то мала такого, що могла дітей не плекати, а купати. І чоловіка мала дужого й милого, і маєток.

То, як, бувало, жнуть на ниві цілу ніч, як дзвонять до сну дітям серпами, що позаду них понакривані спали, то чого їй тоді було треба або чого боялася? Хіба, щоб зірка не впала дітям на голову; але вона була жвава така, що й зірку ймила-б на кінчик серпа.

А як нажали копу, то спочивали. Молодий чоловік цілував її, а вона сміхом зганяла з нічлігу птахи. Аж як їх тіні досягали кінця ниви, а місяць заходив, то лягали коло дітий, а рано сонце будило їх разом із дітьми. Вона їх провадила до кринички й сполікувала росу з голів, а найстарший двигав для батька воду в збанятку. Чоловік лишався в полі, а вона йшла з ними додому: одно на руках, а двоє коло запаски. І по дорозі гралася ними, як дівка биндами. Любувала й голубила їх. Хіба-ж часу жалує? Міцна й здорова, все скоро зробить. Діти росли всі, ні одно не слабувало. Пішли до школи. Ходила за ними по всіх містах, носила на плечах калачі і білі сорочки, ноги ніколи не боліли її. А як у Львові заперли їх до арешту за бунт, то сіла на колію, а та колія так бігла й летіла до синів, мов-би там в машині, наперед горіло її серце. Між тими панями-мамами почула себе перший раз у житті рівною із усіма панами й тішилася, що сини поставили її в однім ряді з ними. А на вакації зїздилися товариші її синів з усіх усюдів, хата наче-б ширшала, двором робилася. Співали, розмовляли, читали книжки, ласкаві до простого народу, і нарід до них прилип, коло них цвів,

збирався їх розумом добувати мужицьке право, що пани здавен-давна закопали в палатах. Ішли лавою з коругвами над собою, і пани їм проступалися.

А як настала війна, то оба старші зараз зачали збиратися, а й найменший не хотів лишитися. Лагодила їх цілу ніч у дорогу, затикала кулаками рот, щоб їх не побудити. А як начало світати, на зорях, як побачила їх, що сплять супокійно, то й сама заспокоїлася. Сіла біля них в головах, гляділа на них тихесенько від зорі до сходу сонця і в той час посивіла.

Вранці чоловік як побачив, то сказав:

— Твоя голова їх вивчила, нехай же тепер і сивіє.

Відтак супроводжала їх до міста. Що крок ступила, то все надіялася, що котрийсь із старших обернеться до неї й скаже:

— Мамо, лишаємо тобі найменшого на поміч і потіху.

Але ні один не повернувся, ні один не сказав того слова. Сиві стерні передавали в її душу свій шепіт, шелестіли до вуха:

— Та-ж вони зреклися тебе; паничі забули мужичку...

Гірка крапелька просякла з її серця й отруїла її відразу.

В місті зійшлося їх сила, паничі й прості хлопці.

Попід мури мами держали серця в долонях і дули на них, щоб не боліли. Як заходило сонце, то прийшли до неї всі три, прийшли попрощатися.

Відвела їх троха на бік від людей. Виймила з рукава ніж і сказала: „Найменший, Дмитро, хай лишиться, а ні, то закопає зараз у себе ніж". Сказала це й сейчас зрозуміла, що перетяла тим ножем світ на двоє: на одній половині лишилася сама, а на другій — сини тікають геть від неї... І впала...

Пробудилася, аж як земля дудніла під довгими рядами, що співали січову пісню.

Дмитро був біля неї.

— Біжім, синку, за ними, щоби-м їх здогонила, хай мені, дурній мужичці, простять. Я не знала добре, я невинна, що моя голова здуріла, як тота Україна забирає мені діти...

Бігла, кричала: „Іване, Андрію!" Всі бігли за тими довгими, рівними рядами синів, падали на коліна й голосили.

Марія прочуняла з півсну спомінів, заломила руки та й кричала:

— Діти мої, сини мої, де ваші кістки білі? Я піду, позбираю їх і принесу на плечах додому.

Чула, що лишилася сама на світі, глянула на небо й зрозуміла, що під тою покришкою сидить сама, і що ніколи вже не вернуться до неї її сини, бо цілий світ здурів, люди й худоба.

Тікало все, що жило. Ще недавно нікому доріг не ставало. Діти несли ще менші діти, мами несли за ними добуток, одні одних стручували в провалля, ночами ревіли корови, блеяли вівці, коні розбивали людий і самих себе.

За цими здурілими людьми горів світ немов на те, щоб їм до пекла дорогу показувати. Всі скакали в ріку, що несла на собі багряну луну й подобала на мстивий меч, який простягся вздовж землі. Дороги дудніли й скрипіли, їх мова була страшна, і той зойк, що родився із скаженої лютости, як жерло себе залізо й камінь. Здавалося, що земля скаржиться на ті свої рани.

А як стрінулися над рікою, то гармати виважували землю з її предвічної постели. Хати підлітали вгору, як

горючі пивки, люди, закопані в землю, скам'яніли й не могли підвести руки, щоб перехрестити діти, червона ріка збивала шум з крови, і він, як вінок, кружляв коло голів трупів, які тихенько сунули за водою.

По битві копали гроби, витягали мерців з води.

Поле за кілька днів зродило багато хрестів. І поміж ті хрести попровадили салдати її найменшого сина за те, що царя називав катом. Казали, що ведуть його на Сибір. Далеко-б іти, кров буде течи з хлопячих ніг, сліди червоні... А й старий повіз офіцерів попри ті хрестики й пропав до сьогодні.

— Ой, небожата, лишили-ж ви мене саму стерегти з совами ваші пусті хороми.

— — — — —

Як у Марії в голові спомини з жалем, розпукою ткали плахту, щоб закрити перед її очима ту прірву в житті, то у ворота, на подвіря заїхали козаки.

Була люта, що ніколи не дозволяли її лишитися в спокою, і казала до них голосно:

— А, вже йдете, рабівники!

— Нічого, матусю, рабувати не будемо у вас, хочемо нагрітися в хаті, пустіть. Душа замерзла в тілі.

Відповіла:

— То йдіть, грійтеся в студеній хаті.

— А ви?

— А мене можете отут бити нагайками, а на коханку, як видете, я вже стара.

Один із козаків, молоденький ще був, приступив: дуже просив, щоб вона та увійшла враз з ними в хату; сами-ж вони не ввійдуть.

— Ми ваші люди, — казав.

— А тому, що ви наші, то рвете тіло нагайками, а другі забирають та вішають людей; мерці гойдаються лісами, аж дикий звір тікає...

Молоденький козак так довго та гарно просив, що врешті увійшла з ними в хату.

Станула біля порога, а вони позасідали коло столу.

— Продайте нам що небудь їсти; голодні ми, матусю!

— Що-ж вам дам їсти? Там на полиці є хліб; а грошей ваших мені не треба, бо одні даєте, а другі заходите й назад відбираєте, та ще й бєте. Цар ваш такий великий та багатий, та посилає вас без хліба воювати? Станьте на лаву та досягніть з полиці бохоня.

З хлібом стягнув з полиці і образ Шевченка, який був повернений лицем до стіни.

— Хліб бери, а образ віддай мені, то моїх синів. Такі, як ви, здіймили його з-під образів, кинули до землі й заставляли мене толочити по нім. Я його сховала в пазуху, а вони кроїли тіло пугами, що й не памятаю, коли пішли з хати.

Вихопила Шевченка з рук, поклала в пазуху.

— Можете мене отут і зарізати, а не дам.

Той молоденький козак, що так її гарно просив увійти в хату, приступив до неї, поцілував у руку й сказав:

— Матусенько, я-ж за свято Шевченка сидів довго в тюрмі.

— А хто-ж ви є? Що за одні? Відкіля приходите? Тепер сніг прикрив дорогу, але коли-б не він, то ви-б виділи, що всіма дорогами, по всему селі розкинені наші книги з читалень. Те, що бідний нарід встарав собі на науку для дітей, все те пішло під кінські копита.

— Дайте, дайте нам портрета.

Поволі витягнула й подала йому, бо й сама стала цікава, що вони з ним будуть діяти.

А вони поставили два хліби, один верх другого, сперли коло них малюнок, виймали вишивані та гаптовані хустки та довкола прикрашували.

Та тут-же, в тій хвилі, зірвався один з них, сивий уже, скинув з себе одіж козацьку; був без сорочки.

— Оце вам, матусю, наш рабунок, що всі ми без сорочок ходимо, хоч могли-б багато, багато придбати. А оці хустини, що ми ними Шевченка вбрали, це-ж козацькі китайки, матусю. Наділили нас ними жінки наші, наші мами, сестри наші, щоб було чим голову вкрити в полі, щоб ворон очей не клював.

Марія глянула на них, непевно підступила й сказала:

— Ви, відай, тоті, що мої сини вас любили... українці...

— Ми самі, один одного ріжем.

Підлізла Марія на грядки, виймила із скрині сорочку й подала роздягненому.

— Вбирай, це з мого сина; Бог знає, чи верне, чи буде її носити.

Несміливо взяв козак сорочку й надягнув.

— Не тратьмо часу, козаки, пошануймо батька, а хліб будемо їсти по дорозі. Ви-ж знаєте, як ще нам далеко їхати, — сказав козацький старшина.

Почали співати.

Забреніли вікна, пісня поміж блиск сонця на склі вийшла надвір, побігла в село.

Жінки почули й ставали коло воріт, відтак коло вікон, а врешті несміливо входили до сіней і до хати.

— Маріє, що це в тебе? Пяні чи загулюють дівки співанками?

— Ні, це інші, другі...

— Які другі?

— Такі другі, що це наші; мовчи та слухай!

Марія отворила широко очі на козаків, подалася вперед, неначе-б хотіла підбігти й не пустити їх спів із хати.

Пісня випростовувала її душу.

Показувала десь на небі ціле її життя. Всі зорі, які від дитини бачила, всю росу, яка падала на її голову, і всі подуви вітру, які колинебудь гладили її по лиці.

Виймала оця пісня з її душі, як з чорної скрині, все чарівне й ясне й розвертала перед нею, і надивитися вона не могла сама на себе в дивнім світанні.

Десь там на горах сидить орел, пісня розвіває його крила, і подув цих крил гоїть її серце, стирає чорну кров з нього.

Чує, як сини держаться маленькими руками за її рукави, як ростуть з кожним звуком. Чує кожне їх слово, коли небудь сказане, і кожну розмову за Україну. Всі невиразні й таємні назви випрядуються з волосся зір і, як пребагате намисто, обіймають її шию.

Блискотять ріки по всій нашій землі й падають з громом у море, а нарід зривається на ноги. Наперед її сини, і вона з ними йде на тую Україну, бо вона, тая Україна, плаче й голосить за своїми дітьми, хоче, щоб були всі вкупі.

Те голосіння вплакується в небо; його покров морщиться й роздирається, а пісня стає в Бога коло порога й заносить скаргу...

Як перестали співати, то Марія стала непорушно, як на образі намальована.

З купи жінок, яких багато зійшло-

ся, одна, вже стара, приступила до столу.

— То ви наші? Богу дякувати, що ви вже раз прийшли, — говорила. — Ой, ніхто, небожата, нас не любить. Скільки переходило війська, всі нас не люблять. А скільки вони напсували народу! Аби де було: чи в місті, чи на дорозі, чи вже в своїм таки селі, все чужі й чужі, і ніхто нам не дає віри.

— Ій, чого-ж ви хочете від них? Це-ж не наше військо. Вони такі, як у книжках писано здавна або мальовано на образах, як вони ще наші були. А тепер вони царські. Де вони годні нам помогти? От, так потихоньку, щоб ніхто не чув, то забалакають.

— Ти — молода, читати вмієш, то знаєш ліпше. Я гадала, що то наші.

— Це навіть не кажіть, бо за це може нам бути велика кара.

Старенька жінка скоро залізла в гурт жінок, що гляділи самою тугою й дихали розпукою.

За те молода Катерина станула край самого стола.

— Оця Марія, що ми в неї, дивіться, як задеревіла від вашого співу. Вона бануе за синами, що два пішли до наших охотників, а найменшого взяли москалі на Сибір. Десь-то він серед таких, як ви, напастував вашого царя, що дуже мучить наш нарід. А вони лиш хап його, та й пропав. Учені були всі, маєток за ними пішов великий. В селі ні одна мама так не бануе за синами.

— Небого, Маріе, небого, — шептали жінки.

— То таки саме перед війною було, як ми сипали могилу оцему Шевченкові, що перед вами на столі. Сипали другі села на памятку та й ми. Клопіт такий був, бо старі не пускали вдень сипати, робота в полі, а ми умовилися й сипали ночами: одні кіньми, другі тачками, інші лиш рискалями. Таку могилу висипали, як дзвініця. І Марія з трьома синами помагала.

— Та що з того, що сипали? Лише біди селові наробили. Москалі прийшли та могилу розкидали, роздоптали, грошей шукали чи чого, та й за ту могилу і мій Михайло пропав.

— А хоч би й на віки пропав ваш Михайло, то люди ніколи його не забудуть.

— Ви, — каже, — цілу Україну перерили, як свині, та ще й до нас прийшли рити?

— Добре тобі, Катерино, говорити, а він лишив жінку та діти.

— Тай мій мене лишив з дітьми.

— З вас відай котрийсь мусить бути письменний. Та напишіть, щоб світ знав, як нас царі з ярма випрягають. Ми їм ту могилу не зараз забудемо. Як ми її досипали, то світало, роса нас припала, і ми посідали довкола, бо ноги боліли. А старший син Маріїн виліз на сам вершечок та й так ладно говорив до нас, що з цеї нашої могили будемо дивитися на могилу на Україні, щоб ми були всі одної мисли. Дивився так дивно, наче б поправді на зорях бачив Україну. По тім ми повставали й співали такі пісні, як і ви тепер.

Тут наблизилася Катерина козакові майже до вуха й шептала:

— Ваші пісні такі самі, як у Маріїних синів. Тому не будіть її, хай їй здається, що це її сини співають...

Василь Стефаник.

Із Поетичної Спадщини О. Маковея

Влітку 1930 року довелося мені навідатись до дружини нашого покійного Письменника — вона по кількох роках смутку й тяжкого жалю по смерти чоловіка з Заліщик перенеслася до свойого рідного міста, до Бережан.

Пані Ольга з пієтизму до памяти Дружини в найкращому ладі утримує всю літературну спадщину Йосипа Маковея. Його архів, ще за життя гарно впоряджений — чиста скарбниця! Листування з найвизначнішими людьми — від часу, коли почав займатися письменством до останніх років. Листи впорядковані. Кожний діяч — окрема коверта з написом. І за датами. Нераз із приписками, поясненнями. І кого там немає?

Люде із цілої Соборної. Буковинські діячі — зокрема. І листів цих багато, дуже багато. Як би їх видати, для історика української культури, головно-ж українського письменства, це був би вклад неабиякий. І для історії українського відродження на нашій Зеленій...

В архівній скарбниці Маковея чимале місце займає й відділ рукописів, цінних рукописів, інших українських авторів і... його самого. І тут систематика, лад. Усе на своєму місці. Твори — я маю на думці головно поезії, бо за короткий час мойого побуту в Бережанах я не встиг усього переглянути — попереписувані власною рукою автора, в окремих зшитках, чепурно поопрaвлюваних, за роками поукладані, і друковані вже, й такі, що світа ще не бачили. Так наче в молодого ще письменника, що, повипускавши між люди багато своїх „гріхів із молодечих літ", збирається повибирати з усього те, що, на його погляд, має вартість тривку.

Ввесь цей скарб чекає тямущого редактора. Комунебудь у руку спадщини найдорожчої для неї людини пані Маковеєва не збирається віддавати...

В окремому сшитку зберігається чудовий вірш Маковея, одинокий його поетичний твір із 1917 року. Вірш зробив на мене таке непереможне враження, що й сьогодні, читаючи його не знати котрий раз, я не можу отрястися від цього враження. Вірш сильний, захопливий, та такий уводночас безпосередній, правдивий і такий безпретенсійний. Саме тою своєю простотою він до глибини серця зворушує.

Відірваний від громадського життя, від своєї школи, від молоді, приневолений ховати свої почування, Маковей-вояка від вибуху світової війни проходить усі страхіття немилосерної людської різні й, нарешті попадає 1917 року в забуту Богом та людьми закутину Підкарпаття — сьогодні під Чехословаччиною — і тут, хоч пізно, довідується про буйний розквіт національного життя на Великій Україні — й розкриває зціплені та сковані війною свої уста! Де-ж таки?! Там від 20 березня вже радить своя Центральна Рада, радить над добром країни. Там скрізь гуде море розбуджених почувань. Там від величавих зїздів та конгресів різних шарів українського народу: військових (18—20/V), селян (11—13/VI) дрижать мури столиці. Там нечуваним досі словом заговорив український

парлямент, і до того слова мусить прислухуватися російський революційний уряд (другий універсал Центральної Ради з 16/VII). Там, нарешті, подає свій голос і український робітник за волю свойого краю (24—28/VII) — події, про які колись нам могло тільки снитися. А тут, по цьому боці? Тут кинутий у буденщину військової роботи, відбитий від світа, від людей письменник — проводить сірі дні за живої, ясної української дійсности. Тут глухота глухенна, самітність, безпросвітність. Тут війна, всім остогидла, нікому вже непотрібна. Війна — з „ворогом". Тим ворогом, що саме прокинувся зо сну. Війна з ворогом-братом, що за воєнним наказом „мусить його бити!" І в душі — страшні муки. Хотілося-б полетіти до братів, потішитись із ними, „поздоровити з великим святом". Не — пустять, і вістки не пропустять...

Але-ж бо понад усі воєнні закони — більший закон, природній закон; почуття народньої спільности, почуття любови до одної Рідної Матери, почуття, якого ніхто нікому зборонити не може! І це почування виливається в Маковея у витесані, гладкі строфи, що від їх читання ще сьогодні після майже двадцятьох років серце стискається. Чи з радощів воно стискається від того великого народнього зриву, чи з болю за втрачене гарне минуле й... за теперішне хмарне сучасне....

Не диво, що я вірш із дозволу пані Маковеєвої переписав. Міркую, що і в вас викличе воно таке враження. Дружина покійного письменника знає його на память і проказує його часто — з глибоким чуттям та повним зрозумінням.

Ось його текст:

Полетів би я на Україну
не конем, а бистрим самоходом,
щоб натішитись своїм Народом,
щоб поглянути на ту Країну,
що так довго у неволі
дожидала щастя й долі
і діждалася спасення,
Свого воскресення.
Не пропустять чати самохода,
напоперек вченої Европи
скрізь плоти із дроту, і окопи,
і жива з вояків загорода,
Смерть пильнує всі поля й дороги,
всюди повно смутку і тривоги...
Сів би я на самолет крилатий
і злетів би ген понад Карпати,
як орел буяв би у просторах
і осів би на Дніпрових горах
між своїми, у старій столиці:
„Ах, здорові, браття і сестриці!
Не гадав я і не сподівався,
щоб такого свята дочекався..."
Не дадуть! І там, під небом
[зловлять,
самолети на здогін затровлять,
із землі гарматами підстрілять,
із повітря кулями поцілять,
і, як пташка, що летіла в вирій,
за мою любов і намір щирий
поранений впаду удолину
і загину...
Маю в полі искрові станиці,
нічим пташка, нічим вітер
[скорий,
понесли би вістку поза гори,
за окопи, поза всі границі,
і за хвильку мали би вже браття
мій привіт із Закарпаття.
Як же радо я-б до них промовив
і з великим Святом поздоровив:
„Помагай вам, Боже, земляченьки
у тяжких трудах для Неньки,
щоб дорешти скинули кайдани,
прогонили ворогів із Дому

і, як вольні в світі громадяни,
раз зажили по-свойому!"
Годі! Всі станиці приготовлять,
невидимого післанця зловлять,
ще й мене як зрадника осудять,
та за щирість до братів огудять:
„От найшов собі кого любити!
Се наш ворог! Помагай нам бити!"
І нема мені потіхи, ні поради
за Карпатами в чужині,
без своєї щирої Громади —
наче на пустині.
Тілько втіхи, що і ворог лютий
не підслухає і не підгляне,
як нетяга на війні забитий,
десь над Тисою у лузі стане,
і летить думками на свободу
до воскресшого Народу.
Полетіть, мої думки крилаті,
поза гори наші, за Карпати!
Розстеліться цвітом за кордоном,
поклоніться всі низьким
[поклоном,
розкажіть, як ми вмивались
[кровю,
як горіли до братів любовю,
що її не спинять ні кордони,
ні проклони, ні всі заборони,
що її не зможуть побороти
ні окопи, ні колючі дроти,
що її не вбють і всі гармати,
бо нам всім одна лиш рідна Мати
— Україна!

Осип Маковей.

Село Слатина коло Сиготу,
22 серпня, 1917.

Василь Сімович.

ЧИ ЗНАЄТЕ:

Що на повному морі можна доглянути пароплав вже у віддалі 22 кільометрів?

Що коли б зложити всі залізничі рейки в одну лінію, то з того вийшла б двоторова штрека на місяць?

Що в Польщі є 400 тисяч глухонімих людей?

Що самиця великої риби осетера, яка живе в Каспійському морі, кладе нараз пів мільйона ікри?

Що дикі звірята живуть в неволі довше, мабуть в наслідок кращого харчу, як на волі?

Що кожна людина має, рахуючи 8 поколінь взад, 256 а 30 поколінь взад 1 мільйон предків?

Що цього року минуло 355 років, коли Европа, завдяки англійському адміралові Дрейкові, навчилася перший раз садити і уживати бараболі?

Що срібло вбиває бактерії, коли попаде між них і тому є найчистішим мінералом?

Що стрyсь, мимо своєї величини, дуже слаба птиця, яка не видержує не то непогоди, але і дощів?

Що англійський, давний пруський та ісляндський гимни мають ту саму мельодію?

Що на висоті 2000 метрів в повітрі нема вже пороху та бацилів?

Що в багатьох японських містах існують публичні кухні на головних вулицях, на яких кожний може собі за невеликою оплатою зварити страву?

Що найбільша монета світу це „луф" у французькій кольонії Аннам, яка має вартість 260 доларів?

Добірні Думки Тараса Шевченка

Де нема святої волі, не буде там добра ніколи.

Борітеся — поборете: вам Бог помагає;
За вас сила, за вас воля і правда святая!

Слава не поляже; не поляже, а розкаже,
Що діялось в світі, чия правда, чия кривда
І чиї ми діти.

І на обновленій землі врага не буде, супостата,
А буде син і буде мати, і будуть люде на землі.

Діла добрих обновляться, діла злих загинуть.

І день іде, і ніч іде... І голову схопивши в руки
Дивуєшся: чому не йде Апостол правди і науки?!

Учи не ложними устами хвалити правду.

Добре жити тому, чия душа і дума
Добро навчилися любить.

Чи є що краще, лучше в світі, як у купі жити,
З братом добрим добро певне пожить, не ділити?

Хто не вміє заробить — то той не вміє й пожить.

Слово „мамо" — великеє, найкращеє слово.

Ох діти, діти! велика Божа благодать.

Наша дума, наша пісня не вмре, не загине,
От де, люде, наша слава, слава України!
Без золота, без каменю, без хитрої мови,
А голосна та правдива, як Господа слово.

Страшно впасти у кайдани, умірать в неволі,
А ще гірше — спати, спати і спати на волі;
І заснути на вік-віки, і сліду не кинуть
Ніякого... однаково — чи жив, чи загинув...

В своїй хаті своя правда і сила і воля.

Як би ви вчились так, як треба, то і мудрість була би своя.

Учітеся, брати мої, думайте, читайте,
І чужого научайтесь й свого не цурайтесь.
Бо хто матір забуває, того Бог карає,
Чужі люде цураються, в хату не пускають!

Де в серцях для вітчини нема любови,
Каліки вбогі там — не люде,
Нікчемні у своїх ділах, і слава їх порожня буде.

Обніміте, брати мої, найменшого брата,
Нехай мати усміхнеться, заплакана мати.

Чим нещаснійша, тим милійша для нас буває вітчина,
Тим кращі нам її луги...

А ви Україну ховайте, не дайте матері, не дайте
В руках у ката пропадать!

Убий гадюку — покусає! Убий, і Бог не покарає!

Свою Україну любіть, любіть її!... Во время люте,
В останню, тяжкую мінуту за неї Господа моліть.

ЯК БИ...

Як би само великеє страждання
Могло Тебе, Вкраїно, відкупити —
Було б Твоє велике панування,
Нікому б Ти не мусіла вступити.
Як би могучість, щастя і свобода
Відмірялись по мірі крови й сліз
Пролитих з серця і з очей народа, —
То хто б з Тобою суперництво зніс?
О горе, Мамо! Воля, слава, сила
Відмірюються мірою борби;
Лиш в кого праця потом скрань зросила,
На верх той вибється із темної юрби.
Та праці тої, Мамо, в нас так мало!
Лежить облогом лан широкий Твій,
А кілько нас всю силу спрацювало,
Щоб жить, без дяки, в каторзі чужій!

Іван Франко.

Поправився

I.

Лесь Пастернак лежав вже від доби на санях в стодолі, бо не було за що справити домовини... Лежав спокійно, як кожний вмерлець. З хати мусіли його винести в стодолу, бо в одній малій кімнатці не було місця для мерця, оставшої жінки і пятеро дітей.

Тут у стодолі не можна було світити світла, то й не світилося, не було кому навідувати мерця, бо не було за ким жалувати.

Лесь Пастернак, колись справний майстер шевський, від двох літ звівся нінащо. Пив здорово і що заробив, усе пішло зараз до Мортка на горівку. А впившися не то що не міг працювати за варстатом, та шукав собі „кулі", бив жінку, розганяв дітей, аж найблищі сусіди мусіли обороняти бідну жінку.

Аж раз прийшов до дому пяний, наробив бешкету в хаті і поклався спати, а як ліг, то вже й не встав...

В убогій хатині не було куска хліба і колиб сусіди не були змилувалися, то бідна жінка і дітвора булиб з голоду померли.

Нарешті принесли добрі люде збиту з простих негладжених дощок домовину і взялися вкладати в неї мерця.

Тоді сталося чудо та диво. Лесь відкрив очі й зітхнув важко. Люде налякалися і стали втікати. Тоді Лесь устав з саней, випрямив закостенілі руки та ноги і вийшов зі стодоли на Божий світ, та став кликати людей, щоб не боялися, бо він вернув з того світу і багато дечого має їм розказати.

II.

Отож похорону вже не було і люде тим страх зацікавилися. Вістка пішла луною по селі і кождий хотів побачити людину з того світу.

У вечері зійшлися люде в хату, а знаючи натуру Леся, що без горівки не схоче говорити, принесли в кишенях одну, другу фляшку.

Та на превелику дивовижу Лесь відхилив фляшку рукою:

— Цього я вже не візьму в губи, поки мого життя...

— Хіба ж на тому світі горівки не вживають? — жартував собі один газда...

— Люде добрі, не смійтеся з того, що я бачив, бо то дуже поважна річ і сміятися не ялось...

— Ну, то розкажіть, а ми радо послухаємо...

Лесь підпер голову рукою, трохи подумав і так говорив:

— Я поклався спати, прийшовши на підпитку, і почув зараз, що моє тіло терпне і холоднієе. Налякався і хотів крикнути, щоб мене рятували, та вже не мав сили добути із себе голосу... і так я застиг...

Опісля почув я полекшу на душі, коли вона вийшла з тіла, побачив я усе моє життя від самого малку, коли я ще в колисці лежав, відтак, як я вчився у шевця, як був челядником, і як на майстра визволився.

Бачив я, як мені добре жилося, поки я був тверезим, як мене люде шанували і ніхто не цурався мене, тому що я швець. Це були дуже ясні й приманчиві картини і мені любо було на них дивитися. Але потім я мусів на таке страхіття дивитися, що аж волосся дубом стало. Я мусів диви-

тися, як заходив в коршму, як пропивав останній зароблений грошик. У всіх тих картинах я бачив себе самого зразу ясним, а від часу, як я перший раз пішов в коршму, моя постать стала темніти, а на прикінці я був чорний, наче б сажею вимазаний. А вже тоді, як я по пяному розбивав хатню мізерну посудину, як я бив бідну жінку, копав чоботом моїх бідних діток, я виглядав чорний, мов сам діявол. І в ту пору всі жертви моєї опянілої злоби ясніли в білій одежі, мов ангели.

У такім стані заскочила мене смерть. Зразу моя душа почувала себе легко, поки я не дійшов до кінця тих картин, які поперед мої очі перейшли. Тепер мені стало страшно, а сумління давило мене наче б млинський камінь на груди поклав. Я поглянув у воду і побачив свою стать. І тут я був чорний мов смола. Тепер мені стало жаль змарнованого життя, жаль полишених безпомічних сиріток, моєї знужданої жінки. Здавалось мені, що в мене лопне серце з жалю.

Як довго воно так зі мною було, я не памятаю. Мені здавалося, цілу вічність. І коли я так мучився, почув я, що у мене під серцем щось тає, наче б замерзла крига від промінів сонця. І тоді я сердечно заплакав, плакав що раз дуще, і сльози лллялися потоками з моїх очей.

Я знову подивився у водяне зеркало і побачив, що моя стать починає ясніти. Тоді я закликав із усієї сили: Господи! прости та виратуй мене! Хочу жити іншим життям, хочу поправитися і бути людиною, а не скотиною!

Тоді прийшов до мене якийсь чоловік у ясній одежи і каже:

— Господь вислухав твоєї щирої молитви, ти оживеш... Та памятай додержати те, що ти обіцяв, а то пропав ти на віки!

А тепер, люде добрі, каже Лесь розплакавшись, клякаю перед святим образом і присягаю, що поправлюся, цураюсь коршми і всяких трунків, цураюсь лихого товариства, і буду жити по Божому. Ти, моя вірна дружино, і ви, мої діточки, вибачте мені по серцю, як мені Бог пробачив — і ви, сусіди добрі забудьте, що вам пяним розумом лихого накоїв...

Народ слухав уважно і не одному пригадалися давні гріхи.

— — — — — — — — —

Від того часу Лесь отверезів зовсім, працював безупинно, а своїй жінці і дітям то вже нічого не відмовляв. Таким гарним майстром могла громада на увесь повіт повеличатися.

А. Чайковський.

Авто.

Вулицею жене із заворотною скорістю авто. На дорозі стоїть добродій і махає рукою до шофера, щоб задержався.

— Гей шофере! Ви маєте час?

— Так, маю.

— Ну, на милість Бога... чого ж так гоните!...

Сусідська поміч.

Фармерові впала кобила і він посилає синка до сусіди, щоб прийшов та поміг кобилу зо стайні витягнути.

Хлопчик прибіг до сусіда і каже:

— Панаску! Тато казали, щоб ви прийшли кобилу витягнути зі стайні бо здохла, а як вам здохне, то тато вам поможуть.

Жмутками

— Гнатишин Петро пішов в Січові Стрільці.

Два дівочі терники впилися в батька...

— Пішов, навіть старої не слухав... Каже: „Мене милійша мама кличе". І слух пропав...

Терники горіли... Лице заходило хмарою. Відпихала від себе питання, що так нахабно вдиралося в її голівку:

„А як згине?"

Мов бритвою ранило воно добре серце Марійки.

„Навіть не попращався... Певно... Добре мені. Він казав іти з ним"...

Задумалась...

Всі вже клалися спати...

— Марійко, гаси і лягай спати... Двері в сінях замкни...

Пішла замикати...

В зорях небо, в білому квітті сад... А думки, як біле стадо голубів за Петрусем...

— Марійко, а замикай! Чого стоїш?...

— — — — — — — — — —

Цілу ніч не спала... Обвідки під вічми, в горячці губи...

„Може Петрусь гине де?"

Билось серце в грудях, як рибка на сітці...

Плили дні...

Боліло серце, в груди пекло...

Туга якась сотала голівку Марійки...

„Петрусь казав, що і дівчат беруть..."

Вагалася...

— — — — — — — — — —

В голубі весняні вечорі слухала далекого гуку гармат...

Давила в собі спокусливе бажання.. Воно відбирало їй сон, смутком потягало личко... А в сні водило її біля гремучих гармат, межи воїнів ранених...

Боролася і здавалася...

— — — — — — — — — —

В голубу весняну нічку кинула хату, стріху чорну і пішла... В санітетки...

Працювала совісно, без тіни знеохоти.

Відчувала, що це все для нього...

„Боже — думала нераз — колиб він мене побачив..."

Зітхання давило думки...

— — — — — — — — — —

Сонно потапали в кімнатньому сумерку ліжка і тихі тіни в них... Часом скарга сонна прорвала тишу, часом зойк тихий...

Чогось була неспокійна...

Внесли когось...

Підбігла...

Захиталася... Скошеною квіткою кинулася на землю...

„Петрусь..."

— — — — — — — — — —

Доглядала...

А в нього блудні очі, жовте лице...

— Марусю... Болить... Тільки не плач... Твої сльози так печуть серце... Не плач... Гірше болить... Чуєш... Скоростріли грають... Як гарно.... Червоні цвітки аж до неба... Не бійся їх... Вони вітають Україну!... А хто ця бліда жінка зі стрілецьким прапором?

Оглянулась... був сумерк...

— Нема. — Нікого... Ми самі...

— Вона, вона... Ця, що кликала нас у бій... Ідем.... „...За Її Волю, за Честь, за Славу..."

Над ранком впялив очі в даль...

Горобець влетів вікном...
Годинник не тикав...
„Боже..."
Осунулась на землю.

— — — — — — — — — —

Ховали Петра з іншими... Селяне висипали високу могилу в тіни тополь... Дівчата вквітчали її квітками... Дзвенів в чудовім, яснім дні прощальний спів контрастом...

— — — — — — — — — —

Осінь ходить по загонах,
Чорніє могила...

Хтось плаче... круком волосся, лице стіною, пошарпана сукня, божевільний вид...

„Петрусю, гей, Петрусю..."

Перед очима його незабутня стать...

І його слова:

„Не плач... Ідем... за Честь, за Славу..."

Думає... Зачинає розуміти, що Його Кохання переливається в її душу... Їй тепло...

Весняна усмішка крадеться на уста...

Давить рукою схвильовані груди, цілує могилу в хрест і йде.

А серед поля гнеться тополя — аж на стрілецьку могилу...

Іван Чернява.

ГУМОР.

Заведене довіря.

Суддя: — Як могли ви стільки тих людей, що до вас мали повне довіря, обманути?

Обвинувачений: — Ну так, пане суддя, інші не далися.

Гостинність.

Господар дому: — Не вяжіться, дорогі гостеньки, будьте як у себе дома, а тому, що це у мене дома, я хотів би, щоб ви були у себе дома.

Військо.

— Стрілець Торба, чим ви є в цивілю?

— Доктором фільозофії.

— Не брешіть, такої хороби нема!

Не міг добачити.

— Я тебе не бачив вчера в церкві. — каже один.

— Я це знаю, — каже другий. — бо я в церкві ходив за колєктою.

Гірше ніж буря.

Шаліла буря, дощ лляв як з ведра. Під хатою скулився чоловік наче тінь.

— Чому не скриєшся до середини перед бурею, — сказав поліцай.

— Буря! Буря! — відказав той. Там на мене чекає жінка, а ти називаєш це бурею?

Проговорилась.

Івась: — Мамо, я хочу йти до звіринця, побачити малпу.

Мати: — Годі, сину. І пощо тобі йти до звіринця дивитись на малпу тоді, коли в нас є твоя тітка Дорка.

Міщух на фармі.

Міщух, що приїхав на фарму відпочивати:

— То ви кажете, що та корова має два роки. А по чім знаєте?

Фармер: — По рогах.

Міщух: — А правда! Ця корова має два роги!

„Шмірак"

Оповідання з української визвольної війни.

В ліску стояли обози і полеві кухні.

Перед ліском, де в непроглядну далечінь тягнулися житні та пшеничні лани, заляг курінь молодих новобранців. Саме мали відбути перший, хрестний вогонь. Своїми молодими грудьми мали спинити ворожу навалу, що повінню заливала рідний край. Прийшли на поміч старим, загартованим в боях та здесяткованим і знеможеним стрільцям.

Полями залягала передбурлива тишина.

Тільки в ліску, коні скубали траву, димили полеві кухні, та гуртками лежали обозні.

Біля кухні третьої сотні крутився Микола, молодий кухар-помічник, „шмірак", як називали кухарів лінійні товариші. Підкидував ріща, мішав у казані, а думки його плигали поміж дерева на поле, де тягнулися окопи. Несміло повернувся до старшого кухаря і запитав:

— А як буде з обідом, чи стрільці прийдуть? Вже полудне зближається.

І справді сонце вже ген, — ген підбилося вгору і припікало немилосердно.

— Гм, думаєш, хлопче, що вони на забаві? Ой бра' не один то обід марно пропаде. Та побачимо, що буде...

Тут кухар перервав, бо зза лісу почулися стріли.

Пах, пах, пах, трр...

Обозні зірвалися з землі і почали надслухувати.

— Почалося!

— Ая!

Стріли, зразу поодинокі, чим раз густішали, а далі зіллялися в один клекіт.

Вже й не розбереш, хто стріляє — свої, чи вороги.

Був — джіввв — бах!...

Почалася гарматня музика.

Молоді нервувалися, старші „стара война", спокійно пихкали люльки і сплювали крізь зуби.

Найбільш нервувався Микола.

Час тягнувся вічністю. Сонце вже зсунулося з полудня, а в полі кипіло, мов у казані.

Кухні перестали димити. Обід давно зварений, почав холонути.

Микола що раз частіше поглядав у сторону поля. Звідтам почувся скрип і повільно лісною доріжкою покотилися підводи з раненими.

Переїхали повз кухні, зложили ранених під тінистими деревами, де ждав уже в білому фартусі лікар, і знова вертали в поле.

— А що „шміраки", обід готовий? Тільки не знати, чи скоро будемо їсти.

Микола заметушився.

— Вуйку, — звернувся до старшого, — а що як взятиб так казан на підводу та віднести хлопцям обід, га?

— Пхати здорову голову чортові в зуби, як приказу не було? Ей, хлопче, хлопче...

Та Микола не слухав уже. Заметушився біля казана. Йому помогли обозні і вмить він разом з казаном був уже на підводі.

Старий кухар знова здвигнув ра-

менами та гукнув ще Миколі, щоб не згубив казана, або голови.

Погонич цвяхнув батогом і коні рушили.

Підвода задержалася на краю ліса. Тут була перша поміч і звідси підводи забирали ранених.

Микола стягнув казан і при помочі санітара, що вертав до окопів, потаскав його до сотні.

Як раз притихли крісові стріли, за те ґранати дзявкотіли та вили голодними вовками.

Микола дотягнувся до окопів і приляг між стрільцями, що по одному сунулися на животах, зближалися до казана з їдункою в одній, а крісом в другій руці. Цікаво оглядав передпілля.

Не бачив нічого, тільки чисте поле, а дальше невисокий хребет узгіря, що стикалося з овидом.

Та тільки, що вспіли стрільці вичерпати казан до половини, як Микола побачив сірі фіґурки, що одна по одній вискакували зза узгіря.

Їх побачили й інші стрільці. Вмить біля казана зробилося пусто, а стрільці лежали на своїх місцях. Міряли і стріляли.

Знова почався пекольний герць. Фіґурки, що раз то приближалися і вже виразно відбивалися їх чотирокутні шапки на тлі збіжжа.

Біля Миколи перебігав старшина. Хитнувся, схопився за ліву грудь і з глухим стогоном повалився на землю; з другої сторони стрілець, що приложивши кріса до рамени, напружив зір, щоб схопити ціль, — нагло похилив голову, замахав руками і покотився на дно окопу.

Скрізь роєм цвіріньокали кульки.

І в тім Микола почув грімке „слава"... Може це і причулося йому, та він не розбирав. Вхопив покинутий кріс, вискочив на верх окопа і скільки сил стало в молодечих грудях, крикнув:

— Слава!...

В тім побачив свою помилку, бо крім нього ніхто не вискочив з окопа.

Та вертати було годі. Кинувся вперед. За хвилю в грудях запекло його щось, в очах закрутилися чорні кружечки і він повалився на землю.

Вчув ще біля себе тупіт соток ніг, голосний крик „слава", брязкіт заліза, хотів піднятися і прилучитися до тих, яких своєю очайдушністю пірвав до чину, — але якийсь невидимий тягар пригнітив його до землі...

Коли раннє сонце поглянуло на подільські поля, там було тихо. В ліску не димили кухні, не стояли обози, не крутилися „шміраки".

Десь далеко на заході ґреміли гармати, а тут серед столоченого пшеничного загону, сіріла невеличка могила з деревляним хрестиком, на якім чиясь рука вирізала кушлявими літерами:

„Невідомий стрілець, погиб в обороні Рідної Землі".

З. Гриньовський.

Три Дукати

Воно було так:

Три дукати дістала вона ще від своєї покійної матері — ого-го-го - двадцять пять літ тому і ті три дукати ціле життя з нею були від тоді...

...А дукати були з червоного золота, на одному боці Пречиста — а на другому знак цісарський — орел двоголовий...

Як заквітчали її у весільний вінок і благословив батько і мати — то з благословенством три дукати пішли в скриню.

І казала мати:

— Ті дукати приносять щастя і хоч кілько їх видай з хати — усе повернуться...

Що не кажімо — а таки так було. Дукати в скрині на дні, а до скрині і багацтво і достаток.

Тай не тільки до скрині. До стодоли, до обори, до хлівів. Аж її чоловікові, небіщикові Андрієві, дивно було. І вона тільки знала, що це через дукати.

Якже ж війна прийшла — три рази в неї серце кровю облилося, бо сини як соколи. В 1914 — один, в 1916 — другий і в 1919 — третій...

Пішли — а вона кожному дуката в кишеню тай наказувала.

— Нехай тебе та Матінка Божа від всього лихого хоронить. І бережи, бережи його добре.

І правду казала стара мати, що їй віно давала, що дукати не пропадуть...

Через два роки вернув один з листами та одіжю — а син, найстарший, лишився над Піявою в Італії...

(Один дукат вернув до скрині...)

І правду казала стара мати.

Середущий пішов і знов благословила його дукатом і через три місяці дукат вернув зі світлиною та медалею до скрині...

І оба були дуже червоні, мов до золота крови домішали...

А в 1918 році як заграли вольні гармати, то сина хоч не кликали — сам пішов. Полетів — як сокіл (а всього в нього 19 літ) і часто писав — давав знати про себе. А такі то веселі листи були, що бувало вона прочитає, а Андрій (її чоловік небіщик) цілу ніч над листом думає:

— Щось воно, жінко, не так тепер вже. Ади, молоді самі рвуться — мабуть інший світ...

Отже так листи йшли і йшли, а врешті листи вмовкли, а під селом гармати заревли...

І довго-довго не було нічого від Миколи (наймолодшого) — а потім лист прийшов і дукат в ньому...

Ой — правда — що дукати усе повертаються!...

І пішло усе з обори, з хлівів, зі стодоли, пішов Андрій (як тиф в селі шалів і з кожної хати трупів виносили), а на дні скрині три дукати. І в серці три спогади болячі про трьох синів, що в трьох рямках остались під божником...

І що вечора вона чайкою на синові могили: над Піяву, на Полісся і під Білу Церкву. А там ані гроба ані хреста — ані рути ні маруни...

Важко знати — що сини були — ще важніше знати, де їх могили, а найболячіше матері не заквітчати їх квітками, не дати хреста на них...

А дні — як обручики: кітьком тай нема. Кітьком — тай другого нема...

Аж почали на майдан у селі цег-

лину та пісок та камінь звозити. Допиталася: Хрест невідомим героям ставитимуть...

І ще болячіше: Ой — колиб так її синам хто хрест поставив...

А в вечері три дукати вийняла і цілувала і плакала. Тільки всього спогаду по синах, кривавого спогаду...

В неділю пан-отець казали:

— Ставимо той хрест для усіх, кого ні не доглянути ні не дочути. Чия могила на чужині розсунулася і хреста на ній нема — тим ставимо...

Всю ніч вона продумала над тими словами і над тим, що пан-отець казав: Хто що може, хай дасть!...

А у неї ані сотика — а знає — той хрест і її синам. І тому там — і тому там — і наймолодшому...

Всю ніч вона продумала, а ранком три дукати в пушку: цок-цок-цок!...

Усе, що найдороще на той хрест — бо то і для її синів...

Дукати були червоні (бо кров була на них), благословенство несли (як їй за молодих літ), дорогі материнською мукою — але вже не вернуться...

А. Курдидик.

ВСЯЧИНА.

ДЕЩО З АСТРОНОМІЇ.

СОНЦЕ є більше від нашої землі 1,253,000 разів, а обертається довкола своєї оси в 25 днях 5 годинах 38 мінутах.

МІСЯЦЬ є менший від землі 49 разів.

Віддаль землі від сонця виносить до 150,000,000 кільометрів.

Віддаль місяця від землі виносить 384,410 кільометрів.

Крім землі є ще сім більших планет, котрі обертаються довкола сонця:

МЕРКУР, 19 разів менший від нашої землі.

ВЕНУС, майже рівна землі.

МАРС, менший від землі 7 разів.

ЮПІТЕР, більший від землі 1289 разів.

САТУРН, більший від землі 654 разів.

УРАН, більший від землі 87 разів.

НЕПТУН, більший від землі 105 разів.

КІЛЬКО Є ЛЮДИЙ НА СВІТІ.

На землі жиє 1,806 мільйонів людий. Вони говорять більше як 3000 мовами, а визнають до 1000 всіляких вір.

В Европі жиє 465 мільйонів людий.

В Азії 975 мільйонів.

В Африці 150 мільйонів.

В Америці 230 мільйонів.

В Австралії 7 мільйонів.

Що року родиться около 36 мільйонів людий, а вмирає около 30 мільйонів.

СТАТИСТИКА ЛЮДСЬКОГО ЖИТТЯ.

Один французький статистик зробив обчислення, що дотичить людського життя. По цьому обчисленню чоловік, що прожив 50 років, переспав 6000 днів, працював 6500 днів, бавився 4000 днів, їв 1500 днів, був хорий 500 днів.

За той час зїв 9500 кґ. хліба, 6000 кґ. мяса, 1600 кґ. ярини, овочів, масла, сира, яєць і риби, а випив 35,000 літер води і всіляких напитків.

Золоті Слова Івана Франка

Оце, брати ви, добре розумійте,
Що ворог божий, ворог правди й волі
Не варт любови вашої ніколи!

Або смерть, або побіда!
Це наш оклик боєвий!
До відважних світ належить,
К чорту боязнь навісну!
Кров і труд осьтут здвигне нам
Нову, кращу вітчину!

Блаженний муж, що серед ґвалту й гуку
Стоїть, як дуб, посеред бур і грому
На згоду з підлістю не простягає руку,
Волить зломатися, ніж поклонитися злому!

Не високо мудруй, але твердо держись,
А хто правду лама, з тим ти сміло борись!

Не звикай утертими стежками
Йти за другим сліпо, як у дим,
Бо як стануть пастухи вовками,
Треба вівцям пастися й самим.

Хто з всіми добрий хоче бути,
Той швидко втратить добрий путь.

Не може при добрі той жити,
Хто хоче злу й добру служити.

Бо хтівши догодити обом,
Він швидко стане зла рабом.

Лиш борися, не мирися, радше впадь, а сил не трать,
Гордо стій і не корися, хоч пропадь, але не зрадь!

Обрубане дерево знов зеленіє,
І місяць із серпа знов повний стає,
Це бачучи, чесні, не тратьте надії,
Хоч доля гнівная вас гонить і бє.

Хто хоч мудрий в життю, а письма не знає,
То він буде мов пліт, що підпор не має.
Бо як пліт без підпор вітер валить скорий,
Так невчений паде без знання підпори.

І ніхто най не говорить: „Що мені наука!"
Бо наука — мудра штука, міцнійша від бука!
Вона тобі в пітьмі світить і гріє у студінь.
Вона тобі в смутку втіха і празник у будень.
Вона сила і багацтво і бита дорога,
В ній покривджених опора, слабих перемога.

Ворог батько, ворог мати, що не вчили сина,
І піде він в світ блукати, як та сиротина.
Як між павами ворона поваги не має,
Так невчений в товаристві голову схиляє.

Книги — морська глибина, хто в них пірне аж до дна,
Той, хоч і труду мав досить, дивнії перли виносить!

Не цурається правди мудрець,
Хоч вона й з уст дитинячих буде,
Так, як в ніч, коли сонце зайшло,
Каганця не цураються люде.

Як сонце могуче, такий будь і ти,
На доброго й злого ти рівно світи,
Освічуй їм шлях до правди іти.

Блаженний муж, що в хвилях занепаду,
Коли заглухне й найчуткійша совість,
Хоч диким криком збуджує громаду
І правду й щирість відкрива як новість.

Добру науку приймай, хоч її від простого чуєш,
Злої-ж на ум не бери, хоч би й святий говорив.

Лиш боротись значить жить...

Не ридать, а добувати
Хоч синам як не собі,
Кращу долю в боротьбі!

Кождий думай, що на тобі міліонів стан стоїть,
Що за долю міліонів мусиш дати ти одвіт.

Не високо мудруй, але твердо держись,
А хто правду лама, з тим ти сміло борись!

Страшний Замок

I.

На скалистім березі ріки Буг стояв в XVIII століттю великий замок, обведений мурованою стіною. Над великою залізною брамою маячіли великі оборонні башти, кругом був глибокий рів, наповнений водою. До брами вів міст, котрий на ніч розводився і половина його ховалась під браму. Мури поросли мохом, великанські дерева окружали замок.

Не мало видів старий замок за час свого існування, не одну тайну схоронив у собі. Сумом віяло від замку. а особливо в непогоду, коли панує хуртовина, як скриплять дерева, як почне заводити вітер.

Замок в час, до котрого відноситься оповідання, належав до барона Артура Розена, котрий жив самітно; не зважаючи на те, що минало йому сорок літ, не женився. Уся услуга замку складалась із старого комердинера Леопольда, кухарки, а разом і покоївки, 50 літньої Марії і фірмана Андрія.

Барон Розен займав лише чотири кімнати в першім поверсі і три в другім. Решта кімнат, близько тридцяти, були багато умебльовані, але ніхто туди не заходив, бо Розен вів замкнене життя, гостей у себе не приймав і сам ні до кого не учащав. Слуги як і сам господар були мовчазні, сновигали по коритарях і кімнатах наче привиди.

В теперішні часи такий замок і його обиватели з певністю стягнулиб на себе увагу поліції, але в ті часи нікому не було до того діла.

Час від часу можна було помітити, як пізним вечером на замкове подвіря вїзджав закритий будою віз, ставав біля ґанку, злізав високий рудий жид, йшов до середини, а за кілька хвилин виходив з Леопольдом, Андрійом і Марією і щось замотане в килимок здіймали з воза і вносили до середини, а за якої пів години жид виїзджав з замку.

З яким саме товаром приїзджав жид і лишав його в замку, довідаємось пізніше.

Сам замок і його мешканці були звязані з якоюсь глибокою тайною, котру вони старанно оберігали. Тайна та була страшна і відкриття її було ділом не легким.

II.

В Фінляндії, біля міста Гельсінгфорсу, в замку проживала стара баронеса Анна Розен зі своїм внуком Ґуставом. Стара баронеса любила товариство, для того в замку що дня бували гості. Коли Ґуставови минуло 25 літ, баронеса Розен сказала йому одного дня:

— Настав час, коли я маю доручити тобі ключ до відкриття родинної тайни, отже слухай уважно: Твій батько, а мій син Альфред Розен і мама Герміна померли в молодих літах, при загадкових обставинах. Жили вони в замку на Україні, над рікою Бугом. Я не любила того замку, він наводив на мене тугу і страх, а для того дуже коротко там перебувала і оселилась на стало тут в моїм улюбленім замку. Одного дня приїхав до мене доктор Карл Бергер з тобою Ґуставе, тобі було тоді всего 5 літ і доручив лист твого покійного батька Альфреда, в котрім він писав, що у-

мирає і просив прийняти тебе на виховання. Також повідомляв, що його жінка, а твоя мама Герміна також в тих днях померла. Далі просив, щоби про те усе оповісти тобі, коли будеш мати 25 літ. Що ти маєш поїхати на Україну, до замку баронів Розен і на третім поверсі віднайти в золотій кімнаті тайні дверцята в стіні і там відкриється тобі велика тайна. Рівнож там знайдеш лист і певні розпорядження батька, та щоби ти був дуже обережний з братом батька, а моїм сином, та твоїм дядьком Артуром Розеном, котрий мешкає в замку. Ось срібний ключ від потайних дверий в стіні. Тепер від себе мушу тобі сказати, що серце моє відчуває, що Артур є замішаний в справі наглої смерти твого батька і матері. З тої пори він не приїзджав до мене і на мої листи не відповідав, взагалі це людина злої волі і як мені відомо, досі не женився, а живе одинцем, уникаючи людей. Отож ти повинен бути дуже обережний з ним і нічим не виявити йому своїх замірів. Рівнож ні про що не звертайся з запитами до його служби. Памятай, що той замок страшний, в нім царює нечистий, бажаючий людської крови. Я ні за що в світі не пустилаб тебе, але проти передсмертної волі твого батька не можу йти. Виконай заповіт батька і як найскорше покидай замок. Рік перед смертю твій батько зрікся своїх прав до нього в користь Артура, а я тобі записала оцей замок з усіми землями. Тепер ще одно: ось маєш ключ, котрим зможеш відчинити кожні внутрішні двері в замку; він тобі може оказати велику прислугу. Про існування того ключа ніхто не знає. Самого тебе я не пущу; з тобою поїде льокай Волтер Штойк, котрий любить тебе і не завагається голови за тебе положити. Крім того він є мудрий і сильний.

Ґустав Розен з великою увагою слухав слів баронеси Розен, задавав її ріжні питання, розпитував про Артура Розена і розподіл кімнат в замку, бо сам мало що пригадував собі.

За пару днів барон Ґустав Розен виїхав на Україну в товаристві Волтера Штойка. Оба були добре вооружені і заосмотрені в маленькі потайні ліхтарні.

III.

Цілу дорогу Ґустав і Волтер снували пляни, як мають ділати для осягнення своєї мети. Коли були вже близько замку, рішили задержатись, щоби раньше приглянутись, що там діється, а для того завернули в коршму, яка стояла в лісі, на нічліг.

В коршмі не було нікого, лишень коршмар, рижий жид дрімав на лавці. Побачивши гостей, жид пильно приглянувся до них і з питомою жидам цікавістю, почав розпитувати куди їдуть, чого і звідки. Подорожні відповіли, що вони купці і їдуть на Волинь.

Повечерявши, подорожні лягли спати. Ґустав, будучи стомленим, зараз заснув, а обережний Волтер не спав; йому видався підозрілим коршмар, а для того рішив бути на поготові.

Проминуло дві-три години і він почув стукіт на дворі. Хтось підїхав возом до воріт, ще за кілька хвилин дався чути стук у вікно. Коршмар зараз встав і відчинив двері. До сусідної кімнати увійшло двох людий і почали з коршмарем розмову по жидівськи. Волтер пильно прислухував-

ся, а знаючи німецьку мову, розбирав, про що велась розмова.

— Що, привіз? — запитав коршмар.

— Привіз, — відповів один з жидів, — молода і гарна. Ти добре заробиш.

— Але ти, Гершку, маєш накинути нам поверх умови, — говорив другий жид.

— Ну, ну! — озвався Гершко, — як добрий товар, то накину. Ви знаєте, що я ніколи вас не скривдив. А з яких вона, з ґоїв, чи з панів?

— З панів, дуже гарна, — відповів перший жид.

— Добре, я зараз запряжу коні і відвезу її, — сказав Гершко.

Взяв ліхтарню і всі три вийшли з коршми. Волтерови стало ясним, що жиди доставляють Гершкови дівчат, а він продає їх, але кому? Може до замку, виринула думка. Треба дослідити; замок недалеко.

Волтер тихенько встав, відчинив вікно і опинився на подвірю, де сховавшись в буряні, наглядав, що роблять жиди.

Гершко оглядів товар, одобрив його, вирахував гроші, запряг коні до свого воза, на котрий положили „товар" і виїхав з подвіря в напрямку замку, а жиди рівнож відїхали в протилежну сторону.

Волтер в певній віддалі пішов за возом. Дійсно Гершко віз „товар" до замку. Він став біля брами, потягнув за дріт і за кілька хвилин відчинилось віконце; по короткій розмові скрипнула брама і Гершко віхав на подвіря. Чув Волтер, як відчинились двері до замку, як зняли з воза „товар" і занесли до середини, а за пів години Гершко виїхав, брама замкнулась і запанувала тиша.

Волтер вернув до коршми непомічений Гершком і рано оповів про все Ґуставови.

— Нещаслива жертва, — сказав Ґустав, — нашим обовязком є освободити її.

Поснідавши і розплатившись з Гершком виїхали з коршми. Скоро побачили замок непривітний, сумний.

— Мусимо ділати швидко, — сказав Ґустав до Волтера.

— Так, цеї ночі ви маєте дістатися до тайного сховку, там з певністю найдете необхідні вказівки.

IV.

Коли підїхали до брами, Волтер потягнув за дріт і за кілька хвилин відчинилось віконце в башті, в котре виглянув Леопольд і підозріло оглянувши гостей, запитав чого треба.

— Прошу повідомити барона, що барон Ґустав Розен хоче видіти його.

Леопольд увесь затремтів, закрив віконце і поспішив до замку. За кілька хвилин брама відчинилась і непрошені гості вїхали в замкове подвіря. Ґустав направився до замку, а Волтер лишився біля коний. В дверях стрінув Ґустава Артур Розен і з вимушеною усмішкою запитав:

— Невже це я бачу мого братанича Ґустава Розена?

— Так, — відповів Ґустав, — це я, приїхав відвідати вас і подивитись на замок, в котрім родився. Думаю, що не відмовите гостинности мені і мойому слузі.

— Дуже рад бачити тебе — відповів Артур і по привитанню, котре було досить холодне, повів Ґустава до середини.

Мимохіть затремтів Ґустав, коли переступав поріг замку, в котрім скривалась тайна його батька.

Артур ввів Ґустава до вітальні, котра була гарно та багато прибрана, лише з усіх кутиків віяло сумом.

— Ви не жонаті? — запитав Ґустав.

— Ні, не жонатий, — відповів Артур. — А ти ще парубок?

— Так, і я ще не жонатий.

На дальші питання Ґустава Артур відповідав уривочно і з видимою неохотою. Видно було, що гість є для нього цілком не бажаний.

По обіді Ґустав попросив дозволу оглянути замок. Артур зморщив брови, але повів Ґустава по кімнатах на першім поверсі. На другім поминув дві кімнати, що зараз помітив Густав і пішли на третий поверх. Коли увійшли в кімнату, стеля котрої і ґзимси були золочені, серце Ґустава забилось сильнійше, а очи шукали в стіні потайних дверий. Бачив Ґустав, що його несимпатичний дядечко не всьо показує йому, але був і з цего задоволений, та старався запамятати усі ходи.

Кімната на нічліг була призначена на першім поверсі, а це не входило в пляни Ґустава. Волтера хотіли помістити в офіцині, але Ґустав настояв, щоби йому було дозволено спати в сусідній кімнаті. Коли пішли на спочинок, Ґустав умовився з Волтером, що останній лишиться у долині на сторожі, а він, Ґустав, піде сам на верх, а в разі якої небезпеки Волтер має спішити на поміч.

Проминуло зо дві години і Ґустав тихцем вийшов з кімнати і почав підійматися на другий поверх. Там в одній з поминених кімнат спить Артур. Коби дістатися на третий поверх, а там вже безпечно.

Крок за кроком посувався Ґустав коритарем і сходами, наслухуючи і коли вийшов на третий поверх, зітхнув свобіднійше. Проміння місяця слабо освітлювали кімнати.

Ще кілька хвилин і Ґустав увійшов до золотої салі і почав шукати ґзимса, під котрим мав бути отвір для ключа. Нарешті знайшов його, потиснув і ґзимс подався в сторону. Дріжачою рукою вийняв з кишені ключ, відчинив невеликі дверцята і вступив в маленьку кімнату, зачинивши за собою дверцята. Засвітив ліхтарню і став неначе громом поражений: Перед ним на фотелю сидів його покійний батько, а на канапці, прикрита ковдрою лежала мати.

Чи це привид, чи дійсність? Зимний піт вкрив його чоло. Та ні, він не спить, він ясно бачить батька і маму. Це їх трупи набальсамовані. Осліплений тою думкою, доторкнувся руки батька; вона була зимна.

Так, це набальсамовані трупи його родичів. Але чому ж вони тут, а а не на цвинтарі?

Поруч фотеля, на котрім спочивав труп барона Альфреда Розена, стояв маленький столик, а на нім лежала велика запечатана коверта з написом: „Має розпечатати мій син, барон Ґустав Розен". Тут розвязка тайни, тут відповідь на опанувавші Ґустава питання.

Дрожачими руками відкрив коверту, вийняв кусок перґаміну і прочитав слідуюче:

„Дорогий сину! За яку годину часу мене не стане, та доки смерть ще не закрила моїх очей, відкриваю тобі що сталось. Твоя мама, Герміна, котра лежить поруч мене і котру я любив над життя своє, зрадила мене. Одного дня я застав її в обіймах мого негідного брата, а твого дядька Артура. Інстинктовно рука хопила пістоль, я вистрілив і мама поцілена ку-

лею в серце, звалилась на долівку мертвою; в той же мент Артур кинувся на мене і ножем прошив мої груди, а сам втік з замку. На ту пору надїхав мій приятель, доктор Карл Бергер, перевязав рану і я відзискав притомність. Бергерові я доручив труп твоєї матері і мій, бо надії на життя не було, набальсамувати і помістити в оцій тайній комірці; приготовити дві домовини і начеб в них були наші трупи, поховати в могилі в парку, а тебе відвезти до моєї матері і нікому про те, що сталось, не говорити. Така моя воля. Тепер, коли тобі судилось побачити нас мертвих, маєш поховати наші трупи в парку, в тій могилі ,про котру я спімнув і мойому братові сказати, що він є убийник твого батька. Він без сумніву успокоївшись, буде жити в замку. Стережись його пімсти. В замку не задержуйся. Цей замок проклятий. В нім багато проллялось крови і не одно людське життя стрчене. Привитай мою матусю, наколи вона ще жиє і будь щасливий. Пращай, милий сину, сили покидають мене. Стережись Артура. Скоро покидай замок. — Твій батько барон Альфред Розен."

Рясні сльози поллялись з очей Ґустава. Він склонився і поцілував руку батька, а відтак матері, котра зраду окупила своїм молодим життям і сховавши коверту до кишені, вийшов і замкнув двері. Та лише ступив у другу кімнату, як побачив, що з кута йде йому на зустріч якась людська постать в білій одежі. Ґустав мало не скрикнув. Тимчасом постать наблизилась до нього, місяць кинув через вікно своє проміння і освітив лице постатті — гарне дівоче лице.

— Не бійся, вислухай мене, — тихо промовила дівчина. — Я дух замордованої в цім страшнім замку дівчини Розалії. Мене силою привезли сюди і барон Артур збещестив мене і вчера убив. Я двадцять шеста жертва його звірячих інстинктів, а двадцять сему минулої ночі привезли. Ратуй її нещасну, а наші кости поховай, будеш за це благословенний Богом і не дай тому звірюці дальше мордувати невинні жертви. Ходи, я тобі покажу де нас убито.

Зимний піт обілляв Ґустава. Він пішов за духом дівчини, вона підійшла до одних дверий і сказала:

— Відчини.

Ґустав вийняв з кишені ключ, відчинив двері і увійшов до просторої кімнати. Засвітив ліхтарню, а дух дівчини сказав:

— Дивись! Тут нас убито. Тіла в оцім кітлі виварено, відділено від костей і закопано в парку, а кости он висять звязані рядочком. Бачиш, двадцять шість кістяків, а той крайний, то мої кости.

Дійсно на жердці були розвішані, звязані шпаґатом кости.

— Молю тебе, — продовжав дух, — забери їх звідси, а ту нещасну ратуй! Іди, я покажу тобі, в котрій кімнаті вона замкнена. Ми всі в тій кімнаті перебували.

Ґустав, трясучись на цілім тілі вийшов і направився за духом, котрий неначе плив в повітрю.

Ось тут в оцій кімнаті, — тихо промовив дух Розалії. — Ратуй її.

Це сказавши, дух зник.

Не довго надумуючись, Ґустав вийняв ключ, відчинив двері і увійшов до кімнати та засвітив ліхтарню. Розглянувшись, побачив сидячу на ліжку заплакану дівчину, гарної вроди. Вона гляділа на Ґустава зі страхом, тремтячи цілим тілом.

— Не бійтесь мене, — промовив він тихо, — я прийшов, щоби виратувати вас з кіхтів того кровожадного звіря.

Дівчина заллялась сльозами, впала на коліна і зложивши руки як до молитви промовила:

— Молю вас, спасіть мене. Я і мої родичі будемо вашими вічними довжниками.

— Хто ви така? — запитав Ґустав.

— Я донька шляхтича, Яна Росінського, Марія. Мене три дні тому схопили якісь люди і минувшої ночі привезли сюди. Мене тут збещестять і убють.

— Не бійтеся, я вас висвободжу, — заспокоїв Ґустав нещасну жертву. — Я зараз видістанусь з замку за поміччю. Ось маєте ніж і наколиб зявився до вас властитель замку, щоби збещестити, всадіть ніж в груди. За кілька годин я буду назад тут з поміччю.

— Не лишіть мене тут, благаю вас.

— Будьте певні того.

Це сказавши, Ґустав вийшов і замкнув двері. Та лише повернувся, як стрінувся лицем в лице з Артуром, котрий в ту мить підніс до його лиця ліхтарню.

— Ти що тут робиш?! — прошипів він. — Приїхав вивідати мої тайни! — і зміряв в груди Ґустава пістоль.

Але той ударив його по руці і пістоль випав. Тоді Артур наче звір кинувся на Ґустава, ліхтарня згасла, і оба противники звалились на долівку коритаря.

Ґустав знав добре, що його жде неминуча смерть і для того добував останніх сил, щоби не дати Артурови змоги схопити себе за горло. В ту хвилю представився йому котел і кости та дух замордованої Розалії. Він з жахом відчув, що Артур перемагає його, хотів крикнути, щоб прибіг на поміч Волтер, але голос відмовив послуху.

Тимчасом Волтер, занепокоєний довгою відсутністю Ґустава, вийшов в коритар і наслухував. Нараз перед ним зявилась біла постать жінки і промовила:

— Спіши скорше на поміч. Іди за мною.

Привид направився безшумно вперед, а Волтер поспішав за ним, стискаючи в руці ніж.

На другім поверсі привид зник, а кілька кроків на переді Волтер вчув шамотіння і кинувся туди, винявши з під поли ліхтарню.

Вже Артур схопив Ґустава за горло, але Волтер сильним ударом ноги в бік заставив Артура випустити з рук свою жертву. Другим ударом в голову оглушив його і вмить відтягнув на сторону, скрутив руки й заткав рот хустиною.

Ґустав ледви зміг піднестися і пройшло аж кілька хвилин, поки прийшов до себе.

— Якби не твоя поміч, то я отсе лежав би трупом, — сказав він до Волтера. — Занесім цю потвору до моєї кімнати.

Взяли Артура і знесли на долину, де ще ліпше звязали і Ґустав оповів Волтерови про все, що бачив і пережив. Рішили, що Волтер лишиться стеречи Артура, а Ґустав поїде до старости за поміччю. Та вперед пішли до кімнати, де знаходилася Марія Росінська, забрали її на долину, запевняючи, що її вже не грозить небезпека і вона лишилась під охороною Волтера. А Ґустав відчинивши вікно, дістався на подвірря, переліз через мур при помочі шнура і за годину був в домі

старости, котрому оповів про всі події.

Зараз же вирушив відділ сторожі, двох жовнірів передістались через мур на подвірря, розбудили фірмана Андрія в його комірці біля брами, взяли в нього ключі, відчинили браму і увійшли до замку, де арештували Леопольда і кухарку Марію, а за пів години жовніри привели коршмаря Гершка.

Артур, прийшовши до себе і побачивши, що усі його страшні вчинки відкриті, вспів піднести до уст перстень, відкрив його і випив містячуся в нім сильну отрую. За пару хвилин на долівці лежав його труп.

Леопольда, Андрія, Марію і Гершка, котрі призналися до всього, забрали до вязниці, а Марію Росінську відвезли до її родичів.

Ґустав поховав родичів в парку; там же недалеко їх могили зложили кости невинних жертв, а труп Артура Розена вивезли в ліс і там закопали.

Умебльовання замку Ґустав продав дооколичним дідичам і лишивши замок пусткою, відіхав з Волтером до Гельсінґфорсу.

Проминуло багато літ і з замку лишились одні лише руїни, над котрими в непогоду вітер заводить сто голосами і неначе оповідає про страшні, кріваві події, які творились колись в страшнім замку.

Дмитро Тягнигоре.

ДОБРЕ ТОРГУВАЛОСЬ.

Чи в Києві, чи в Полтаві,
Чи в самій столиці,
Ходив мужик з мазницею
Помежи крамниці.

У крамницях, куди глянеш —
Сріблом-злотом сяє,
А йому то і байдуже:
Він дьогтю питає!

Реготять дурні кацапи,
А він тільки сплюне
Та й до другої крамниці,
Багатшої, суне.

В найбагатшій крамниці
Два купці сиділо,
І туда чумак заходить
З мазницею сміло:

„Добри-день вам, добрі люди!"
Та й зачав питати,
Чи нема у них принаймній
Дьогтю де продати.

— Нєту! нєту! — купці кажуть,
Та й шельми сміються, —
Здесь нє дьоготь, только дурні
Адні прадаютса!

А чумак їм: „То нівроку ж
Добре торгувалось,
Що йно два вас таких гарних
На продаж осталось!"

Степан Руданський.

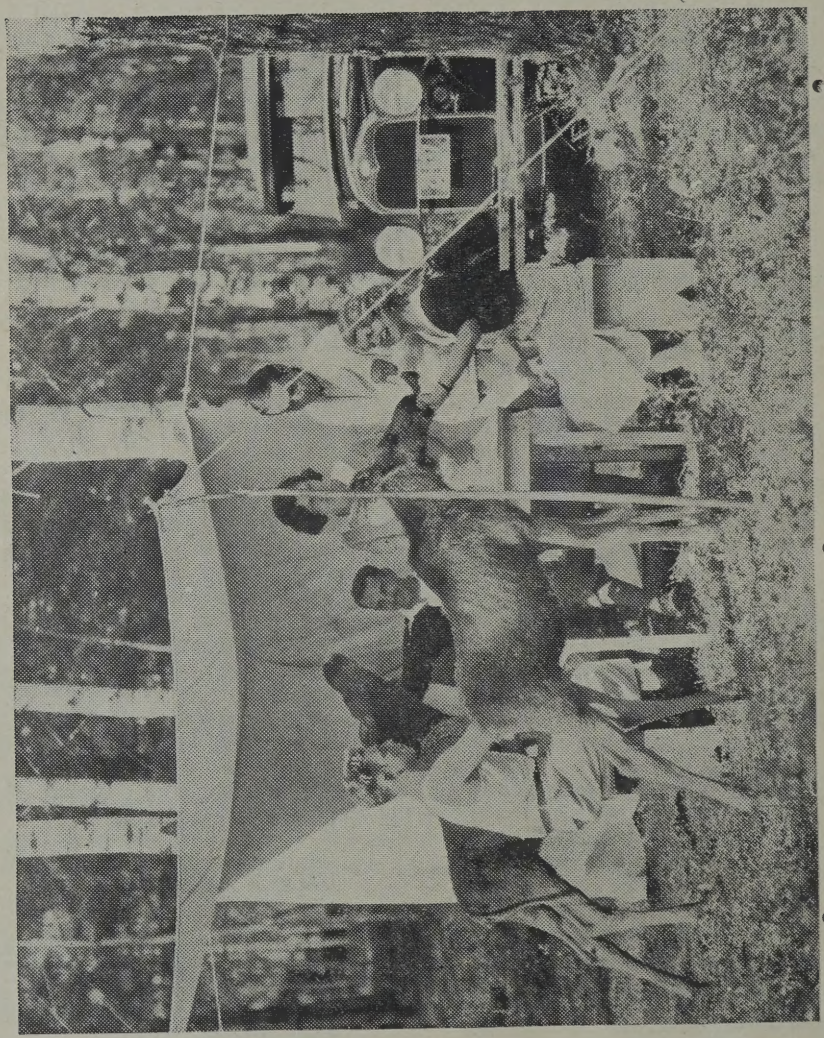

Молоденькі мусенята в Райдінг Мавнтейн в Національнім Парку Манітоби.

Софія Галєчко

Хорунж. У. С. С.

Подав **Микола Угрин-Безгрішний.**

До світової війни поміж інтеліґентним, молодим, українським жіноцтвом — одна з перших жінок.

Одиначка в батька, почтового, австрійського урядовця. Політичні умови казали йому, чи краще, примушували, служити не між своїми, а далеко за срібнолентим Сяном.

Софія Галєчко родилася дня 3-го травня 1891 року. Народну школу й жіночу ґімназію скінчила з найкращими успіхами 27-го червня 1910 р.

Записується в Ґрацу на університет, на фільософічний факультет.

В Ґрацу здає усі дрібні й більші іспити з відзначенням.

Софія Галєчко в другому році університетських студій стає головою „Кружка Рідної Школи" й місто-головою „Січі" в Ґрацу.

В третьому році університетських студій вибирають Софію одноголосно головою „Січі", гуртка „Рідної Школи" та „Взаїмної Помочі" в Ґрацу.

Головою остає до кінця університетських студій.

В „Січі" впроваджує Галєчко „Дискусійні Вечері", на яких члени читають й обмірковують твори нашого новішого письменства. Відбуваються тут і відчити з ріжних областей знання.

До „Українських Січових Стрільців" вступає 2-го вересня 1914 року. Як санітетка перебирає в Коші У.С.С. три тижні, не зважаючи на переслідування в Команді У.С.С....

Дня 28 вересня 1914 року йде на фронт як звичайний стрілець із другою сотнею І. Куріня.

В листопаді 1914 року дістає медалю хоробрости й степень підхорунжого та провід чети У.С.С. Весь час до 1916 р. перебуває в сотні Зенона Носковського на фронті, де одержала степень хорунжого. Відтак перебуває в Коші У.С.С. в Пісочній. В лютім 1918 р. її звільнено з рядів У.С.С. Згинула траґічно, втопившися в Бистриці в серпні 1918 р. Ґріб Софії Галєчко находиться в Пасічній, пов. Надвірна.

Третя Чета

Товаришам із моєї сотні на спомин спільних трудів і боїв.

(З рукописів **Софії Галєчко**).

Під Соколовом боротьба в повному розгарі.

Москалі заатакували праве крило. Стріляють гонведи й моя чета (зі сотні Носковського). Від часу до часу беруть участь у боротьбі друга й перша чета.

Більша московська сила підсунулася у ночі й лягла в ярі перед нами.

Часом вузький яр порскне люто

й закидає нас градом кульок. Часом зачорніють козаки на далекій рівнині.

За крісовим іде гарматній огонь.

Відізвалися наші гармати. Сірий дим заслонив яр перед нами.

— Добре бють!

Що хвилини летить у гору їздець із конем — сіра, збита маса московських плащів і крісів...

Мої хлопці всміхаються вдоволені...

— А що, ходіть ближче, відхочеться вам воювати з нами!...

Зпоміж хат, за якими крутилися козаки, блиснув огонь.

Це московська гармата прокинулася і зачала балачку...

Перша ґраната впала за нами.

З картоплиння біля яру підносяться сірі тіни, йдуть до нас.

Кількадесять кульок, і лягли знову на землі.

Тричі посилаю до четаря Каратницького по резервові патрони й тричі одержую відмову.

— Це тільки мені здається, що треба більше патронів...

Стріли щораз густіші. Біля кожного стрілвіконця багато лусок із патронів.

Вже не жду на прикази.

— Двох санітетів бігцем по патрони!

— Муніційні вози вже за водою! — відповідають мені.

— Хотяй би в третьому селі!

Двох стрільців із червоним хрестом на рукаві біжать ровом на ліво.

Глухий зойк і сірий дим над нашими окопами.

Це російська ґраната перевернула один із наших скорострілів і — з чемности — не експльодувала...

Зпід розваленого окопу підносять присипаного землею, блідого як смерть, старого румуна, що стояв при скорострілі.

Стріли щораз слабші. Втихають поволі.

— Що там, Кривицький?

— Патронів немає, пане четарю!

— Принести їх! — приказую другій четі.

Мої хлопці бліді, пригноблені, стоять при крісах.

Збудовський витягає нотатку й дере горячково листи. За його приміром роблять це саме й інші.

Тихо, тихесенько...

Тільки часом перелетить понад головою шрапнеля, або зойкне жалібна, тонка, московська кулька.

Зі сусідньої чети, ба, навіть зі сотень над самою Стрипою, передають останні патрони.

Знають усі, що коли тепер забракне тут муніції, пропало все...

За хвилю прибігають санітети з трьома скриньками патронів.

Нам здавалося, що принесли найкращий обід, або й скриню зі золотом...

Не кинулися би на неї з такою радістю, як на ці малі лискучі шматки заліза...

Стріляють знову, поволи, спокійно! — Це „стара война!"...

Присилають нам допомогу, тридцять мадярських новобранців, із якими годі розмовитися.

Тягну кожного за плащ і призначую йому місце.

Кладу кріс у стрілвіконце й показую, що мають уважати, чи не йдуть москалі й стріляти!

Вони вперше в розстрільній, тому й не велика це поміч...

Сірі тіни зближаються щораз до нас...

Наша артилерія починає грати знову...

Перша ґраната паде майже прямо в наші окопи.

Москалі так близько, що годі вже добре цілять.

За першою ґранатою йдуть чотири інші й порскають на нас землею.

— Бігом до телєфону! — кричу до першого стрільця, що стоїть біля мене. — Артилєрія бере замалий відступ! Нехай зараз стріляють куди дальше, бо вистріляють нас усіх!

Стрілець, як лискавка перебігає попри мене й слідуюча шрапнеля розривається уже перед нашими окопами.

— Бондього переломили! — голосить хтось трівожну вістку між нами.

Начеб у відповідь на це паде з заду, зі села Соколова, в наші окопи російська кналька.

Вслід за нею друга, третя...

— „Юж" є в Соколові! — каже ляконічно, своїм лемківським говором, вістун Батейко.

Всі бліднуть.

Посилаю до Каратницького стрільця із донесенням, що москалі нас окружили, вже є у Соколові. Дістаю відповідь, що це „наша розстрільна закручена в підкову і це певно наші кулі перелітають..."

— Один на охотника в село, подивитися, чи є вже москалі!

Зривається Калиняк. (Не вернув, або вбили, або взяли в неволю). Кинув наплечник, набив кріс і вискочив на окіп.

Вслід за ним посипалися московські кулі.

Обернувся ще раз, глянув на нас і щез між хатами.

В окопах наших сусідів мовкнуть стріли, цілком втихають.

— Пане хорунжий, голошу слухняно, немає муніції! — стоїть перед димною блідий зі страху мадяр і каже по німецьки.

— Тимощук, Ґайоха! Скринку патронів мадярам!

Біжать до сусідних окопів і за хвилину починається знову горячкова, безупинна стрілянина. Кулі летять зі заду, переду й з правого крила.

— Заслоняйтеся, товаришко! — кричить Фенюк.

— Пусте! — відповідаю і біжу на ліве крило чети, щоби скоростріл звернули більше на право.

— Пане хорунжий, доношу слухняно, не маємо муніції!

— Пане четарю! Куди стріляти, бо бють зі всіх боків? — питає Ґайоха.

— Вперед! Про інше й не думайте! Це вже пропало!

Без слова протесту звертається до стрілвіконця і байдуже, з резиґнацією, стріляє далі.

Кров палає у мене в жилах, лице пашить.

Дуже ясно розумію все... Позиція пропала, моя чета окружена, в потрійному огні.

Посилаю „звідомлення", однак і на це дістаю відповідь:

— Видержати!

Біжу на ліве крило до сусідньої чети й кричу:

— Завертати!

— Ще не було приказу! — блідий як смерть відповідає мені Мамчур.

Стріли щораз слабнуть. Вкінці втихають цілком.

Гробова, страшна тишина... Кров ударяє мені до голови.

Перебігаю цілий свій відділ. Мовчки, з понуреною головою, стоять мої хлопці.

— Чому не стріляєте?

— Поручник гонведів заборонив стріляти. Кажуть, що москалі піддаються.

Вискакую на окіп і бачу щораз ближче сіру лаву москалів.

Ідуть, біжать, і зі заду за собою тягнуть скорострільні.

— Бити, хлопці, стріляти! Це зрада! Ідуть наступом на нас! — кричу що сили.

Кинулися хлопці до крісів і бють, стріляють без памяти.

Малий Білинський вискочив на окіп і заломив руки:

— Москалі на дротах, все пропало!

З нечуваним і страшним завзяттям та одчаєм прикладає кріс до рамени й стріляє.

За ним вискакують на окопи інші мої хлопці, бо через стрілвіконце годі вже стріляти, дострілу немає.

— Пане четарю! — прибігає стрілець Моклович. — Наші сусіди піддаються!

Одержую знову відповідь:

— Видержати!

Якась горячка опановує мене. Беру кріс і стріляю, як на стрільниці. Набиваю, цілюю й автоматично потягаю за язичок.

Біля мене, без зойку, тихо, похилився на перегороду Тимощук. Кров бухає йому зі шиї.

Це перша жертва.

В селі сальви — ці відомі, московські сальви.

— Мамчур, відвертатися! — кричу захриплим голосом.

Ніхто не відповідає мені.

Біжу на ліво. Дивлюся на перегороду, одну, другу, третю...

Ні живої душі.

Весь курінь відступив. Мене не повідомили про це. Оставили зі сусідами, які піддалися москалям.

— Відворот одинцем! — приказую моїм хлопцям.

Зіскакують із окопів. Бачу, видовжується гусак: Семенюк, Крицький, Гайоха...

Рій Батейка й Гаврицького ще стріляє...

Ці вже пропали...

Біжу дальше ровами, зіскакую на дорогу.

Кількох старих ополченців, які „маркирували" в селі, переділюють мене й моїх хлопців.

Кулі, як рій бджіл, що висипався у ясний, соняшний день, бренять кругом мене.

Мені це чомусь байдуже...

Перебігаю поміж хатами й паду на дротяні перешкоди, які ми заложили, як охорону перед москалями.

Обвивачі зачепилися за дроти. Не всилі я витягнути ноги.

— Еколе, еколе! — кричить двох мадярів, які люті на мене, що загородила собою одинокий можливий перехід. Пхаються на мене. Падуть на мене. Обвивачі друться на шматки. Котимося в долину, в окопи... Рів із болотом.

Встаю і біжу далі.

Ноги що хвилини западаються у болото, плутаються у високій траві.

Не всилі я вже бігти. Іду щораз поволіше.

Недалеко від мене тріскає шрапнеля. Не ранить мене.

Хочеться мені сміятися, кепкувати з неї...

Шуварі щораз більші, болото глибше.

Наді мною знову глухий зойк. Яка-ж я утомлена...

Якась мряка прислонює мені очі.

Переді мною палі зірваного моста й каламутні, зелені филі Стрипи...

— — — — — — — — — —

Збірка на битій дорозі зі Соснова до Ваги.

Числю своїх людей...

— Один — два — три...

Якийсь жаль давить горло.

— Пане сотнику, голошу слухняно, трьох людей!

Перед очима стоять мені мої хлопці, на окопах, із крісами у руках, із горячкою та завзяттям в очах...

— Ви зі своєю четою виратували цілий курінь! — кажуть мені стрільці.

— Ми вже всіх вас до одного мали за вбитих — додає Каратницький.

Дивно чомусь...

Ті самі люди, що недавно мою чету, найменших і наймолодших хлопців дітьми називали й з погордою дивилися на них, тепер — із якоюсь дивною пошаною дивляться на тих трьох із моєї чети, які виратувалися і з дивним притиском кажуть:

— Це з вашої чети...

Сонність і якась смертельна втома оповивають мене.

Думаю, де я, відкіля я взялася тут... Бажаю пригадати собі слова команди й не всилі...

Іду до хати й кидаюся на долібку.

Хтось приносить мені троха соломи й плащ під голову.

Неначе вже у сні чую, як у хаті говорять:

— Третя чета...

(З „Літопису Червоної Калини" за 1931 р.)

УКАЗ ПРОТИ ГОЛОДУ.

Голод вибух в перськім краю:
В найбагатших городах
Бідні з голоду вмирають
По бульварах і садах.

Вчув це Періс, цар суворий,
І розлютився: „Що це знов?"
І на голод спосіб скорий
Не міркуючи найшов.

До славетних магістратів
Найбагатших в краю міст
Пописав і попечатав
Власноручно цюю вість:

„Цей указ мій царський строгий
Всяк у серце хай бере:
Де один у місті вбогий
З голоду від нині вмре,

Там я багача одного
Взять велю — чи круть чи верть,
Голодом в тюрмі підземній
Заморю його на смерть".

І указ цей чудо справив:
Хоч як хліб подорожів,
Бідний все мав хліб і страви,
А багач не зубожів.

Іван Франко.

УКРАЇНСЬКІ ЗАПОВІДИ.

1. Кожда українська дитина повинна приставати з українськими дітьми, учащати на науку до Української Рідної Школи і завсігди говорити зі своїми по українськи.

2. Родичі або старші члени родини нехай в передшкільнім віці учать дітей дома читати, писати і співати по українськи.

3. Кімната повинна бути прикрашена українськими образами — крім церковних образів повинні ще висіти образи з української історії.

4. Українська дитина повинна учитися українських приповідок, українських віршів, пісень, народних забав і танків.

5. Нехай народні традиції віджывають в українських родинах. Памятну річницю з історії України нехай пригадає батько, або хто небудь зі старших.

6. Підчас довгих зимових вечерів нехай родина читає спільно добрі українські книжки.

7. В кожнім українськім домі повинен находитися бодай один патріотичний часопис для старших і один для дітей.

8. Скарбом дитини нехай буде бібліотека, зложена з найкращих українських книжок.

9. Родина нехай говорить дома, і всюда поза домом між своїми сміло по українськи. Українська мова нехай звенить на вулиці, на дорозі, в українських крамницях, складах, в товариствах, в гостині і всюди, де живуть українці.

10. Кождий українець нехай удержує звязок з українськими родинами, а всі українські родини в Канаді повинні удержувати тісний звязок зі Старим Краєм, передплачуючи Краєві часописи і журнали як для старших, так для молоді і шкільних дітей.

11. Українська родина нехай користає з кождої спосібности, щоб бути на представленню, відчиті і народніх святах.

12. Українська родина нехай уникає всього, що приносить пониження для українського народу.

13. Йдучи за кличем „Свій до свого", нехай купує і попирає своїх родимців.

14. Родина нехай виповняє совісно народні обовязки.

15. Підчас спису населення кождий член родини нехай записується як українець!

16. Батько, мати і старші члени родини нехай належать до українських товариств. Нехай не відмовляються від складок на народні цілі.

17. Відступників від українства своїх членів, нехай родина старається позискати знов для українців.

ЗГОДА І НЕЗГОДА.

Згода будує, незгода руйнує.

Де згода, там погода.

Де тихо, там і гладко.

Де згода працює, там горе танцює.

Де працює гурточок, там повен куточок.

Гуртом і чорта побореш.

Де спілка, там корова і свинка.

В гурті і беззубий собака гавкає.

Дружній череді вовк не страшний.

Дружні сороки і орла заклюють.

Сіра Книжечка

(Оповідання з часів української визвольної війни.)

Борітеся — поборете
Вам Бог помагає...
Т. Шевченко.

Мягка, недавнім дощиком сполокана земля западалась під їх ногами та липла до важких чобіт. Дерева пускали перші зелені бруньки. Пахло весною...

А вони посувались цілою лавою вгору. Не дивились ні на свіжу зелень дерев ні на маленькі, білі квіточки, що тут і там стріляли вгору з вогкої землі. Вперлись очима в ліс, що темним пятном вгризся у синій небозвід, та думали про ворога, що зачаївся в ньому.

Сріблом поблискувала над їх головами зброя, важко віддихали груди. На чолах понабігали з напруги жили, очі кровю наливались. Руки судорожно стискались у пястуки.

— А що хлопці? Здобудемо ми сьогодня оцю гору, чи ворогам її лишимо?

— Здобудемо, пане четарю. Чомуб то нам її не здобути? Та й провчимо так ляха, що ще довго тямитиме наші багнети... Коби лиш його швидше в руки дістати!

Молодий четар всміхається задоволено та підкручує чорного вуса. На його шапці теліпається біла квітка з довгою, тонкою билиною та маленькою, напів зівялою чашою.

В гущавині причаїлась якась птиця і співає так сильно, що аж в ухах лящить...

**
*

— Заки сонце зайде, будемо на горі, — сказав чорнявий Василь до свого сусіда.

Скинув шапку, а вітер почав гратися його довгими кучерями. Молодий був, мов весна, а сильний, як скала, з широкими грудьми та руками, наче дві дубові довбні. З сірих очей гляділа чиста, дитиняча душа, то знова зиркав як ранений звір, що бажає кинутись на противника.

— Не бачать іще нас... Гаразд... О, бодай їх проклятих, на віки заслiпило!

Діткнувся рукою лівої кишені своєї стрілецької блюзи і всміхнувся широкою усмішкою. Мов дитина, що дістала солодкого медівника.

Почув під дотиком руки в кишені маленький, твердий предмет.

— А книжку маєш з собою? — спитав присадкуватий сусід Василя та повернув до нього своє негарне, рябе лице.

— А вже-ж, маю... А ти думав, що кинув геть? Он бачиш, ти свойого залізного хрестика не знімаєш ніколи з шиї, бо кажеш, що він тобі щастя приносить... А я хрестика не маю, але зате маю свою книжку та й ніхто мене з нею не годен розлучити...

— А мені цього хрестика моя матінка на шию почіпила... відізвався мягким голосом рябий і крізь його лице пробіг вираз жалю.

— Гей, гей... Ма-тін-ка... Що-там... Не дітиж ми...

Начернув повні груди вогкого, весняного воздуха і йшов бадьоро вперед, високий, мов чорногорська ялиця, буйний, мов той вітер з полонини.

**
*

Коли опускав своє рідне село та йшов боротися за Україну, не благословили його ні батько сивоволосий, ні ненька-жалібниця. Не проливав ні-

хто сліз над його кучерявою головою... Сиротою був він безрідним, бурлакою бездомним.

Тільки невеличку сіру книжечку приніс він з собою на війну криваву. А був це „Кобзар" батька Тараса.

Дістав його колись давно, коли ще малим хлопчиком був та чужу череду на зелених левадах випасав. Сам він уже не тямить, хто йому подарував цю книжку. А може і знайшов її денебудь. Знає він тільки те, що з цеї книжки навчився пізнавати букви та складати їх у слова. Перечитав її двадцять разів від початку до кінця, а половину на память вивчив... А за кожним разом, коли читав її, цю невеличку, пожовклу від старости, книжку, серце так дивно тріпоталось у грудях, а сльози так густо сипались з очий.

— Було колись — в Україні ревіли гармати...

Припадав головою до землі та слухав, чи не почує гарматнього реву.

— Нема на світі України, немає другого Дніпра...

Любив Україну цілою своєю душею, а Дніпро йому що ночі у сні ввижався.

— Борітеся — поборете...

Грізно стискалися пястуки, а очі вогнем сипали.

І насилу діждався цеї хвилі, коли йому можна було кинутись у бій.

***

Маленька, сіра книжечка була всюди його невідступною подругою. Серед січи кривавої вливала в душу бодрість та додавала зброї силу, а в час відпочинку навівала тугу за рідним селом, за вишневими садками, за тихо мирними, зоряними ночами.

Сідав на дні вогкого, стрілецького окопу та починав читати. І вмить збиралась біля нього ціла громадка цікавих слухачів.

— Тихо там сиди... Не чуєш? Василь читає...

— Гей, хлопці, хто хоче послухати сірої книжечки, хай іде сюди...

— Таже пустіть і мене... А то збились у купу, як ті барани, що й протовпитись не можна...

Носив її завсіди в лівій кишені, на самому серці.

— Нам обоїм разом жити та й разом умирати... Коли якась куля заблукається та поцілить мою книжку, то вже й моє серце зачіпить... А сховаю її в інше місце, — то її можуть убити, а я лишусь живим...

Стрімке, розмокле узбіччя кінчилось і вони вже ось-ось мали вийти на верх, коли з лісової гущавини гримнула сальва.

Сіра лава заколисалась, мов лан доспілого збіжа.

— Оввa, аж тепер нагадались... Ану-те, хлопці, пішлімо їм доброго одвіта! І сотки рук потягли за курок...

Струнка ялиця, на краю ліса, зойкнула болюче та розсипала по землі свою зелену фою. Підстрелена птичка затріпоталась у воздусі. А в лісі ворог, мов лютий звір, заревів.

— Добре їм так... А то панувати над нами захотілось.

Василь затиснув білі зуби, а з очий іскри посипались. Та ворог теж не для забави стріляє. Ось, уже тут і там похилилась на груди буйна, юнацька голова, на землю поранене тіло впало... В сірій лаві стали показуватись прогалини.

— Перестаньте, хлопці. Шкода кулі тратити. Ми їх там у гущавині не досягнемо, а вони нам чимало шкоди накоїти можуть. Ану, бігцем вгору та на баґнети!

Молодий четар ще не скінчив говорити, коли біля нього зявився Василь.

— Пане четарю, я прошу двадцять людий та і два скорострільці...

— А тобі навіщо?

— Щоб зайти ворога ззаду. Повернемо вбік та прокрадемось тихесенько оцим яром, а відтак скочимо в ліс та сипнемо їм у самі плечі. Будете бачити, якого переполоху наробимо... Самі вам полізуть на баґнети.

— А тиж терен знаєш?

— Не бійтесь, пане четарю!

Четар спалахнув і смикнув чорного вуса.

— Згода. Вибери собі людий, скільки треба, та йди.

Василь випрямився і начеб ще вгору виріс.

— Гей, хлопці! Хто зі мною?

— Я! — І я теж! — А мене хіба не лишиш...

Через хвилю повзала яром вузка, ледви помітна ленточка, мов гадюка, що вилізла зпід каміня та збірається укусити.

— Батьку Тарасе, допоможи!... прошептав Василь та притис руку до грудий, де була схована книжечка.

**
*

Вороги самі не знали, що мають робити, з якого боку їм боронитися треба. Гадали, що Бог-зна, яка велика сила наступає їм на пяти... На переді блищать баґнети, з заду скорострільці гремлять, а на ліво й на право глибокі яруги простяглися...

А тамті наступають усе блище та блище.

Та годі було довше скриватись поміж деревами. Хоч-не-хоч мусіли залишити свою безпечну криївку та рушили в чисте поле на бій із срібними ножами... І полилась чорна кров наїздників, мішаючись з багряною кровю молодих борців. І темними плямами стала вкриватись ніжна, весняна травинка.

— Вперед, товариші! — гукав радісно Василь. — Ми вже сповнили своє завдання, вигнали ворога з ліса. А тепер на поміч нашим братам!

Не бачило вороже військо, як з ліса виринула невеличка громадка стрільців, що тільки ляку їм нагнала... Не бачило воно, як густий мур баґнетів став розтягатись на право та на ліво і як його оба крила щораз більше наближались до ліса. Отямились тільки тоді, коли велитенський, сірий перстень замкнувся, і вони опинились у пастці, мов ті необачні мишенята...

Та ще не кидали зброї, ще боронились. Натиснули на один бік, що був слабше обсаджений, та пробували проломитись на волю. Проводир ворожого війська заміривсь баґнетом на молодого четаря...

Та в цю мить зявилось перед ним бліде, закровавлене обличчя Василя і роздавсь оклик тріюмфу та ненависти.

— Гляди, чого йому захотілось! Ого, нема вже вам вороття...

Пропало!

І одним рішучим ударом кольби повалив його на землю.

Скінчилось... З брязком впала зброя на землю... Зухвалі наїздники перемінились у смирні ягнятка та просили помилування.

А Василь пішов до бистрого потока, що спливав по узбіччю гори, та промивав свої кріваві рани...

**
*

Над лісом нависла чудова, весняна ніч. У чистих водах ручаю повнолиций місяць купався. А в лісі горіли вогні й лунала пісня побіди.

Молодий четар піднявся з мягкого моху, що був йому вигідним ложем після воєнних трудів, та наближився до Василя.

Сидів біля ватри, з відкритою го-

ловою, а на його колінах лежала розгорнена книжечка. Лагідний, полудневий вітрець пестився його чорними кучерями.

Четар простягнув хлопцеві свою руку.

— Славний козак з тебе, Василю... І хто навчив тебе так боротися?

Василь відорвав очі від книжки, стиснув четареві руку і всміхнувся. На його лівій щоці побачив четар глибоку, тільки напів присохлу рану.

— Хто мене навчив боротися, питаєте? Оця маленька книжечка...

І він притиснув „Кобзаря" до серця та замовк.

Четар відійшов на бік, сперся на пень зрубаної ялиці й потонув в гадках.

...Промине оця крівава хуртовина, мов та весняна буря... Та люди будуть ще довго памятати її та з покоління в покоління розказуватимуть про неї. І запише історія у великі книги кожну боротьбу, кожну побіду, усі геройства та усі похибки, що діялись під цю важку пору... Та чи згадає вона колись кучерявого Василя з його сірою книжечкою?..

Повернув очі у сторону ватри. А Василь стояв уже, осторонь від неї, облитий весь місячним сяйвом, молодий, завзятий та сильний — правдивий син українського народа, апостол Тарасової віри.

Леся Верховинка.

НАРІД ПРО ЗНАЧІННЯ ОСВІТИ.

Освіта — сила.

Вік живи, вік учись.

Учення — світ, невчення — тьма.

Зброя просвіти пробиває всьо.

Азбука — то мудрости драбина.

Учителя, як дерево, пізнати по врожаю.

Не навчить школа, навчить охота.

Учися в молодости, пригодиться на старість.

Не шкодуй рано встати, а молодим учитися.

Корінь науки гіркий, але плід смачний.

За вченого двох невчених дають, та й то ще не беруть.

Не всякий, хто читає, в читанню силу знає.

ЗМОДЕРНІЗОВАНІ ПРИКАЗКИ.

Хто рано встає, той певно має того дня ліцитацію.

Не роби другому, що тобі не миле — не позичай грошей.

Праця ушляхотнює й дає багацтво тому, на кого працюєш.

Всюди добре, а в дома — біда.

Доти збанок воду носить, доки його не пішлють по пиво.

Гора з горою не зійдеться, а виритель з довжником усе.

Як засієш — так ГПУ збере.

Чорний Камінь

(Оповідання з польської тюрми.)

Коли настає вечір, у тюрмі родиться охота до сповіди. Рано в тюрмі є ще повно надій, бо день може принести зміну. А вечером усі надії обпадають, як осінне листя. Вязень боїться думати про завтра. Зате залюбки заторлюється у спогадах з учора.

— Ти за що?

— А ви за що?

І йдуть правдиві, але найчастіше брехнею попересипані неімовірні сповідання.

Та трапляються між вязнями ще й такі, що не говорять майже з ніким і нікого про ніщо не питають. Живуть з людьми у тісній келії як відлюдки.

В тюрмі прикордонної полоси в місті Г. зібралося аж шість душ. Бандит Маріян Дулай, на якому тяжіло обвинувачення за грабунковий морд. Сидір Ковасенко, осібняк без паперів, якому закинули шпіонажу. Пачкар Воровницький, до якого всі вязні, помимо його жартівливости, ставилися крайно недовірчиво. Андрій Салук, молодий селянин з Дрогобиччини, якого приловили на кордоні, як хотів утікати на большевицьку сторону. Його підозрівали, що працював у змові з Ковасенком. Був ще місцевий сільський злодій, що попав тут за якусь звичайну дрібну крадіж, та большевик, якого приловили по цім боці границі. Він казав, що втік з колгоспу Пашківської волости, де йому грозив розстріл. Це він твердив рішучо, але йому не вірили.

Вязні вже запізналися зі собою, і відповідно уложили своє взаємовідношення у тій людській клітці.

Бандит, шпіон і большевик переважно мовчали, а злодій, утікач і пачкар сварилися між собою за місця, за солому та за кожне слово.

Сьогодня втікача викликали на переслухання. Вернув і проти звичаю вязнів мовчав.

Пачкареві це не подобалося: Хотів конечно видобути з нього хоч кілька слів.

Тимчасом у келії проти пачкаря зростало недовіря і то тим сильніше, чим більше настирливо він усім накидався своїми правними порадами та приятельським співчуттям.

У вязнів збиралося щораз більше пересердя проти того добре відгодованого чоловіка. Тюремні стіни є добрим передавачем людських думок і почувань. В замкненім просторі вони стовбуряться, відбиваються від тісних стін і бють безнастанно в одних і тих самих людей. Їх ділання стократ сильніше між мурами, як було би в отвертім полі, чи між юрбою.

Вязні були люті, що мусять ховатися зі своїми думками. Вони не мали очевидних доказів проти пачкаря, крім того, що його за часто кликали на переслухання та ще й тому, що так висів кожному на устах і хапчиво вислухував кожної сповіди.

Сповідь, хоч би частинна, є деяким ліком для хорої душі вязня. А тепер перед пачкарем кожний у тій келії мусів заживати того ліку дуже ощадно.

Між вязнями зростало напруження і ворожнеча.

Пачкар мав добрий нюх. Хотів усе обернути в жарт. Але повітря в келії було вже пересичене квасом.

В такій хвилині пачкар буцімто зажартував, а ляпнув дурницю:

— Тебе безумовно повісять — сказав він до втікача. — А я скористаю. Куплю шнурок з під твоєї гортанки та бодай від того часу мені лекше стане жити.

Втікачеві цього вже було забагато. Всердився. Жмякав, жмякав свою відповідь і бризнув:

— Собачий син ти є! Не пачкар! Провокатор! Ось що!

— Ти кому?!

Вжалений у живе, пачкар скочив з кулаками до очей утікача.

— Відлижеш? Або я тобі ось юшку з носа пущу.

Утікач був також собі парень нічого. Навіть очима не кліпнув перед кулаками. Поволи підводив себе і більше до себе, як до пачкаря, мамротів:

— Як би ти справедлива контрабанда, то не витягав би що вечера по одному повісму з кожного з нас.

— Тобі чого треба? — відворкнув пачкар.

— Провокатор ти, не пачкар! Ось що! Проклятуще кодло!

— Сам ти провокатор! — відгризався, та не так уже рішучо, пачкар. — Я до нього жартом, як до чоловіка, а він усе бере за правду. Як би я не пожартував, то всі ви тут подурілиб.

Але до нього ніхто вже не обізвався ані словом.

Наступила ніч. Вязні полягали. З кутів повиповзували чорні тіни, хапалися крат і повисали на них як бездушні висільники. Заповнювали поволи цілу келію. А коли не ставало для них місця, гурмою лягали на сплячих і залюбки пересиджували на їх грудях через цілу ніч.

***

На другий день кликано майже всіх вязнів на переслухання. Пачкар уже не вернувся. Бандит вернув і до нікого не промовив ані слова. Зарився у сам кут келії і там, обернувшись до стіни, дер собі волосся з голови. Видко попався і не бачив уже для себе ратунку. Ніхто його не питав, що йому сталося, ніхто не жалів його, ані не старався його потішити.

Коли вернув большевик, Салук допитливо глянув на нього, щоби пізнати як йому повезло.

— Однаково! — відповів цей. — Сказали, щоби я признався, лекша кара буде. Та я признався уже до всього, до чого треба було признаватися. А що до кари, то такої кари, яку я сам собі завдав, ніякий суд мені вигадати не всилі.

Салукові розповів уже про того большевика той злодій, що тут був найстарший між вязнями.

Тюрма, як він сам каже, то його друга хата. Що вийде з неї, то назад вернеться. Таку вже нещасливу руку має. Зате знає усю історію кожного арештанта ліпше від тюремної канцелярії. Бо там знають арештантів зверха, а він зі середини.

Тож по оповіданням того „домовитого" хазяїна, той большевик також душогуб. Утік від большевиків, бо вбив комісаря. Так він каже. Але як є і було по правді, Господь знає.

Салука та новина вдарила як обухом по голові. Знав, що так писали всі сельробівські ґазети, що там у большевиків готується важким трудом рай для працюючого люду. Що комісарі це комуністи, ідейні провідники пролєтаріяту. Вірив, що тільки за Збручем повстане ота вимріяна Шевченком Україна без хлопа й без пана. Аж тут довідується, що той се-

лянин, так і видно, що просто від плуга і серпа, убив свойого ідейного провідника комуніста і втік сюди.

А може це такий собі звичайний душогуб, як оцей, що там бє головою об стіну, бо знає, що його повісять? А може це такий собі сільський злодюжка, як оцей, що не знає, скільки днів пережив у своїй хаті а скільки перебув у криміналі?

Салук зачав уважно придивлятися і порівнювати тих троє людей. Та все одно порівнання пішло в користь отого большевика. Ні, такий чоловік без святої причини не вбиває людини. Тут щось у тім криється.

Салук рішив дізнатися правди. Він присунувся блище до большевика і запитав:

— Скажіть, товаришу! Як це так? Я український селянин і ви. Я туди хочу втекти й помагати там у їх будові пролєтарської батьківщини, а ви, як кажуть, вбили комісаря і втікаєте звідтіль, куди я тягнусь усією душею?

Коли настала ніч, бандит зморений розпукою, заснув у своїм куті. Крізь сон постогнував, бив ліктями в стіну й кликав час до часу: Рятуйте! рятуйте мене люде!

Ковасенко хропів і скреготав зубами. Сільський злодій спав безжурно, як камінь.

Большевик зі Салуком оперлись плечима об стіну. Довший час так сиділи. Большевик мовчав і Салук не хотів повторювати йому ранішнього питання.

А того обсів рій думок. Чим більше вглублювався у минуле, тим темніша ставала ніч.

— Не знати, від чого зачинати? — сказав трохи до себе, трохи до Салука.

Нарешті зір його опинився на вікні. Над глибокою криницею небесної синяви позбігалися чорні тіни. Спинялись над цембриною і не сміли вихилитися. Між тінями найживіше замиготіли три постаті: брата Панаса, Оксани й комісаря.

— То було так!

— Нас було двох у хаті. Я, Андрій, і старший від мене, Панас. Оба ми здорові повернули з війни, як тільки зачали кидати зброю!

А в третій хаті від нас жила Оксана. Вона любила Панаса, а я любив її. Панасеві повинноб було бути байдуже. Та в тім і горе, що не було.

Куди не сліджу за Оксаною, завжди здибаю їх обоє. Проклята моя натура! Чим більше разів я стрічав їх разом, тим вона мені видавалася принадніша.

Ночами я думкою ласкав її, а в день я погибав з туги. Іде вона вулицею, чи межами, чи стоїть коло своїх воріт — я її завжди виджу і вогнем палаю.

Мабуть таки Панас її так не любив. Я просив його, щоб він лишив її для мене, але не хотів.

— Одчепись! Сто дівок інших маєш. Чого навязався моїй на очі?

— Тобі віддаю усіх сто, дай мені оцю одну. Молю тебе, брате, бо інакше лихо буде.

Може брат і відступив би, та ці останні мої слова задьорнули його.

— Яке мені лихо! Чого погрожуєш?

Я шалів і божеволів. Не було другої, щоб виперла її з моїх грудей. Та й не було інших думок, лишень про неї в голові.

А тимчасом у Росії йшли зміни за змінами і в нас на Україні зробився великий шум. Шум той доходив і до нашого села.

Україна — кажуть — зрадила мужиків. Революція селянам землю віддала, а Україна німців і австрійців покликала і землю від селян одбирає. Ще як Центральна Рада була, то всякий цікавився, що далі буде. Навіть делеґатів на ріжні зїзди до Киева посилали. А коли Скоропадського гетьманом настановили, село від України відвернулося. Там у Петрограді та Москві справедлива, кажуть, революція! Диктатура пролєтарів, а панів, поміщиків і капіталістів у шию бють. Свої, „рабочого класа", порядки настановляють! Вся влада селянським і робітничим, да й салдатським радам! Ні тобі царя, ні пристава. Ото добре! — кажуть.

Коли самі люде собі владу вибирають, то й земля від панів одібрана при нас остане. Не їх, а народу буде сила і право. Тільки від матушки Росії не відходь. Хоч ти й хахол, то все одно з русским цілу війну разом терпіли, з одного котьолка зупу їли. На що тобі тепер Україна з голодним ґерманом на шиї здалася? Ґерман Україну на дверях уєздної канцелярії на вивісці настановив, але сам в канцелярії сів і свої порядки заводить...

Висилають зі села селяне делеґатів до міста, чи справді воно так? Справді!

Ніби українська власть, а германські порядки. Ще й пісню селянські делеґати з міста привезли:

Приехалі з ґраніци
Неабікновенні пт[illegible]и
Ленін і Луначарський
Народ то пролєтарскій.

От тобі раз! Це свої. А Україна ось що вигадала:

Запела Україна:
„Мені щось зле сидиться,
„Я хочу від тебе
„Мамо відділиться."

Це ніби від матушки Рассеї. Зле тобі, дівонько, самій буде жити. За ґерманом шляєщся, покриткою станеш.

Село зовсім збаламучене. Не знає, кому вірити. Рішили мене в Москву, а брата в Київ на розвідку вислати.

Вернувся я з Москви і вернувся з Киева брат. У Москві мене комісарем зробити обіцяли. Тому я тягнув за большевиками.

У Москві „робітничо-селянська власть" поміч рідним українським селянам і робітникам проти всіх своїх і усесвітних капіталістичних і поміщицьких сил обіцяла. Незабаром уже червоні прапори з полумям революції замають на палатах Берліна, Парижа і Лондону.

Таке я привіз з Москви.

А брат Панас привіз з Киева такі вісти:

Український Національний Союз, українське селянство по тім і цім боці Дніпра, одностайно проти гетьмана і ґерманців та австрійців повстає і свою владу настановляє. Усі, хто любить Україну і українське рідне слово, нехай бере кріс у руки і стає в ряди української армії.

Село зовсім розгубилося, жадно ловило кожну вістку, чекало, непокоїлося і ділилося. Бувало, в одній сімї один тягне сюди, другий туди. Сваряться. Той переконує, що голодний кацап за салом і хлібом на Україну сунe й рай на землі обіцяє, а другий підозріває, що поміщики мови української, як потапаючий бритви хапаються, аби свою земельку ратувати.

— Не вірте! Нікому не вірте!

Присів Панас. Але незабаром його очі горіли й лице палало. Став людей закликати: — Слухайте. Україна гетьмана скинула, ґермана і австрій-

ця в шию бє, розоружує, в Ґерманію ґеть проганяє. Хто живий, помагай!

А я тимчасом людей підюджую: — Не були там, не вірте.

Але не всі мене слухали. Пішло хлопців з десяток у сторону Києва, щоби ставати в армію. А з ними й Панас.

Я остав у хаті. А зі мною Оксана.

Підходив я до неї кілька разів. Навіть дивитися на мене не хотіла. Панаса — каже — люблю, бо він відважніший і за Україну та за нас усіх пішов боротися.

Незабаром її очі посумніли, бо з фронту прийшли вістки, що большевики побіджали. Вже в нас чути було недалекий гук гармат.

Коли прийшли большевики, вона кудись поділася. Незабаром вони обоє з Панасом та з відділом повстанців застукали большевиків у нашім селі й не випустили ні одного.

В село ввійшли галичане. По галичанах денікінці. По денікінцях знов большевики. По большевиках поляки.

Я став боятися, що мене, як большевицького аґітатора, заарештують. Тому я втік до большевицької армії.

Сьогодня щиро вам можу сказати: московський дух був у тій армії. Наше село взяли вони не лиш силою, але обіцянками, що вміли трафити до серця. Нові порядки на світі! Нова правда! Цеж не жарт! А найбільше робила згадка про той спільний котьолок! А ми повірили й не бачили, що всі ті котьолки видавали вони нам з маґазинів, від яких ключі сильно тримали лише вони самі у своїх руках...

При тих словах заложив Андрій руки, аж пальці затріщали і притулив їх до чола. Він тяжко віддихав. А голова в нього, то підносилася то впадала, як у того хруща, що його змучив збиточний хлопець.

**
*

За хвилю зачав оповідати знов:

В мене тоді найбільшим бажанням було, щоб якнайскорше вернутися до села та щоб туди не міг уже вернутися Панас.

Був у большевицькім війську в мене тоді товариш, москаль Мітя, з яким я приятелював. Йому я розповів про Оксану та про те, як я її люблю, яка вона завзята, що аж у повстанці за моїм братом пішла.

Мітя був справжній комуніст.

— Кинь — каже — то контрреволюційне, мерзке стерво. Сто кращих знайдеш.

— Не знайду.

— Дурень ти!

— Не дурень! — відповів я вперто. А вийшло, що справді дурень.

Коли наш відділ червоноармійців увійшов у моє рідне село, мене чомусь то відослали до сусідного села на розвідку. Коли я вертав з розвідки, по дорозі стрінув мене Мітя і з дивною усмішкою сказав:

— Друг мой, ти уж свабоден!

— Що значить? — питаю.

— Далі ми тєбє харошій развод з Оксаной.

— Що таке? — питаю, а в серці в мене аж похололо.

— По твоїому — каже — свідоцтву й по свідоцтву інших свідків, її розстріляно.

Ніхто не в силі зрозуміти, що тоді зі мною сталося. Я рванувся вперід, я заревів як дикий звір. Я кинувся на Мітю, який з тою самою злобною усмішкою стояв дальше переді мною, начеб нічого не сталося. Я зачав термосити ним що сили:

— Кажи! Кажи! де вона є? Іроде!!

— Невже тобі й те цікаво? — відповідає Мітя. — Покажу.

І повів мене в поле за село та показав свіжу могилу. На могилі поклав уже хтось придорожній чорний камінь.

Я відкинув від себе кріс і впав з криком на могилу. Мітя забрав мій кріс і лишив мене самого. Частина пішла дальше.

Як довго лежав я на могилі, що я говорив з нею, не знаю. Пізно вечером прийшли до мене мої родичі, відпровадили мене в хату, якось там мене розважували й поклали до ліжка.

На другий день прийшов до хати Мітя і спитав родичів, чи чого мені не треба. Мене не було як питати, бо я лежав без памяти. В мене зачався тиф. Мітя вернув до частини й вистарався, що мене відвезли до шпиталю.

Заки я видужав і прийшов до сил, війна вже скінчилася і я вернув до хати.

Уже не ходив я на могилу. Навпаки. Я зачав від неї утікати. Але все мене туди тягнуло. Найбільше в день. А в ночі я став боятися до неї підходити. Коли мені самому іноді в ночі випадала дорога, я проходив її майже бігцем. Мені здавалося, що за мною біжить Оксана. Така ніч ставала для мене мукою. Я кричав, я стогнав, бо мені здавалося у сні, що той чорний камінь лежить на моїх грудях і що він мене дусить.

Минуло кілька літ. Маючи за собою комуністичний білєт ще з перших часів революції і знайомства в Москві, я за той час скоро пнявся що сили в гору. Мене зробили не лиш головою сільради, але назначували в делєгати на Всеукраїнський Зїзд Рад, а навіть до Виконавчого Комітету.

Не думайте, що моя праця була легка. Треба було зі села стягнути величезний продподаток. Треба було поділити село на тих, що дають і тих, що здирають. Біля себе згуртував я з усіх усюдів ріжних людей, що в них, як то кажуть, ніколи ні хати ні заплати не було. Чужі для села, для мене стали вони найкращою міліцією.

Зачали проти мене в селі люде бунтуватися:

— Якже так, Андрію Василичу, може бути? В мене стільки землі і статку, що в вашого дядька Миколи, а ви з мене стільки то, а з нього менше?

Іншим разом моя міліція декому дошкулить. То вже чую, що десь ripить він на ціле село:

— Заволоків нам на шию настановили, большаки проклятущі!!...

Таких я скоро ліквідував, щоби не підривали поваги радянської влади. Їх віддавав я під суд на виселення зі села та на конфіскату майна, а землю віддавав другим. Та нарешті і землі тої ніхто не хотів брати. Саме тоді у великій пригоді став мені декрет про потребу колєктивізації. До нього я причепився, як до дошки ратунку. Звичайно, що лекше буде! — думав я. Не будеш з кожним з окрема воловодитися, а відразу з колєктиву відмиришь, що належить по пляну хлібозаготівлі...

Нічого з того не вийшло. Ще гірше пекло в селі настало. Вже майже в очі мені говорять:

— Жулік він! Він-же Оксану життя збавив! Не даром нізащо в світі сам нічкою коло чорного каменя не перейде! Сумління його гризе...

Вже й про те розвідали й підстерегли.

Зачав я по селі бігати, як гонена собака. Тут і там щирив зуби. До

того, щоб засміятися, до іншого, щоб погрозити.

Півтора року, більше силою, як розвагою, творив я в селі той колєктив. Натрапив на несамовитий опір. Вже й найближчі родичі проти мене підносили голоси:

— Не добре, Андрію, починаєш.

— Не моя воля, — відповідаю — приказ!

— Ти ж сам їх нам на шию спровадив. Панаса зі села прогнав.

— А щоб вас усіх грім побив! — кричав я люто і втікав. А мені на вздогін кричали:

— Кріпаками ти нас усіх поробив, а сам як економ зі своїми гайдуками нас до роботи ганяєш! Ні землі, ні волів, ні хліба! Ось до чого ти нас довів!

Ну, думаю, дочекаю до жнив, до осени, а там уже може за звільнення від податку вистараюся, а зате новий одяг для усіх придбаю, обуву, радіо справлю, велику читальню зі салею побудую.

Та ще жнива не зачалися, а вже мені по пляну хлібозаготівлі стільки призначили, що я аж за голову вхопився. Рахував я, сюди і туди ходив, представляв, говорив, що самим їсти не стане, що на насіння не буде. За все те дочекався я лишень строгого виговору. До села приїхала бриґада ударників і забрала готового збіжжа більше як було назначено по пляну.

Незабаром, дивлюсь, заїзджає до колєктиву авто, а з нього висідає... хто? Старий мій товариш Мітя.

Ще з далека дружньо вимахує до мене рукою.

— Здраствуй, Андрей Василєвіч!

— В гості? Милости просимо.

— Нєт. Па дєлу. Колєктив ваш — каже — відстає. А мене — для підтримки тобі вислали до колєктиву як комісаря.

Під весну зачався у колєктиві справжній голод. Тридцять душ похоронено.

Село до мене, а я до Міті.

— Нічого! Не журися! — відповідає. — Вмерли слабші і непотрібні. Здоровші остануть. А нам у нашім ділі треба лиш сильних і здорових.

— Ти, Мітя, — кажу — все ж таки повинен дещо вистаратися для нашого колєктиву.

Поїхав і привіз цілу фіру літератури і ґазет.

Узяв я ті ґазети й люто кинув десь у кут. З хат вибігала опухла з голоду дітвора, витягала до мене сухорляві рученята і взвизчала:

— Андрію Василичу! У вас хліба а хліба, дайте і нам!

— Я втікав і щораз частіше мені здавалося, що за мною біжить Оксана. Я втікаю, а вона за мною вслід наче кричить:

— Ге! Ге! Не втікай душогубе! Окаянний!

Відвертаюсь і не знаю, чи це справді її, Оксани, був голос, чи може Ганки Галецької, що в неї двоє діток з голоду померло.

Прибіг я до свойого мешкання. Щоб заспокоїтися, взяв ґазету в руки і читаю:

„Американська письменниця, Єлисавета Марія Ґартнер, в гостях у колєктиві в німецькій кольонії ім. Карла Лібкнехта". А дальше: „Колєктив розвивається прегарно. В р. 1930 і 1931 дістав 200,000 рублів субсидії на забудування. На будову полікліники отримав субсидії 154,000. На кошти народньої освіти 325,000. Американська

письменниця очарована успіхами радянської колєктивізації".

Коли я те прочитав, у мене ще більше закипіла лють. То в нас до голоду доводять, щоб там, на Московщині, добре розживатись?!

Розлючений вискочив я з хати і ганяв собою селом. Ні до кого зайти, ні з ким порадитися. Рідня від мене відскочила і навіть міліціянти більш уже до Міті, як до мене очі звертають. Звичайно вищій владі підпорядковуються. Десь зпоза угла хтось кинув на мене здоровенною каменюкою...

Прибіг я до Міті.

— Мітя! — кажу — Ратуй! Так дальше бути не може! Вже на мене атентат виконали. Сьогодня ще лиш один відважився. Як повстануть усі, зле буде. Треба ж якось лихові зарадити.

Я думав про полекші для села, а Мітя про кару. Привів з міста відділ ГПУ і привіз приказ виселити ціле село.

В усі голоси наперед зойкнуло село, а потім заполохалось і нагло нечайно знов заревіло:

— Не підем! Нікуди не підем! Хочете, ріжте!

Прикладами примусили. А в третій хаті Микита Дубовий розчерепив сокирою міліціонера, який ударив його жінку.

Тоді село несподівано скочило поза угли своїх хат. І зачало пражити з обрізів. Микита Дубовий з піною на устах кинувся зі сокирою на мене. Я відобрав у нього сокиру, пустив його, хай собі іде, а сам біг наосліп.

Що зі мною тоді діялося, сам не знаю. Чув я лише, що чорний, великий камінь, такий як той, у полі, висить над моєю головою. Я побіг туди до могили і з усієї сили вдарив. Камінь розпався. А я узяв один з його обламків і біг так з ним аж до Міті. І гепнув йому тим каменем у голову.

Що далі діялось у селі, я не знаю. Я втікав, утікав, аж попався у руки польської сторожі та нарешті опинився у цій тюрмі.

А чорний камінь кожної ночі ще придавлює мені груди. Тільки Оксана снилася мені за той час два рази. Така рада, усміхнена.

**
*

Андрій замовк. Мовчав і Салук. В тюремній келії настала така духота, що вязні раз у раз переверталися збоку на бік. Небо затяглось хмарами і розлилось довгими струмочками.

Нарешті Салук прорвав тишину.

— Туди вже не поїду!

О. П. Білозерський.

ОБЕРЕЖНІСТЬ.

— Я бачив, як ви вчора бігли за трамваєм. Від першого ви не працюєте в мене.

— Пане директоре, хіба це причина?

— Ще й яка! Людина, що так уміє бігати, не може бути касієром!

ОТ ЧОМУ ПЛАЧЕ!

Малій Вірці розбилася лялька й вона почала дуже плакати.

— Але, Вірочко, — успокоює мама. — Чи варто так плакати за старою лялькою?

— Я не плачу за старою. Я плачу за новою, — хлипає Вірочка.

МЕМОРАНДУМ БОДЯКІВ.

Царі й народи всього світа!
Терпливо ми вже довгі літа
Зносили всяких кривд чимало,
Та врешті нам терпцю не стало.
І ось ми до всіх вас шлемо
Своє пропамятне письмо.

Нас переслідують, стинають,
Уперто нас за хопту мають;
Не то найкращої, як слід би,
А й найплохійшої селитьби,
Найгірших пустарів нам дать
В виключну власність не хотять.

Ніде нам чести, ні поваги,
Щоб підливать нас підчас спраги,
Щоб розсівати нас весною
І перед фуґою страшною
Крить, як наблизиться зима,
Про все те й бесіди нема.

То-ж ми порадившись рішили
Допоминатися що сили
Непередавнених, величних
Усіх прав своїх історичних,
Котрі ось під біжучим днем
Вам всім ad notam подаєм:

Ми, племя бодяків могуче,
Допоминаємось ось тут же,
Щоб всі царі і всі народи
Всіх членів нашої породи —
В протязі двадцяти годин —
Признали крулями ростин.

До того маєм повне право.
По перше: Ми ростемо жваво:
Ні дуб, ні липа, ні осика
За рік не буде так велика;
Нас грім не бє, не ломить град,
Хоч гордо стоїмо всі в ряд.

По друге: В нас ціпке коріння,
Що в землю тиснеться мов клиння,
З усякої землі ссе соки,
Каміння кришить і опоки,
І як вже рід наш де заліз,
Не викорінить жаден біс.

По трете: Листя наше пишно
Викроюване артистично,
Цвітки хіба від рож не красші.
Або шпильки майстерні наші, —
Оздоба й зброя всіх грізна, —
Чи є де в світі їм рівня?

Четверте: Ми одні свобідні, —
Ми незалежні, хоч і бідні, —
Горді з шляхетської прадиц'ї,
До всього світу в опозиц'ї,
Ніхто не пан нам, не указ,
Хісна нема нікому з нас.

По пяте: Відомо загальне,
Що сімя наша ідеальне
Летить з вітрами попід хмари, —
Заселює степів обшари, —
І це вже знак, що вищі ми
Над всі ростини на земли.

А сімен тих безмежна сила
Давно булаб вже заглушила
Отту нужденную травицю,
Рабиню людськую — пшеницю,
Ячмінь і жито і овес,
Як би лиш хлоп, наш ворог, щез.

Вкінці нам замовчати годі
Про нашу місію на сході:
В степах святої України
Ще в днях великої Руїни
Були ми повнії пани...
Верніться — ох! — блаженні дни!

Це ми властиво зупиняли
Татарські дикії навали,
Шпильками колючи їх стопи,
Ми передмурієм Европи
Були — ту славу нам забаг
Украсти нині хитрий лях.

Це наші діла та заслуги!
Скажіть, чи в світі є хто другий,
Що міг би з нами порівняться?
На тих основах домагаться
Рішили ми — чи встав, чи впав —
Отсих нам приналежних прав:

По перше: Щоб ніхто безкарно
Не нищив нас, суди щоб гарно
Карали хлопців, що в забаві
Тнуть наші головки криваві,
А той, щоб варт був смертних кар!
Хто сімя наше кине в жар.

По друге: Щоб заступці преси
Та міжнародні всі конґреси
Без критики та без дебати
Сейчас нам мусіли признати
Під вічну, невідємну власть
Цілу Европу — східню часть.

І так та часть є предмет спору
І війн і сварів і роздору.
Та скоро буде в нашій силі,
Тут стане тихо, як в могилі,
З країн тих щезне чоловік,
Руїни верне злотий вік.

Ціле питання те „восточне",
Таке грізне й безпожиточне,
Розвяже раптом і зненацька
Аж реставрація бодяцька, —
Від Чорного моря по Балтик —
Тоді аж втихне сварів крик.

Вкінці жадаємо, щоб в царських,
Князівських, ґрафських та лицар-
(ських
Коронах, гербах і печатях —
Лелії, рожі скасувати
І запроваджувати прем
Усюди з бодяків емблєм.

Не менше теж, аби поети
Не сміли вже свої скелєти
Вінчати лавром, дипльомати
Гов, тпру! в дубовий лист вінчати!
Для всіх хай стане той указ:
Вінки робити тільки з нас.

Це наші жадання важнійші.
Чи можуть бути ще скромнійші?
Тож чей не зводить нас надія,
Що всі підпишете тут: Fiat!
А встане завтра через ніч
Бодяцька Посполита Річ.

Іван Франко.

ЇЗДЕЦЬ.

Моріц їде конем, але сів відворотно, лицем до хвоста. Хтось сміється:

— Моріц! Чи ти здурів? Як ти сидиш?

— А пощо люди мають знати, куди я їду? — відповів Моріц.

ДЕТЕКТИВ.

— Той чоловік, що пішов, напевно має дуже вузьке помешкання.

— Як пізнаєте?

— Бо його пес не махає хвостом з боку на бік, але з гори на діл.

НАУКА ДИСЦИПЛІНИ.

— Стрілець Брунька! Щойно вчора вас покарали за те, що ви мене, десятника, не поздоровили, а нині знову мені не салютуєте?

— Голошу слухняно, пане десятник, я думав, що ми гніваємося.

ЧИ НЕ ЗА ДОРОГО?

— Кілько коштує шлюбна посвідка (лайсенс)?

— З гори пять доларів, а опісля весь тижневий заробіток до кінця життя.

„Близнята"

Новеля.

В ніч останніх змагань за Столицю Землі Української. В ніч останню і чорну, як шевська смола. Було, здається, дванадцять їх, що трималися доти, доки була змога. В сутінку вогкої весняної ночі один за одним падали скрівавленим трупом і кожний з них вірив, що ворог нездолає їх. А коли ворог перестав напирати, то з дванадцяти зосталося лиш двоє живих. Обидва брати-близнята: більший Борис, а менший Гліб.

— Підемо, може? — тихо й нерішучо промовив менший.

— Як-же так і чого? — здивовано озвався більший.

— Що-ж ми тут самі вдіємо? — сказав менший. Та-ж наші напевно давно відступили...

— Ходім... — беззгучно якось промовив більший.

Обидва встали й пішли темними вулицями сонного міста, наче пяні, наче самі не свої.

Прислухуючись до затаєної мовчанки, що нагло запанувала скрізь, чули в ній злорадність ворога й не мали сили тягти з собою свої рушниці.

Майже на кожному кроці спотикалися об закостенілі трупи людий і коний, але не зупинялися й не приглядалися, бо й так добре знали, що то свої все лежать...

Зупинилися на якійсь площі. Стали мовчки озиратися — куди повернутися, а навколо них тільки одні сірі камяниці примарливо нахмурилися. Страшне чуття самотности прокинулося в їх серцях і незрозуміла трівога раптом охопила їх душі.

— Борисе, ти знаєш куди йти? — спитався менший.

— Ні, Глібе! — коротко відповів більший.

В той час по темному небу повільно посунулися світляні смуги ворожого прожектора, що нагадало їм про необхідність утечі.

— Чого-ж ми стоїмо тут? — нерішучо промовив менший. — Вони вже десь близько...

— Я думаю про проклін матері нашої... — сумно заговорив більший. — Сказала: „або я, або Україна ваша"...

— Ходім! — перебив його менший і швидко подався вперед.

Більший ще з хвилину постояв на місці й пішов слідом за ним. Наче два чорних привиди перейшли вони через усе місто й озирнулися назад себе аж коло рогачки.

Над містом все ще блукали проміні прожектора. На мить одну скрівавленим оком блиснула і згасла в небі золота маківка якоїсь церкви, а потім настала ще більша темрява, як була перед тим. Обидва занепокоєно здрігнулися й хотіли йти далі, щоб не думати нічого, коли тут десь ізза будки вартового, яка тепер стояла порожньою, почувся грізний викрик:

— Хто там?!...

На хвилину наче завмерли обидва.

— Свої! — Відізвався нарешті більший і, повернувшись до меншого, прошептав: — Вони... Може здамося?...

— Що?! — голосно озвався менший і його тихий і нерішучий голос набрав надзвичайної твердости.

— То-ж ми пропали!... — вже роздратовано кинув йому більший, несвідомо ступаючи у напрямі будки.

— Назад! — прошипів менший.

Схопив його за ковнір і потягнув

за собою в придорожний рівчак. Але саме в той час, як вони змагалися між собою, поза будкою спалахнуло декілька вогників і слідом за тим, коло їх голов засвистали кулі.

— Стріляймо й ми! — гостро сказав менший до більшого, але той мовчки присідав чогось до долу, наче сонний.

— Що з тобою?... Стрівожився менший, ні на одну хвилину не забуваючи на небезпеку.

Більший судорожно стискав обома руками рушницю і безвладно хилився до його ніг.

— Сдайошся, ілі нет?! — почулося з поза будки.

— Здаюся... — раптом простогнав більший слабим голосом, очевидно ранений.

— Ні! — крикнув у той час менший і раз за разом вистріляв у пітьму до невидимого ворога всі пять набоїв.

— Що ти робиш?... Що ти робиш?... — стогнав у конанні більший, тратячи притомність.

Але менший не слухав його. Припавши грудьми до сирої землі, він скажено відстрілювався доти, доки поза будкою не почувся якийсь дивний рух, а потім стало тихо.

Тоді менший полекшено зітхнув і прийшов до памяти.

— Ти ранений? — нахилився він над братом, який нерухомо лежав коло його ніг.

— На верхи... не верхи хочу... — ледви чутно озвався той.

Коротка весняна ніч поспішаючися, злякано згортала шати свої, наче боялася сонця, про яке рожевою усмішкою віщував схід неба.

— Це через мене! — промовив болючим голосом менший. —

Через мене проклін з уст рідної матери і смерть від руки ворога... Прости мені!...

— Бог... — прохрипів більший, здрігаючись усім своїм тілом.

— Прости мені, прости! — Благав менший. — Видить Бог, що я не хотів допустити тебе до більшого гріха... Адже-ж ми обидва присягали...

— Ціп упав... ціп упав... ціп упав... — задзвеніло враз над їх головами.

— Що дзвонить так?... Нащо дзвонить так?... — останніми силами затрівожився ранений.

— Жайворонки співають... Ранок уже... — відповів йому брат.

— А мама казали, щоб дзвони... — з напруженням почав говорити ранений і так затих.

При несмілому ранішньому світлі його лице в краплистих сльозах, здавалося спітнілим. Менший нахилився над ним і, гладячи його долонею по голові, тихо приказував:

— Цить, цить люба лялю!...

Це згадалося йому з далекого дитинства, як розважали одне одного, сидячи цілими днями самотою в замкненій хаті.

Потім розщібнув його скровавлений мундур і побачив чорну рану на грудях.

— На верхи... На верхи... — стогнав ранений і всміхався до когось скорботною усмішкою.

Коли менший побачив цю незнайому усмішку рідного лиця, то враз перед його очима, як у величезному зеркалі, стало все минуле їх. Вони — близнята. Прийшли на світ для одних злиднів. Шість літ було їм, як помер батько. Назавжди запамятався той день, як його ховали. Було яскраве сонце, цвіли черешні й так, як і тепер, співали жайворонки. В літку мама до багатирів на роботу ходила, а їх у хаті

замком замикала, щоб „Черемош не вхопив"... Плачучи від голоду і самотности, один одного розважали так, як ось тепер розважав... Сусіди, чуючи оте „цить, цить люба лялю", — казали: „Бідні дітиска!..."

Вечером приходила мати. Бачучи їх голодних і замурзаних, сумно головою хитала:

— Що з вас буде, як виростете?...

— Люди будуть... — підказав раз старий Семен, той, що колись за молоду був найкращим легінем на всю Чорногору, а тепер на ласці добрих людей перебував.

— Люди будуть... — в один голос відповідали хлопчики своїй матері, як тільки вона починала сумно хитати головою.

Згодом, як уже разом із старим Семеном пасли вівці в полонинах, те саме казав їм якийсь пан з Киева, що все важко кашляв і палицею підпирався. Той пан читати й писати навчив їх і про Україну розказував їм. Вони його полюбили й мальованого топірця подарували, щоб мав чим підпиратися.

Як війна прийшла, то в Січових Стрільцях були й разом співали:

„Машерують наші добровольці
На кровавий лан,
Визволяти братів українців
З московських кайдан..."

А потім — поляки. Багато, як сарани в голодний рік з угорської рівнини.

Стали брати-близнята і сказали:

— На Вкраїну далеку!...

Почула мати й аж руки заломала:

— А хто-ж мені ґаздувати буде?!...

— Тоді ґаздівство стане, як Україна буде! — сказали її.

— Чи-ж на те пильнувала?!... — заплакала стара.

— Самі себе пильнували й самі розважали... — відповів менший.

Більший замислився трохи. Жаль йому стало рідної мами й жура взяла його, що гір не бачитиме більше.

— А, може, зостанемся? — спитався він брата.

— То не гуцул, що неволю приймає!... — відповів той.

—Як собі хочете, — сказала їм мати, — або я, або Україна... Як підете, то прокляну вас...

Гадала, що побояться проклону й зістануться. А вони подивилися на гори й сказали:

— Будьте нам здорові!...

Пішли, як соколи полетіли, а вона їм навздогін лютим і недобрим кинула:

— Щоб вам дзвони не дзвонили й зазулька не кувала!...

Бачила, як зігнулися від цього їх горді голови, а як зникли з очий, то жаль її взяв.

Чули і знали це обидва, що проклін-проклоном.

Перейшли річку Збруч і в Камянці Україну присяглися боронити, і з того часу цілих два роки минуло. Два роки незлічених терпінь, недуг, ран і кільчастих дротів ворожих таборів для полонених. Тепер вони в останнє пробували щастя разом з тими, що самі повстали, але...

— Мамо, мамо... — хрипло вирвалося з горла раненого. — Прости мені, мамо...

Менший так і затремтів весь:

— Цить, цить люба...

І враз затих. Перед ним уже не було брата, якого можна було розважати дитячими словами. Струнко витягнувшись, лежав хтось зовсім чужий, святий наче, бо лице його було таке, як у святого Бориса на образі.

Припав чолом до його ніг:

— Прости мені, що не дав тобі жити!... Прости мені, як я тобі прощаю,

що хотів зломати присягу святу!...

Потім швидко підвівся, наліг грудьми на дуло своєї рушниці і гримнув гучний вистріл.

Жайворонки полохливо знялися вгору, а зпоза вартової будки вихилилася чиясь голова.

— Да ето как будто наші? — промовив хтось тихо.

— А я-ж тобі казав, що не треба було говорити по московському — озвався хтось другий і слідом за цим на дорогу вискочило декілька людських постатей у свитах і шапках.

Підійшли до рівчака, де лежали один на одному брати-близнята, й так закам'яніли.

— Значиться, в місті нікого нема?... Вони були останніми... — промовив один вражено.

— З повстанцями завжди так... озвався другий.

Інші, що стояли осторонь, озвалися:

— Чого там балакати? То-ж коли вони тут, то вороги близько...

Із гурту вийшло двох. Скинули з себе свити латані й коротко сказали:

— Кладіть!...

Всі разом кинулися до скривавлених близнят, поклали їх на свити й так подалися з ними на схід сонця в напрямі ближчого села.

Вже аж під самим селом, хтось один промовив:

— Цікаво, хто з них кого потішав, умираючи?...

Ніхто не відповів йому.

Той, що говорив це, подивився уважно на вбитих, потім поглянув з коса на своїх товаришів і додав:

— Все одно, що брати рідні!...

Йшли навпростки полями, всі в червоному сяйві сонця, наче облиті кровю, а в кожного в душі чулося одне й те саме:

— Цить, цить люба лялю!...

І не помічали того, як навколо них дивно ворушився спухлий чорнозем, наче його хробаки точили...

Клим Поліщук.

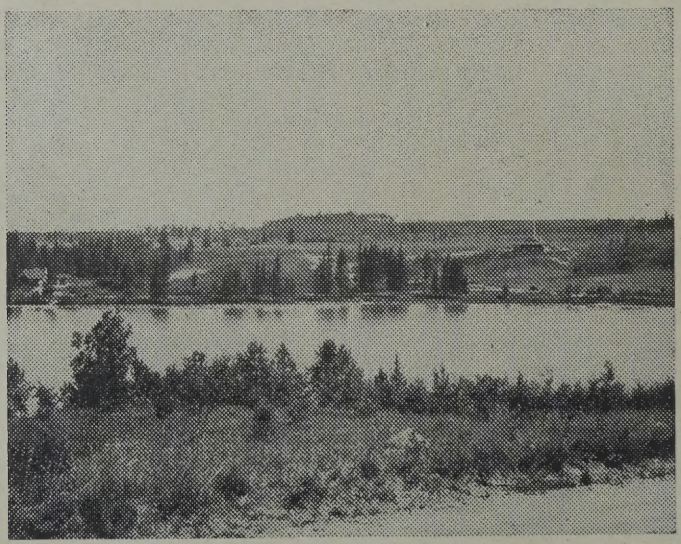

Східна сторона Клір Лейку, з видом на „голф" площу, Райдінг Мавнтейн — Національний Парк Манітоби.

Купив Коня

(Гумореска).

Юрко Іванич Глотів, мужик зі села Зігнилі Ставки, два роки щадив гроші на коня. Не доїдав, вирікся табаки, а самогонку... навіть забув який смак її. Наче хто ножем відрізав — не памятає Юрко Іванич, який смак має!

А тягнуло його, пригадати собі цей смак. Та хлоп боронився з усіх сил. Хоч вмерти, так йому, бачите, треба було конини.

— Куплю — думав собі — конину, а тоді вже випю собі, як годиться. Не журіться!

Два роки щадив мужик гроші, аж на третий зрахував і рушив в дорогу.

Вже як має іти на ярмарок, прийшов до Юрка Іванича мужик із сусідного села та радив йому купити коня. Одначе Юрко Іванич відкинув це предложення. Навіть страх проняв його.

— Не куси мене, брате! — сказав. — Два роки я їв полову, чекав, щоби купити. А тут чував хто — від нього купити маю коня! Така купівля, а ніяка — то все одно. Дай спокій, не лякай мене, брате. Піду вже краще собі у місто. Цебто, щоби вже все було, як годиться.

Вибрався Юрко Іванич у дорогу. Встромив гроші в штани, натягнув чоботи, взяв палицю в руку тай гайда...

А на ярмарку впала Юркови в око відразу одна конина.

То була коняка зовсім собі звичайна, селянська, зі здутим черевом. Масти була якоїсь такої, гейби суха глина з навозом.

Власник стояв зараз із боку тай вдавав, що його це нічогісінько не обходить, чи купить хто в нього коня, чи ні.

Юрко Іванич повертів ногою в чоботі, намацав гроші, глянув любо на коня тай каже:

— А то ти, голубчику, продаєш того коня, що?

— Ніби цього коня? — спитав від нехотя продавець. — Та продаю... Певно, що продаю.

Юрко Іванич радий би також вдати, що йому зовсім не треба коня, та не видержав і з розясненим лицем сказав:

— Дуже мені, знаєш, серце, треба коня. Просто ніж маю на горлі. Три роки, голубчику, жер я полову, коби лише купити конину. Так мені коня треба. А скільки так, приміром, за цю твою конину? Лише кажи останню ціну.

Продавець сказав ціну. Юрко Іванич знав добре, що це ще не правдива ціна, лише така, як то буває на ярмарку — на перший вогонь. Тому не перечив. Став лише оглядати коня.

Дмухав коневі несподівано в очі та в уха. Притім моргав, клямсав язиком, вертів головою перед самою кінською мордою тай так наполошив спокійну кляч, що — вона рівнодушна досі і спокійна — стала трохи фиркати.

Коли Юрко Іванич оглянув докладно коня, намацав знову гроші в чоботі тай моргаючи до продавця, сказав:

— То ви того, ніби коня, продаєте?

— Можна продати — сказав продавець, трохи ображений.

— Так. А яка ж то буде ціна? Ніби того коня?

Продавець подав ціну і щойно тепер зачався торг.

Юрко Іванич попліскувався по коліні, здіймав двічі чобіт, виймав гроші, тричі знову надягав чобіт, присягався на чім світ стоїть, обтирав рукою сльози, оповідав, що шість літ їв полову та що коня конче треба купити, бо ніж просто на горлі має, але продавець спускав дуже небагато.

Врешті погодилися щодо ціни.

— Бери вже, було не було, — сказав продавець. — Добрий кінь. Шерсть густа і масть, дивися лише, яка гарна.

— Цебто масть. Не розпадаюся я, голубчику, над тою мастю — сказав Юрко Іванич. — Мало цікава масть... опусти трохи.

— А навіщо-ж тобі масть? — каже продавець. — Орати нею будеш, чи що?

Побитий цим аргументом, Юрко стуманів. Потому глянув ще на коня, кинув шапкою об землю, притоптав її ногою та крикнув:

— Най там, було не було!

Сів потому на камені, стягнув чобіт і виняв гроші. Рахував їх довго тай врешті дав продавцеві, а сам з жалю відвернув трохи голову. Просто дивитись не міг, як продавцеві пальчища вигладжували його гроші.

Сховав вкінці продавець гроші в шапку тай сказав тепер уже через „ви".

— Ваш кінь. Беріть його.

І взяв його Юрко Іванич. Провадив гордо, мляскав язиком і називав конину Маруською. Щойно, як вийшов з торговиці та найшовся на бічній вулиці, зрозумів, яка то велика подія склалася в його житті. Скинув із голови шапку та щасливий став топтати її ногами, а потім пригадав собі, як то хитро й мудро торгувався за коня. Опісля пішов далі, на радощах вимахував руками та бурмотів:

— Купив я! О, купив коня! Матінко Божа. Обманив я його, того купця!

Як минули перші радощі, Юрко Іванич, усміхаючись хитро, став моргати на прохожих. Запрошував їх так, щоби оглянули його набуток. Та прохожі зовсім рівнодушно переходили біля коня.

— Коби то так стрінути когось із земляків і навтішатися разом. Коби так стрінути кого — подумав Юрко Іванич.

Нараз побачив ледви-ледви знаного собі мужика з далекого села.

— Куме! — крикнув Юрко Іванич. — Куме, а ходи ж но сюди скоро!

Чорний мужик підійшов наче від несхочу, привитався та глянув на коня.

— Бачиш, коня, вважаєш, купив я! — сказав Юрко Іванич.

— Коня, — повторив мужик, та не знаючи про що говорити, додав: — А то ти певно не мав досі коня?

— То-то бо й є, голубчику, — сказав Юрко Іванич— я не мав коня. Коли б я його мав, не тягавсяб по ярмарках. Ходи, хай вгощу тебе.

— Цебто підляти хочеш? — спитався з осміхом земляк. — Можна, можна. А що можна, то не гріх. До „Ягідки", добре?

Юрко Іванич потакнув головою, поклепався по чоботі тай повів за собою коня. Земляк пішов попереду.

То було в понеділок. А в середу рано Юрко Іванич вертався у село. Коня зі собою не мав. Чорнявий мужик відпровадив Юрка Іванича до німецької оселі.

— Не журися — говорив, — ти не мав коня, тай і не маєш. Пропив —

оввa, велика річ. Зате запив, брате, запив. Матимеш що згадувати!

А Юрко Іванич ішов мовчки та спльовував лише жовту слину.

Щойно, як перед самою оселею замляк став прощатися, сказав Юрко Іванич тихо:

— А я, голубчику, два роки полову їв, надармо.

Земляк махнув гнівно рукою тай завернув.

— Стій! — грізно заревів нараз Юрко Іванич. — Стій, брате любий!

— Чого тобі? — спитав строго мужик.

— Брате, голубчику, братіку! — моргаючи белькотів Юрко Іванич. — Якже ж це? Цілий рік я надармо полову їв. І навіщо ж? І на що ж це? І чому то це вино продають?

А земляк махнув рукою тай пішов до міста.

Михайло Зощенко.

ПРО ТОЧНІСТЬ.

В світі водиться таке, що члени якоїсь орґанізації проявляють свою діяльність певного рода ладом. Вони мають порядок, по котрому поступають й стараються його додержати, бо цього вимагає вага самої праці. Роботу починається в приписаний час, бо кожному і дуже добре відомо, що лиш точність ставить з розмахом діло на ноги й своєю силою працю викінчує. Точність теж відновлює розпочате діло, котре своїм ходом поступає все далі та далі — до цеї досконалости, з котрої сподіється вислідків.

Точність, це велике слово! Обіцяв — зробив й діло готове. Хто знає точність, цьому вона ні трошки не є тяжкою й цьому вона все приказує діло в свій час сповняти. Все вперед! Все блище в руках! Точність не є жадний тупий педантизм, але замилування до порядку й почуття обовязку. Є це кусник естетики життєвого змагу...

В війні була сатисфакція сидіти при телєфоні з точним чоловіком. Потиснулося жучок — вже на другому кінці чоловік відгукнувся й не треба було на нього ждати. А треба було дальшої телєфонічної злуки, то це й сталося, бо при апараті була людина, котра розуміла вартість й поняття точности, та що доброго із неї плине.

Кожного ранку стрічається людий, котрі спішуть за працею й ділом. Їх кличе обовязок, а підганяє не страх, але точність. Від цього чарівного слова ставиться технічний світ на ноги, в установлений час заохкають тисячі машин, сотки тисяч голов похиляться над своєю роботою й мільйони рук зачинають працю. Точність! Поступ! Розмах!

На залізничому двірці, тяжкі ковані колеса. Стукотять, викаланцують, пихкають й сапають задихані паротяги. Уявіть собі, як би так залізниця точно не їздила... Скілько було би карамболів, нещасть, припадків і шкоди? — Тому теж машина на спізнених на двірци не чекає, чи це фармер, чи пан. Під впливом точности

міністер і фабричний робітник однаково спішаться. Оба мусять прийти на двірець в приписаний час — як що хочуть їхати далі. Паровіз на спізнених не чекає й він сам рідко спізняється. А як це й лучиться, то не завинив він, але люде.

Можна сміло сказати, що точність йде з культурою. Людина зі західною культурою має більше порозуміння й пошани до точности, чим чоловік зі сходу, котрий призвичаєний казати: „Ще маю час, це не втіче й це ще я зроблю!"

А наша точність? — Вона вже така казочна, що девізом нам сталася, а з котрого лиш глум робиться... „Спізнився, забув, не знав, не думав, помилився". От, зіллячко!

Що ми не точні — це ми добре знаємо й це є наша українська пословиця, котра кожному з нас є обоятна, хоч — на неточність всякий відказує... Про нашу точність багато можна сказати. Вона є тим паразитом, є тим шкідливим пархом, котрий нас зїдає й обезсилює. Неточність проявляється в кожній ділянці й в кожній галузі нашого життя й цьому життю випікає вона своє пятно. — Хай тілько пригадаються нам сходини, засідання, збори, збірки, концерти, сценічні вистави і т. п.... Аж сумно і смішно... Ми поступові й культурні... Агі!

Неточність нашим орґанізаціям повинна бути чужою, бо цею болячкою нічого хосенного не покажеться. Точність повинна ширитися від товаристств на наш широкий загал, і цей загал повинен приноровлюватися до тогож порядку. В точности лежить наш успіх!

Кожний член орґанізації повинен знати, що точність в товаристві — це його скрита сила й певна запорука в розвою товариства. В товаристві точно починаються збори й тому всі члени точно повинні заняти свої місця. В співацькім кружку точно починається проба співу й тому всі співаки точно повинні уставитися до співу. В аматорськім гуртку точно починається проба представлення й тому всі аматори точно повинні явитися на пробу. Що приказав старшина товариства, діріґент чи режісер — це святе, й це треба до точки сповнити. Заряджено сходини — прийти на мінуту, бо не додержувати часу в товаристві — це значить — бути соломяним членом. Хто не сповняє приказів, хто не знає точности, хто не додержує обовязків, цей не є членом й такого члена ніхто не цінить.

Точність треба всім додержувати, бо вона членів здисціплінує й додасть їм духової сили. Вона злучить всіх до одного гурту, дасть їм спільну й однакову думку, підбадьорить до чину й всіх рівночасно пхне до гуртової праці. Точність для доброго члена й членкині — це сила, потіха й добра гордість...

Кажуть, що час — то гроші. Точність — це тайна успіху, це перлина життєвих зусиль, це наш — обовязок!

І. Калічак.

Як Єрина Лободиха шукала своїй дочці кнєзя

Цікава була собі жінка, ота Єрина Лободиха. Мала лише одну-одніську дочку, на яку спадало ціле ґаздівство, значиться: хата з городом і три морґи поля — а вічно журилася, вічно побоювалася, щоб лише її Таця не „сивіла". Як почує бувало в церкві голошені пан-отцем заповіди, то аж червоніє, аж трясеться — чому то вона не діждеться раз того щастя, щоб почути, як то убраний в ризи пан-отець, стоячи в „царських вратах" оповіщує народові, що її дочка, її кохана Таця, віддається.

Вернувши з церкви до дому, лютиться бувало в духу:

— Ігі! Щезни та пропадь! Десь людським дітям все щось трафляється... а ту... ані суди Боже! Як би заказав...

Найгірше її гризло і боліло, що її сусідка, кума Явдоха, яка дуже вогогувала на неї за те, що Єринина Таця умисно наганяла свої кури в Явдошині коноплі — тішиться та кепкує собі з Єрини та її дочки. Десь там говорила, що Тацька посивіє, як кінський хвіст. Кого здиблю — виговорювала Явдоха, то буду відмовляти! Та вона то мені кури наганєла в коноплі! Та вона то цеє, та вона то теє...

Єрина відплачувала їй „гарним за миле":

— Бодай вона так дочикала другої неділеньки сьвітої; бодай так виділа янгола при сконанню, як вона виділа мою дитину, що наганєла курки в її коноплі! Аво, аво! А щож то, я собі ни господинє? Ци не маю шо давати своїм куркам їсти? Та я би ше й її нагодувала дивдиривом та хоробов тєжков! Агі! Бий її трісце та болото! Та то якесь нищастє, ни жінка!...

Як же Явдоха про це довідалася, то знов своє:

— А годувала б вона, Дух Сьвітий при нас хрищених, того шо в болоті! А я-ж шо, сліпа? ци напасти валєюсє? ци що? Багато мине хто зводив до вока? Вот вже буди, дєкувати Богу, двайціть йно биз єдного, хто дочикає в зимні місниці, якім за своїм чоловіком, али ше ни знаю, як сє двері вітворають ані в сендзього, ані в віта!

На це Єрина відповідала:

— Ни знає, га? Бідненька!... Тай ни знав, хто то продав карашинецкій жінці гірчицю за росаду? Тай ни знав, кого то так на ярмарку полицеї та жиди тєгали та публічили, як ни її?... Вона гадає, що хтось дурний, а вона розумна? Та най вона водуріє, публіка мирзенна!...

Отак вічно одна на другу переказувала, одна другій відгрожувалася і склинала. По чиїм боці була слушність, цего ніхто був би не дійшов, бо кумочки, здибавшись з Єриною, тій потакували і бий за бий на Явдоху, а перед Явдохою — на Єрину.

Справа так тягнулася цілих три роки. Тимчасом Єринина Таця виросла гей тополя, вже давно час, мовляв, до людей... а тут ніхто ані не спитає.

Це Єрину страшенно гризло і лютило. Чіпалася чоловіка; нарікала, кляла, що такий „лиґейда":

— Десь люцкі чоловіки вміють піти, з кимсь побалакати, якось закликати, запросити... а ту шо? От, кру-

титсє такий бик, тай ти ходи коло нього, тай іно вважай, аби миска була повна... Єму й ни в голові, що дівчиниско в хаті! От, далі-далі — то й пес її ни схочи!

— Та якої дітькової мами ти розпустила писок? То я буду когось за вуха ци за волосє тєгнути? — кричав Луць.

— Притєгнули би тє на мари! Він і ни чує, як вон друга — кольки би ї скололи! — виговорює по селу та судит мою дитину, що далі-далі й за ворота ни показуй сє! Ой, але! Єму й ни при тємці!

— Наробилас си, то й маєш! — відгризався Луць, лопнувши звичайно здорово дверми. — З бабами й дітько до кінцє ни трафит!

А Єрина гризлася таки дуже, що раз гірше. Таци минуло в „пилипівку" двадцять три, а по селу пішла поговірка, що вона „заклєта". Вийде, бувало, між дівчата, а вони її немов цураються, утікають від неї.

— Підіт-но ви, кумо, — радила Єрині одна з приятельок — до знахорки. Ни шо инше, йно Явдоха — най сє преч кажи — заклєла вашу Тацю. О, вона, чуєти, така! Най Бог боронит!... Вот ни заклєла була Пилипової Доці, то аж три рази була у ворожки! Йно півшоста шістки дєк взєв за офірки, шо скапували биз три неділи!...

Єрина вчіпилася цеї думки, як одинокого ратунку. Придумувала тільки, куда, до якої ворожки піти б, та й коли б вибратися з села, так, щоб ніхто не знав ні не бачив. Хай Бог боронить, як би про це довідалась Явдоха, тоді не мала б вже нощо до села вертати.

Та доля змилосердилася над нею, присилаючи їй поміч в сам час.

Коли одного дня Єрина місила хліб, а Таця вибирала до борщу фасолю — скрипнули двері і в хату увійшла циганка.

— Здоровенькі були, пані ґазди-ньо...

— Витайте гості...

— Дєкую, дєкую вам дужи файненько, дай вам Боже здоровлєчко. Шо у вас чувати? Ни добре, га? Бодай ваші вороги виздихали, як кури на дурійку! Тішутсє з вашого нещастє? Ни журітсє, я вам всьо поможу, всьо відверну так, шо люди будут вам завидувати. Покажіт-но руку.

Єрина дала руку, обібравши вперед ножем з тіста.

— Ой, бідні ви, бідні! Гризота ваша дуже велика, але й радість буде ще більша! — Ану ти, покажи руки! — обернулася до Таці. — Гм... гм... Тьфу! пек запек! На ню всьо, на ню, ни на тебе таку красну, молоденьку!...

Циганка довго ще говорила, прицмокувала, хвалила і Єрину і Тацю, аж поки не добила таки торгу.

— Завтра, ґазднньо, вишліт дочку аж гет, на третий горбок. Там в долині є три верби і там я буду на ню чикати. Абисти її вбрали так, як до шлюбу, в найкращу і найдорожшу одежину. Всі коралі, які вона має, вложіть їй на шию, виплетіт вінок, дайте бинди, новий кожух, кілька повісем і пєтку. Я там буду чикати і поворожу так, шо як верне до дому, кнєзь буди вже на ню чикати.

— Ой, дав би вам Бог милосердний здоровлєчка! — промовила крізь сльози Єрина. — Та ви то не знаєте, шо то за погана жінка!

— Я ни знаю? Ой, ліпше від вас, — відповіла циганка, оглядаючись на всі боки. — Дайте, мамунцю, хлібчик, дайте крупок... може муки мисочку?

Єрина нічого не жалувала, дала й круп і муки, дала два кавалки солонини, вірючи твердо, що аж тепер Таця дістане „кнєзя". Циганка, відхо-

дячи обладована, вхопила ще й сорочку з плота, новісіньку Луцеву сорочку, приговорюючи до Єрини:

— Не жалуйте, ґаздиньо, не жалуйте мамунцю! Як би Явдоха знала, то вона б мені два рази тілько заплатила! Бувайте здоровенькі! А приходи, Тацю, завтра вечером за „третий горбок"!

— Добре, добре! Йдіть здоровенькі! — відповіла зворушена Єрина і, як лиш ворота за циганкою заперлися, вона швидко упоравшись з хлібом та обідом — взялася до Таці.

Прилагодила новий кожух, нову спідницю, що найкращу, нові чоботи, сорочку, шіснадцять шнурків коралів, бинди, словом усе, і на другий день, вечером, прибравши її і вложивши за пазуху сім ринських лиш без золотого— усі свої ощадности з городовини та покладків — випровадила доньку за село.

— А паметай, абис вирнула з кнезьом! Я ни жалую ї нічого, йно аби кнєзє виворожила!

Лячно було Таци йти самотою полями, але й вона сама вірила, що уссму її нещастю винна Явдоха і що ніхто, лише циганка, зможе відвернути те „закляте", та й дати їй чоловіка. А їй таки дуже хотілося вийти заміж, на злість ворогам! Чи надлетіла птаха, чи миш зашелестіла, то Таця аж завмирала зо страху — але йшла, аж вкінці прийшла на місце.

Під „трьома вербами" ждала вже на неї циганка. Приговорювала солодко і хвалила:

— Ей, така княгиня, як сонечко! Будеш мати кнєзе! Будеш мати чоловіка, що й попадянка буде заздростити!

Таця тряслася, наче у пропасниці. Це ж була ніч, темна ніч, а вона тут лише сам-насам з такою страшною циганкою... Але цофатися годі було. Коли вже раз пустилася плисти — муcіла видержати до кінця.

Тимчасом циганка заставила її копати яму, вузеньку, але доволі глибоку. Коли вже побачила, що Таця майже по самі пахи в ямі, тоді наказала її, щоб розібралася до голого тіла і стояла в ямі так довго, аж поки вона не скінчить ворожити. Взявши в руки рискаль, почала закидувати землею бідну Тацю.

— Ни бійсе, ни стогни! Мусиш так в земли перечикати кілька годин, бо інакше кнєзе ни буди! — І кидаючи заєдно землю в яму, буцім бурмотіла щось під носом, вимахувала руками до схід сонця, то спльовувала і т. п. Коли вже переконалася, що Таця власними силами не видобудеться із землі, тоді зібрала усе Тацине одіння, завинула гаразд і сказала на відході:

— Тепер, доню, сиди тут і чекай, аж когути запіють. Я побігну покропити твою одіж свіченов водов і прийду сюда. Будь здорова, а не кричи! — і зникла, злобно усміхаючись.

Які муки переживала прикопана землею Таця, годі собі й виобразити. І біль зі споду і студінь з верха і страх... Цілісіньку ніч ждала даремно на циганку. Коли зійшло сонце, її обгорнув страшний жаль і сором. Що ж то собі люде погадають, знайшовши її в такому положенню? Вона справді не кричала, лиш плакала, безконечною розпукою шипіла.

Десь аж коло полудня знайшли її пастухи, вертаючи домів з худобою. Дали знати до села. Збіглися люде, відкопали нещасну та обвинувши в якісь принагідні лахи, відпровадили напів живу до Єрини.

В кілька місяців по висше описаній події ті самі люде відпроваджували

і Тацину маму, Єрину, але — на кладовище. Жура, жаль і сором, а передовсім нерозум і некультурність, спричинили її нещастя, а вкінці і смерть.

А бідна Таця ходить і до нині дівкою. Люде вже майже нічого про неї не говорять, але — й кнєзь не приходить.

О. Ш.

КОМУ ЧОГО БРАКУЄ.

Було тісно під Москвою,
Просять козаків:
„Поможіте, запорожці,
Збити ворогів!"

— Заплатіте, добрі люде —
Кажуть козаки, —
То вибємо Москву вашу
З вражої руки.

„То ви бєтесь зза копійки?"
Кажуть москалі:
„А ми бємось ізза чести,
Як Господь велів!"

— Та кому чого бракує! —
Кажуть козаки: —
Знать у вас на честь посуха,
В нас на копійки.

Степан Руданський.

Члени Українського Народного Дому в Слейтер, Ман. Членкині Жіночого Товариства ім. Ольги Басарабової. Сумківці, відділ 10 ім. Богдана Хмельницького.

Веселий Смуток

Сумно мені, сумно, як в вечір так рано,
Вже на моїм серці веселости мало.
Веселосте моя, деж ти ся поділа?
Полетіла в поле, на билинку сіла.
Вітер повіває, билинку хитає,
Вже моя веселість як мак процвітає.
До полудня цвіла, від полудня вяла,
Вже моя веселість на віки пропала.
Повій вітре, повій по високій горі,
Розвій, вітре, розвій мої тяжкі жалі.
Буду я віяти, щоб їх розвіяти —
Немож того розвіяти, що має Бог дати.

Отаку пісоньку протягаючи жалібним голосом, зажмуривши очі й похитуючи до такту головою співала баба Параска на весіллі своєї внучки Софії. І хоч вона, ця пісня, цілком не відповідала весільному настроєві, ні не відносилася до жадної з весільних церемоній, одначе ніхто не дивувався й не питав, чому баба співала її. Противно, жінки, старші й молодші, що скупчилися були біля неї, вслухувалися поважно й побожно в її протяжну мельодію, підтягали за нею скромно своїми мякими голосами, а не одна з них витягала непомітно хустину й витирала кутики очей коло носа від солених порошків, що ніхто не знав звідки і на що вони там залетіли й скоботали плаксиво як раз ті місця, звідки сльози течуть. Словом, всі вони, що були там присутні, без уваги на сльози, любили і бабу і пісню з тої простої причини, що той співучий тужний голос, співучі смутні слова збуджували десь там у глибині їх сердець сумом вповитий, але якийсь дуже любий, щирий жаль за молодими літами, за веселощами, що колись літали полями, сідали на барвисті квітки, цвіли разом із ними, а тепер помаленьку, день за днем вянули й на віки пропадали. До тогож вони відчували також і бабин смуток і співчували її. Одинока її веселість, Софійка, що вона вибавила, випестила, відходить від неї й лишає її, як суху билинку в полі. Це вони всі знали, тому не дивувалися та й не питали, чому вона співала таку пісню.

— Ой так, так. Немож того розвіяти, що має Бог дати, — проговорила баба останні слова пісні, як закінчила її співати. — Софійка моя покидає мене, а з нею й моя веселість покине мене. Вона була одинокою чічкою, що ще веселила мої старі літа — іншої веселости я не мала.

— Не журіться, бабо, — розраджували її жінки, — вона вас не покине. Ви повинні тішитися тим, що вигодували таку гарну внучку, привели до людей і тепер віддаєте за такого гарного хлопця, що аж душа радується дивитися на нього. Вони вас не покинуть злидням на потіху.

—Так, так, — згоджувалася баба похитуючи головою, — я тішуся тим, що вона віддається — вона така гарна... й він гарний, обоє вони любі діти мої, тільки воно вже не буде так, як було. Христянин лише тоді щасливий, як має коло чого пипнати, дозирати. А як не має того, ого! Тоді його життя стає, як порожна бочка. Так і я буду тепер. Запхаю свою голову в порожну хату й буду бубніти зі своїм смутком, бо не буде кому її розвеселити.

При цих словах по бабинім почорнілім лиці покотилися сльози, як перли по чорній, кострубатій землі, але вона спрятала їх скоро в хустину, бо надійшла до гурту Софійка з дружками, весела й щаслива, як цвітучий мак. З її появою бабу вповила радість і вона з тої радости обняла свою пістунку,

обложила її румяне личко кільканадцятьма поцілунками, і обі разом заплакали. Сум і радість обнялися, і в сльозах купалися, а жінки, можливо на те, щоб їх більше розніжити, почали співати:

Ой чомуж ти та й Софійко не тужиш,
Вже другий раз дівочкою не будеш.
Гуляннячко, співаннячко закинеш,
З парубками на розмову не станеш.

Багато з вас, перечитавши отих кільканадцять вище написаних рядків, пошкробається в голови й скажете самі до себе: — Щож то він — тобто я, — хотів сказати оцею мазаниною? Ніби якийсь смуток, якась баба Параска, якась Софійка, якесь весілля, читаєш і не розбереш, для чого воно й нащо воно. Чиж не ліпше відразу сказати що так і так було, так і так скінчилося, і фертик. На щож морочити людям голови якимись сумними, незвязаними витребеньками?

Отак, думаю я, скажете ви. Щоб вас більше не дражнити, то я пічну розказувати вам ясно й коротко так, як баба мені розказувала.

Десь близько шістьдесять літ тому в одному селі в Україні вродилася одного дня дівчинка. Кажуть старі, мудрі люде, що над колискою кожної новонародженої дитини літають якісь музи, що раздають талани. Девять їх є, тих муз, і вони, літаючи понад новоприбувшим гостем світа, одна з них, можливо навіть і нехотячи, зачепить його своїм крилом і вже є або музикант, або віршомаз, або письменник, або історик, або астроном, чи ще щось, ну, знаєте, таланів є багато. І він чи вона спить собі, росте собі з тим таланом і дивитеся за кілька чи за кільканадцять літ, а воно тобі вже талантує. Грає на скрипці гарно, або поезії пише, або історії складає, чи на звізди дивиться, словом, показує талан. Але, як ця дівчинка вродилася, то здається наші музи або пололи грядку, або прали шмаття, або може й пяні були гуляючи цілу ніч на празнику в батька свого Аполона, бо не літали над нею, отже й талану її не дали. До тогож ще й звичайна її доля ріжнилася від інших, бо й батьків своїх вона не памятала — повмирали першого року її життя.

Вигодувала Параску (так її, цю нашу дівчинку охрестили другого дня по народженні) її бабка кукурузяним джуром перемішаним із чистою, як кришталь, любовію. Але не довго тішилася вона цим джуром і такою любовю, бо в сьомому році її життя бабка перенеслася на другий світ, де нема ні болізни ні печали, оставляючи її на ласку добрих людей. І від цього часу полетіла її веселість у поле й на билинку сіла.

Виростаючи під дуже проникливим оком своїх опікунів, що звичайно уважають, щоб сирота була дуже струнокою і щоб своїх чаруючих очей не попсувала спанням, вона засвоїла собі отой черствий характер, що на всякі солодощі життя махає рукою й каже: то не для мене. І так до вісімнадцять літ, бо в цьому році вона вийшла замуж. Про своє сватання й дальше життя вона говорила дослівно мені так:

— Я, знаєте, не ходила на гульки, бо мене не пускали, щоб борони Боже не попсувалася. Десь часом вирвуся непомітно на толоку, де гуляла молодь і дивлюся крадьки зза плота, щоб мене не бачили. Дивлюся й плачу, — кортіло мене підійти, змішатися з дівчатами та й погуляти, але як було вийти, коли в мене й сорочки ці-

лої не було. А тут чую вже й господиня кричить за мною. Я біжу кукурузою та бурянами й шепчу та потішаю себе: ет, гуляйте собі, коли дурні — я обійдуся без вашого танцю.

Одної неділі в осени приходить там, де я перебувала, мій покійний Андрій. Кривий був на праву ногу та ще й гушоватий. Прийшов, поговорив щось із моєю господинею, а далі моргнув на мене, відкликав мене на бік тай каже:

— Параско, чи не пішлаб ти за мене?

Я глянула на нього, обміркувала його від ніг до голови та й питаю:

— А що ти маєш?

— Маю, — каже він, — хату й букату города?

— А маму маєш?

— Нема. В мене нема нікого, я сирота.

Як він це сказав, то я мало що на шию не кинулась йому. Так мені стало жаль його й так я його полюбила, як би він був якийсь лицар, або принц.

— Добре — кажу я, — я піду за тебе.

Він, покійний, аж підскочив з радости, як почув мою згоду, і зараз таки пошкутильгав у село старостів шукати. Не питав він мене, чи я його люблю та й не казав, чи любить він мене, тільки так, як то кажуть, прийшов, змолов і далі пішов.

Повінчалися ми та й розгосподарилися. І жилося нам не зле; він не пив і не лінувався в роботі. Дороблялися помалу, діточок нам бузько не жалував — перша вродилася Катерина, Софійчина мама. Пістувала я її, як ангелятко та наділювала отою любовю, що мені моя бабка передала. Любо нам жилося — любов у нас царила, як сонце небесне над землею.

Але доля моя здається не могла терпіти мого щастя, бо Андрій мій захворів і не пролежавши двох тижнів — умер. Лишилася я вдовою з троїма дітьми. Горе, лихо й біда взяли мене у свій танець, але я не піддавалася. Руки й ноги мої сирітські привчені були до такого гуляння, і крутила я ними, горем, лихом і бідою, по своїй волі. Тяжко воно було, дуже тяжко, але бабин кукурузяний джур із кришталевою любовю піддержували мене на силах і перегуляла я їх. Діти підростали й підросли — Катруся вже й на толоку між молодь ходила. Не дивилася вона зза плота крадьки на цвітом прикритих дівчат та маком обмаєних хлопців так, як я дивилася, але таки гуляла з ними, як рівна з рівними. Душа моя раділа дивитися на неї, серце моє співало, бо моя веселість, як мак процвітала.

Але не довго цвіла моя веселість — лише до полудня, бо двоє молодших дітей моїх повмирали. Лишилася я з Катрусею — вдова з дочкою. Знаєте, як то в пісни співають: — Ой є у вдови дочка молода... Кожного вечора хлопців копицями в хаті. Співають, гуляють, жартують, ну, і не обходиться без пиятики. А це, знаєте, до добра не веде. Чую, вже й люде говорять, а ви знаєте, що то значить „люди говорять"? Від цего й душа нидіє, і серце болить. Одинока рада була віддати Катрусю заміж. Але за кого? Хлопців багато приходило, але женихів не було.

Аж одного разу загостив до нас Павло, Ганчариком його прозивали. Був сиротою — ні батька, ні мами, і служив, чи то мешкав і був під опікою свого вуйка. Але сяк чи так, то його наймитом називали, і через це не мав він такої волі, як мають хло-

пці не-сироти. Сів він собі в кутку та й дивився мовчки на веселу молодь. Завважила його моя Катруся та й, як то кажуть, сирота сироту пізнала. Підійшла вона до нього та й розмову розвела з ним. Аж любо було дивитися, як радість із його лиця сіяла. Говіркий він став, та веселий і за хвилю до гурту пристав та пісню завів, а до трох тижнів зятем моїм став.

По весіллі мою хату святий спокій накрив. Як у раю жили ми всі троє — Жили ми надією, і їли пляцки та ягоди — під осінь городину мали свою.

І так один, другий і третий рік — підроблялися поволеньки. Були вже свої корови й своє тягло, курий і свиний кільканадцятеро. Випливали на верх із біди й дивилися багатими очима на світ. Аж нараз, як то кажуть, судний день настав. Павла забило при роботі, а дочка вмерла при злогах. Лишили мене одну одиноку в чужій чужині з дитинкою, малою сиріткою...

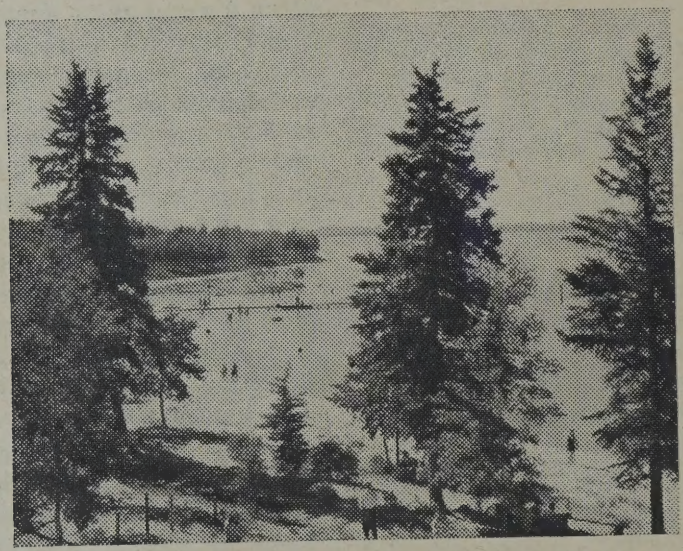

Літнисько в Васаґамінґ, Райдінґ Мавнтей Національний Парк, Ман.

рік, два — три — чотири.... Сьомого року — їдуть люди до Канади, їдемо й ми. Приїхали ми сюди — Павло взяв фарму, збудували ми хатину, оотаку собі кучу, припорпали землі на грядки, і він до роботи забрався, а ми обі осталися кукати в дикому лісі.

Але не прокукали ми літо за дармо. Ми криницю викопали, піч вибили з глини, трохи поля прочистили, сіна напрятали для корови, що він, Павло, обіцяв купити, як заробить грошей.

Думала я, що не видержу того горя, що на мене впало, і можливо, що, коли б так сама була, була б і я з жалю та туги зажмурила очі на віки. Але дитинка, сирота маленька, моя Софійка, не дала мені знидіти. Для неї постановила я жити та зо злиднями боротися. І боролася я, працювала, недоїдала й недосипляла день від дня, рік від року.

А воно під зиму було, як мої діти, зять і дочка, повмирали. Морози й ме-

телиці незважали на те, що в мене не було дров нарубаних; що в мене дитинка маленька; що в мене кілька штук худоби ричало їсти й пити. Вставала я, як треті півні співали й робила хатну роботу та не спускала ока зо своєї внучки маленької. Лиш трошки вона порушиться, запхинькає, а я вже коло неї приговорюю та розглядаю чи її сухо й тепло, вмачаю чистий платок у молоко тепленьке й ссати даю. А над ранком купаю її та прицмокую, уроки спльовую. Потім повию її в чисті пеленки й спати кладу, а сама біжу на двір до худоби.

Як вже нагодую й напою худобу, курей і свиней, тоді в ліс іду тай тягну сухі ломаки, аж хребет тріщить. Відтак січу, рубаю ті ломаки — що цюкну то слухну, чи моя внучка не плаче. А тут мені, як на злість, всякі голоси причуваються й здаються на плач. Чи свинка заквичить, чи курка закиркає, чи кіт замявкає, я вже біжу до хати, і великими очима зазираю в скринку, де спить моє золото.

І поки я отак нацюкаю кілька оберемків оттих трухлявих патиків, то вже й вечір зимовий землю накриє. І знов худобі й свиням їсти подаю, води до хати наношу — бігаю та руками тріпаю, щоб не замерзли. По обході я ніг не чула та й руки, як би дубові — боліли. Повечеряю — яка ж то вечеря одному — напалю, хату добре нагрію, і купаю та бавлюся з Софійкою. І так я аж до весни зиму перетрутила.

А ви знаєте, що то є весна. Це така пора року, коли „сонце весну розчиняє, як би в великому кориті", і коли нема, як то кажуть люде, часу в голову пошкробатися. Тут тобі курята цепають; телята мекають; город проситься, щоб його засіяти; поле жде нетерпеливо плуга, борони й насіння чистого; словом, все хоче праці, рук, догляду, бо інакше змарнується, бурянами заросте. Крутий був це час для мене. Пробувала я сама собою всі діри затикати, але ця справа мені не вдавалася. Мусіла я помочи в добрих людей просити.

Та весна це собі скупий час на поміч — у кожного своєї роботи доволі, тож я хоч-не-хоч мусіла слугу найняти, бо іншої ради не було. Боялася я, щоб без куска хліба зимою не лишилася.

Найняла я одного, Олексою звали. Підтоптаний вже був, але сильний і до роботи не лінивий, тільки зизоокий був так, що як дивився вам у очі, то вам здавалося, що він вам у кишеню зазирав, або в пазуху. Обробив він все весною, корчував, потім сіна напрятав і зо жнивами впорався. Десь під зиму я двох бичків продала і грошики заховала для внучки, як підросте. Але він зазирав, зазирав доти, поки не спрятав їх — не мав він серця до сироти. Та не вдалося йому їх сховати, бо я дослідила, добре його змастила і на чотири вітри прогнала.

По цім випадку я вже більше сама господарила. Було в мене й женихів —кожного року хтось якогось нашле або й сам прилізе. Кудкудакали коло мене, як когути, дарунки приносили Софійці й мені, щоб приподобатися. Але я чуйна була — стереглася, бо знала, що добрі і певні до мене не залицялися, тільки якісь зведенюки людських дітей, або такі, що жінок своїх покинули. Я вважала, щоб своїй Софійці честі не вщербити їх залицянням й гнала їх із своєї хати. І крутила я бідою то сяк, то так, кінці до купи вязала, а як вже Софійка підросла, то-

ді я вже з нею раду собі давала. Весною вона воли гонить, а я плуг держу — волочимо й сіємо та співаємо аж луна по полі стелиться. Засіємо пшеницю яру, овес рясний; городгрядки під міру засадимо; квіток попід вікна — і гвоздиків, і братчиків, і чорнобривців, і васильків пахучих, щоб око й душу веселили та тішили як цвітом укриються.

Тимчасом моя Софійка росла, наповнювалася, як рожевий пуплінок весною, а далі й розцвілася. Сонічком ясним була вона для мене. Сиджу нераз та й дивлюся, як вона чепуриться, прибірається, і нагадую свою молодість — свій вік молодий, що марно пройшов. Жаль душу проймав, але той пишний образ, що втілила в її личко молоденьке її мама, її щебетлива розмова зо мною, її щире, невинне, не сплямлене ще журбою життя серденько заглушували — висушували його, і я раділа та тішилася разом із нею. Я відчувала в свому серці її молодість, її пестливі бажання та й мрії дівочі, і здавалося мені, що не вона, але я, моя старість цвіте — процвітає. Життя моє таке солодке було, таке принадне, як її вік молодий-запашний.

І незавидувала я їй, бо ви знаєте, що весна молода лиш раз у рік приходить і дихаючи запахом розкішним вона з пупянків квітки викликає, щоб встелювали стежки — принаду давали житті. І горе тому, хто б у своїому самолюбстві бажав своїми старими ногами топтати ті чари часу весняного й спиняти розгін життя молодого — я знаю, як то болить, як серце жаль вялить за несплетеними вінками з весни життя. І тому я разом із Софійкою співала, і своїми словами її радість підливала, хоч знала, що за день, за два, за час короткий прийде ворог любий і забере, вкраде її в мене.

І так наше життя плило веселою долиною, як річка маленька. Скакали ми понад журбу, і клопоти густі надіями мов піском каміння на дні життя вкривали. Так треба було, бо життя, як нива, що засієш на ній весною то й вродиться і те збирати меш, як осінь-старість понура прийде.

Засівала я Софійчину нивку чим могла найкращим і нерозхлюпувала з її любого серця утіхи, бо знала, що лиш раз у житті вона нею наливається і цілий вік життя солодить. Не чула вона з уст моїх слова терпкого і спомини гіркі з життя мого як їй розповідала, то в сміх їх убирала.

І виросла вона — не думайте, що вередлива була. Навчила я її — вона сама навчилася, у душу свою впоїла, що життя не є іграшка діточа, не мрія дівоча, а шлях скалистий. І нічо інше, тільки праця й труд його рівнає, до щастя веде.

Діждалася я, не я, а вона старостівженихів. І той був і той був, приходив, залицявся, знаєте, як то буває, де очі дівочі хлопців притягають. Вечорами, неділями й святами двері лиш рип та й рип. Приємні, веселі, тужні погляди очей; незвязана, пуста, але люба розмова; сотки здогадів і боротьба в душі; зависні погляди, ну, знаєте, любовні витребеньки — багато їх — я їх не зазнала. Жмуток квіток є вони віку дівочого.

Не довго тривали оті воркотання — вибрала Софійка одного й з ним долю свою звязала. А я осталася самітна й дивлюся в своє життя, як ворона в порожну кістку. Сухе воно, порожне воно, — сльозами не розмо-

чиш й ними не наповниш. От тільки піснею тужною тугу розжену й серце розмочу в споминах тужних-невеселих.

Ох, колиб я силу мала, то я б усіх сиріт із цілого світа до себе забрала. Можливо, скажете, дурне бажання. Що ти, бабо, з ними робилаб? Чим ти їх годувалаб? Чим вбиралаб? Та й це правда, але не о те тут ходить. І я їла і одягнена була, так щож, коли тої любови багатої, золотої, мені скупували, не давали. А я їм далаб, їх серця нею вщерть наповнилаб, бо чудна вона, чим більше її даєш, тим більше вона зростає, а не маєш кому дати, то вона сохне-висихає, і смуток серце наповняє.

От таке то баба Параска розказувала нам. Очевидно, воно не цікаве, бо щож таке баба та ще й Параска. Колиб вона була, скажім, такою, щоб виповіла проти волі Ліги Націй війну етіопцям, ну, тоді ми всі подивлялиб її і казалиб: а то раз баба! Але така, як ця, що своєю любовю бажала цілий світ вповити — що рішучо не можливе — ну, простіть, таких є багато.

Як би воно не було, то таки бабі Парасці належиться щире признання хоч би тільки за те, що вона свій смуток, як лиш могла, в квітки вбирала. Тому то ми її любим словом спімнули.

І. Киріяк.

ПРОПОВІДЬ ІЛАРІОНА.

Попід склепіння в церкві Десятинній
Лунає спів і пахне фіміям
І тисяч віч глядить у зводи сині...
І від вогнів увесь палає храм.

Сидить на горнім Ярослав могутній,
За ним бояри, гридні й дружина,
Весь Київ славний нині тут присутний,
Вся рать із княжих волостей чільна.

Ожили фрески в сяєві барвистім
І капле злато й камінь дорогий
Із вівтарів і грають сонця блиски
І радість бе в сердешні береги.

Та рветься враз величнохвальна пісня,
В масиві мурів гасне унісон
І десь, мов Голуб-Дух, з святих ікон
Тиша неземна сходить благовісна.

І муж гряде повагом, в златоглаві,
На самоцвітний зоряний амвон
І сколихнувся людський мир у наві
І шепчуть всі: „Це він — Іляріон!"...

І полились слова медоточиві:
— Благословен повік да будет Бог,
Що вивів нас на путь з біди й тривог
І покорив язики нечестиві!

— Благословен, що Землю дав родючу
І ярий крин понад святим Дніпром
І Морем впоясав її кипучим —
Сповнив усю красою і добром.

— Благословен, що вкрив лісами гори,
Що в глибинах поклав залізо й мідь;
Що серебром нам наситив комори —
І дав мечі нам гострі в обоюдь.

— І дав нам гін життя у чорноземі,
Що тучить манною степи й лани;
Цілющі роси схоронив для них
У сонцезвізднім золотім теремі.

— І тій Землі поклав широкі межі,
Синам її завзятих дав князів;
Поніс грозу на вістрях їх мечів
Бутним ордам в степовім безбережжі.

— Він присмирив залізними полками
Мордву і Чудь неситу і Ятвяг —
І Хрест побідно рамена простяг
Понад Дніпра-Славути берегами...

— Як мур, стоять в нас вої під щитами,
Як ліс густий зросли з землі шоломи—
Благословен хай буде Бог над нами
І рать Його, святині і хороми!

— Не в худій бо Землі і невідомій
Престол золотокований стоїть —
Понесли нашу славу блиски й громи
На південь і на захід і на схід!...

— О, братіє, любіть велику славу
Великої Соборної Землі
Владимира старого й Ярослава —
В распрі і зраді не губіть її!

—Моліться Йому, моліться Богу —
Творцю, живущому на небесіх,
Що дав над злом нам світлу перемогу,
Державу, власть... що милує нас всіх.

— Моліться і бережіть завіти,
Щоб гнів Його тяжкий на нас не впав,
Моліться, щоб — доки сонця й світа—
Господь нас в руки чуждиїх не дав!

— Щоб Київ світлий, нашу всю гординю,
Не полонили люті вороги,
Щоб на руїнах нашої твердині
Не плакали ми з голоду й спраги...

— Щоб ми, марні, ізгоями не шлялись
В Землі не своїй серед мук, тривог,
Щоб з нас чужі не кпили, не сміялись:
— „А де ваш дім, пришелці, де ж ваш Бог?"

— О, зрозумійте, братіє, що воля
Це той талант, що Бог рабові дав
І — горе тому, що в своїй сваволі
Він скарб розтратив, змарнував!

— Тоді все зло на путь його зійде
І здавить грудь журба важка, мов камінь,
І шию вгне ярмо тверде —
Нехай вам Слово це моє буде,
Як той нетлінний на Хориві пламінь—
О, братіє, не йдім на путь той...
Амінь!

Микола Матіїв-Мельник.

НАРОДЕ МІЙ.

(Уривок з „Мойсея").

Чи дармо в слові твойому іскряться
І сила й мягкість, дотеп і потуга?
І все, чим може в гору дух підняться.
Чи дармо в пісні твоїй ллється туга
І сміх дзвінкий і жалощі кохання,
Надій і втіхи світляная смуга?
Чи дармо стільки серць горіло
До тебе найсвятійшою любовю,
Тобі офіруючи душу й тіло?
О, ні! Не самі сльози і зітхання
Тобі судились! Вірю в силу духа
І в день воскресний твойого повстання...

Іван Франко.

Як Матвій Штудерний взяв Іцка Бельбаса на гоцки

(Гумореска).

Жив собі в одному фармерському місточку простий чоловік, навіть українець, називався Матвій. А що він був собі не аби яким фільософом, то його й прозвали Штудерним. Бувало як що Матвій змайструє, то вже було чого послухати і на що подивитися. Він багато не говорив, але як раз утне, то так, як сокирою врубає.

У тім самім місточку проживав собі також дуже а дуже багатий жидок. Давніше він торгував покладками, скуповував дріб, крілячі, ягнячі та телячі шкіри і т. п. річи. Ходив обдертий, обцмоктаний, обталапаний... А жінка Рухля то вже й нічо не кажи! Така була гидка, що й дивитися на неї було гидко. Іцко ходив в день по фармах за ґешефтами, а Рухля пильнувала дому і цілої копиці бахурів, а також шинкувала крадькома горівкою.

Але громада цеї околиці і не счулася, як Іцко став великим паном. По кільканадцятьох роках своєї „роботи" Іцко накупив багато фармів і зачав рядити по... жидівськи. Та хоч він мав і землі і грошей доволі, то таки не переставав фармерів викидати з їх фармів, скуповував, де лише міг що запопасти.

Коло нього в сусідстві, на самім роздорожу, в середині місточка, в найгарнішому місці — жив Матвій зі своєю родиною. Мав лише дуже гарну хату з городом, а більш нічого. На життя заробляв як денний зарібник. На його хату закусив зуб Іцко, бо хотів тут всалашити свого швагра зі склепиком. Але Матвій не хотів про те ані говорити, ані слухати.

Аж раз випало Матвієві чогось до крамниці. Дивиться, а тут є й Іцко.

— Матвійки, продай мені своє хати.

Матвієві вже було цего забагато. Щось хвильку поштудерував, а далі й каже:

— Добре, Іцку, а кільки даси?

— Матвійки, я тобі дам тільки, кільки ти само схочеш.

— Зробимо, Іцку, згоду таку: ти будеш мені платити цілий місяць ратами і зачнеш від одного цента...

— Ай вай! бодай ти здоров були, Матвійки! — крикнув втішений жидок.

— Нині якраз першого травня — ти даси мені 1 цент, завтра 2 центи, позавтра 4 центи, четвертого травня 8 центів, пятого травня 16 центів... і так все подвійно аж до кінця місяця. Добре?

— Добре! — крикнув незвичайно врадуваний Іцко. Вхопив Матвія швидко за руку, прибив торг і покликав ще й сам кількох свідків, яким оба з Матвієм повторили докладно цілу згоду. На завдаток дав Іцко Матвієві один цент і легенько, як перце, почвалав до дому похвалитися перед Рухлею, що пречінь раз зробив з Матвієм Штудерним добрий ґешефт.

А тимчасом свідки присіли Матвія і давай його бештати:

— Та що ти зробив, чоловіче? Чи ти здурів, чи що? Та так датися жидови піддурити, та жінку й діти осиротити?...

Але Матвій нічого не відповідав, лише злобно підсміхався.

На другий день приніс Іцко другу рату: 2 центи. Матвій сховав, подякував, тай нічо. Третього травня — несе Іцко трету рату: 4 центи. Матвій знов бере і дякує. Четвертого дає Іцко Матвієві вже 8 центів; пятого травня — 16 центів; шестого — 32 центи; семого — 64 центи; осьмого — вже Матвій дістав долара і 28 центів, бо завше мав давати жидок подвійно бере гроші, ховає і дякує гарненько жидкові за точність.

Але жидок щораз гірше гризеться, бо рати все подвоюються. Ба та нема ради, така була згода. Несе і шіснадцяту рату: 327 доларів і 68 центів. Сімнадцятого дня заніс вже 6 соток, 55 доларів і 36 центів!

— Ай вай! — кричить Рухля — що ти робиш, Іцку? А порахуй-но, кілько ти вже заплатив до нині тому ґойови.

Сідає Іцко і числить:

Їзда верхом в Клір Лейк, Райдінґ Маунтейн, Національнім Парку, Манітоба.

Дєвятого травня — приніс Іцко два долари і 56 центів; десятого — вже пятку і 12 центів; одинадцятого — десятку і 24 центи; дванадцятого — 20 доларів і 48 центів; тринадцятого — вже 40 доларів і 96 центів.

Іцко вже троха застановився, щось його тьохнуло. Але нема ради, чотирнадцятого травня мусів дати знов рату, а тота рата вже виносила 81 долар і 92 центи. Несе Іцко і пятнадцяту рату: 163 долари 84 центи. Матвій фурт — У, га! у, га! Шлєхт Рухлині! Я дав йому вже тисячу триста десять доларів і 71 цент.

Не спав Іцко цілу ніч, але вставши рано, таки мусів занести рату. Вісімнадцятого травня дав Матвієві тисячу триста десять доларів і 72 центи; девятнадцятого рата виносила 2 тисячі 6 сот 21 доларів і 44 центи; двадцятого рата — 5 тисяч 242 долари і 88 цт.; а двадцять першого травня Іцко вже зачав витрясати усі кишені, щоб ви-

старчило на рату, яка виносила 10 тисяч 4 ста 85 доларів і 76 центів. Заплатив!

— Ґевалт! Іцине! Що ти робиш? Ти збанкротуєш! — кричала перелякана Рухля. Сідає Іцко до стола і знов рахує...

— Ґевалт! Ґевалт!! Я вже заплатив ґойови 20 тисяч 971 долар і 51 цент! А завтрішня рата, то є двадцять друга, виносить тільки один цент більше від тої суми!

Приходить Іцко до Матвія 22 травня, платить 20 тисяч 971 долар і 52 центи.

— Матвійки! Бі сі Бога! На тобі ще тоту рату і погодімся! Я тобі дало вже стільки, що за ті гроші купив би таких хат, як твоя, десять!

— А що то мене обходить — відповів спокійно Матвій — ти мене пів року конопадив, аби я тобі продав свою хату. Сам ти мене зачепив, сам згодився... люди посвідчать і присягнуть. Я мав таку згоду і конець!

Бачить Іцко, що нема жарту — платить дальше. Двадцять третого травня заплатив 41 тисяч 943 долари і 4 центи; двадцять четвертого — 83 тисячі 886 доларів і 8 центів; двадцять пятого — 167 тисяч 772 долари і 16 центів.

— Матвійки! Ґевалт! Матвійки! Я банкротую! Я позичило в банку, в однім, в другім! Бі сі Бога Матвійки, що ти робиш! Змилуйся надімною!

— А що мене обходить! Я мав таку згоду і конець!

Нема ради, треба платити, бо така була згода. Продав Іцко збіжжа, продав ліс, коні і геть, що лиш було, а платить дальше. Двадцять шеста рата виносила 335 тисяч 544 долари і 32 центи; двадцять сема рата — 671 тисяч 88 доларів і 64 центи. Іцко продав кілька секцій землі, а платить. Двадцять осьмого травня назбирав ще на рату, яка виносила вже 1 мільйон 342 тисячі 177 доларів і 28 центів. Знов продає Іцко кільканадцять секцій землі — не було ради, бо адвокати і суд і всі люди йому говорили, що нічо не випроцесує, бо така була згода і конець. Свідки живуть, посвідчать, що Іцко так згодився. Приходить Іцко до Матвія:

— Матвійки, Матвіечки, Матвійцунє моє любе! Даруй мені вже решту, я вже пятнадцять секцій землі продав і всі ліси продав...

— А що мене обходить! Я нічого не знаю! Я мав таку згоду і конець! Ще маєш мені дати тих три раті, тай відчепися від мене, щезни!

Заплатив Іцко 29 рату: 2 мільйони 684 тисячі 354 долари і 56 цт. Заплатив і 30 рату, а то 5 мільйонів 367 тисяч 709 доларів і 12 центів.

— Матвійцунцунчики! Я вже продало копальню вугля! Матвійцунусунечки солоденький! Я вже таки направду банкрот!

— Ще одну рату, тай іди собі до кротного! — відповів Матвій.

— Даруй життя!

— А що мене то обходить! Я мав таку згоду і конець!

Продав Іцко решту фармів, крамницю і все, що ще теліпалося коло нього і заплатив Матвієві останню рату 31 травня: 10 мільйонів і 737 тисяч доларів, а решта, яка Матвієві належалася, а то 418 доларів і 24 центи — то вже Рухля видерла від Іцка і сховала десь під бебехи.

— Лиши, Матвійки, хоч тільки, аби було з чим поїхати до Палестини, бо тут вже нема що робити з ґоями.

— Е, ні, — відповів поважно Матвій — ти, жидуню, маєш ще маєток.

— Яке маєток? — питає цілком вже отупілим і божевільним голосом Іцко.

— А мою хату. Та ти її купив, за неї заплатив, як Бог приказав — вона твоя.

— А жиби тобі бебехи виліз! А жиби на тебе чорний рік зайшов! А жиби ти ніс зломило! — кляли усі жиди на купу. Матвій стиснув гроші і пішов.

— А куди так, куме Матвію? — питають люди. — Може б ви хоч добрий могорич заплатили свідкам?

— Нема ніякого могоричу. Їду до нашого учителя, хочу порадитися, може б ті гроші пішли на яку добродійну ціль. — І пішов.

А Іцко відпродав Матвієву хату за шіснадцять соток і поїхав світами. Зачувати, що в Палестині ходить за плугом і дуже щасливий. Працює чесно на кавалок хліба і має цілком чисту совість.

О. Ш.

БОЛЬШЕВИЦЬКИЙ РАЙ.

Річ не в тім,
Корову маєш — значить ти буржуй,
Не доїться — ти саботажем грішний,
Бо масла не даєш. Тут не жартуй,
А скажуть, подавай і сніг торічний.
Волів двох маєш? — Так уже міркуй,
Що скажуть: „Вєдь адін бичок, то лишній",
То й віддавай їм зайвого бика,
Та й сам хоч запрягайся до плужка.

Така то ненажерність їх велика,
За теж їм дяка часом не мала
Від нас: чи тож одна ватага дика
Не здобич, а кінець собі знайшла!
Бува, що й одного з їх чоловіка
Живого ми не пустим із села,
Бо знаєм, що принаймні хоч по смерти
Вони вже не спроможні нас обдерти.

Але на лихо, знищивши одних,
Ми накликаєм інших цілі хмари,
І перш, ніж гомін радісний затих,
Ми вже повинні дожидати кари.
Тоді загони переможців тих,
Неначе ті розкидані отари,
Що мають утікать від вовчих зграй,
Зникають у густий поблизький гай.

(В. Самійленко: Гея, пісня 4).

Циган і медвідь, Микита, Гануська і порошок

— Гануську! Гануську! А ходи но сюди! — кликав одного ранку Микита свою жінку, ладнаючи у дровітні косу, бо мав йти косити до кума.

— Чого хочеш? — запитала жінка, вийшовши з хати.

— А диви, як онде на вигоні громада людей обступили цигана, що приволікся з медведем. Циганище бубнить у тамборинку, а медвідь зводиться на задні ноги і танцює.

— А бачиш, окаяннику! — підхопила Гануська. — Такого звірюку циган навчив танцювати, а я вчу тебе дванадцять літ: Микито, не ходи до коршми, не пий горівки, і прошу, і плачу, і клену нераз, як тілько вмію, і не можу тебе навчити.

— Ге, ге! Небогонько, як би ти знала, як цигани вчуть медведя танцювати, то ти певно плакалаб.

— Або ти знаєш, коли ти в горах не був? — перервала Гануська.

— А вже ж знаю! Бо ще за небіщика тата, як ще я був парубком, ночував у нас бойко, що ходив з ялівцем, а тато купували ялівець, бо тримали вівці, а ялівець добрий лік проти мотилиці — то бойко оповідав, яка то циганська школа танцю для медведів.

То, небогонько, так, — почав Микита резолютно: — Цигани наставляють на медведя міцне сильце. Як медвідь зловиться, то цигани насамперед закладають медведеві залізне кільце у ніс, а відтак провадять до такої залізної клітки, що десь у лісі зладять. У клітці дно з грубої бляхи. Як у цю клітку запруть медведя, то під бляхою у ямі розкладають вогонь. Як бляха розпечеться, медвідь зводиться, перескакує з ноги на ногу, бо його пече, а циган тоді бубнить у тамборинку. Щоб не збавити ніг медведеві, то вогонь розпалюють на хвилинку.

Потім, як бляха вистигне, то знов розкладають вогонь, знов медвідь зводиться і перебирає ногами, а циган бубнить.

Так роблять кілька разів, аж поки медвідь, як почує тамборинку, не пічне танцювати і на зимній блясі, бо як почує бубнення, то йому здається, що ось-ось буде знов пекти у ноги.

Коли вже медвідь на голос тамборинки піднімається і танцює, то значить, що він вже вивчений. Тоді циган привязує до кільця шнурок, або ланцюшок, приморить трохи медведя голодом, щоб ослаб на силах, і волочиться з медведем і тамборинкою по світі та показує медвежий вимушений танець, а люде дають грошенята.

— Піду я, Микито, до того цигана, може б він мені порадив, як тебе відовчити від коршми і піятики...

— Нехай тебе Бог боронить! — крикнув Микита.

Та не було часу говорити більше, бо і Гануська пішла до хати і від кума прибіг хлопчина кажучи Микиті, що тато вже коні запрягли і з косарями на вас чекають.

Микита взяв косу на плечі і пішов з хлопцем.

Косить Микита у кума, та цілісінький день одну думку думає: Чи ходила його жінка за порадою до цигана, чи ні? Ану-ж ходила і ци-

ганисько дещо таке порадив, що може бути Микиті шкідливе? Добре був би я зробив — закидує собі Микита — як би був не викликав баби з хати. — То знов потішав себе, що може цигана довго на вигоні не було, бо-ж це робучий час, то людоньки пішли до роботи.

А в косовицю денекько довгий, а у кума сіножать трохи більша, як на чотири косарі. На пять нема, а чотирьом треба добре махати, щоб смерком докінчити, бо лишати два-три покоси — не випадає.

Пізно вернув з поля Микита. Не дуже смакувала у кума вечеря і почесне, яке „подлуг припісу" косарям належиться.

Микита спішив домів, щоб якнайскорше довідатись, чи його Гануська ходила до цигана.

Гануська розчиняла на хліб, як у хату увійшов Микита, та таки зараз від порога запитав:

— Ти ходила до цигана?

— Ходила!

— Що ж тобі той волоцюга порадив?

— Та що порадив! Шкода трое яєць, що я віднесла... Він казав, щоб я тобі приносила горівки до дому та заварювала з медом, то ти перестанеш до коршми ходити.

— Бачиш, жінко! Які то розумні люде ті цигане! Нічого рахувати не роблять, та знають видумувати, — вирецитував вдоволений Микита.

— Та й дав ще якийсь порошок, щоб посипати подушки, то від цього мабуть обридне горівка.

— І ти вже посипала? — затривожено запитав Микита.

— Ще не посипала, бачиш, що маю руки з тістом. Потому посиплю.

— А де ж той порошок?

— Я сама посиплю, ти не знаєш як! — сердито озвалась Гануська.

— Не сип, жінко, не сип! — почав просити Микита. — Хто знає, чуєш, яке то, може похоруємося від цього порошку. Я аж так на безголовя не запиваюся, до коршми зайду часом, бо там знаєш і пан вуйце, радні, пан писар і реєнтий — хтось щось смішного скаже, весело посидіти...

— Слухай, Микито! — почала Гануська поважно. — Я порошок сховала так, що хоч би ти цілий рік шукав, то не знайдеш; не будеш ходити до коршми, не буду посипати подушок порошком, а як тільки раз підеш, зараз посиплю, і будь певний, що і коршми і горівки тобі відхочеться раз на завше, бо я за цей порошок давно чула, але не година була набути, а тепер маю!

Микита звісив голову і почав роздумувати, що це може бути правда, бо як циган навчить медведя танцювати, то може придумати і такий порошок, що коршмі і горівці буде амінь. Той порошок сильно налякав Микиту.

Він неспокійно спав, у ночі будився, нюхав подушку, чи часом жінка не посипала цим страшним циганським порошком — як він заснув. Неспокійний був і рано. Страх перед циганським порошком перемінив зовсім Микиту. До коршми ані не заглянув, а на горівку випросив у своєї Ганускі на Різдвяні і на Великодні свята, тай це тільки в дома. Мягкосердна жінка в часі цих двох рокових свят згодилася.

Тут треба сказати, що Гануська, Микитова жінка, до цигана зовсім не ходила, порошків ніяких не мала, але пробувала ріжних способів, щоб свого Микиту від коршми і від піятики відтягнути, тай послідна її думка вдалася — як не може краще.

Микита, встаючи і лягаючи, не забував за страшний циганський порошок.

Навіть у святенька, або на празник, як собі за дозволом жінки підчемеричив, то таки лягаючи питав жінки:

— Ганусю, ти не сипала, серденько, на мою подушку цього гаспидського порошкv?

— Не сипала, ні, лягай і спи!

Вдоволена була Гануська, бо її Микита був тільки три рази до року пяний і не в коршмі, тільки дома, але напитала собі небога іншого клопоту.

Якось її думка вийшла на село, тай багато кумоньків приходило за порошком до Гануськи.

— Кумусенько, дайте, голубонько, хоч пушечку того порошку, бо мій газда не вилазить з коршми.

— Сама маю трошки, не можу вам дати, — відмовляла Гануська, не зраджуючи власної тайни.

За це кумці прозвали Гануську недоброю, лукавою, і як кому подобалося, та виглядали цигана з медведем, як сонічка зза хмари.

Один тільки Микита памятав добре, що на його обійстю є десь схований страшний циганський порошок і тримався волі жінки.

Шпачок.

ГУМОР.

СТАРИЙ ЗВИЧАЙ.

— Чому всі мами, що мають дочки, виїзджають з ними до купелевих місць?

— Це старинний звичай. Ревека здибала свойого будучого мужа також при керниці...

НЕПОПРАВНА.

Отже твоя жінка справді тебе покинула? А що сказала, як відходила?

— Останні її слова в дверях були: „А чи до лиця мені в новім капелюсі, Іване?"

МАЛИЙ ЗНАВЕЦЬ РАХУНКІВ.

Учитель: — Івасю, коли я твойому батькові позичv сто долярів і в'н сплачувати буде мені по 20 долярів місячно через три місяці, то кілько ще буде мені винен по трох місяцях?

Івась: — Сто долярів .

— Але-ж, хлопче, ти не маєш найменшого поняття про рахунки!

— Маю, прошу пана, але пан не мають поняття про мого тата.

НЕ ЗНОСИТЬ ЯЄЦЬ.

— Ви мусите жити місяць тільки на яйцях, — каже лікар.

— Пане доктор, але-ж я не зношу яєць!

— Цього я й не кажу вам робити, — тільки їсти їх...

ВІДПАЛИВ.

— Слухайте, дядьку, — каже панок, — чи у вашім селі ще є так багато дурнів, як було?

— Та де, паночку. Відколи ви виїхали, зараз поменшало.

ПАХУЧЕ МИЛО.

Пан Хитренький купив у крамниці кілька булок, що задихали милом. Вертається з дому до крамаря і, щоб його не обидити, говорить:

— Належиться вам, пане крамарю, признання за товари першої якости. Наприклад маєте незрівнане мило, що пахне булками.

ВСЯЧИНА.

ЗА СОРОК ТИСЯЧ РОКІВ ЧОЛОВІК ЗОВСІМ ЗМІНИТЬСЯ.

Професор палєонтольогії (наука про давнину людського роду) Гарвардського університету, Раймонд, виголосив відчит, в якім доказує, що за 30 до 40 тисяч років чоловік у своїм розвою згубить волосся, зуби і пальці на ногах.

Зуби він мав до розкусування горіхів. Та з винаходом кращої поживи чоловік не буде уживати зубів, їх стратить і будуть беззубі люди на світі.

Людське волосся цілком щезне з голови. Воно потрібне тепер на випадок зимна. Та люде накривають голову шапками, капелюхами і длятого волосся, як непотрібне, само від себе щезне.

Колись дикий чоловік потребував пальців на ногах, бо лазив по деревах, та тепер того не робиться і вони йому не потрібні. За сорок тисяч років і сліду не стане по пальцях на ногах.

Так каже цей професор. Та чи одно професори кажуть? А воно буде так, як буде!

ЯК ДОВГО ЖИВУТЬ ЗВІРЯТА.

Кит морський жиє 600 років.
Слон — 400 років.
Орел — 100 років.
Кінь — 30 років.
Корова — 20 років.
Медвідь — 20 років.
Пес — 20 років.
Кіт — 15 років.
Лис — 15 років.
Вівця — 10 років.
Вивірка — 8 років.

ПРО ІМЕНА.

Ми тепер називаємо свого сина, наприклад, Кирило і не знаємо, що це значить „панич", або дочку Домніка, а воно „велика пані", Евген — благородний, Івга — благородна. Спиридон — значить велика кругла корзина, імя Фока означає морська собака-тюлень. От ще кілька примірів, як ніби гарні імена, а що вони значать: Клавдія — кривонога, Антін — спекулянт, баришник, Рахиль — вівця, Корнило — рогатий, Варвара — дикунка і т. і.

Багато є, звичайно, імен і з добрим значінням, яких ми тепер вживаємо, не розуміючи цих слів, а вони, наприклад, значать ось що: Віктор — переможець, Андрій — хоробрий, Петро — камінь, скала, Лариса — чайка, Харитина — доброчинна, Гапка — красна, Софія — мудра, Явдоха — добродушна і т. і.

СКОРІСТЬ.

В одній секунді робить:
Чоловік — 1 метер.
Кінь (кроком) — 1 метер.
Малий парохід — 5 метрів.
Морський парохід — 10 метрів.
Тягаровий потяг — 12 метрів.
Кінь (в перегонах) — 25 метрів.
Хорт — 25 метрів.
Поспішний потяг — 36 метрів.
Ластівка — 45 метрів.
Голос — 333 метри.
Світло — 300,000 кільометрів.
Електричність 300,000 кільометрів.

Звідки взялися кацапи.

Бог сотворив лозу, лоза козу, коза цапа, — а цап кацапа!

Голубячий Приятель

Його Іваном Стецьком звали. Походив зі села Водник, бобрецького повіту. — Середнього росту, з чорним, наїженим волоссям, з неозначеним лицем, з ротом, немов в декотрої пташини, що в кутках уст не конче дбає про порядок, — на перший погляд робив враження загадочного чоловіка.

Був дивним, замкненим в собі. Міг спокійно зачислятися до породи людей з довгими руками... До того великий знавець у свому ділі був. Забаглося часом дикого мяса; брав рушницю під паху та йшов у панський ліс, не зважаючи на те, що побережники пильно стережуть.

Вмів напричуд добре обходитися з всілякими машинами, а особливий дар мав до розмикання замків. Чув також антипатію до вибраного жидівського народу.

Та найбільше особливою заміткою в його житті було те, що вся звірина, в першій мірі крилата, бачила в ньому свого приятеля. Як пішов селом, то з невідомої причини всі голуби й кури летіли за ним, як нетлі до світла. Нераз збігалися поважні господиньки до нього на скаргу, що: „Два білі, один сивий, а один рябий голуби їм пропали" — або що „чубата і краса курочки їх покинули"... Стецько з невинною міною відповідав:

— Я їх не клику, вони самі за мною летять.

А вже не дай Боже, як властитель голубів погнівався чого зо Стецьком:

— Чекай, чекай, будеш ти мати голуби! — грозив Стецько і до дня ні одного голуба у властителя не ставало.

Однак не треба думати, що може Стецько вбив їх. Ні. Він був найліпшим приятелем їхнім. Сідали йому на рамена, на голову; він їх пестив, цілував, голубив, а вони з вдячности білили йому убрання, головно на плечах і шапку... Та він на те не зважав. А як поїде до Львова, то навіть ті найдорожчі, поштові голуби й службу покинуть, а за ним летять. З цього приводу і поліція з ним до діла мала. Та він все заявляв, що голубів не кличе, що вони самі до нього летять. — В цьому була якась невияснена психольогами його життєва тайна і він з тою тайною і згинув.

Крім того, як вже згадано, і інша звірина, в першу чергу коні, оказували йому беззастережний послух і той власне послух являється найбільше дивним та загадочним в житті Івана Стецька.

В 1915 році його як 17-літнього хлопця приділено до австрійської армії. Служив він там вірою і правдою, чи ні, це не важне. а важніше те, що він досить часто бував дома: дезертирував.

З вибухом українсько-польської війни зголосився як охотник до УГА. Служив в 2-му станиславівському курені, 4-ої сотні, під командою сот. Загайкевича, як довозчик амуніції до фронту. В потребі орудував скорострілом. Був великим очайдухом. Як почув десь про небезпеку, зараз кидав найпильніше діло і заявляв:

— Не маю коли. Мушу йти.

І вертав все зо здобичею. Зайшов ніччю в Ходачкові між польські відділи. Проти нього йде старшина.

— Де є українці? — питає.

— Тут вже всюди є українці, — відповів Стецько, — а тільки ще от-

там нема. — І показав в сторону, де якраз були вже українці. Ворожого старшину забрали в полон.

Поза пригодами, котрих сам шукав, на свому возі мав все, що тільки потрібно у війні, та нераз мав і таке, що в той час вважалося великою рідкістю. На возі обовязково знаходився австрійський ще скорострільний „Шварцльозе" і кілька пак куль до нього. — До драбини воза були поприбивані два колики, а до них знов же прибита жердка, де було часто-густо пороз вішуване його білля. Та що вайважніше: Хоч він нераз з своїм возом знаходився в правдивому пеклі, хоч кулі свистали аж заводили, понад його возом все летіла хмара голубів — його приятелів, а в задній части воза була зроблена його руками примітивна клітка. В ній же сиділо все два до чотири голуби тих найдорожчих, чи найрозумніших. Не лякалися вони ворожих куль так, як не лякався і сам Стецько.

Все стрілецтво знало його і не кликало його вже навіть „Стецько", а називало його мякшим іменем: „Стецик".

Везе раз Стецик зі своїми голубами амуніцію, скорострільчик Дацко чухає потилицю, куль не стало. Віз тарахкотить, хтось десь стріляє, нічого не можна розібрати. Тут Стецькові голуби зі страхом злопотіли крильми та почали розбігатися немов перед яструбом, бо надлетів ворожий аероплян.

— Чекай, чекай, — кричить Стецик до Дацка, — я маю фосфорові кулі!

Скинув пачку з кулями; скорострільчик схопив її, заложив ленту... та-та-та... довкруги ворожого аероплану закурилося. Почав хилитися, летіти боком, врешті зайнявся і впав, правда вже на ворожому боці.

Біля Нараєва йшов вже другий польський наступ. Хлопці десь годованого пацюка захопили: шкода, щоб ворогам зістався, — на віз між скорострільні і кулі до Стецька впхали. Не дуже так сильно звязали пацюка, — не мали твердого серця. І скорострільчик Повалений на возі примістився. А поляки йдуть, — лінія за лінією наступають, лізуть без стриму. Повалений стріляє аж зіпрів. Ради не годен дати. Не дуже привязаний пацюк також почав бунтуватися; оказувати охоту зістатися. Поляки наступають, страх!

— Давай небоже мені скорострільні, а ти поганяй коні, — кричить Стецик до Поваленого.

Вхопив скорострільні, сів немов на коня, на збунтованого пацюка на возі і косив, косив густо, цільно, аж вороги мусіли спинитися. — А на збунтованому пацюкові ще таки того дня хлопці помстилися: зарізали й зїли. Правда, що Стецикові мало що з того обірвалося. Та він на те не зважав і нераз бачучи голодних стрільців, ішов в саму пащу ворога, „бо моя машинка їсти хоче". І все приносив поживи.

В селі Петрівці на Поділлі хлопці десь роздобули муки, Стецик позичив в господині діжі й заходився місити тісто; печи хліб. А тут стрілянина почалася; ворог наступ поновив. Хлопці розбіглися, повтікали, а Стецик з діжею та тістом і собі втікає. Вибігла господиня, власниця діжі і кричить:

— Віддай діжу, віддай!

— Мамусю, я вам зверну, — відповідає Стецик, — але шкода тіста зіставити ворогові.

І втік таки з діжею.

Бог знає, де пекли стрільці та де їли той хліб, але де був Стецик, там мусіла бути й пожива, хоч би її прийшлося аж з самого Львова дістати. При тому ніколи не забував за своїх приятелів-голубів і вони під його опікою чи не найкраще були вивіновані в цілій Українській Армії.

Мав Стецик тих пригод десятками цілими. Всіх їх не перелічити.

Дивна людина з нього була.

Десь на полі біля Вапнярки згинув від большевицької кулі. Три дні по тому полі після його смерти, кружляло велике стадо голубів галицьких та може й наддніпрянських.

Згинув як оборонець української волі, котра немов його голуби, в той час літала по Україні. — А тепер на його може забутій могилі без хреста, в соняшну літню годину, в осінню тиху нічку, в зимовий білий час, в весняно-надійну днину сідає задуманий сивий голуб та тихо воркує, нікому незрозумілою мовою переказує світу про дивне, загадочне життя, що отут спочило. І на зазив старого, сивого голуба злітається велика громада інших голубів та починає свою голубячу молитву над тільки її відомими мощами свого приятеля.

І. Шелестинський.

ГУМОР.

Педагог.

Падає дощ і малий Петрик занудже батька, щоб дозволив йому побавитись з дітьми в городі.

— Ні, — каже енергійний батько. Підчас дощу не можна. Маєш оце книжечку, з якої можеш багато навчитися. Сядь і читай!

Петрик кривиться і відчиняє книжку. Але вже за дві хвилини питає:

— Тату, тут „пише", що можна пізнати який хто є, по товаристві, в якім перебуває. То правда? А скажіть мені, як хтось пристає зі злим, то чи добрий є злий, бо пристає зі злим, чи злий є добрий, бо пристає з добрим, чи оба є добрі, чи оба є злі? Ну і, тату, як оба пристають разом далі?...

Батько зойкнув:

— Йди, Петрику, бався на дощі!

Так і ні.

— Я чув, що ви дістали дуже скоро посаду в банку. Це мабуть тому, що ви знайомі з директором.

— Так, трохи тому, що його знайомий, але більше тому, що він мене не знає.

Тоді було інакше.

Батько: Чому ти не пильнуєшся в інтересі? Коли в мене було стільки літ, що в тебе, я мав уже 150 доларів місячно, а через 10 літ крамниця була моя.

Син: Спробуйте ви сьогодні таке. Тепер всюда є контрольні комісії.

Залежить.

— Говорять, що жонатий чоловік жиє довше від нежонатого.

— Неправда! Час йому довший видається — ось що!

ЧОРНИЛО З РИБИ І КОМАХ.

Вже дуже давно люди відкрили, що чорнило до писання можна виробляти з маленьких бульбашок на галузках або на листю дерева. В самій середині цих бульбашок знаходяться яєчка мушок або комашок, які проколюють кору дерева, або листя і зносять в тих проколених дірочках свої яєчка. Ці яєчка заваджають ростині і тоді для охорони наростають бульбашки. І в людини на тілі стається те саме, коли залізе під шкіру малесенька скалка.

В Малій Азії є один рід дуба, з якого бульбашок виробляють чорнило. В бульбашках знаходиться досить багато кислоти, яку вживається для виправи шкір. Бульбашки роздушується і мочиться у воді через кілька днів. До цього плину, в якім мокли бульбашки, додається зеленого вітріолю. Цей плин перемінюється тоді в чорнило, але щоби було трохи густіще, дається до нього ще кілька каплин клею. Таке чорнило може зачутитися, отже домішується до нього ще трошечки кислоти. Таке чорнило і не розтікає по папері, не тратить краски і чим довше стоїть, тим стає темніщим.

Знаходяться дерева, з яких виробляють чорнило, і в Середущій Америці. На виріб чорнила вживають і штучних красок, — всі вони по кількох роках тратять свою барву. Чорнило із штучних красок вживають до фонтанових пер, бо воно скоро не гусне.

Крім повищих способів виробу чорнила є ще й інші. Ясно-червоне чорнило виробляють з малесеньких комашок, які живуть на кактусах в Мексику й Середущій Америці. Ці комашки мають в собі таку матерію, з якої можна виробляти червоне чорнило. Цих комашок сушать і опісля розпускають водою з амоняком. З цього повстає клей, якого вживають на виріб чорнила.

Ще інший рід чорнила, темно-брунатний, званий сепія, виробляють з плину, яким охороняє себе у воді один рід риби. Ця риба, коли в небезпеці, випускає з себе теч темної барви, яка затемнює воду і в той спосіб ратує рибу.

Друкарське чорнило складається головно з саджі змішаної з льняною оливою і іншими хемікаліями. Це чорнило багато густіще від чорнила до писання.

Найпростіщий спосіб виробу таємного незримого чорнила, є цитриновий сок, який зрадить написану тай ну, коли подержати письмо над нафтовою лямпою.

Добрий лікар.

— Маю одного пацієнта, яким дуже турбуюсь.

— Такий хворий?

— Ні, але нічого не платить.

Подібність.

— Тату, чому наша земля роду жіночого?

— Бо ніхто не знає певно, скільки вона має років.

Позичка.

—Віддаю тобі тих десять долярів, що я позичив їх минулого місяця.

— О, я зовсім забув про них.

— То ти не міг мені цього скорше сказати?

Конскрипція

Як тільки вийшли люди з церкви, Гриць Головатий, наш війт, а одночасно й голова читальні, стримав нас на толічці та й каже:

— Ви, люди, не розходіться по хатах, але йдіть до читальні, бо цікаві ґазети принесли до села. Петро нам прочитає, їх варта послухати.

— Гаразд, — кажемо Грицеві, — як йти, то йти. Ходімо!

І ми пішли. Молодь, звичайно, як молодь, і охоча й до всего цікава, кинулась туди мерщій, а ми, старші, спровола за ними. Приходимо до читальні, сідаємо на наші лави під стіною й дивимося на Петра, що вже сидить за столом і тримає часопис у руках.

— Слухайте, — каже Петро, — я вам читатиму про дуже важну річ, а саме про конскрипцію. В грудні цього року переводитимуть загальний перепис населення й тому тут пишуть, що і як маємо робити. Слухайте!

І Петро почав читати. В читальні стало тихо, всі слухають, кожне слово в думках розбирають. А нашого Петра таки дійсно варта послухати. Що тільки возьметься читати, то так тобі кожне його слово просто в голову лізе. Славний читач, цей Петро, і вчені, кажу вам, цього не втнуть, що наш бібліотекар.

Як вам візьме яку книжку, чи часопис, як почне читати, то хіба останній дурень не зрозуміє його слів. Тому ми його читання й найбільше любили слухати. Нам все тоді так і здавалося: не з паперів читає він, але з власної голови говорить до нас зрозуміло, ясно, по нашому.

Так і тепер. Прочитав нам Петро всі вказівки й науки про ту конскрипцію, а ми доразу зрозуміли, що, як і куди.

А наш війт і голова читальні каже:

— Чули ви добре про все, як має, а як не має бути, вважайте, щоб хто стиду громаді не зробив. Всі ми українці, по українськи говоримо, так і писатися маємо.

— Так, так! — вихопився старий Багрій, — бо в нашій громаді вже й інакше бувало... Чи не так, куме Василю?

А війт до Багрія:

— Лишіть, куме, ту історію, ми її вже давно забули. По що її наново згадувати?

А наш Василь, що досі похилений сидів на лаві, підніс лису голову до гори та й каже:

— Ні, куме Грицю, ту історію, як ви її звете, треба конче згадати. Конче, для науки. Добре, що ви, тай старші ґазди її знають, але оцей молодняк нічого не знає. А треба, щоб знав, тай хоронився від покуси. Тому, як хочете послухати, я вам розповім все до чиста.

— Просимо! просимо! — гукнула молодь.

Василь Деркач закурив люльку, кілька разів пакнув і почав оповідати:

— То було давно, ще перед війною, тоді, як Австрія досить міцно стояла на ногах, мабуть і не думала про свій упадок. Оттак і тоді переводили конскрипцію по селах. А в нас у той час війтував покійний Кирило Валкун. Письменний був небіщик, мудрий хлоп, а за правду то в вогонь скочив би. Тепер нема таких війтів, а вже як є, то хіба дуже мало. Бо тепер що? Вибере громада, здається, найкращого чоловіка війтом,

— а за часок, дивись, а він вже не той, що був. Якийсь дідько в нього скочить, вже він і до чоловіка не заговорить, як передше, вже від своїх чомусь бокує, — а все, чи більше, чи менше, а таки тягне в інший бік.

Ви не гнівайтеся за це, куме війте, я не говорю проти вас, бо ви ще тримаєтеся до якогось часу, але самі здорові знаєте, що таких війтів, що про них говорю, є тепер найбільше. А наш Валкун таким ніколи не був. — Умер, а ніколи не заломився.

Ось такого ми тоді мали війта. Отож, як кажу, наказали конскрипцію. Приїхав до нас якийсь панок зі староства, ходить по хатах і списує. Не самий, а з війтом. Покійний Валкун ходить за ним крок у крок, та ще й в папері заглядає, чи по правді пише.

А в нашім селі не було тоді жадних чужих зайдів, самі свої люди і ще два жиди: Мошко і Срулько з своїми бахурами.

Прийшли писати й до мене. Попписали, що їм треба, а Валкун каже:

— Прийміть, Деркачу, цього пана на нічліг. У вас, Богу дякувати, дві хаті, не дуже вам завадить, як нічкудві переспиться.

— Добре, кажу, чому би ні? Може бути. І так прийшов до мене оцей панок на кватиру. Кілька днів ходив по селі, обідав здається в Мошка, а в мене ночував. Добрий був пан, нема що казати. Бувало вечером зайду до нього, жінка подасть вечерю, він нічим не гордує, зїсть, подякує, побалакає зо мною, розкаже щось цікавого, звичайно, вчений.

Аж одної днини, таки в саму неділю, моя жінка розболілася, розйойкалася — і маєш новий клопіт: роби, Василю, хрестини. Саме тоді вродився мій Михайло. Попросив я кумів, не минув і мого пана. Випадає, думалось мені, також і його попросити, чейже не відмовиться. І дійсно, він не перечив і так ми покумались. Ще посидів мій пан день, чи два, а перед своїм відїздом кличе мене до себе й каже:

— Ви, куме, кілька днів мене гостили, а тепер я перед своїм відходом хочу вас погостити.

— Як це конечно, кажу йому, то прошу, я від цього не відкидаюся.

Посиділи ми, що посиділи, випили й закусили, а далі він до мене:

— Я, каже, маю до вас маленьку просьбу. Не знаю, чи ви мені це зробите.

— Говоріть, кажу, нехай чую.

— Ви знаєте, каже мій кум, нашого пана старосту. Гострий як бритва чоловік! Отож пан староста, висилаючи нас по селах, приказав: ви, каже, не полишіть мені ні одного поляка на селі. Всіх їх відшукайте тай запишіть, як треба, а їх є досить по тих селах.

От я у вас вже скінчив конскрипцію, був у кожній хаті, списав усіх людий, а поляків у списку таки не маю. Бо тих одинадцять жидівських душ, що самі вписалися поляками, чейже не прийдуть мені в заслугу.

— Що?! — перебиваю кумові, — ви хочете, щоб я в поляки записався? Та де це може бути!

А мій кум як почав просити, як почав доказувати!... Ніхто, каже, про це не буде знати, тільки я, ви тай ще дехто. І що вам це зашкодить! А мені зробите велику прислугу. А колись то я вам також можу в пригоді стати.

І що ви думаєте? Що нераз чоловік на підпитку зробить!

Як почав мене пилити, як почав, то я таки не видержав. Та пишіть, кажу, як цього конче потрібно, та тільки, аби це лишилося в оцих ваших паперах, щоб воно з них на світ не виско-

чило, — а то сором був би до смерти.

— Не бійтеся! — каже мій кум. І взяв нові папери, щось там пописав, подякував, опісля вложив до інших паперів, завязав шнурочком, сів на фіру і відїхав.

Мені спочатку таки якось маркотно було, а далі забув за це. Аж щось кілька місяців опісля читають люди в газетах про наш повіт. Чую, є й наше село а біля нього так і видрукували: тільки а тільки наших і 16 поляків. Мені аж мороз пішов поза шкіру. Здорово збрехав мій кум, кажучи, що в світ цього не пустить, а він, дивися, ще й в газетах надрукував.

В нашій читальні заворушилось як в улию.

— І де то в нас тільки поляків набралось? — загомоніли люди.

А війт на це:

— Про одинадцять знаю, це наші жиденята, але тих пять душ, хто вони, бігме не знаю. Та я не буду Валкуном, як не дійду цього. Я мушу знати, хто мені громаду паскудить.

Сиджу я, гей би на шпильках, соромно людям в очі глянути. Думка за думкою шибає в голові, а все стає на одному: признатись мені, чи ні.

Думав я, думав, а далі таки вирішив: стид не стид, а признатися треба, бо Валкун і так довідається. Він не буде мати спокійної години, доки не дійде свого. Тому встаю й кажу:

— Пане війте й ви чесна громадо! Та паршива вівця — то я...

Люди ахнули, з дива аж роти повідтворяли. А я розповідаю все, як було, нічого не таю, чисту правду говорю. Ви, кажу, судіть мене тепер, як ваша воля, я завинив, присуд приймаю.

А наш покійний війт подумав хвилиночку, а далі каже:

— Ви добре зробили, що самі признались, тому й карати вас тяжко не будемо. Але кара мусить бути! Перш усього, ви вже не радний... Годитеся?

— Годжуся! — кажу.

— То ще не конець, — каже Валкун. — Ви подаруєте громаді цей клин вашої толоки, а ми на ньому побудуємо нову читальню. Годитеся?

— І на це годжуся!

— Як так, то завтра їдемо до контракту.

От і ціла моя історія з тією конскрипцією. Ще з тиждень люди про це поговорили, а далі не було часу на ті балачки. Треба було братися до будови читальні. І ми її до року вибудували й вона ще й тепер гей би мурована стоїть.

І громада простила мені ту провину. Що правда, то правда, ніхто мені з цього приводу не цвіркав в очі.

Іван Галайда.

Пімста.

— Чому ти казав утяти свому псові хвіст?

— Бо він завжди кивав радісно хвостом, як приходила до нас моя теща.

Петро в гостях.

Подають печену гуску. В міжчасі господиня сідає до фортепяну. Грає Ваґнера, Шуберта, Шопена і т. д.

— Котрий кавалок вам найкраще подобається, пане Петре?

— Як що маю бути щирий, то кавалок печеної гуски.

Шасливий.

— Мій чоловік щораз гірше недочуває. Ледви половину розуміє з того, що говорю до нього.

— Ну... то йому добре поводиться!

ЯК З ВУГЛЯ СТАЮТЬ РІЖНОРОДНІ КРАСКИ

Люде навчилися виробляти краски в дуже давній давнині. Дуже можливо, що навчилися виробляти їх зовсім припадково. От, скажім, капнув сік з листка, коріння, чи кори якоїсь ростини і від цього на одежі появилася жовта, червона або зелена пляма. Це застановило людину подумати над таким явищем і додуматися, що всякі краски можна виробляти з рослин. Ще пізніще додумалися люде, що коли добре засушити деякі червоненькі комашки, чи хробачки, то, розтерши їх, можна мати дуже гарну краску. В нашій мові саме слово „червоне" походить від слова черв, червак.

Східні килимкарі ще й до цього часу вживають красок, вироблених з рослин для забарвлювання своїх килимів. Такими красками навіть і теперішні фабрики закрашують дуже делікатні матерії, особливо для взорів з мягкими відтінками.

Краски з рослин і дорогі і не легко їх виробляти, тож люде додумалися виробляти краски штучними способами. Штучні анілінові краски появилися перший раз ще 1856 року. Спосіб їх виробу винайшов один англійський химік, а удосконалили по довгих пробах німці.

Анілінові краски виробляють тепер з такої річи, що хто про це не знає, то ніколи йому і на думку не прийшло б, що з неї можна виробляти такі гарні барви, що і саму веселку можна ними засоромити, хоч яка вона гарна. Виробляють їх з простого чорного вугля, яке викопують з землі і вживають на паливо.

Коли земний вуголь поставити в піч, до якої не заходить воздух, і запалити його, то воно розділиться на три части. Частина його переміниться в ґаз, частина переміниться в кокс, яким можна опісля палити, а остання частина переміниться в чорний, смердячий, рідкий та липкий вугляний дьоготь. І з цього то вугляного дьогтю опісля виробляють химіки не тільки ріжноцвітні краски, але і дуже сильні вибухові матерії, лікарства, середники для дезінфекції і всякі пахощі з милим запахом.

ГУМОР.

Понятливий синок.

Мама до Василька: Біжи до аптики і купи мені за 10 центів діяхлю до чирака. Як прийдеш до аптики, не забудь сказати: Добрий-день, пане аптикарю, дайте за 10 центів діяхлю до чирака.

Задиханий Василько прибігає до аптики і каже:

— Добрий день, пане діяхлю, дайте мені за 10 центів чирака, бо в мами на спині аптикар зробився.

В книгарні.

— Прошу дати мені „Жіночу вірність".

— Зовсім вичерпана.

— А „Мужеська чеснота"?

— Є, але дуже ушкоджена.

Гонорова справа.

— Ашендорф! Ти образив мою Малку. Я потребую сатисфакції...

— Ну, герсти? Образи мою Рифку і буде сатисфакція.

Батько Чекає

(Спомини з переживань старого іміґранта).

Коли Семен Окіпний виїздив з села Заставів до Канади, то вже були збігли з піль снігові води й селяне приготовлялися до сіяння. Покинув весну і сійбу тоді, коли хліборобови найбільший жаль покидати. Але мусів, бо ще молодого хлопця його тягнуло кудись у світ. Та хлопцем не міг поїхати, бо тато висміяв його, як недоростка і не хотів дати йому гроший на дорогу. Та й парубком не міг поїхати, бо забрали його до війська. Чекав вже до того часу, як поверне з війська до дому. Та й тоді батько не хотів дати грошей на дорогу, але порадив йому оженитися і йти на своє господарство. Він не опирався, бо уважав, що пора для нього ще не проминула.

Тай дівчину Галю жаль йому було лишати. Оженюся, подумав Семен, і тоді вже ніхто мені не заперечить. Так і сталося.

З поля, яке дісталося їм від родичів, зібрали лише один збір. Зимою Семен тихцем продав кожний кусень землі, а з весною поїхали обоє у незнаний світ на невідомі землі. Крім того, що в Канаді добре, є всього багато і що роздають даром фарми, вони нічого більше не знали. Але й за те, що знали, також не були певні. Вони вірили, що так мусить бути, як загально люди говорять.

Семена уважали люди в цілім селі за дуже відважного, бо то неаби що, пускатися через море, у незнаний світ, між чужі люди!

Ровесники парубки, ровесниці дівчата, свояки й знакомі відпровадили Семена і Галю аж на залізничу стацію і пращаючись казали:

— Як буде там добре, то ми також на тій самій дорозі. Лише всьо напишіть про Канаду по правді.

Льокомотива, неначе потакуючи зашипіла, з комина бухнули хмарки чорного диму і потяг відійшов.

Гурток заставчан, вертаючи з двірця до села, затягнув пісню:

Заставівські гори,
Бувайте здорові!
Бувайте, бувайте —
Нас не забувайте.

Голос важко-тужливого, прощального співу здогонив втікаючий поїзд, долетів до вух Семена і Галі, що сиділи при відчиненому вікні, тай витиснув з їх очей рясні сльози за рідним селом, за рідними „горами", за ріднею, за своїми людьми і за всім, що було таке близьке їх серцю.

— — — — —

Вже тридцять пятий Великдень минає від того часу і Семен завше згадує свою далеку подорож з Рідного Краю тоді, як виринають в його думці спогади про небіжку Галю. Бачить її в своїй уяві після того, як перекрався попереду неї через границю з Австрії до Німеччини, бо як військового, могли завернути до села, і як в кілька днів пізніше приїхала до Антверпен його мила дружина; як він нетерпеливо її вижидав і як тішився тоді, коли вони обидвоє знова були разом. Семен ще ніколи не був такий радий, як тоді; тими спогадами він ще й тепер радіє. Він добре пригадує собі ту хвилю, коли вхопив свою Галю на руки, як виходила з поїзду і виніс її на гору по сходах, неначе малу дитину. Біг з нею поміж

людей, радів, лебедів, а в його очах блестіли сльози з великої втіхи. Не спускав своєї Галі з рук доти, поки агент не сіпнув його добре за рукав.

Ця радісна стріча звернула була увагу всіх людей, які тоді на двірці були.

Приступали до Семена і Галі, приглядалися їм і своїми допитливими поглядами неначе говорили: „Навчіть і нас так тішитися, бо ми, виростаючи на бруковім ґрунті, не знаємо, як розсипати сльози радости".

Бачить Семен той образ своєї подорожі, бачить гори-филі на безмежньому морю і корабель на ньому, неначе лушпинка. Все те пригадується йому і щезає. Лише образ радісної стрічі з Галею неначе вирізьбився і раз на все залишився у душі милою згадкою. Йому було мило згадувати про те, бо нічого більше для нього не осталося, лише самі образи спогадів пережитого. Всі ті пережиті картини, немов ґалерія образів, порозвішувані в його душі, манять та вдоволяють його.

Дальше в його уяві пересуваються пізніші картини пережитого: він приглядається на першу скибу ніколи плугом не торканої землі. І Галя його вже з дитиною на руках приглядається на чорну землю-новину, а сусіди канадійці висловлюють йому своє признання за вмілу роботу. Дальше бачить лан пшениці, яку косить, відтак молотить і продає. Другого року зорав більше поля і засіяв більше пшениці. Третього року вже цілу фарму зорав, засіяв та засадив, а четвертого року після сплачення довгів вже і грошей йому трохи осталося.

Одного разу найближчий сусід Семена, скотляндець Мекай, що помагав йому від самого початку, каже до нього:

— Сем, послухай мене, що я тобі скажу. Всі гроші, які будуть приходити тобі з фарми, вкладай до банку. Не купуй того, чого тобі не треба і без чого можеш обійтися.

Кілька літ пізніше Мекай знов каже:

— Сем, купи ще одну фарму, бо одної тобі замало.

Цілина від Семенового плуга затріщала і на другій фармі.

І дітий вже посилав до англійської школи і по українськи Галя учила їх читати. Бувало нарікала небіжка, що вони більше говорять по англійськи, чим по українськи.

— До мене говорять по українськи а між собою по англійськи, — жалувалася бувало Галя. Бувало просила:

— Роби щось, аби вони говорили між собою бодай дома по українськи. Я наказую, каже, але то мало що помагає. Вже й остріше беруся, але все повторяється та сама історія. Ти дбаєш лиш про те, аби було багато поля, багато пшениці і багато грошей, а про найбільше майно, про виховання дітей в українськім дусі, не дбаєш. В погоні за маєтком і мене привязав до тяжкої праці, що ні хвильки вільного часу не маю. Бо як би я мала більше часу, то булаб звертала більше уваги на дітей.

На те він відповідав:

— Не в тім річ, Галю, що вже сталося, але в тім, що нам тепер робити. Правда, ми занедбали дітий, але і тепер ще не пізно про них подбати.

— Я боюся лише, щоби ти не рішився запізно. Англійське не втече, бо вони тут живуть, але українське втікає і то так, що тепер конем треба здоганяти і то мене гризе, спати мені не дає. А тобі, як бачу, байдуже!

В очах Галі блищали сльози. Покотилися по лиці, неначе дві перлини і лишили за собою мокрі сліди.

Приступив він тоді до неї, поцілував її в чоло і втер своєю хустинкою її заплакані очі.

На її устах появилася усмішка так, як ізза малої чорної хмарки появляються проміні сонця. Мало що не вхопив її знов на руки так, як колись в Антверпен.

Від тоді вийшов з хати і роздумував над справою виховання до самого вечора, перший раз в своїм життю. А наслідок роздумування був такий, що відтак кождого року в його хаті був постійно кілька місяців український учитель.

Діти покінчили англійські школи і по українськи навчилися, а все таки розбрилися по цілому світі.

— Тату, — каже Осип, — я їду до Аляски шукати золота. Ви самі нераз казали, що доки я молодий, то маю вчитися, аби здобути майно і бути корисним для себе і для свого народу. І я таким хочу бути. Свідомість без майна гарна річ, але не така практична, як з майном. Ви поїхали шукати щастя до Канади, а я поїду ще дальше.

І один за другим поїхали в світ. Потягнуло їх кудись так, як журавлів в осени тягне у вирій, як і його колись до Канади тягнуло. А він дав кождому грошей і ще поблагословив на дорогу.

Тепер не має від них вістки. Наймолодший Івась по скінченню техніки в Злучених Державах написав послідній лист а як відтак поїхав до Мексика, то вже і від нього нема довший час вістки.

Тепер Семен сам, як палець, чекає на них і не може дочекатися.

„Гей, сини ви мої дорогі! Відозвіться котрий, бо я вже за старий працювати."

Семен прокинувся із своїх спогадів.

Пішов запрягати коні і майнуло в його голові:

Поки ви здобудете майно, то і я не остану по заді.

А. Новак.

ЖАРТИ.

Вдячний пацієнт.

— Будьте здорові, пане доктор, а на прощання дозвольте вам дати одну пораду.

— Прошу дуже, а яку?

— Як будете хворі, то не лічіть себе самі, а вишукайте якогось доброго лікаря.

Африканське явище.

— Тату, чи це правда, що в Африці не знають своїх жінок перед шлюбом?

— Не тільки в Африці, мій сину, але всюди на світі не знають.

Задоволений.

— Коханий, чи ти вдоволений, що оженився?

— Але ж розуміється, моя мила!

— Не жаль тобі парубоцьких часів?

— Але ж ні! Вір мені, так добре почуваюся в подружжі, що як би завтра повдовів, то післязавтра знов оженивсяб...

Кріза.

— Я народився без цента в кишені.

— А я немав навіть кишені.

Шпиталеве місто Рочестер, Мінн.

Це шпиталеве місто є у Мінесоті в Злучених Державах. Розложене воно в урожайній долині ріки Занбро. Долина дуже гарна; по обох боках взносяться лісом покриті горби з борами та роздолами. А поза горбами розтягається море плодовитих піль. Фармері, по більшій части, займаються хліборобством та молочарством. Другі галузи господарства так само добре зарепрезентовані.

Місто хотяй заложене 80 років тому, є не дуже численне своїми сталими мешканцями, бо всего 22,900; за те тих, котрі відвідують Рочестер, обраховують поверх 150,000 річно і майже половина з них зареєстровується у головній Кліниці Мейо. Саме місто є чисте без звичайного міського шуму, гуку й галасу. Тай трамваїв нема а їх місце заступають автобуси. Фабрик майже нема і тому зараз можна завважити відсутність незносного диму. З гігієнічного боку місто є ідеальне. Для більшої приманчивости місто має кілька гарних парків. Вони дуже чисто утримувані з багатьома інтереснями принадами. Спеціяльно є інтересний Мейо Парк (подарований для міста лікарями Мейо), де через літний сезон відбуваються всякі концерти, навіть і кілька разів на тиждень. В цім то парку поставило місто статую доктора В. В. Мейо, котрий в дійсности започаткував клініку Мейо.

В Рочестер також є гарна бібліотека. Цього року мають будувати новий будинок і здається, так само побільшувати кількість книжок. На жаль в цій бібліотеці нема ніяких книжок про Україну; а як є що про Україну, то лише в других книжках, отак собі мимоходом. Бібліотекарі оправдуються тим, що ніхто за такими книжками не питає. Коли це правда, то ця обставина про нас зле говорить, бо багато українців відвідує Рочестер. Треба конечно, щоб ми впоминалися за такими книжками. До Рочестер зїздяться люде з цілого світа, отже це буде нам на користь. Я післав до цеї бібліотеки книжку: „Да Денджер Спат оф Юроп". Вірю, що ця книжка буде добрим початком. Майже всі книжки визичають там даром за малою кавцією. Теперішня бібліотека коло Мартин готелю.

Помимо малого числа сталих мешканців, Рочестер має 40 готелів, щось 200 ріжних „румінґ і бордінґ гавзів", 1600 шпиталевих ліжок та кільканадцять ресторанів. Корпораційні готелі й шпиталі та почта тримаються близько клініки (почта два блоки від клініки. Адресу писати Рочестер, Мінн.). Це велика вигода для відвідувачів клініки, бо листи можна писати, заки знаєте адресу свого готелю. Ідучи до клініки на оглядини можна в кожнім часі дістати почту.

Коли їдете автом, автобусом або й потягом, то ще кільканадцять миль від міста видно, як мріє високий шпиль клініки Мейо — високо понад усі будинки міста. Ця прекрасна архитектура коштувала $3,000,000. Як колись їхали паломники до Єрусалиму спасатися від душевних болів, так сьогодні їдуть до Рочестер спасатися від болів тілесних: банкірі, лікарі, адвокати, священики, фармері, робітники; одні бідні, другі багаті, і так без рахунку. Всі вони вірять, що їм там поможуть.

Від землі до самого вершка цього

будинку є 297 фітів і він рівнається 22 поверховому будинкові. Перших 18 поверхів то офісові кімнати ріжного сорту. Оставша частина щось в роді вежі. Там в тій вежі є карільон, що складається з 23-ох дзвонів, — найменший важить 168 фунтів а найбільший 7,840 ф. Музику їх чути кожного дня вечером.

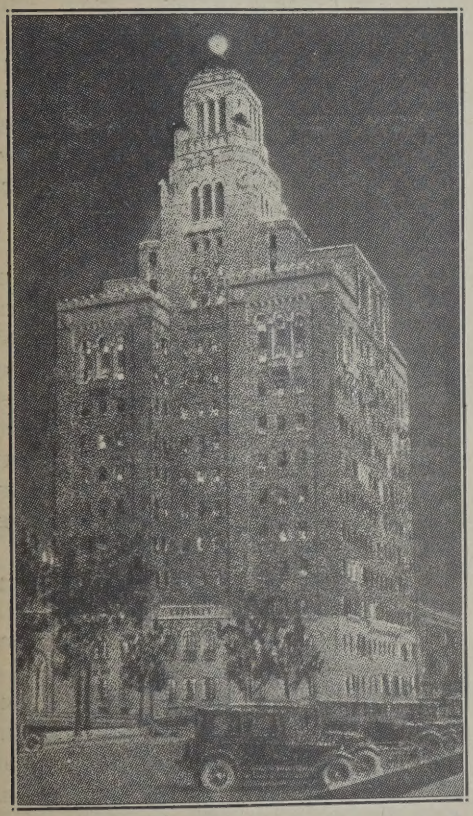

Клініка Мейо.

В середині клініка викінчена найкоштовнішими матеріялами. В декотрих кімнатах саме таке викінчення коштувало тисячі долярів, бо ріжні мармури, коштовні дерева та килими звозили з цілого світа. Прибори, прилади, та всякі машини, все те найкоштовніше, наймодерніше. Вінда, наприклад, так автоматично робить, що сама стає і двері отвирає за потиснен ням гузика, ще перед тим, заки починає їхати. Сполука з офісами в середині тажок автоматична; щось в роді малесенької вінди ходить з гори на долину вічно і так носить листи, малі пакуночки і т. п. Також сполука зо шпиталями та клінікою така автоматична. Коли, скажім, котрийсь із шпиталів забажав історії котрого пацієнта, то за одну мінуту вже її має через одну з пневматичних рурок. Шпиталі й готелі, що в корпорації (Кеглер Корпорейшин), рівнож сполучені підземними хідниками з клінікою. Декотрі із цих корпораційних готелів мають і шпиталеві ліжка й услугу, так, що слабий і здоровий можуть бути в однім будинку. Однак Клініка Мейо не має нічого спільного зо шпиталями і готелями. Клініка одно, а шпиталі і готелі друге. Шпиталю Мейо нема.

Одно, що вам зразу впадає в око, це дуже успішна та практична система. Друге це те, що вас не питають, чи ви маєте гроші, чи ні. Ви приходите лічитися; а як скінчуть лічити, то тоді дають рахунок. Як маєте гроші, то платите, а як ні, то вони чекають. Сама обіцянка, що заплатите, вистарчаюча. Лікарі, котрі вас лічать, не мають нічого спільного з грішми. Вони навіть не знають, чи ви багаті, чи бідні, чи зможете заплатити, чи ні. Це не їх діло. Про це дбає бизнесовий офіс. А цей офіс стоїть на принципі, що той платить найбільше, хто годен платити найбільше. Але за шпиталі треба платити готівкою — все тиждень наперед. Знаменита річ.

Лікарів у цілій клініці є близько 500. Точної рахуби між ними нема, бо одні приходять а другі відходять. Де-

котрі із них приїздять на якийсь час для певних дослідів, наук, експериментів. Одним платять, а другі безплатно, а кожний з них спеціяліст у певному напрямку. Коли роблять огляди-ни, то за це відповідає велике число спеціялістів, що дають рапорти відповідаючому лікареви, котрий робить з тих рапортів певні заключення. І кожний з них має наймодерніші та найкоштовніші машини та прилади до своєї услуги і розпорядимости. Правдоподібно, нема нічого нового у медицині, що не булоб знане цій клініці. Однак помимо цего всього, не кожного, хто тут приходить, вилічують. Бо дехто за пізно приходить, дехто не притримується приписів, а знов дехто так проводив своє життя, що вже нічо не поможе. Ріжні є причини. Ті, котрі їдуть до Рочестер лікуватися, повинні знати, що й там всіх не вилічують. Нема нігде всезнайків. Ріжниця та, що там мають дуже багато апаратів до пізнання хвороб, — більше, як деінде. А лікарі лише є лікарями — спеціялістами, а не богами.

Історія Клініки Мейо починається ще у 1883 році. Цего то року навістила Рочестер велика буря, роблячи багато шкоди. Також було велике число покалічених. Не було де їх приміститн. При помочі д-ра В. В. Мейо (помер у 1911 році) його два сини Чарлс і Виліям, вславлені на цілий світ так само вже у старшім віці (здається вже навіть і не оперують) заложили тимчасовий шпиталь. Із цего повстав відтак найбільший на цілий світ шпиталь Св. Марії (в році 1929 було там зареєстрованих 10,000 паціентів). До 1900-го року всяка клінічна робота провадилася в цім шпиталі. Відтак були й другі приміщення. Аж у році 1914 побудовано спеціяльний будинок під назвою: „Клініка Мейо". Цей будинок скоро показався за малий і тому у році 1928 укінчено новий і великий клінічний будинок, котрий коштував около $3,000,000. З великою церемонією його присвячено американському воякові. До 1919 року ця маєтність була власністю лікарів Мейо. Аж у цім році вони передали весь клінічний маєток на тоді зорганізоване товариство „Мейо Пропертіс Ассосієйшон". Весь маєток вартує тепер около $8,000,000. А ще в році 1915 ці лікарі заснували „Мейо Фондейшон" для медичних дослідів. На цю ціль до тепер жертвовано $2,500,000. Ця розслідча робота, по більшій части, провадиться при міннеапольськім Університеті.

В додатку до Клініки Мейо ще є музей (осібний будинок через дорогу). Частина цего музею є отворена для публики. Тут представлені ріжні способи лікування, операції та сотки ріжних хвороб в актуальних формах. Як дні Божі, тут повно цікавих. Кажуть лікарі, що цей музей є для здорових щось в роді ангела хоронителя. Кожний бачить, які можуть бути наслідки, коли не буде осторожний.

Багато ще дечого можна написати про цю на весь світ вславлену клініку. Можна без застереження сказати, що другої такої, як ця, немає. Не тому, що тут вложено багато гроша, але тому, що лікарі Мейо вложили в ню свої душі. Бо вони є не лише славними лікарями, але кожний з них є людиною в повнім значінню того слова. Ціла організація цеї клініки є прямо пересякла їх персональностями, їх ідеалами.

Один із їх принціпів є не робити ніяких оголошень з ініціятиви клініки. Як є які безпосередні оголошення, то вони зроблені паціентами, або симпатиками. Ніякої літератури кліні-

ніка не видає. Навіть історії самого заснування в клініці немає. А в бібліотеці є лише одна книжка про клініку та лікарів Мейо (як також і про тих, що з ними співпрацювали). Є кілька витинків з часописів та пару стать у журналах. Але це вже бібліотека. Мейо вважали, що оголошування з їх сторони не є етичне. Вони також вважають, що хто більше має, той більше платить, щоб уможливити лікуватись тим, що не мають чим платити. Рівнож не приймають там ніяких жертв від добродійних товариств. Певно тому, щоб не привязувати себе до ніякої ґрупи, або може вони вважають себе за добродійну інституцію. Багато подібного можна навести, що наглядно показує, що цим великим лікарям розходилось не лише про самі гроші. З огляду на сотки таких доказів, лікарі Мейо є у великій пошані серед горожан Рочестер; не лише Рочестер, але цілі Злучені Держави і взагалі цілий світ такої самої думки.

В клініці є одна обширна кімната присвячена на самі їх дипльоми та різні відзначення. Стіни прямо обліплені ними, а давали їх сотки наукових інституцій цілого світа. Так дивиться на них науковий світ.

Родина Мейо походить з Анґлії. Їх лікарська професія є щось в роді родинної традиції, бо ще в 18-ім століттю Мейо були лікарями. І дальше вони продовжують цю традицію. Два сини цих славних лікарів є також лікарями. Другі члени родини все на якихсь студіях

Багато більше можна довідатись про здобутки цеї родини та тих, що співпрацювали з нею у вище згаданій книжці бібліотеки. Так само багато інтересного нераз прийдеться почути від самих горожан міста та з всяких журналів, або часописів. Такі річи є даром і ті, котрі перебувають там місяцями, мають змогу познакомитись із всім. Для молодих людей це буде великою користю.

Багато з тих, що хочуть їхати до Рочестер, не їдуть, бо думають, що не зможуть розмовитися з лікарями. Ця причина не повинна нікого тримати дома; там клініка має сталого переводчика (п. Ґробко). Він не може дуже багато часу для кожного посвятити, однак на першій візиті поможе перевести всьо, як треба. Таких переводчиків клініка має майже для всіх важніших мов.

В Рочестер нема ніяких українських товариств ані підприємств. Через це нема де вдатися (тим, що не знають анґлійської мови) за порадами та вказівками. Із цеї причини ви чуєтесь чужі якийсь час, заки зможете познакомитись з іншими українцями. Однак дуже тяжко повідшукувати тих других українців. Щоби цему зарадити і дати змогу познакомитись як найскорше, я поробив деякі зарядження в цім напрямі. Про це буде оголошено пізніше.

Місто Рочестер, здається, по більшій части, складається з німців і ірляндців, але є й досить шведів, норвежців та анґлійців. Жидівських підприємств, з виїмком кількох „бордінґ гавзів", нема (принаймні таке мені міщане говорили). Певно тому, що бизнес в Рочестер вимагає багато праці а мало зарібку.

Їда в місті досить коштовна на загал, однак є місця, де можна дістати тано й добре, тільки не все вигідно ходити до клініки. Багато ходять до „фифтінсентс штору" на сніданок і обід. Вечері там не дають.

Хто перебуває довший час у місті, буде вдоволений, коли відвідає і огляне слідуючі річи: 1)Клініку (що

дня у 5.30 год. вечером водять майже по всім будинку, даючи пояснення), 2) клінічний музей, 3) бібліотеку, 4) Мейо парк, 5) фарма Мейо і 6) Шпиталь Св. Марії та ще кілька інших річей. В місті є спеціяльні автобуси і авта для цеї цілі.

Вірю, що для тих, котрі будуть перший раз їхати до Рочестер, цих кілька інформацій будуть помічю. Бо від багатьох я чув, що цілими днями нудилися з браку заняття. Хай їх перебування буде розрадніше.

Петро Крипякевич.

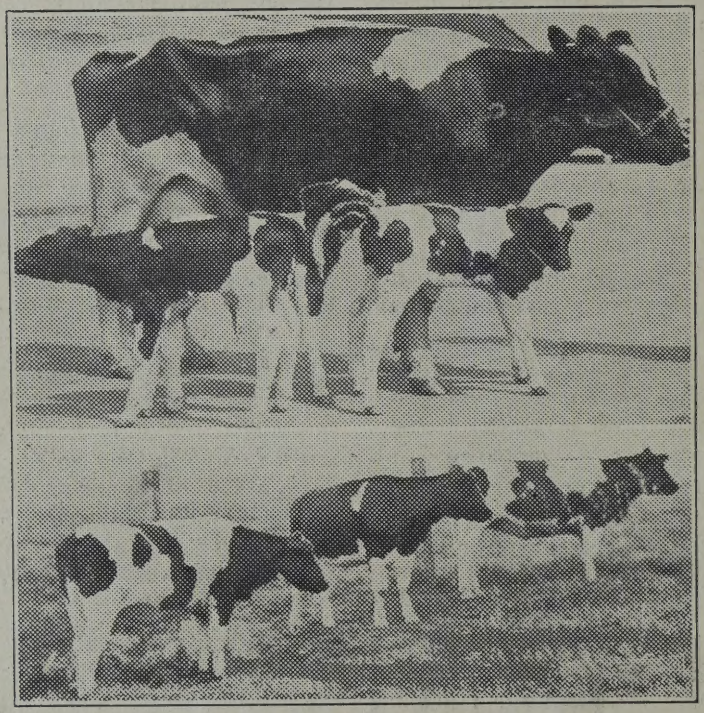

Корова вигодувала троєнята.

Одного дня в 1933 р. корова з гольштинсько-фризійської породи на фармі Колоні в Ессондейл, Брітіш Коломбія вродила за одним заходом троє телят. Як би вона могла говорити, то призналася-б, що була тоді сама дуже тим здивована. Троєнята росли і випасалися, і нині вони вже здорові річняки, що й рідна мама не може їх пізнати.

Горішня фотографія представляє телята по народженню, а долішня, як вони виглядають тепер.

Українські Полководці

На Україні вже в заранні історії були полководці, що своєю воєнною тактикою вміли здобути славу серед інших народів. Тим чужим народам і завдячуємо вісти про воєнні подвиги перших наших князів-полководців. Першим таким полководцем, якого імя записано в історії, був Бравлин, що на початку IX ст. пішов був воєнним походом на південне побережжя Криму.

Оружна сила на Україні в початках княжої доби мала незвичайно сприятливі обставини до розвитку. Її засилили ватаги войовничих варязько-норманських вікінґів, від яких принялася й воєнна тактика. Полягала вона на далеких походах, ціль яких була: осягнути корисні для держави торговельні умови з краями над Чорним та Каспійським морями. Полководці в цих походах були самі князі: Олег, Ігор, Святослав та Володимир Великий. Очевидно мали вони до помочі провідників поодиноких військових відділів — дружин, про яких маємо згадки і в старо-руських билинах.

Крім таких зачіпних походів були й оборонні. Наші князі мусіли захищати Україну від нападів східних кочовиків. І в цих сухопутніх боях відзначилося багато князів-полководців, як от Мстислав Володимирович у боротьбі з касозьким ханом Ределею, а пізніше, вже в часах поділу київської держави на удільні князівства, великий князь київський Володимир Мономах у боротьбі з половцями. Походи на кочовиків не все вдавалися нашим полководцям. От наприклад молодий та хоробрий князь новгородосіверський, Ігор Святославич, з іншими сіверськими князями запустився задалеко в степи й тому попав у половецький полон.

В часі розпаду київо-руської держави Україні грозила від західніх сусідів поляків та мадярів більша небезпека, ніж від східніх кочовиків. Те, що наші західні сусіди не посунулися на схід у тому часі, завдячуємо енергійним полководцям, якими були князі — нащадки Ростислава, внука Ярослава Мудрого. Між Ростиславичами (1084—1199) вславилися як полководці такі князі: Володар і Василько Ростиславичі та Володимирко Володаревич. Син Володимирка, Ярослав Осьмомисл (1152—1187) славлений та поважаний між усіма українськими князями, мав серед своїх бояр добірних полководців. Про нього читаємо в „Слові о полку Ігоревім", як то він сидить у Галичі „високо на своїм золотокованім престолі. Підпер гори угорські своїми залізними полками, заступив шлях королеві, зачинив Дунаєві ворота, мечучи трудноші через хмари, суди судячи до Дунаю. Його погрози по всіх землях течуть: відчиняє київські ворота, стріляє із батьківського золотого престола султанів за землями далекими".

Про воєнну славу князя-самодержця та зединителя всіх українських земель, Романа Мстиславича (1199—1205), говорить уривок народньої пісні в галицькім літописі ось що: „Кинувсь він на поганих (половців) як лев, сердитий був він як рись і губив їх — як крокодиль, переходив їх землю — як орел, а хоробрий був він — як тур..." То знов з приводу його походів на Литву: „Ой, Романе, Романе, лихим живеш, Литвою ореш!"

Незвичайні особисті прикмети

полководця мав його син, король Данило (1245—1264), якого батько (що згинув у битві з поляками під Завихостом 19. VI. 1205), покинув малолітним. Опущений всіми Данило зумів серед ворожих сил стягнути собі військо та з ним поволі відбирав у

Король Данило.

ворогів місто за містом, село за селом, — аж доки не відзискав усієї своєї батьківщини. Татарські напади, що вперве навістили Україну в часі його панування, спонукали його будувати могутні твердині-городи. І завдяки цій його фортифікаційній роботі Галицько-володимирська держава перетривала ще й страшне татарське лихоліття і встоялася ще кругло сто літ по нім.

Цю працю Данила для зміцнення оборони держави продовжували і його нащадки: Лев I, Юрій I та вкінці Лев II та Андрій (1308—1323), яких навіть чужі володарі називали „непоборимими щитами для християнського світа" від татар. Очевидно, й серед галицьких бояр були також в той час визначні полководці. Тому то після вимертя княжого роду (1340) славний боярин, Дмитро Детько, ще майже десять літ боронить незалеж-

ности Галицької держави, а по його смерти продовжують це діло інші ще пів сотні літ.

З поміж нащадків українських князів вийшов славетний Дмитро Вишневецький, оспіваний в народніх піснях під іменем Байди; він збудував у половині XVI ст. твердиню на Дніпровім острові Хортиця і так створив осідок Січи. Вишневецький ходив походами на пограничні кримські твердині, шукаючи воєнних пригод, вмішався до молдавської усобиці; через зраду попав до турецької неволі і згинув мученичою смертю.

Походи Вишневецького на татар та турків стали напрямними для діяльности пізніших запорізьких полків. Те саме роблять його наслідники князь Богдан Ружинський та Іван Підкова. Останній водив козаків навіть до Молдавії, де захопив владу (господарство). Та полякам вдалося його вхопити і йому стяли голову у Львові (1578 р.).

Згодом козацькі полководці воюють не тільки татарів і турків, але виправляються на польських панів на Україні. Перші козацькі походи на польських панів маємо вже з кінцем XVI ст., а проводять ними Христофор **Косинський,** Северин Наливайко та Григорій Лобода. Очевидно, не устають і запоріжські сухопутні та морські виправи на татар та турків; з початком XVII ст. вславилися в тих походах оспіваний в козацькій думі Самійло Кишка та Михайло Наймановић.

Походами на татар та турків вславився також Петро Конашевич-Сагайдачний (1616—1622), який крім того, що зорґанізував січове військо на найкращий тогочасний лад, — звернув увагу козаків, що їх обовязком є заступатися не тільки за свої станові права, але й за права української церкви та народу. Від Сагайдачного почавши, козаччина стає справжнім заступником сучасних українських народних інтересів перед польським урядом.

Через те, що Польща ігнорувала козацькі домагання, по смерти Сагайдачного (між рр. 1622 і 1638) вибухає кілька повстань під проводом Марка Жмайла, Тараса Трясила, Івана Сулими, Карпа, Павлюка, Бута, Яцка, Острянина, Дмитра Гуні та інших. Повстання не вдавалися задля козацької нестійности та невиробленості полководців. На 10 літ перед повстанням Богдана Хмельницького вдалося полякам завести на Україні так званий „золотий спокій" (1638 р.). Походами на татар після смерти Сагайдачного займається Михайло Дорошенко, що гине в боротьбі під Бахчисараєм.

Найвизначнійшим козацьким полководцем був гетьман Богдан Хмельницький (1648—1657), що виявив незвичайний стратеґічний талант. Його порівнують з найбільшими стратеґами XVII століття. Свої перші побіди над поляками завдячував він сміливій офензиві. Тим і ріжнилася його тактика від тактики усіх давнійших козацьких полководців, що звичайно уступали в степи перед польськими військами і боронилися замкненим табором. Хмельницький навпаки — старався випередити рухи польських військ. Крім того зумів він зорґанізувати велику козацьку армію з напливаючої до нього маси народу, поділив її на полки, призначив тим полкам територію, з якої і в якій мали жити, та мимо незвичайних труднощів (брак власних фабрик зброї та фахових людей) узброїти. Зумів також гетьман дібрати собі до помочі добрих полководців, з яких слід згадати Івана

Богуна, Івана Золотаренка, Данила й Івана Нечаїв, Максима Кривоноса, Михайла-Станислава Кричевського та Станислава Морозенка-Мрозовицького.

Після Хмельницького прикмети доброго полководця мав гетьман Петро Дорошенко (1665 до 1676) та залишила його старшина серед змаспірації до воєнної слави, певно тому, що московські царі щораз більше обмежують і вяжуть рухи козацьких сил. Тому гетьман Іван Мазепа (1687—1709) завів у себе наємні відділи охотників так звані сердюцькі або компанійські полки. В походах на татар вславився в тих часах охотницький полковник Ілля Новицький; зновжеж

Гетьман Петро Дорошенко.

ган утворити українську державу під турецьким протекторатом. За його гетьманування відзначається здібностями доброго полководця запорізький кошовий Іван Сірко, що вславився своїми вдатними походами на татар. (Умер 1690 р.).

Серед козацької старшини в часах Руїни здебільша заникають всякі а- Батурин довго боронив по геройськи і згинув у битві полковник Чечель (1708 р.).

На Правобережжі в часах Мазепи вславився хвастівський полковник Семен Палій. Він заселив знов козаками значні простори опустілого в часі Руїни Правобережжя, укріпив Хвастів та Білу Церкву і довгі часи був по-

страхом для польської шляхти та татар. Палій просив Мазепу прилучити Правобережжя до Гетьманщини. Але цар, що потребував тоді Польщі до війни зі шведами, не тільки заборонив Мазепі попирати Палія в протипольськім повстанні, а ще й казав Палія арештувати. Мазепа, що ще тоді мусів удавати вірного цареві, виконав царський наказ; через те стягнув на себе гнів козацтва і це заважило пізніше на невдачі Мазепи в часі зриву з Москвою.

Яків Кухаренко.

На Запоріжжі в часах Мазепи вславився кошовий Кость Гордієнко. Він був не тільки добрим полководцем, але й орієнтувався також добре в сучаснім політичнім положенні. Ще кілька літ перед задумом Мазепи, зірвати з Москвою, Гордієнко спостеріг небезпеку, яка грозила Січі з боку Москви. Тому навязав приязні зносини з Кримом і перешкодив фортифікаційній роботі москалів, що ставили на запорізькій землі свої твердині.

Після нещасливого для України полтавського бою (1709) запорожці опинилися в таких несприятливих обставинах, що їхні провідники не могли виказати своїх полководських здібностей. Та воєнний хист був все серед запорожців і перейшов опісля на їхніх нащадків чорноморців, названих в останніх часах кубанцями. Серед провідників чорноморського війська слід згадати його організаторів Антона Головатого та Харка Чепігу. В половині минувшого століття вславився як енергійний полководець, приятель Тараса Шевченка й український письменник — наказний отаман чорноморського війська, Яків Кухаренко. (Помер 1862 р.).

Будування відродженої української держави при кінці світової війни дало змогу українській історії збільшити реєстр своїх полководців. У першому році революції виказали організаційні здібности полководець ґенерал Павло Скоропадський (1918), що опісля як гетьман виказав замало самостійницької стійности, ґен. Натіїв та полковник Петро Болбочан (†1919). У пізніших партизантських боях з большевиками вибились зпоміж інших Юрко Тютюник, Михайло Омелянович-Павленко, бувший вождь УГА. та Олександер Удовиченко. Енергійними вождами УГА були: шеф ґенерального штабу галичанин Віктор Курманович (син уніятського священика-утікача з Холмщини) та Придніпрянець Олександер Греків, другий начальний вождь УГА. Крім того слід згадати теплим словом чужинців, що з посвятою боролися в рядах УГА. З їх імен найбільше відомі: ґен. Антін Кравс, полковник Альфред Шаманек (†1920), ґен. Арнольд Вольф, підполковник Альфред Бізанц, Альфред Льобковіц та Фердинанд Льонер.

М. А.

Сторінка із Записної Книжки

Як грім з ясного неба вдарив, так вдарила вістка, що Злучені Держави визнали і досі визнають СССР. Ця вістка заторохкотіла від полюса до полюса і тарахкотить і досі як весняний грім серед гір.

Цікаве це визнання тому, що ще недавно Злучені Держави, через свого державного секретаря Гюза з таким презирством виголосили декларацію, що СССР доти не буде визнана „де юре", доки там стоїть на чолі держави уряд узурпаторів; доти, доки цей уряд не матиме визнання народу і коли там моральні чесноти будуть на тім самім щаблю, як вони стоять в інших державах.

Розуміється, бизнес є бизнесом, можна торгувати і з канібалами, як колись говорив Лойд Джордж, ліберальний провідник в Анґлії. Але-ж треба мати бодай троха чести, щоб сидіти за одним столом з ворогами людства, це вже цинічно й небезпечно.

Пригадаймо собі, що в цей час большевики розповсюджували по цілих Злучених Державах брошуру в анґлійській мові до всіх ячейок большевицьких через Амторг, що в цій брошурі вони учать американців як робити страйки, як їх переводити в повстання і викликати горожанську війну.

По причині такої раптової зміни, говорять ріжне: одні кажуть, що це зробила молода американська орґанізація „Трост Мозгів". Вони кажуть, що коли СССР покинули німці, то тепер є нагода всю свою фабричну продукцію кинути на ринок СССР і це зміцнить бизнес в Злучених Державах і дасть можливість заводам і фабрикам пустити в хід свої машини і зменшити безробіття до мінімум. Другі припускають, що це нібито робиться для якихсь нафтових концесій в СССР, які до цього часу крім банкроцтв нікому нічого не дали. Треті кажуть, і це найбільше можливе, це японська небезпека на Далекому Сході, бо тут є спільні інтереси Америки з Росією.

Але й тут є своє „але". Коли Злучені Держави зробили союз з СССР, то і Японія спати не буде і вона знайде собі союзника і вже до тепер кружляють відомості, що Японія переговорює з Німеччиною, Анґлією, Італією а що найголовніше це переговори з Китаєм, а там є 640 мільйонів живої сили і це їх браття по жовтій шкірі.

Це є велика небезпека для білої Европи, про що так боявся великий німецький канцлер Бісмарк і Мольтке старший.

СССР дає право Злученим Державам будувати на Зеленому Клині заводи аероплянів і ґазову фабрику, які будуть випускати велику кількість вибухового матеріялу і аероплянів і для цього дасть їм сирівці.

Японці прислухуються цим погрозам, тихенько під вусом усміхаються і кажуть: не кажи „гоп", доки не перескочиш.

А ми поживемо, побачимо, де правда!

А тимчасом балакаючи про СССР і її представників: Сталіна, Ворошилова, Літвінова, Троцького і інших, цікаво знати, звідкіля вони взялись.

А от звідкіль: Всяка держава, орґанізація, чи група мають свої уряди, свою управу; а вже віддавна так ведеться, де є уряд, там є і опозиція.

Опозиція часами буває патріотич-

на, не еґоістична і така опозиція слідкує за роботою уряду і в його хибах йому допомагає.

А є опозиція еґоістична — шкідлива. Вона під покришкою добра народу, держави, орґанізації, дуже часто має свої персональні мети: звільнити попередних урядників і самим стати на їх чолі.

Це ми бачимо кругом на світі. І у нас в Канаді іде боротьба партій: консерватистів, лібералів, Сі-Сі-Ефів, Злучених Фармерів, комуністів. От таке було і в царській Росії, де дім Романових царював більше як триста років. І там була тайна опозиція, яка декілька разів робила придворні перевороти, але якось все так траплялось, що як умер цар, то зараз-же на його місце ставав другий і все було в порядку, лише більше депресій.

А от при останньому російському царі Миколі Другому хмари все більше згущались над його троном.

Ріжні партії хотіли ріжного: одні конституції, другі республики, треті комуни і т. д., всі вони хотіли перевороту тільки на це, щоб захопити в свої руки владу і сісти на тепленьке місце.

Спочатку всі партії йшли одним шляхом — звалити царя і для цього останні події, почавши з невдачної російсько-японської війни 1904-1905 року були їм дуже на руку.

Тут вибухла в 1905 році перша революція, її здушили; тільки на щастя революціонерів при дворі появився Распутін-конокрад, бродяга, який підлив масла в вогонь невдоволених в Росії царем. До невдоволених прилучилась і велика скількість російської аристократії.

Распутін-Грішка, був робітником у одному монастирі в Сибіру, де ховався від поліції як конокрад; несподівано життя викинуло його на арену російської політики. Распутін умів пускати кров коням і запиняти кров, коли було потрібно.

У Миколи Другого був синок Алексій, у якого дуже часто ішла кров і запинити її було дуже тяжко не дивлячись на те, що всі лікарі світа були до цього притягнені.

Попав Распутін до Петрограду завдяки одної несподіванки. Одного разу їхала з Владивостоку в Петроград одна велика при дворі жінка. Коло стації, де був розташований монастир, у неї пішла носом кров; невелика штука, як у когось носом іде кров; але це невелика штука у звичайного чоловіка, а от як у такої великої пані, це вже біда.

Кинулись всі шукати лікаря, а його нема; запинили потяг біля стації, де стояв той монастир, побігли до ігумена монастиря, чи не має він у себе лікаря, бо в монастирях все можна було знайти. Ігумен сказав, що лікаря нема, є лише один чернець, що коням кров запиняє, може він що допоможе.

Кликнули Грішку, той пішов до вагону і якось так йому трапилось, що кров перестала з носа текти у тої жінки.

Жінка дуже зраділа, подякувала Распутіну і каже йому, що у царя синок дуже часто хорує, бо кров йому без причини іде, чи не поїхав би він до Петрограду і чи не поміг би йому в цій справі.

Распутін відповів, що він радо поїде, тільки, що на дорогу грошей не має. Так і попрощались.

Не пройшло і пару місяців, як ігумен дістав наказ негайно вислати Грішку до Петрограду; розуміється, в монастирі піднявся сполох; всі кинулися допомагати Распутіну в дорогу, одягли його в білу сорочку, добрі штани і високі чоботи, змазали чоботи

дегтем, а волосся на голові і бороді оливою, добре вимили і до потягу посадили, а самі почали молитися, щоб Бог їх помилував і щоб цей Грішка не наробив їм там в Петрограді біди.

Распутін приїхав до Петербурга; одного разу, як кров дуже довго не спинялась у сина царя і лікарі нічого не могли зробити, та сама жінка, що її Распутін спинив в дорозі кров з носа, запропонувала цариці покликати Распутіна.

Распутін прийшов і якось так трапилось, що кров у сина царя перестала іти.

Цар і цариця дуже зраділи і наказали Распутіна тримати в Петрограді на всякий випадок; а хитрий конокрад зрозумів, що тут може скористати; каже царю: не бійтесь нічого, доки я буду при вас, ні сину вашому ні вам ніяка небезпека не загрожує.

Живе Распутін в Петрограді і почав вмішуватись в політичне життя Росії; нажив собі багато ворогів серед аристократії і війська.

Почалась всесвітна війна, яка затягнулась на пару років. Трапились невдачі на фронті, бракувало амуніції і поживи у великих містах.

Невдоволення росте, агітатори ведуть роботу серед дезертирів і симулянтів. Аристократія веде в палатах царя боротьбу, щоб цар викинув від себе Распутіна і коли цар, а головне цариця зі страху за сина на це не погодились, Пуришкевич і Юсупов убили Распутіна і кинули тіло під лід.

Тут події з блискавичною скорістю не біжать, а впрост летять.

6-го грудня 1916 року цариця не позволила царю підписати конституцію в Росії і зробити міністрів відповідальними перед палатами.

Це було гасло для всіх невдоволених зєднатись і скинути царя з царювання на користь його брата Михайла, тільки почекати кінця війни.

Антанта вирішила в березню 1917 року всіма силами вдарити на ворогів, розбити їх і закінчити війну.

Коли б ця офензива скінчилася добре для антанти, Росія вийде побідницею, а це відкине революцію знова на довгі часи і роки.

Тому партія пораженців (в більшости українці) і революціонери в Державній Думі повели рішучу роботу, щоб якнайскорше викликати в Росії революцію.

Микола як довідався про це, дав наказ розігнати Державну Думу (парлямент), а Дума царя не послухала і замісць того, щоб розійтись, послала депутатів в ставку царя із домаганням відректися від престолу на користь брата.

Цар приняв депутацію і відрікся за себе й сина від корони і трону. Цим порушив свою присягу охороняти трон доки він живе.

Михайло не захотів підчас війни ставати на чолі держави і передав владу Державній Думі.

Негайно утворилось нове правительство і почалась безкровна революція на чолі з Керенським, з гаслом „Війна до побідного кінця".

Маніфест за маніфестом перевертав Росію до гори ногами; відчинили тюрми, випустили з них не тільки політичних вязнів, а все, що там було найгіршого.

І в цей час єдиний фронт всіх політичних партій вже розбився, всі партії почали боротьбу між собою, кому царювати.

Керенський як метеор літав по Росії і захоплений своєю карієрою переодягся у військовий одяг і став військами керувати. Забув, що він сидить на вулкані, який не сьогодня то

завтра лявою залле його і весь його уряд.

А в цей час німці, в запечатаних ваґонах перевозять в Петроград Леніна з його однодумцями, які негайно збіраються у Петрограді у Смольнім Інституті і палатах Кшесінської, єднаються з совітом Солдатських і Робочих Депутатів і вирішили захопити на большевицьких засадах владу в Росії, знищити Керенського і його уряд.

І ця хвилина знайшлася. Коли в червні 1917 року Керенський повів наступ на Конюхи і розбив австрійців, хотів продовжувати офензиву, ґвардейський російський полк під керуванням штабс-капітана Дзєвалтовського покинув фронт і пішов в запілля.

Німці використали цей мент, кинули в цей прохід свою кінноту, забрали багато військово-полонених і цим заставили Керенського припинити офензиву і тікати в Петроград.

Як би німці в той час були знали, що робилось в російській армії, вони малими силами заняли би Петроград, а навіть Москву.

В Петроград зїхались ріжні політичні втікачі і вигнанці, приїхав Ленін з Женеви, приїхав Троцький з Канади, багато революціонерів з Сибіру.

Це все збірається і ґуртується біля Леніна; його правою рукою стає поляк Дзєржинський голова чрезвичайки; поляк Менжинскі, спочатку міністер фінансів, а після голова чрезвичайки; верховний командант прапорщик Криленко, голова революційного комітету і військовий міністер Троцький; грузин Сталін, Ворошилов, Зіновєв, Каменев та інші.

На всіх заводах, фабриках, копальнях, в лазаретах, запасних полках і робочих командах ведено аґітацію з підготовкою до нової революції.

В Петрограді зі всіх фронтів збираються дезертири; тисячі пяних матросів кинули свої кораблі і політикують в шинках. Грабіжники, випущені з тюрем, продовжують свою роботу по своїому фаху: красти і убивати.

Атмосфера така, що кинь сірника і все загориться.

Не даром російський письменник Достоєвський в своїх творах „Беси" (чорти) пише: „Росія, держава мало грамотна, її інтелігенція далеко стоїть від неграмотного мужика. Цей поділ народу на „барина" і „мужика" дуже сприятливий для революції". І далі каже: „як знайдеться рішуча людина, вона зможе зробити з цим народом, що схоче; але треба спочатку його спиячити, після развратити, убити всякі чесноти: як реліґію, національне і родинне почуття, а це все облити кровію буржуя і піде таке в Росії, що і світ ще ніколи не бачив".

І він казав правду, коли в листопаді 1917 року Ленін з балькону палати Кшесінської звернувся до юрби в багато тисяч людей з такою промовою: „Ніякого парляменту, ніякої демократичної республики нам не треба, вся влада совітам; геть війну! Грабуй награбоване!"... „Війна в палатах, а мир в бідних хатках!" „Ріж буржуя! Церков опіюм народа; чесноти до батьків, родини, жінок, до нації це все придумали буржуї і нам з ними не подорозі".

І почався бунт рабів, якого ще світ не бачив: річки крови, гори трупів, море сліз; сповнились слова Достоєвського і Пушкина в поемі „Капітанская дочка", „Бунт Пугачева".

Ленін все більше і більше захоплює Росію і от коли він є вже господарем своєї праці і в його таборі починається боротьба, повстають су-

перечки, всі тягнуться за великими посадами, за гонорами, не бояться, що це може попсути їх загальній роботі.

Троцький з одного боку, Сталін і Ворошилов з другого стали один проти другого до бою.

Троцький цілою душею (як вона у нього є) не полюбив цих двох людей і скрізь говорив, що це не „марксісти" не інтернаціоналісти, а чистої крови націоналісти, не пролєтарі, а буржуї-куркулі.

А Ворошилов на це відповідає: а все таки я русский, а троцький жид; я з діда прадіда пролєтар і все життя живу з робітниками і з ними роблю, а Троцький учився революції в Канаді і Женеві, та трохи в Америці по шинках і кавярнях.

От на таких дурницях почалася спочатку легка, а що раз сильніша і сильніша боротьба.

Цікаво, хтож ці люди, що вступили в боротьбу з такою силою як Троцький.

Грузин Сталін-Джуґашвілі, готовився бути попом, скінчив духовну семинарію в Тифлісі, а замісць того разом з Літвіновим (жид Валах) ограбував банк на Кавказі і утік за кордон. Сам він високий, трохи похилений, лице побите віспою, вуса чорні-довгі, очі острі, дуже рішучий і жорстокий, безсердечний, забити кого, все одно, що муху задушити, ходить маленькими кроками, як кіт, тихо і мягко. Дуже любить бути на чолі і до смерти буде боротись за свою персональну посаду.

Ворошилов-Клим (він-же чомусь Володька, так його робітники кличуть), син бідного робітника, научився грамоти у п. Рижкова, члена Державної Думи і скінчив дво-клясну школу. По скінченню школи робив на луганському заводі, де приймав участь у всіх робітничих виступах.

За свій живий характер і рішучість в революційних виступах, був улюбленим всіма робітниками і сміхом називали його своїм червоним ґенералом.

Коли в 1903 році Лєнін розійшовся з Плехановим, Ворошилов стає Лєнінцем і за його помічю в 1905 дістає для робітників завода багато зброї і набоїв. В 1906 від робітників делеґований в Петроград, де перший раз зустрінувся з Лєніном і був очарований його мовою, а головно очима.

Ворошилов каже, що та зустріч є в його життю найкращим спомином.

В 1907 делеґований від робітників в Стокгольм і Лондон, де соціял-демократична партія поділилась на большевиків і меншевиків.

Ворошилов стає большевиком, а коли повернувся з Лондону в Луганськ, був заарештований і висланий в Мозенську зсилку на три роки.

В 1914 робить в Петрограді в заводі амуніції.

Підчас революції був помічником Дзєржинського в ЧК, але Дзєржинський його прогнав. Після був призначений на команданта Петрограду і звідтіль його прогнано як не здібного. Вкінці іде в армію Сталіна в Астрахань і з тої пори є нерозлучним зі Сталіном і стає командантом Царицина.

Ця приязнь зі Сталіном робить його ворогом Троцького, який бачив в нім для себе небезпечного конкурента і хотів його знищити за всяку ціну. Спочатку вигнав його з Царицина і зараз написав до Леніна листа, в якому домагався негайно вигнати з партії як цілком невідповідних робітників як Ворошилова, так і Сталіна.

Лєнін забрав їх обох з Царицина, але зараз-же призначив їх формувати кінноту, яку вони разом з вахмістром Буденним дуже добре зорґанізували, дякуючи тому, що мали в своїх штабах багато фаховців-офіцерів ґенерального штабу.

Троцький (Бронштейн) з головного команданта війська, попадає на бизнесову посаду, а на його місце призначують Фрунзе, якого в недовзі забили на лікарському столі свої-товариші лікарі.

Смерть Лєніна перевертає все до гори ногами; на його місце стає Сталін, а військовим міністром Ворошилов; Троцький попадає в немилість і висилається нібито в зсилку в Туркестан.

Кажу „нібито", бо хіба арештантів, та ще в Росії, висилають в подорож в найкращих царських ваґонах, хіба дають йому право жити в найкращих будинках Ташкенту, мати у себе зброю, ходити на польовання і бити ріжних звірят та птахів, навіть, як він пише в своїх споминах, тигра забив.

Нехай собі пише, нехай хто хоче вірить, але на мою думку він бреше; бо я певен, що як би Троцький зустрінувся з тигром, то так утікав би, що по цілому шляху сліди залишив би, як той „сконк".

І сидів би може Троцький і досі в Туркестані, але Третий Інтернаціонал звернув увагу, що Москва, як авангард світової революції, спить. Що вона проспала в 1918 році революцію в Німеччині, в 1919 на Угорщині, 1920 в Туреччині, в 1923 в Болґарії, а після в Еспанії і в лютому у Франції; от тутто і прийшлося московським діячам вислати Троцького за кордон. Але як це зробити, щоб всім заплющити очі?

Оце вони і вирішили вигнати Троцького з Росії як небезпечного.

Читав я колись одну байку, що в одному ставку жили собі карасі, але між ними появилась щука, і багато їм шкоди наробила. Піймали щупака і поставили під суд; суд присудив його на кару смерти. Одні судді домагались його повісити, другі порізати, а головний суддя наказав кинути його у воду і утопити; так і зробили — кинули щупака у воду.

Оце саме зробили і з Троцьким, бо вигнати його вигнали, але повезли його, як вигнанця за кордон, окремим найкращим потягом, дали право забрати свою родину і все майно; із Одеси знова везуть його кораблем, на якім перед революцією лише великі люди їздили. В Царгороді його стрінули представники совітської влади і відвезли до Анґори.

Троцький живе, нічого не робить, щоб заробляти як вигнанець фізичним трудом собі на життя. А замісць того, пише свої спомини, видає шість журналів, веде величезну переписку зі всіма своїми прихильниками. Не відомо тільки, хто йому на це дає гроші, бо без грошей ніхто паперу не дасть, ніхто друкувати не буде, ніхто харчів не дасть, а родину треба утримувати, а от живе і не журиться.

Друге що цікаве, що ні одна держава не хоче дозволити цьому вигнанцеві перейти їх кордон, навіть на короткий час. Знають держави, що то за птах в Анґорі сидить і яку ролю він ґрав в Росії підчас революції.

Увесь світ до СССР (офіційно це означає Союз Соціялістичних Совітських Республік, а в дійсности це означає що Росією правлять три Срулі і один руский) з самого початку його життя поставився вороже і хотів йо-

го знищити, зачинив всі кордони своєю блькандою, так пише Бріян, небіщик, бувший міністер закордонніх справ у Франції, і як би не Лойд-Джордж, анґлійський представник ліберальної партії, справа з большевиками давно вже булаб скінчена; але Лойд-Джордж не погодився на це; він сказав, зараз ячейки большевизму загніздяться по усім державам і ми своєю блькадою дамо цим ячейкам можливість кричати на увесь світ, що, мовляв, капіталістичні держави хотять знищити одиноку пролєтарську республіку, і це гасло буде у них популярне. Краще допустимо експеримент над сто шістьдесять мільйонами народу, це страшне, але нічого іншого порадити не можна, бо наші оратори скількиб не говорили, не доказували, що большевицькі лозунґи, це утопія, ніхто не повірить, бо це буде говорити буржуй. А от нехай вони спробують зробити як кажуть і як це буде здійснено і буде добре для народу, ми візьмемо з них приклад, а як погано, то наші люде як туристи так і робітники, що поїдуть туди і побачуть на свої власні очі і розкажуть своїм слухачам, це буде краще усякої блькади, бо їм повірять і платні аґітатори СССР не будуть мати жадної сили.

І дійсно, ми тепер вже багато чуємо, пише Бріян, яке велике розчарування є між робітниками як в Европі, так і в Америці; ніхто з них не хоче їхати до цієї держави, бо не хоче бути там невільником-попихачем.

Навіть большевики, що живуть по закордонах Росії, не хочуть туди їхати крім, розуміється, тих, що з державного корита пють народну кров.

Правительство Росії забравши в свої руки всі багацтва як державні так і приватні, повивозило їх на случай коли їм придасться тікати з Росії, за кордон в чужоземні банки, а самі тягнуть з нещасного робітника і хлібороба останню сорочку і жебрачать перед усіма державами, хто їм позичить грошей.

Розуміється, зпочатку ні одна держава і сотика їм не хотіла позичити, та німці покривджені Антантою на засіданню в Льокарно через свого міністра Ратенав простягнули руку помочі СССР через їх міністра Чічеріна.

І дружба почалась на диво цілого світа. Та нема що робити, держави насторожились і чекають, що далі буде, а СССР не дружба німецька потрібна, їм це байдуже, їм гроші потрібні і почали он німців зі всіх боків обходити, але у німців у самих грошей нема. І от пішла комбінація, Америка позичає Анґлії гроші на три проценти. Анґлія ці гроші перепозичає Німеччині за шість процент а Німеччина віддає їх большевикам за девять процентів і то не грішми а товарами.

Це спасло большевиків від передвчасної смерти, вони трохи оправились, а як дістали з Німеччини машини, пустити їх не вміють, бо всю інтеліґенцію фахову перестріляли; знова біда, і тут їх Німеччина, а вже і Америка, спасає, дають своїх фаховців і почалась по цілій большевії будівля: елевейторів, фабрик, заводів, повстав Дніпрельстан... Німці дивились, дивились і осточортіло їм своїм бувшим ворогам допомагати. Зрозуміли, що ця допомога може додати большевикам силу і вони в будучности можуть зїсти Німеччину, відплатитись їм за дружбу. Як та гадюка, що замерзла зимою на дорозі, а мужик побачив її бідну, шкода стало Божої тварини,

взяв її і сховав запазуху. Гадюці стало тепло, вона ожила, а в подяку угризла мужика і той помер.

Щоб цього не було, Німеччина кинула СССР і в большевії піднявся ґвалт послали гонців по цілому світу просити о поміч, скрізь обіцюють кинути думку про всесвітну революцію, про соціялізм і інші большевицькі мрії.

Поїхав Літвінов до Польщі і почав їм кадити: „Гей ви, всесвітні революціонери, протягніть один другому руку і давайте допомагати один другому, розуміється грішми і не будемо відбирати один у другого землі".

Поляки здивувались, з якого часу москалі стали їх приятелями. Ми, кажуть, думали, що по Версайському і Рижському договорах ми ніколи з москалями не зможемо жити по приятельськи; бо ми забрали Галичину, а це є частина України; ми забрали Волинь, Холмщину, Підляшша і все чекали, що вони наберуться в силу і почнуть ці землі відбирати, а тут навпаки большевики прохають їх не чіпати. Щож, на цих умовах ми готові підписати з ними договір.

Літвінов зрадів і полетів до Румунії, там те саме. Румуни боялись, що большевики відберуть від них Бесарабію, а тут большевики їх просять не нападати на їх землі.

І румуни підписали договір.

І пішли одна держава за другою підписувати з СССР пакти і докотився цей пакт аж до Розевелта і той, як бачимо, підписав.

Большевики аж до неба скачуть, як вони одурили світ. Але шила в мішку не сховаєш, так і з цими пактами.

СССР себе цими пактами ніби то забезпечила; алеж з одного боку це папір, ніякої сили немає, так тільки для ока, як був підписаний пакт Келога, так тепер підписують пакт Літвінова, і як першого не дотримувались ті, що підписували, так і на цей як на шматок паперу дивляться.

За те з другого боку всі держави, що підписали пакт, взяли обовязок з СССР припинити в їх державах всяку большевицьку агітацію, розпустити свої ячейки і не підтримувати їх грішми.

Виходить, що СССР перестала бути авангардом всесвітного пролєтаріяту. Сіла, як колись буржуї, в мягкі крісла і їй добре, а другі хай самі про себе думають.

І закричали по цілому світі їх ячейки кандидати на катів, комісарів, міністрів, і почали лаяти своїх проводирів, як зрадників і так довго кричали, доки не змилосердився над ними Троцький-вигнанець, який цілий час тільки і мріяв, щоб знова стати на чолі держави пролєтаріяту.

І закричав він на цілий світ: „До мене під моє крило збірайтесь всі покинуті, викинуті, виключені, забуті, зневажені, скривджені Сталіном і компанією. Я став на чолі четвертого Інтернаціоналу, того що замінив збанкротований третій Інтернаціонал. Всі до мене, всі під мою охорону і несіть до мене, або шліть поштою все, що ще у вас не забрали і я поведу вас до раю, де на вербах грушки ростуть, де річки одною горілкою течуть".

І почали по цілому світі його аґенти, будучі міністри і кати їздити і кричати: всі до нас, читайте наші одинадцять точок і рай перед вами. А самі думають: дурили вас всі і ми вас дурimo. Ніколи ви в дійсности нічим не будете, а як були голодранцями, то

такими і останетесь, як нам рештки не віддасьте.

Нас, українців, вже дурили всі, хто тільки хотів. — Казали нам, як почалась революція в 1917 році: ідіть до дому, забирайте з собою зброю, коней, треба панську землю ділити і беріть її, скільки хочете; фабрики, заводи є ваші і ви є сучасниками їх здобутків. Україна, як держава, може в кожну хвилину бути самостійною державою.

А що ж нам дали? Дулю та ще під самий ніс.

Як тільки з фронту повернулись по хатам, то не дали навіть очкура розвязати, зараз всіх до червоної армії забрали.

Землю від панів забрали, але не для себе а для Лєніна.

Властителів фабрик і заводів дійсно повиганяли, але на їх місце жидки сіли, а робітник як був в поганих умовах, ще в гірші попав.

Україна з початку революції нагадувала як би дійсно була державою, а тепер голод, холод, муки і на кожному кроці смерть.

А чому це? А тому, що ми не обєднані; всі народи перед тим, поки утворили свою державу, були всі під одним гаслом: всі за одного, один за всіх.

Дивіться на Польщу, Чехію, Сербію. Їх обєднання, без ріжниці партій, допомогло їм створити свої держави.

Дивіться на французів, скільки у них політичних партій, а як трапилась біда-війна, то роялісти стали в ряди з соціялістами боронити свою батьківщину. А німці — в їх лавах можна було зустрінути рядком з монархістом революціонера, а це тому, що ці народи розуміють свій горожанський обовязок і добре розуміють, що в обєднанні сила, в розєднанні загибіль.

Українці! хочете щоб з вами рахувались, щоб вас поважали? Шануйте свою націю, любіть свою історію, ставайте в слушний час всі в лави за самостійну-соборну Україну. І будемо мати вільну Україну і станемо на один щабель з великими державами світа. — Хай воскресне Україна, і повстане Соборна-Незалежна наша люба Держава.

Ґенерал В. Сікевич.

ПОРІВНАННЯ МІР ТЕПЛОТИ.

Теплоту можна міряти термометрами, що мають поділку: Фаренгайта (Ф.), Цельзія (Ц.) і Реоміра (Р.).

—22 Ф.	—30 Ц.	—24 Р.
—13 Ф.	—25 Ц.	—20 Р.
— 4 Ф.	—20 Ц.	—16 Р.
+ 5 Ф.	—15 Ц.	—12 Р.
+14 Ф.	—10 Ц.	— 8 Р.
+23 Ф.	— 5 Ц.	— 4 Р.
+32 Ф.	0 Ц.	0 Р.
+41 Ф.	+ 5 Ц.	+ 4 Р.
+50 Ф.	+10 Ц.	+ 8 Р.
+59 Ф.	+15 Ц.	+12 Р.
+68 Ф.	+20 Ц.	+16 Р.
+77 Ф.	+25 Ц.	+20 Р.
+80 Ф.	+30 Ц.	+24 Р.
+212 Ф.	+100 Ц.	+80 Р.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В БІЛГОРОДІ — СТОЛИЦІ ЮГОСЛАВІЇ.

Один російський еміґрант, що недавно приїхав до столиці Югославії Білгороду, пишучи листа своїому знайомому, між іншим зазначив: „Місто гарне, приємне, лише що забагато сербів"... Це є анекдот, але анекдот дуже характерний для місцевих обставин. В Білгороді дійсно багато російської

Управа „Української Громади" в Білгороді.

еміґрації і вона почуває себе тут так майже, як у себе дома. Це особливо кидається у вічи на вулицях міста у вечері після десятої години. Місцева публика досить рано залишає вулиці і тоді чутно скрізь московську мову.

Велике москвофільство, яке було поширене в народніх масах, в останні часи завдяки гострій кризі та поведінці російської еміґрації, почало потрохи перетворюватися у вороже відношення, а натомісць зміцнилось радянофільство. Серби звикли звертати свій зір на „матушку Росію" і відвикнути їм від цього дуже тяжко. В цім головне і полягає трудність пропаґанди української ідеї в Югославії, чи вірніше, в її частині — Сербії. Сербам ніяк не йде в рахунок думка про поділ великої Росії, а своя власна болячка — хорватське питання, ще побільшує неприхильне відношення до українських національних змагань. „Українці в Росії це все одно що в нас хорвати" — часто кажуть серби у відповідь на докази про наші права на створення нашої держави.

Одначе, під впливом упертої праці та систематичної всесторонної пропаґанди, яку провадять тутешні українці, відношення потрохи міняється і багато людей, які не мали поняття про нас, тепер нас уже знають і розуміють наші прагнення. Отже, з огляду на чимало зміпене відношення як з боку офіційних чинників, так і з боку населення, можна б ще сяк-так працювати, коли б не друга перешкода — московське засилля і впливи.

Ще в ті часи, коли тут російську еміґрацію зустрічали з широкими обіймами, багато людей зуміли використати таку ситуацію і позаймали гарні місця в ріжних міністерствах, поліції, театрі, університеті, в більших приватних підприємствах і т. п. Де які мають свої будинки, крамниці, автомобілі та ріжні власні підприємства. Хоча біля 80 відсотків цілої еміґрації, що мешкає в Югославії є походженням із України, свідомого елєменту є

дуже мало. Більшість еміґрації до української національної справи є цілком байдужа, а менша, активніша, — явно ворожа.

Більшість українців (маємо на увазі свідоміших) не зуміла собі забезпечити доброго становища ні на державних посадах, ані в приватних підприємствах. Можливо, що причиною цьому є і те, що в перших часах прибуття російської еміґрації у Сербію був з боку так званої монархістичної „Черезвичайки" правдивий терор і українці взагалі не сміли приїзджати до Білгороду. Крім цього свідомі українці, які не ховали своїх переконань, не лише не могли мати жадної протекції, а навпаки — мали на кожному кроці перешкоди. Тому тутешня національно свідома українська еміґрація матеріяльно стоїть зле. Правда, є кілька одиниць, що зуміли більш менш добре прилагодитись до місцевих обставин, але ці люде цілком усунулись від національних справ, живуть лише для себе і здебільшого навіть не передплачують українських часописів, не кажучи вже про якісь там жертви на національні справи. З огляду на впливи росіян і їхні звязки багато наших людей, боячись згубити свою посаду, чи заробіток, ховаються зі своїми національними почуваннями і бояться бути членами тутешньої „Української Громади".

Як ми вже зазначили свідомих українців у Білгороді є дуже мало а активних ще менше. Більшість тих українців, що не бояться себе виявляти, обєднані в „Українській Громаді", яка існує вже восьмий рік. Праця цієї орґанізації при тих обставинах, які ми згори коротко зясувати, є дуже тяжкою і невдячною, а провід товариства крім матеріяльних жертв, які є неминучі, наражується і на ріжні особисті неприємнотси. Не зважаючи на це Громада поступово розвивається і має репутацію навіть у своїх ворогів хоч і невеликої але солідної і міцної орґанізації. Громада часто впорядковує лекції, літературні вечорі, концерти та театральні вистави. На жаль майже всі ті впорядкування вимагають великих видатків, які ніколи не покриваються завдяки ворожій аґітації москалів та боягузості наших „малоросів". Поповнюючи ці дефіцити, наші тутешні патріоти часто мусять відмовляти собі в найпотрібніших речах в житті.

Багато перешкоджує Громаді в її праці ще і те, що, за браком коштів, вона не може поповнювати свою скромну бібліотеку книжками та часописами. Всяка допомога в цій справі була б принятою з найбільшою вдячністю, буде використана для ширення нашої ідеї на такому невдячному і мало опрацьованому ґрунті, якою є Югославія. Книжки і часописи треба слати на таку адресу: "Ukrajinska Hromada", Beograd, Njegoseva ul. 41. Jugoslavija.

В. Анський.

Інтерес на рати.

— Кілько коштує цей одяг?

— Сто доларів.

— А на рати?

— Двіста доларів, з чого половину треба заплатити зараз при купні.

Хоче видіти.

— Даньку, ти чого стоїш перед зеркалом з замкненими очима?

— Та хочу видіти, як би я виглядав, як би був сліпий.

ЗЕМЛЕ МОЯ!

Земле моя, всеплодючая мати,
Сили, що в твоїй жиє глибині,
Краплю, щоб в бою сильніще стояти,
Дай і мені!

Дай теплоти, що розширює груди,
Чистить чуття і відновляє кров,
Що до людей безграничную будить,
Чисту любов!

Дай і огню, щоб тим словом налити,
Душу стрясать громовую дай власть,
Правді служити, неправду палити,
Вічну дай страсть!

Силу рукам дай, щоб пута ламати,
Ясність думкам — в серце кривди влучать,
Дай працювать, працювать, працювати,
В праці сконать!

Іван Франко.

ЖАРТИ.

Страх.

— Чому ви так денервуєтеся, коли чуєте трубку авта?

— Минулого тижня я відвіз мою дружину на село, тепер як чую трубку авта, то все здається мені, що це вона вертається.

В готелі.

— Слухайте, пане, ви журналіст, то будете знати, чи буде війна?

— А котра тепер година?

— Пять хвилин по півночі.

— О, то буде, як вернусь до дому.

Не всі дурні.

Жінка (в сварці з чоловіком): — Цікава я знати, чи то всі чоловіки такі дурні як ти?

Чоловік: — Не всі... Деякі не женяться.

Совітський гумор.

До Москви приїхав один американський журналіст. Хоче довідатися про те, як жиють у червонім „раю", питає одного робітника:

— Як з вами поводяться, товаришу?

— Як з мумією Леніна.

— Як то?

— А так: і їсти не дають і до землі не закопують!

Добрий спосіб.

Іван Макітра, вибираючись до Великодної сповіди, почав бити свою жінку, а коли спитали його, чому без причини бє жінку перед сповідю, відповів:

— Я маю злу память та не памятаю усіх гріхів, а як зачну бити жінку, то вона мені пригадає усі мої злі вчинки.

Два Памятники для Героя-Українця

Діла добрих обновляться,
Діла злих загинуть.
Т. Шевченко.

То було в ніч з 20 на 21 листопада 1933 року. У маленькій гостинниці під числом 191 при вулиці Генрі в Вінніпеґу спали собі спокійно на горішньому поверху господарі дому з шестеро діточками і пятеро гостей-нічліжан, не прочуваючи нічого злого. Аж тут нараз з гостинниці вибухла пожежа. Вогонь повстав на долині від великого чавунного огрівача і вогненні язики почали скоро лизати деревляні стіни цілого будинку. Всім мешканцям дому грозила страшна, неминуча смерть у вогні.

В той мент схопився з ліжка один з гостей, почав скоро бігати по кімнатах, будив сплячих і помагав виносити дітей на двір з кімнат наповнених вже їдким одушливим димом.

В протягу кількох хвилин всі домашні і гості були вже на дворі, ніхто в середині не остався. Правда, всі вони були лише в нічних одягах, та це дрібниця в порівнанню з тим, що їх перед хвилею чекало...

Та той, що виратував їх від нещастя, не знав, чи всі мешканці вже вибігли з горючого дому. Він думав собі, що в середині ще хтось мусів остатися. Не вагаючись ні на хвильку, він скочив ще раз до середини.

Та, на превеликий жаль, на двір вже не міг дістатися. Полумінь почала бухати крізь вікна і двері й загородила йому дорогу до виходу.

Як прибули пожежники і вгасили вогонь, то в згарищах будинку знайшли напів згорене тіло цего героя-рятівника. Почали питати хто він, звідки, як називався, але ніхто його не знав. Аж пізніше, як знайшли при ньому реліфову картку, то з неї довідалися, що це був безробітний українець, що приїхав з Галичини до Канади на кораблі Меліта у вересні 1928 року і називався Степан Стецюк.

(Кілька днів перед друкованням цього опису, гром. Залозецький подав мені слідуючі доткові подробиці: Степан Стецюк походив з Камінки Струмілової, або з котрогось села в цьому повіті. Батько називався Григорій, а мати Санька (?). Чи батьки жиють і чи знають про те, яка доля стрінула їх сина в Канаді — не відомо. Варта, щоб хтось з українців, що походить з цього повіту, вивідав про все докладно й повідомив батьків чи свояків про смерть Степана, як що вони дотепер ще про це не знають).

Слідуючого дня вся англійська преса широко й голосно заговорила про цей незвичайний геройський вчинок, кожний мешканець міста Вінніпеґу заявив велику пошану і співчуття молодому, бездомному, безробітному українцеві, що своє власне життя віддав рятуючи життя других людей.

Кілька днів пізніше місто Вінніпеґ справило пок. Стецюкові величавий похорон своїм власним коштом. В похороні взяли участь всі визначні представники міських урядів, ріжних церковних і світських організацій і велике число громадян ріжних народностей. Домовину вкривало кілька гарних вінків від англійських і українських організацій.

Для доповнення опису наводжу новинку про цю подію, уміщену в 48 числі „Українського Голосу" за 1933 рік.

„Молодий українець показався героєм. — Сотки горожан Вінніпеґу і представники міського уряду, ріжних публичних інституцій та організацій були зібралися в суботу 25 листопада в церкві св. Миколая в Вінніпеґу на похорон Степана Стецюка. Хто ж то такий був Степан Стецюк? Правду сказавши,

про нього мало відомо. Якийсь час виглядало навіть, що він буде похований в безіменнім гробі. Все таки він був би похований, як герой, хоч і невідомий. Одначе з деякими труднощами вдалося найти його ім'я і воно нині записане в Вінніпегу, як ім'я героя. Тим то пояснюється участь ріжних визначних людей в його похороні.

Степан Стецюк, 24-літній українець, приїхав до Канади в 1928 році. Кілька днів тому приїхав до Вінніпегу з Саскачевану та й замешкав в дешевім бордінґ-гавзі, 191 Генрі Аве. У вівторок 21 листопада, коло пів до пятої рано він почув, що бордінґ-гавз горить. Він не подумав про те, щоб лише втечи, а другі нехай самі рятуються. Він кинувся будити тих, що в будинку спали. Дванадцятьом поміг втечи на двір, а відтак ще знадвору вернувся пошукати, чи ще хто в середині не лишився. Тоді переміг його дим. Він вже з будинку живим не вийшов, а згорів, упавши напоперек ліжка на поверху. З людей, що були в бордінґ-гавзі, ніхто більше не згинув, тільки один 69-літній чоловік осмалив собі лице і руки, коли втікав на двір. Його забрано до шпиталю.

Господар бордінґ гавзу, Луіс Кебедж, оповідає, що Стецюк збудив його з жінкою і поміг повиносити шестеро дітей на двір. Однакож він навіть не знав, як його спаситель називався. Імя його найдено по реліфовім тикеті, що найшовся між його річами.

Задля незаперечного геройства Стецюка місто справило йому належний похорон. Три священики відправляли похоронну службу, а над гарною домовиною, найкращою, яку місто могло купити, світилося 12 свічок, по свічці від кождої особи, якій він врятував життя."

Вслід за тим, за ініціятивою гром. Н. Л. Залозецького й допомогою адміністрації щоденника „Трібюн" у Вінніпегу створено комітет з чотирьох осіб, який занявся збіркою грошей на покладення двох памятників для пок. Степана Стецюка. Один памятник мав бути покладений на гробі, а другий, бронзова таблиця, в міськім ратуші. До комітету увійшли: Р. Б. Веб, посадник міста Вінніпегу; Н. Л. Залозецький, український аптикар; д-р Б. Дима, український лікар; В. Мек

ВІННІПЕҐ ВІДДАЄ ЧЕСТЬ УКРАЇНСЬКОМУ ГЕРОЄВІ.

Звиж 1200 людей віддали честь памяти Степана Стецюка, беручи участь в церемонії відслонення його памятника.

Корді, член редакції часопису „Трібюн".

Всі громадяне радо й щиро жертвували на цю ціль, а коли зібрано потрібну суму грошей, виготовлено проєкти і замовлено відповідні монументи.

В неділю пополудні 30 вересня 1934 року на кладовищу Всіх Святих, при великому здвизі народа, відбулося торжественне відкриття памятника на гробі бл. п. Степана Стецюка. Поминальне Богослуження правило пять українських священиків, співав великий хор, зложений з усіх українських церковних і світських хорів в числі около 150 співаків. Промовляли: Дж. Брекен, преміер провінції Манітоби; Р. Б. Веб, посадник міста Вінніпеґу; від українців промовляли: свящ. Мирон Кривуцький, В. Л. Залозецький (по англійськи) і К. Андрусишин. Всі промовці підносили в своїх промовах славний, незабутній геройський вчинок молодого бездомного українця, що поклав на жертвенник своє життя, рятуючи дванадцятеро людей від неминучої загибелі в горіючім будинку.

Підчас богослуження англійська доглядачка хорих, панна А. Дж. Етрил, зложила на гробі гарний, великий вінок з самого барвінку.

По закінченню відправи на кладовищі, частина учасників вернула до міського ратуша, де посадник міста відкрив пропамятну бронзову таблицю геройського вчинку Стецюка.

Як будете гостити колись у Вінніпеґу, то задайте собі труду і зайдіть до міського ратуша, одного з найкращих будинків цього міста. Як тільки увійдете на коридор, зараз по правій руці від себе побачите перші двері, а на них напис: 1 Mayor. Ці двері ведуть до кімнати, в якій урядує посадник міста. Пів метра на ліво від цих дверий, на висоті росту чоловіка, є прикріплена до стіни чотирма великими шрубами з гранчастими головками бронзова таблиця — 28 цалів довга, 15 цалів широка, ¾ цаля груба. На обох краях цеї таблиці є вирізьблені смолоскипи, а між ними по середині напис англійською мовою слідуючого змісту:

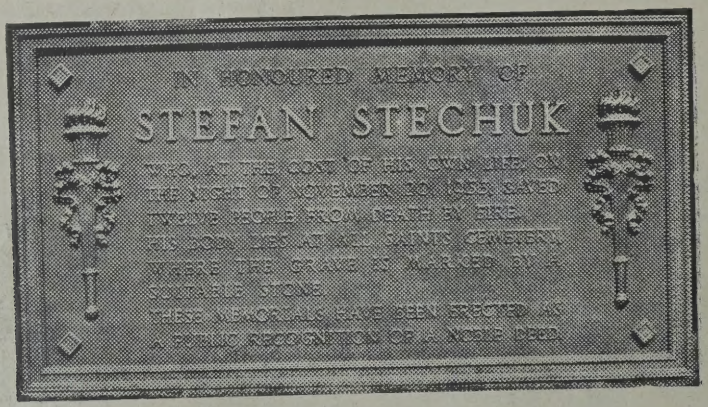

Пропамятна таблиця в честь Степана Стецюка в міськім ратуші у Вінніпеґу.

In honoured memory of
STEFAN STECHUK
Who at the cost of his own life, on the night of November 20, 1933, saved twelve people from death by fire. His body lies at All Saints cemetery, where the grave is marked by a suitable stone.

These memorials have been erected as a public recognition of a noble deed.

(В шановану память Степана Стецюка, що коштом свого власного життя, в ночі 20 листопада, 1933, спас 12 людей від смерти у пожежі. Його тіло спочиває на кладовищі Всіх Святих, де гріб є зазначений відповідним каменем.

Ці памятники були здвигнені як признання від громадянства за благородний вчинок).

А як будете переїздити головним гостинцем, що веде з Вінніпеґу на північ до місточка Селкірк, то около пять миль від Вінніпеґу по правій стороні цього гостинця побачите кладовище. Це є кладовище Всіх Святих. Зараз при вході на кладовище побачите великий квадратовий памятник з червоного ґраніту, в споді грубший, в горі тонший, а на ньому напис в анґлійській мові слідуючого змісту:

This monument was erected by the citizens of Winnipeg to the memory of Stefan Stechuk, who gave his life while saving 12 people from a burning building in Winnipeg, Nov. 20, 1933.

1909 — 1933.

He gave his life that others might live.

(Цей монумент був здвигнений горожанами Вінніпеґу на памятку Степана Стецюка, що віддав своє життя рятуючи 12 людей з горючого будинку в Вінніпеґу, 20 листопада, 1933.

1909 — 1933.

Він віддав своє життя на те, щоб другі жили).

На карті списку геройських вчинків канадійців, імя українця, Степана Стецюка, вписано між тих героїв, що стоять на першому місці.

Ці два памятники будуть вічно пригадувати дальшим ґенераціям Канади, що й українці уміють посвячувати себе і навіть віддати своє життя для добра других людей.

Михайло Кумка.

Хор Т-ва „Боян" і Соборний хор Українського Православного Собору в Вінніпеґу.

Українські представники до законодатних установ Канади

Нижче подаю імена всіх вибираних дотепер українських послів до домініяльного парляменту і до провінціяльних легіслятур Канади. Декотрі з цих послів були вибирані і по кілька разів з тих округ, у яких українські поселенці жиють компактною громадою, або у переважаючім числі. Дати їх вибору уміщені в хронольогічному порядку.

1). АНДРІЙ С. ШАНДРО, фармер — 17 квітня 1913 року, був вибраний послом до сойму провінції Алберти з округи Гвитфорд, Алта. Його вибір уневажнили через деякі зловживання підчас виборів, одначе його вибрали поновно 15-го березня 1915 року. — Дня 7-го червня 1917 року А. С. Шандра знову вибрали послом до сойму Алберти з тої самої округи через аклямацію, з тої причини, що був у військовій службі. — Дня 18-го липня 1921 року А. С. Шандра вибрали ще раз послом до сойму Алберти з тої самої округи, але його вибір уневажнили через зловживання підчас виборів. — Це перший посол, вибраний українцями в Канаді, і мабуть перший український посол у британських домініях. — А. С. Шандро — це „русин" і до українства ставиться неясно.

2). Т. Д. ФЕРЛЕЙ, нотар — 6-го серпня 1915 року, був вибраний послом до сойму провінції Манітоби з округи Гімлі, Ман. — Послом був до 1920 року.

3) Н. А. ГРИГОРЧУК, промисловець — 29-го червня 1920 року вибраний послом до сойму провінції Манітоби з округи Етелберт, Ман. — Дня 18-го липня 1922 року Н. А. Григорчука вибрали вдруге послом до сойму провінції Манітоби з округи Етелберт. — Дня 28-го червня 1927 року Н. А. Григорчука вибрали втретє послом до сойму провінції Манітоби з округи Етелберт. — Дня 16 червня 1932 року Н. А. Григорчука вибрали четвертий раз послом до сойму Манітоби з тої самої округи.

4). ДМИТРО ЯКИМИЩАК, адвокат — 29-го червня 1920 року, вибраний послом до сойму провінції Манітоби з округи Емерсон, Ман. — Дня 18-го липня 1922 року Д. Якимищака вибрали вдруге послом до сойму провінції Манітоби з округи Емерсон. — Був послом до 1927 року.

5). ВАСИЛЬ ФЕДУН, фармер — 18-го липня 1921 року, вибраний послом до сойму провінції Алберти з округи Вікторія, Алта. — Був послом до 1925 року.

6). Н. В. БАЧИНСЬКИЙ, учитель — 18-го липня 1922 року, вибраний послом до сойму провінції Манітоби з округи Фішер, Ман. — Дня 28-го червня 1927 року Н. В. Бачинського вибрали вдруге послом до сойму провінції Манітоби з тої самої округи. — Дня 16-го червня 1932 року Н. В. Бачинського вибрали втретє послом до сойму провінції Манітоби з тої самої округи.

7). МИХАЙЛО РОЄЦЬКИЙ, фармер — 18-го липня 1922 року, вибраний послом до сойму провінції Манітоби з округи Гімлі, Ман. — Українець латинник, національно несвідомий. В соймі засідав до 1927 року.

8). МИХАЙЛО ЧОРНОГУС, фармер — 10-го липня 1923 року, вибраний послом до сойму провінції Алберти з округи Гвитфорд, Алта. — „Русин" з Буковини, говорить по українськи, але вважає себе за румуна.

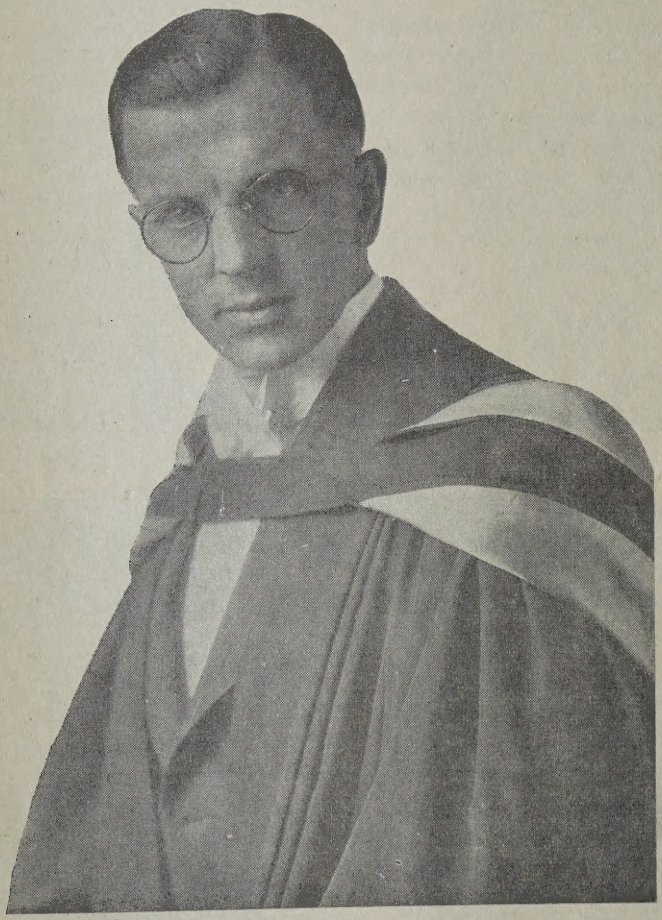

Др. Ю. Драґан.

9). МИХАЙЛО ЛУЧКОВИЧ, учитель — 14-го вересня 1926 року вибраний послом до домініяльного парляменту в Оттаві з округи Веґревил, Алберта. — Дня 28-го липня 1930 року М. Лучковича вибрали вдруге послом до домініяльного парляменту в Оттаві з округи Веґревил. — Був послом до 1935 року.

10). ІЗИДОР ҐОРЕЦЬКИЙ, учитель — 19-го червня 1930 року вибраний послом до сойму провінції Алберти з округи Гвитфорд, Алта. Був послом до 1935 року.

11). ПЕТРО МІСЬКІВ, учитель — 19-го червня 1930 року вибраний послом до сойму провінції Алберти з округи Вікторія, Алта. Був послом до 1935 року.

12). Д-р Ю. ДРАҐАН, лікар — 19 червня 1934 року вибраний послом до сойму провінції Саскачеван з округи

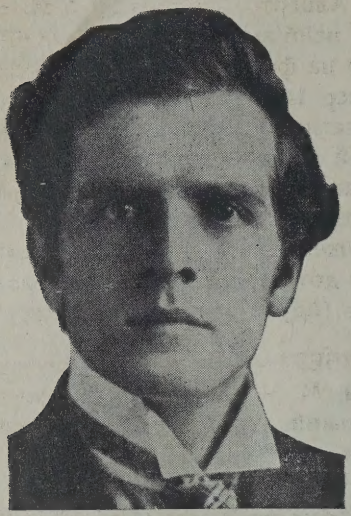

Н. В. Бачинський.

Н. А. Григорчук.

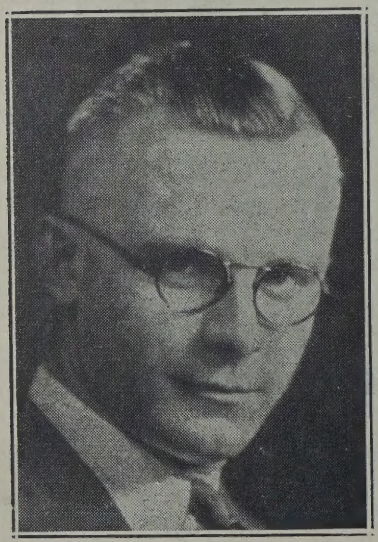

Дмитро Попіль.

Василь Томин.

Келвінґтон, Саск. У провінції Саскачеван живе найбільше число українських поселенців і довго вони змагалися у виборах, поки врешті вдалося їм здобути одно місце в саскачеванській легіслятурі у місті Ріджайні.

13). ДМИТРО ПОПІЛЬ, учитель — 22-го серпня 1935 року вибраний послом з партії Громадського Кредиту

до сойму провінції Алберти з округи Сторджен, Алта.

Д. Попіль, син Михайла і Марії Школьної-Попіль, уроджений 5-го листопада 1909 року, отже має лише 26 літ. Він є наймолодший (віком) посол не тільки між українськими послами, але й між усіми послами як провінціяльних легіслятур так і домініяльного парляменту Канади за весь час існування цих законодатних установ.

Родичі Д. Попіля виеміґрували до Канади з села Звиняча, повіт Чортків, Галичина, 1906 року, осіли на державнім наділі в околиці Редвотер, Алберта, де й досі фармерують.

14). ВАСИЛЬ ТОМИН, учитель — 22-го серпня 1935 року вибраний послом з партії Громадського Кредиту до сойму провінції Алберти з округи Гвитфорд, Алта.

В. Томин, син Максима і Насті Бойчук-Томин, уроджений у Плейн Лейк, Алта., дня 4-го вересня 1905 року. Його родичі виеміґрували до Канади з села Сковятин, повіт Борщів, Галичина, 1899 року, а 1904 року осіли у місцевости Плейн Лейк, де й досі фармерують.

В Алберті, Саскачевані й Манітобі живе найбільше число українців, головно на фармах, і вони вже вибрали дотепер 14 українських послів до законодатних установ Канади. Хоч при висшій свідомости й сильнішій орґанізованости могли були вибрати багато більше своїх послів.

Кожна з тих трьох провінцій вибрала дотепер таке число українських послів (йдучи по черзі їх вибору):

АЛБЕРТА — 8: А. С. Шандро. В. Федун, М. Чорногус. М. Лучкович, І. Ґорецький. П. Міськів. Д. Попіль. В. Томин.

САСКАЧЕВАН — 1: Ю. Драґан.

МАНІТОБА — 5: Т. Д. Ферлей. Н. А. Григорчук. Д. Якимищак. Н. В. Бачинський. М. Роєцький.

Тепер в легіслятурах згаданих трьох провінцій засідає пять українських послів.

В Алберті: Д. Попіль і В. Томин.

В Саскачевані: Ю. Драґан.

В Манітобі: Н. А. Григорчук і Н. В. Бачинський.

М. Кумка.

Шлюб.

Пан молодий — (трохи підпилий) — присягає:
Я — а хтож?
Беру — а щож?
Собі — а комуж?
Тебе — а когож?
За жінку — ну та певно!

Випадок.

— Моя дружина була в автомобілевій катастрофі.

— І що?

— Нічого страшного. З авта облетіло трохи фарби.

— А дружина?

— З неї теж.

Шкідливі буряни і як їх нищити

Кожний розумний господар старається, щоб на його фармі було якнайменше бурянів. Він знає, що буряни спричиняють на його фармі такі шкоди:

1. Забирають пожиточні складники з землі, яких потрібно для управних ростин.

2. Забирають вогкість і тому зменшують спромогу для корисних ростин видавати більші плоди.

3. Забирають місце у землі, заступають соняшне світло, спричиняють тінь і холодок, чим ослаблюють і здержують ріст посіяних ростин.

4. Побільшують кошт обрібки й збору збіжжя, утруднюють жнива та молочення.

5. Присутність насіння з бурянів обнижує сорт і зменшує вартість збіжжя.

6. У бурянах множуться та переховуються всякі насікомі та недуги ростин.

Обчисляють, що шкоди, які спричинюють буряни що року, виносять величезні суми гроша. Лише в самій провінції Манітобі щорічні шкоди, спричинені бурянами, виносять около 25 мільйонів доларів.

Які є буряни.

Буряни ділясують після того, як довго вони жиють і мають силу розросту. Є такі, що ростуть лише одно літо, і гинуть. Це є однорічні буряни. А є такі, що ростуть з року на рік. Це є многорічні буряни. Спосіб боротьби з ними застосовується відповідно до їх довготи віку та сили розросту. І коли фармер знає, чи бурян є однорічний, чи многолітний, він примінюч такі способи нищення, щоб вимагали якнайменше праці й коштів та були успішними.

Однорічні буряни.

Ці ростини звичайно видають багато насіння. Деяке насіння може переноситися геть далеко від місця, де ви росло й достигло. Інші зела мають навколо зерна охоронну оливну болонку, завдяки якій вони можуть лежати в землі довший час, коли невідповідно для них кільчитися та рости.

У однорічних бурянів коріння звичайно тонке, яке вянє й гине в осени.

Тому, що ці буряни продовжують свій рід лише насінням, способи винищування їх є слідуючі:

1. Сприяти тому, щоб їх насіння сходило.

2. Виорювати або зривати їх, поки вони видали вповні або вчасти доспіле насіння.

3. Сіяти насіння збіжевих або пашних ростин без домішки зел з цих бурянів.

Вівсюга.

Вівсюга — це один з дуже поширених бурянів. Контроля, або нищення вівсюги полягає головно в тім, щоб дати нагоду насінню сходити. Місяці травень і червень це є час найбільше відповідний для природного кільчення і сходження вівсюги. Тож, коли самосівне зерно вівсюги прикриється вогкою землею від пів до пяти цалів глибоко, воно зійде. Щоб це сталося, треба поле зорати, чи ралом або культіватором зрушити ранньою весною. А коли вівсюга посходила, знов треба землю переорати, щоб постинати молоді ростини, викинути їх корін-

ня на сонце і прикрити інше насіння землею.

Деякі фармері ограничуються тим, що по жнивах орють, або дискують

Вівсюга.

чи культіватором зрушують нову стерню. Це помагає також, тому що багато насіння вівсюги сходить таки ще в осени. Коли ж пізніше потисне мороз, то молоді кільця скоро гинуть. Одначе треба памятати, що осінне орання, навіть зараз по жнивах, не все винищить вівсюгу. Осінне орання треба ще раз повторити весною, а пізніше косити, поки насіння виповнилось.

Успішне нищення насіння вівсюги представляється так:

1. Поле, на якім є вівсюга, треба в осени мілко зорати.

2. Весною, з початком травня, а як холодна весна, то троха пізніше, треба те поле заволочити.

Гірчиця.

3. Так оброблене поле оставляється аж десь до 1 — 10 червня.

4. Десь у той час, то є між 1 — 10 червнем, те поле треба зорати і зараз за плугом заволочити. Як би була нагода, то можна ще й звалкувати, а відтак посіяти овес або ячмінь.

5. Так посіяний овес чи ячмінь добре скосити на зелену пашу, поки насіння ще не висипалося.

Це є один з добрих способів нищити вівсюгу. Крім цього є ще й інші, також деколи успішні, способи.

Між однорічними бурянами є ще й такі, що перезимовують у молодім

стані. Це такі, що їх насіння зійде в осени і їх мороз не убє. Тож вони раннюю весною зазеленіють, а коли ще й мають подостатком тепла і вогкости, тоді вони розкошують. До таких ростин можна зачислити тоболочник (стинквід) і гірчицю або свиріпу. Оба ці буряни є знані у багатьох околицях. Їх нищиться в той самий спосіб, що й вівсюгу. Треба сприяти сходженню насіння. А коли бурян зійде, треба його скошувати, поки нове насіння не доспіє. З гірчицею тяжче боротися, бо насіння гірчиці може лежати в землі цілими роками і сходити тоді, коли є відповідні умовини для нього.

Дворічні буряни.

Ці буряни є життєздатні на протягу двох років. Першого року вони вкорінюються і роблять запаси поживи, а на другий рік цвітуть і видають дозріле насіння. З цими бурянами мало клопоту, бо раз, що їх мало є, а друге і нищити їх не дуже тяжко.

Один спосіб нищення цих бурянів є: коли вони починають цвісти, треба їх скосити і поле переорати або передискувати. Ходить о те, щоб не дати нагоди їх насінню дозріти і розсіятись по полю.

Інший спосіб є: скошувати ці буряни зчаста другого року, тобто того року, коли вони мають видати насіння. Тут треба памятати, що одноразове кошення цих бурянів побільшує видаток їх насіння, бо по однім кошенню буряни пускають багато бічних гілляк, на котрих потім появляються цвіти, а пізніше й насіння дозріває. Щоб не дати нагоди насінню дозріти, треба ці буряни косити що десятий день аж до морозів. Найдешевше мабуть буде скосити буряни тоді, як починають цвісти і зараз переорати ту ниву.

Буряни, які належуть до цеї групи є слідуючі: дика морква (Danens Carota), білий кукіль (Lychnis alba) і синець (Echium vulgare). Ці буряни не є дуже поширені. Все ж таки є вони на деяких сіножатях та пасовиськах.

Многолітні буряни.

Це такі буряни, що ростуть на протягу багато років. Всі вони видають насіння. Деякі з них побільшують свій розріст не тільки насінням, але й тим, що розпускають коріння попід поверхню землі. Деякі з них мають коріння тонке, що стелиться глибше попід землю, інші розгалужують своє коріння не глибоко під поверхнею землі. До перших можна зачислити осет і молочій, а зразковим представником других є перій.

Многолітні буряни спричинюють найбільше клопоту фармерам тим, що їх тяжко позбутися, бо вимагають дуже доброї обрібки землі, а часом і спеціяльного збіжжя потрібно вжити для засіву занечищеного ними поля. Вони є так витревалі, що часто маленький кусочок корінця пускає парости, бурян вкорінюється наново і скоро поширюється по полю. Невідповідне оброблювання поля, яке є занечищене цими бурянами, навіть помагає їм скорше й лучше вкорінюватися. Напримір, коли поле, занечищене пирієм, зореться у червні й більше нічого не робиться до кінця літа, то в осени буде на ньому буйніший пирій, ніж був перед оранням. Тому боротьба з цими бурянами мусить бути безпереривна, плянова й завзята, бо лише в цей спосіб можна їх позбутися з поля.

Майже всі многолітні буряни гинуть, коли їх безупинно стинається під поверхнею землі або попри коріння. А гинуть вони тому, що кожна ростина виробляє свої життєві соки в листю. Многолітні ростини також витворюють поживу для себе у своїому листю. Крім цього мають вони теж найменші. Тоді вони напружують всі свої сили на цвіт, щоб пізніше видати насіння. Тому час, коли вони починають цвисти, є найвідповідніший на те, щоб їх викосити, а ще краще зорати плугом. Плуг викине коріння на верх і воно буде всихати від сонця. А коли не дасться нагоди листю довго

Молочій.

здібність надвижку поживи, завдяки якій вони існують з року на рік, переховувати у своїм корінню. Звичайно весною молоді парости цих бурянів живляться цими запасними соками. Серед літа, коли ці буряни починають цвісти, їх поживні запаси є тоді зеленіти, то коріння цілком виснажиться і через зиму вигине.

Молочій.

Молочій — це один із загально поширених бурянів. Він росте буйно, коли в землі є подостатком вогкости.

Підчас посушливих років він росте пи-
няво.

Його коріння стелиться під повер-

Будяк.

хнею землі від чотири до пять цалів
глибоко. З коріння пускає била, які
відтак цвітуть, а пізніше безчисленне

насіння дозріває і розлітається з ві-
тром далеко по полі.

Добре вироблена парина є мабуть
найдешевшим та найпевнішим запо-
біганням у винищуванню цього буря-
ну. Поле, на якому є молочій, оретъ-

ся десь у другій половині місяця червня. Треба орати так глибоко, щоб вивернути на верх якнайбільше корінь-

все чорною. Коли на тій ріллі появляться зелені листочки, треба її виробити культіватором або ралами.

Пирій.

ня.

По оранню поле треба часто обробляти культіватором, щоб рілля була

Треба так обробляти те поле, щоб воно чорним і замерзло.

Так вироблене поле можна очи-

стити від молочію. При цьому треба памятати, що вживання дисків не помагає так багато, як культіватор.

Так само треба обробляти поле, коли на ньому є осет чи бодяки. Треба добре виробити парину від першого орання серед літа аж до пізної осені.

Пирій.

Пирій також належить до многолітніх ростин. Це один з найгірших бурянів, він завдає чимало клопоту, бо його досить тяжко винищити. Пирій нишиться в той спосіб, що його витягається з землі. А це вимагає дуже багато робочої сили. Тому хто має всю фарму занечищену цим бурян, повинен, відповідно до своєї робочої сили, витягати пирій на малих клаптиках землі кождого року. Більше рук і знарядів до праці — зайняти більший мшаток землі. Менше рук і знарядів до праці — то треба призначити менший шматок землі до очищення від цих шкідливих довгих батіжків. Так треба поступати з року на рік, поки не очиститься цілої фарми. Відтак кожний очищений шматок землі треба відповідно виробити. Поле з пирієм краще лишити на пасовисько, чим зорати його лише один раз і більше нічого не робити, чи сіяти на ньому що небудь. Сіяти на такому полі значить марнувати насіння, час і працю. Часом корисно є засіяти шматок землі з пирієм травою, як от „бром грес" і пустити відтак корови й вівці, нехай пасуться, замісць робити сяк-так коло такого поля. Щоб винищити пирій у землі, треба багато труду вложити.

Вкоротці нищення пирію є таке: Перед приморозками поле з пирієм треба зовсім міленько зорати. Глибоко орати не треба, бо чим глибше зореться, тим глибше буде коріння пирію. А як воно вросте глибше, то й витягати його тяжче із землі.

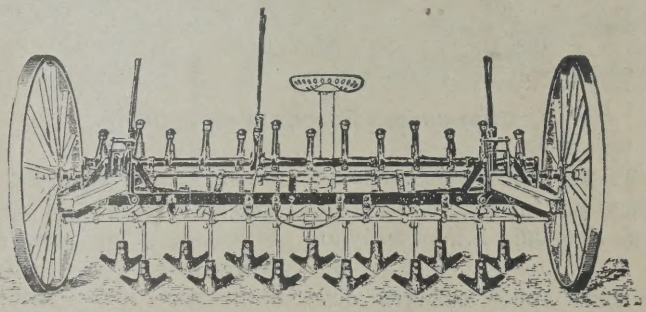

Культіватор.

Весною, вже десь по сіянню, ту зорану перед приморозками ріллю треба зорати впоперек скиб. Для цього треба мати кругле (дискове) і остре чересло на плузі, щоб різало скиби поперек. Ореться поперек скиб на те, щоб скиби були потяті на дрібні кусні.

Коли рілля вже трохи підсохла, взяти пружинову борону чи рало і цими знарядами витягати коріння пирію. Те коріння, що витягнеться з землі, треба зараз палити, щоб воно не вкорінилося в іншому місці. Парину треба старанно обробляти пружиновими бо-

ронами й ралами. Це треба робити в такий спосіб, щоб поле було зовсім чисте. В осени, десь у місяці серпні, можна на тому полі засіяти озиме жито. А як нема змоги засіяти жита, то весною можна посіяти ячмінь. Пізніше таке поле буде чисте, як робота була зроблена старанно і літо не було за мокре.

На закінчення треба сказати ось що: Бурянам забрало шістьдесять років часу, поки вони вкорінилися на деяких фармах в Манітобі. Тому й не можна сподіватися, щоб одним махом, чи за одно літо їх можна винищити. Для винищення бурянів треба доложити старань і праці відповідно до тих втрат, які вони фармерам приносять.

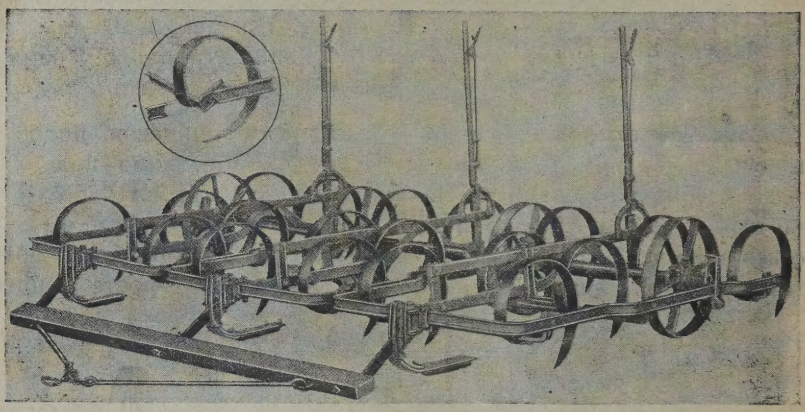

Спружинова борона нищить пирій.

К. С. Продан.

ГУМОР.

На поліції.

— Ви подали поліціянтові фальшиве імя.

— Так, пане комісар. Я був такий лютий, що самий себе не пізнав.

Модерне подружжа.

Приятелька: Ну, як тобі подобається подружжя?

Жінка маляра: Досить приємне! Я варю, чоловік малює, а відтак відгадуємо, що це є.

Лист з фронту.

... Не маєте поняття, в якій жиємо небезпеці. Неодин із нас кладеться вечером спати живий, а рано встає мертвий.

Лік.

— Лікар заборонив моїй жінці варити.

— То ваша пані хора?

— Вона ні, але я!

ЗМІСТ:

	Стор.
Астрономічний календар	3
Церковний календар	4
Календарій і Історичний календар	6—32
З Новим Роком (поезія)	33
Іван Франко про Громадську Працю	35
Обовязок	38
Марія	39
Із Поетичної Спадщини О. Маковея	44
Чи знаєте	46
Добірні Думки Тараса Шевченка	47
Як би (вірш)	48
Поправився	49
Жмутками	51
„Шмірак"	53
Три Дукати	55
Всячина	56
Золоті Слова Івана Франка	57
Страшний Замок	59
Добре торгувалось (вірш)	65
Софія Галечко	67
Третя Чета	67
Указ проти голоду (вірш)	71
Українські Заповіди	72
Згода і незгода	72
Сіра Книжечка	73
Нарід про значіння освіти	76
Змодернізовані приказки	76
Чорний Камінь	77
Меморандум бодяків (вірш)	85
„Близнята"	87
Купив коня	91
Про точність	93
Як Єрина Лободиха шукала своїй дочці кнезя	95
Кому чого бракує (вірш)	98
Веселий смуток	99
Проповідь Іларіона (вірш)	105
Народе мій (вірш)	106
Як Матвій Штудерний взяв Іцка Бельбаса на гоцки	107
Большевицький рай (вірш)	110
Циган і медвідь, Микита, Гануська і порошок	111
Всячина	114
Голубячий приятель	115
Чорнило з риби і комах	118
Конскрипція	119
Як з вугля стають ріжнородні краски	122
Батько чекає	123
Шпиталеве місто Рочестер, Мінн.	126
Українські Полководці	131
Сторінка із Записної Книжки	136
З українського життя в Білгороді — столиці Югославії	145
Земле моя (вірш)	147
Два памятники для Героя-Українця	148
Українські представники до законодатних установ Канади	152
Шкідливі буряни і як їх нищити	156

Др. Ф. Ґовда

ДЕНТИСТ

Др. І. Верхомин

ЛІКАР, ХІРУРҐ, АКУШЕР

ТЕЛЄФОН 24543

423 Tegler Building

EDMONTON, ALBERTA.

ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ І ЧИТАЙТЕ

„ВІСТНИК"

орґан Української Православної Церкви в Канаді.

„ВІСТНИК" є одиноким українським релиґійним часописом в Канаді, який виходить за гроші українського народу.

„ВІСТНИК" виходить два рази на місяць і коштує на рік **$1.00**

Адреса:

THE HERALD

Box 3686, Winnipeg, Man.

ПОХОРОННЕ ЗАВЕДЕННЯ

ІВАНА ЗАВІДОВСЬКОГО

ДАЄ НАЙКРАЩУ ОБСЛУГУ ПО УМІРКОВАНИХ ЦІНАХ.

Маємо на складі нагробні хрести і памятники.

В потребах пишіть або приходіть до

JOHN ZAWIDOWSKI,

561 Selkirk Ave., Winnipeg, Man.

Телефон 51 500

Оцей апарат є сприца, яку можна вживати для вбивання мух, комах та хробаків на овочевих деревах, помідорах, бараболях, фасолі та іншій ярині.

Також вживається для білення хат, стайнів і курників та соток інших предметів. Ця машина дуже зручна, витревала й економічна — збудована з міди. По блищі інформації вдавайтеся до нас.

Ми також маємо на складі нові „ВУЛКАН" коси, серпи, молотки, ковадла, бруски і старокраєві мотики. Пишіть за цінником до:

DANUBIA IMPORTING CO.

602 Main Street — Winnipeg, Man.

ДР. П. ГУЦУЛЯК

Дентист

веде свою канцелярію

під ч.:

407 Selkirk Ave.

WINNIPEG, MAN.

Телєфон 55 298

ДР. П. ЗАКУС

Дентист

веде свою канцелярію

під ч.:

594 Selkirk Ave.

WINNIPEG, MAN.

Телєфон офісу 55 043

ТЕОДОР ГУМЕНЮК

АДВОКАТ, ПОВНОВЛАСНИК,

Заступає в справах цивільних і карних. Полагоджує справи маєткові, розводові, старокраєві. Виробляє горожанські папери.

Веде канцелярію під ч.

THEO. HUMENIUK,

Barrister, Solicitor & Notary Public

305 Manning Chambers,

72 QUEEN STREET W.

TORONTO, — CANADA

Phone: Adelaide 0630

McKercher, McCool, Francis & Stechishin

АДВОКАТИ, ПОВНОВЛАСНИКИ, НОТАРІ і т. д.

Перепроваджуємо справи карні, цивільні, спадкові, розводові та старокраєві.

Пишіть по українськи на адресу:

ROYAL BANK BLDG.,
Second Avenue,
SASKATOON, SASK.
Telephone 4411 — 6694

B37645

Др. Вол. Ф. БАЧИНСЬКИЙ

ЛІКАР, ОПЕРАТОР І АКУШЕР

Перше і одиноке українське Лікарське Бюро в центральнім положенню міста Вінніпегу; пять хвилин ходу від сіпярської або сіенарської стацій.

V. F. BACHYNSKI, MD., L.M.C.C.
PHYSICIAN & SURGEON

802 McArthur Bldg.
211 PORTAGE AVE., WINNIPEG.

Телєфон офісу: **95 075** Урядові Години (10—12 (2—5

Офіс при резиденції під ч.
512 MOUNTAIN AVE.

Телєфон мешкання: **52 502** Урядові Години (9—10 (1—2 (6—9

УКРАЇНСЬКА КНИГАРНЯ

В САСКАТУНІ

МАЄ НА СКЛАДІ: Найновіщі театральні книжки та прибори до характеризації, Ноти для хорів, Оповідання, Повісти, Романи та всі видання діточої бібліотеки „СВІТ ДИТИНИ".

ВЕЛИКИЙ ВИБІР: Грамофонових рекордів, Музичних інструментів, Старокрайові нитки, Канви та узорів до вишивання.

Маємо аґенцію „МОЄР КОМПАНІЇ" на всі шкільні книжки, підручники, мапи, прибори до писання, — лабораторії та всяке шкільне знаряддя. Всяке замовлення з катальоґа Моєра виповнюємо відворотною почтою. На бажання висилаємо наш новий катальоґ.

Всякі замовлення адресуйте:

UKRAINIAN BOOK STORE
Ave. B and 20th Street West,
SASKATOON, SASK.

ЗАГАЛЬНИЙ КАТАЛЬОҐ

Книжок і Музичних інструментів висилаємо даром всім, які напишуть до нас по нього.

ПОАЗБУЧНИЙ ЗМІСТ КАТАЛЬОҐА:
Біблії і святі письма, бритви і паски до бритов, взори до вишивання, голки до ґрамофонів, ґітари, ґрамофони, драматичні книжки — представлення, діточі драматичні книжки, збір театральних книжок на вечірки сміху, історичні і народні листівки, календарі стінні і книжкові, діточа література, книжки релігійного змісту, книжки шкільні і наукові підручники, народні і святі образи, листя до цвітів, мандоліни, машинки до стриження волосся, молитвенники, музична бібліотека, нитки до вишивання, папір до роблення цвітів, партитури до укр. драматичних творів, переписні картки на свята і інші, повісти, романи, оповідання, природництво, огородництво, медицина, гігієна і господарство, проповіди, підручники і словарці, радія, рекорди до ґрамофонів, самоучки, школи і співанники до науки співу і музики, скрипки і чедя та всі прибори до них, скрипка — скрипка з фортепяном (ноти), спружини до ґрамофонів, сольоспіви, співанники без нот, струни до музичних інструментів, церковні книги, цимбали та дріт до цимбалів, характеризація до представлення та перуки ріжні, хори мужеські, хори жіночі, хори мішані, фортепянові твори (ноти).

АДРЕСА:
UKRAINIAN BOOK STORE
10348—101 Street, Edmonton, Alta.

Dr. J. P. OSHANEK
CHIROPRACTOR
X-RAY and Neurocalometer Service
Office Phone 97 744 Res. Phone 55 144
585 MAIN STREET WINNIPEG, MAN.
Вечерами на замовлення.